

M
MUHAYYEL

Din ve Akıl Perspektifinde Evrim Hipotezi
Sinan Dolayman

ISBN: 978-625-96910-0-8
Copyright © 2025, Muhayyel

“Muhayyel” Eriha Basım Yayın Matbaacılık Kitap ve Telif Ajansı Ltd. Şti.’nin markasıdır.
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla
yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa fotokopi, film vb.
elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Haziran, 2025

Editör: Haldun ŞEKER

Grafik & Kapak Tasarım: ERİHA
GRAFİK & TASARIM

Baskı-Cilt: ERİHA BASIM YAYIN MATB.
KİTAP VE TELİF AJANSI LTD.ŞTİ.
Matbaa Sertifika No: 50502

MUHAYYEL YAYINCILIK
ERİHA BASIM YAYIN MATB.
KİTAP VE TELİF AJANSI LTD.ŞTİ.
Mimar Sinan Mh. Selmanı Pak Cd.
No: 48/413 Üsküdar/İstanbul
Sertifika No: 50502

DİN VE AKIL PERSPEKTİFİNDE
EVİRİM HİPOTEZİ

SİNAN DOLAYMAN

M
MUHAYYEL

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	11

EVİRİM, EVREN ve YARATIŞ / 15

Evrım Kelimesinin Kökeni.....	15
Tekâmül ve Tahavvül Terimleri Evrım Değildir!	17
Evrım ve Transformizm (Dönüşümcülük) Farkı	18
Allah'ın Evrende Tecellisi ve Vahdet-i Vücut Felsefesi	20
Evrende Kaos Yok, Düzen Vardır!.....	25
Teleolojik “Tasarım” Delili	26
William Paley’in Meşhur Saat Örneği	28
Boşlukların Tanrısı Değil Detayların Yaratıcısı.....	29
David Hume’un Yanılgısı ve İmam Gazzâli	31
Gazzâli, İbni Rüşd ve David Hume Arasında Nedensellik Konusu.....	32
Allah Varlığı Yoktan mı? Yok İken mi Yarattı?	35
David Hume’un Akıllı Üç Kağıtçı Benzetmesi	37
Allah’ın Varlığının Delilleri: İmkân ve Nizam Delili	38
Tasarımın Güçlü Delili Big Bang’e Karşı Çoklu ve Paralel Evren Yanılgısı.....	40
Yunan Felsefesinde İnançlı ve Materyalist Doğa Filozofları.....	40
Eski Medeniyetlerde Evrımci Anlayış.....	44

ATEİST, DARWİNİST EVİRİM ANLAYIŞI / 47

Ateizmden Dönen Felsefeci Anthony Flew’in Darwinizm Eleştirisi.....	47
Evrım Teori Değil Hipotezdir!.....	48
Darwin’in Evrım Fatalizmi ve Ekmel Varlık Delili	50
Doğal Seçilim Ortalamanın Korunmasını Sağlar!	53
Darwinizm Bâtıl İdeolojilerin Kökenidir	54
Darwinizm ve Totemizm.....	55
Fanatik Darwinist Richard Dawkins ve Bencil Gen	58
Bencil Gen’den Bencil Mem’e Biyolojinin İdeolojileşmesi.....	60
Mikro Evrimi Gösterip Makro Evrime Razi Etmek.....	61
Evrım Hipotezinin Kendi İçinde 5 Çelişkisi ve Paradoksu.....	62

SOSYAL DARWİNİZM / 69

Sokrates’in Erdemlilik İlkesinin ‘Sosyal Darwinizm’e Kurban Edilmesi.....	69
Sosyal Darwinizm’in Çıkışı.....	69
Darwin ‘Sosyal Darwinizm’i Savunmuştur!.....	71

Victoria Dönemi Sosyal Darwinizm.....	72
Devrimlerin Değiştiremediği Ülke: İngiltere.....	74
Lamarckizm Darwinizm Farkı	74
Reform Darwinizm	75
Kropotkin ve Karşılıklı Yardımlaşma Kitabı.....	76
Radikal ve İlmli Darwinizm	77
Darwinistlerin Doğal Seleksiyon Eleştirisi.....	77
Büchner'in Madde ve Kuvvet Kitabının Etkisi	80
Haeckel'in Vahdet-i Mevcud Kitabı Darwinizm'in Kutsalıdır!	85
Osmanlı'nın Son Dönemlerindeki Dinsiz Akımlar	86
Çağdaş İslâm Düşünürlerinin Diyalektik (Cidal/Çatışma) Anlayışı.....	90
Darwin, Wallace'in Doğal Seçilim Fikrini Çarpıtarak Sahiplenmiştir.	92
Friedrich Nietzsche'nin Süpermen Doktrini ve Evrim.....	94
Marxizm Darwinizm Birlikteliği.....	96

DARWİN'İN "TÜRLERİN KÖKENİ" KİTABININ ANALİZİ VE KİTAPTAKİ ÇELİŞKİLER / 98

Kitabın Tercümesi Hakkında.....	98
Evrim Kuramının Gerçek Kurucusu Wallace Yok Sayılıyor	98
Sosyal Darwinizm'in İki Kurucusu: Spencer ve Darwin	100
Darwin Dinsizliğini Gizliyor!	100
Darwin Hayvanların Evcilleştirilmesini İlkel İnsana Bağlar	100
Biruni Doğal Seçilimden Darwin'den Önce Bahsetmiştir	105
Doğal Seçilim Evrimleştirmeyen Bir Gerçektir.....	105
Bediüzzaman, Darwin'i Üstü Kapalı Olarak Eleştiriyor.....	107
Evrende Kaos Yoktur Ehadiyet ve Vahidiyet Tecellisi Vardır	107
Hologram ve Gaia Hipotezi (İnsan Küçük Bir Kâinatır)	108
Doğal Seçilimin Cinsel Seçilime Kurban Edilmesi	112
Rüzgârın Aşılacağı Özelliği Doğal Seçilimi Çürütür!.....	113
Darwin'in Rastlantı ve Taksonomi Çelişkisi	114
Darwin'in Cins-Tür Oyunu.....	117
Sünnetullah	118
Karl Popper Evrimin Bilimsel Teori Değil, Dogma Olduğunu İspatlıyor!	120
Günümüz Evrimcileri Darwin'e Karşı.....	125
Türlere Konulan İlahi Sınır: Kısırlık	128
Evrimci Sudur Görüşüne Karşı Kümûn Görüşü.....	129
Darwin Doğanın Fosilleri Bizden Gizlediğini İddia Ediyor	132
Charles Darwin'in Charles Lyell ile Derin Birlikteliği.....	133
Darwin Hegel'in Tez-Antitez Kuramını Evrime Alet Etmiştir	135
Darwinizmin Mitleri.....	137
Darwin'in Doğayı Tanrılaştırması.....	139
Darwin Sanatı Görüyor Sanatçıyı Görmüyor!.....	139

Embriyoloji Darwin'i Yalanlıyor.....	140
Darwin Erkeklerde Dişilerdeki Gibi Göğüslerin Olmamasını Körelmiş Organlara Bağlıyor.....	140
Körelmiş Organlar Safsatası.....	141
Darwinistler Körelmiş Organ Sayısında Dibe Vurdular	142
Darwin'in Kitabına "Yaratıcı Tarafından" Bölümünü Ekleme Taktiği	143
Evrincilerin Allah'ın Yaratılış Planı Olan Abiyogenezi Evrime Yamamaları.....	144
Darwin Deist Evrimi mi Savundu?	146

YARATILIŞ, TASARIM VE EVRİM ALANINDA BAZI KİTAPLARIN TAHLİLİ / 148

1- Darwin'in "İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfade Edilmesi" Kitabı	148
2- İmam Caferi Sadık'ın Tevhid Kitabı.....	153
Tevhid Kitabının Modern Bilimle Birebir Örtüşmesi.....	154
Tabiatçıların İddialarına Cevaplar.....	155
İnsanın Üstünlüğü	155
Bilimsel Gözlem ve İnceleme Metodu	156
Gazzâlî'deki Bilimsel Bakış İmam Cafer'in Metodudur!.....	157
Maniheizm ve Darwinizm'in Körelmiş Organlar Bahsindeki Benzerliği	158
İmam Caferi Sadık'ın Tıp İlmi.....	159
İmam Sadık'ın Diyalektik Materyalizme Eleştirisi	160
Tür İçi Çiftleşme ve Çeşitlilik.....	160
Darwinizmin Temel Argümanı: Maymunun Yaratılışı ve İnsan ile Maymun Arasındaki Fark.....	161
Hayvanların Birçok Konuda İnsanlardan Yetenekli Olması Evrimi Altüst Ediyor!	163
Yaprakların Yaratılış Hikmeti.....	165
Kur'an'a Göre Vahiy ve Nebi (Nübüvvet)- Resul (Risalet) Arasındaki Fark	166
Vahyin Çeşitli Şekilleri.....	166
Nebi (Nübüvvet) ve Resul (Risalet) Arasındaki Fark.....	168
Deprem, Doğal Afetler Yüce Allah'ın Varlığının ve Merhametinin İşaretleridir.....	174
İmam Cafer Yunan Kaynaklarını Biliyordu!	177
Meşhur Popüler Bilim Yazarı Carl Sagan'ın Derin Devlet Tarafından Ateizme Alet Edilmesi!	179
Akli Gözüne İnen Materyalistler	181
İmam Cafer -i Sadık Aristo'nun Mutasyonla İlgili Cevabını Takdir Ediyor!.....	183
Aristo ve Üstadı Hermes'ten (İdris) Gelen Hikmet.....	183
3- İmam Gazzâlî, el-Hikmetu Fi Mahlukatillah (Allah'ın Yaratıklarındaki Hikmetler) Kitabı.....	187
İmam Gazzâlî Celal Şengör'e Jeoloji Dersi Veriyor!	187
Suyun Yaratılmasının Hikmetleri.....	190

Suyun Tutulması	192
Suyun Dünyadan Uzaklaştırılması	192
Alexis Carrel ve Gazzâlîde Hikmet	193
Gazzâlî Teorik Felsefeyi Eleştirmiş Pratik Felsefeyi Eleştirmemiştir	195
4- Abdussabur Şahin, Ebi (Atam) Âdem Kitabı	197
5- Muhammed Şahrur el-Kitap Ve'l-Kur'an Kitabı	204
6- Mustafa İslâmoğlu, Yaratılış ve Evrim Kitabı!	208
7- Alaaddin Başar, Varoluş	211
8- Alexis Carrell, İnsan Denen Meçhul	212
9- Hüseyin Aydın, Yaratılış ve Gayelilik	212
Her Canlının Sudan Değil Su Sayesinde Varedilmesi	212
İdealiz (Maddesizlik veya Matrix) Felsefesinin Zaferi	213
İnsanın Toprakdan Yaratılışı Mecazi midir?	215
10- Melikşah Sezen, Eşref-i Mahlukatı Anlamak	215
11- Muhammed Mahmud Taha, "Salât" Kitabı	218
12- İbn-i Heysem, Semeretu'l Hikme Kitabı	221
Felsefe İnsanın İnsanlığını Ortaya Çıkarır	222
Felsefe Tahsil Etmemiş Sıradan İnsanların Kısımları	222

TEİSTİK EVRİM ANLAYIŞI / 224

Darwin'e Arkadaşları Asa Gray ve Alfred Russel Wallace'ın Reddiyeleri	225
Darwin'i Eleştiren George Jackson Mivart'ın Akıbeti	227
Bergson ve Süreç İçinde Yaratılış	232
Yönlendirilmiş Evrim Kuramı Tesadüfü Yok ediyor!	233
Teist Evrim Ateist Evrimden Öncedir!	234
Michael Behe ve İndirgenemez Komplekslik	236

YARATILIŞ VE EVRİM / 240

İnsanlardaki Ruh ve Canlılardaki Nefis'in Farkı	240
Ruh'un Hakikati	240
Nefs Nedir?	242
Kün Feyekün	246
Kelimetullah (Allah'ın Kelimeleri / Varlık Âlemi)	248
Küllî ve Cüzî İrade: Allah'ın ve Kulların İradesi	249
Farklı Din ve Medeniyetlerde Toprakdan Yaratılış Anlatımı	254
Kur'an'da Çamurdan Yaratılış	254
Tevrat'ta Çamurdan Yaratılış	256
İncil'de Çamurdan Yaratılış	256
Zerdüştlükte Çamurdan Yaratılış	256
Mısır Mitolojisinde Çamurdan Yaratılış	257
Eski Türklerde İlk İnsanın Çamurdan Yaratılışı	257

Dine Mitoloji, Bilime İdeoloji Karıştırılmadığı Sürece	
Din ve Bilim Çatışmaz Uzlaşır!.....	260
Tevrat'taki Neflim Gökten Düşen Melekler	261
Enok (İdris/ Hermes) Peygamberin Kitabı	262
Enok Kitabı'nda Meleklerin Düşüşü.....	263
Kur'an'da Harut İle Marut ve Masonluk	264
Âdem'den Önce Âdemler.....	266
Nuh Peygamber 950 Sene mi Yaşadı?	268
Nefsi Vahide	276
“Bitkiden Yetişme” Âyeti!	280
Okullarda Evrim ve Yaratılış Çatışması	280
CRS- Yaratılış Araştırma Cemiyeti.....	280
Kaliforniya Tartışması.....	281
Arkansas Duruşması	281
Allah'ın Tasarımla Yarattığını Savunan Önemli Kitaplara Yasak Konuluyor	283
Kutsal Kitaplar Bilimle Çelişmez, Bilime Yol Gösterir!	284

İSLÂM ALİMLERİ EVRİMİ SAVUNMAMIŞTIR / 288

İslâm Modern Bilimin Kurucusudur	288
Elon Musk'ın, İslâm'ın Bilimsel Gelişmelere Katkısına Övgüsü.....	290
İslâm Düşüncesindeki Meratibu'l-Vücut (Varlık Mertebeleri)	
Kavramı, Evrimi İfade Etmez!	292
1- İbni Miskeveyh	292
2- İhvan-ı Safa	298
3- İbni Tüfeyl'in “Hay bin Yakzan” Kitabı.....	304
4- Hüseyin el-Cisr ve Nedim el-Cisr	308
5- İbni Haldun.....	311
6- İbni Arabî	315
7- Celaleddin Rumi	317
8- Muhammed İkbal.....	318
9- Biruni ve Doğal Seçilim.....	319
10- Nazzam'ın Kümün Teorisi.....	324
11- Câhız ve Mutasyon (Mesh) Anlayışı.....	326
12- İbnü'n-Nefis'in “Kâmil” İsimli Kitabı.....	331
13- Kınalızade Ali Efendi.....	331
14- İbn Sina.....	333
15- Erzurumlu İbrâhîm Hakkı ve Marifetname	334

OSMANLI AYDINLARI VE DARWİNİZM / 335

1- Bediüzzaman Said Nursi.....	335
Bediüzzaman'ın Darwinizmi Çürüten Hikmet Dolu Delilleri.....	336

2- Ahmet Mithat Efendi	344
Ahmet Mithat ve William Draper	346
3- İsmâil Hakkı İzmirli	348
4- Suphi Ethem	349
5- Ahmet Hamdi Akseki	350
Osmanlı Aydınlarının Darwinist Materyalizmle Dinden Çıkmaları	353
Beşir Fuat	353
Abdullah Cevdet	353
Namık Kemâl.....	355
Edhem Necdet.....	356
Şerif Mardin.....	357
Osmanlı'ya Darwinizm 2. Abdulhamid Döneminde Girdi!.....	357
Darwinist Osmanlı Aydınlarının Çarpık Ahlâk Anlayışı	358
Hakkı Behiç	358
Asaf Nefi.....	358
Arap Dünyasında Darwinizm	359
Şibli Şümayyil.....	359
Salama Mûsâ.....	360
Yakup Sarruf ve Mazhar	360

GÜNÜMÜZ İSLÂM DÜŞÜNÜRLERİNİN EVRİME BAKIŞI / 361

1- Abdussabur Şahin.....	361
2- Osman Bakar, Spencer'da Evrim (Evrım Kavramının Çarpıtılması).....	362
3- Seyyid Hüseyin Nasr	363
4- Abdülbaha.....	364
5- Muhammed Şahrur	367
6- Abdulmecid Zindani	369
7- Muhammed Esed.....	370
8- Mehmet Bayraktar	374
9- Muhammed Hamidullah	374
10- Edip Yüksel.....	375
11- İhsan Eliaçık	375
12- Ömer Türker.....	376
13- Mustafa Öztürk	376
Kur'an ve Bilim Işığında İnsanın Yaratılışı.....	377

ÖN SÖZ

Evren mi daha mükemmel yoksa insan mı? Bu soruyla başlayalım kitaba. Eğer ikisi arasında sadece maddi bir karşılaştırma yaparsak, insan bu koca evrende zerre kadar kalmaktadır. Evrenin derinlikleri, insana sonsuzmuş gibi bir izlenim vermektedir. Oysa ki Big Bang (Büyük Patlama) ile başlayan evrenin yaratılışı, evrenin sınırlı olduğunun açık bir kanıtıdır.

“Sizi yaratmak mı, yoksa göğü yaratmak mı daha zordur?” (Nâzi’ât, 27) ayetinde bu konu ele alınmıştır. “Gök” (sema) kelimesi, burada ve Kur’an’ın birçok yerinde olduğu gibi, “kozmetik sistem”i ifade eden bir mecazdır. Ayetin devamını ve Kur’an’daki diğer ilgili bölümleri okuduğumuzda, Allah’ın eseri olan evrenin boyutu ve karmaşıklığı ile karşılaştırıldığında, insanın bir hiç olduğuna işaret edilmekte ve “insan-merkezli” evren görüşü reddedilmektedir. Peki, uçsuz bucaksız bu evrende çok küçük bir varlığa sahip olmamıza rağmen, içimize sığmayan sonsuzluk arzusu ve mükemmele ulaşma isteği nereden gelmektedir? İnsan çok zayıf ve küçük bir bedene fakat sonsuzluğu arayan bir ruha sahiptir. O ruh, âlemlerin Rabbi’nin üflediği, beşerî olanı şuur ve akıl sahibi bir insana dönüştüren ilahî nefestir.

İnsanın yaratılışını anlatan ayetlerin genelde insanın biyolojik yönüne işaret ettiği düşünülmüştür. “Oku, seni yaratan Rabbin adıyla. O, insanı bir alaktan yarattı.” (Alak, 1-2) ayetinde geçen “alak” kelimesi, embriyo yani insanın biyolojik yönü olarak değerlendirilmiştir. Ancak “alak” kelimesinin “alaka”nın çoğulu olduğunu ve insanın sevgiden, karşılıklı ilgi ve alaka ilişkisinden yaratıldığını ifade ettiğini düşünmek, onun ruh yönüne daha uygun düşmektedir. İnsan, biyolojik bir canlıdan öte, sosyal bir varlıktır. Allah,

bu sosyal yönüyle insana değer vermiştir. Çünkü insanın en temel özelliği, diğer varlıkları da düşünebilmesidir. İnsan sadece kendini düşünen bencil bir varlık değildir. Hatta hayvanlarda bile birbirlerini koruma ve karşılıklı fedakârlık söz konusudur. Fakat hiçbir hayvan, başka bir yerdeki bir hayvanı düşünüp, onunla ilgili sorunları akledip dert edemez. İnsan ise, dünyanın diğer ucundaki bir başkasını düşünebilir, onun sorunlarından etkilenip mutluluğuyla sevinebilir. İşte bu sevgiden, ilgi ve alakadan yaratılmış insan; başkası için yaşadığı kadar insandır. Peygamberler bunun en güzel örneğidir. Onlar, insanlığa kendini adanmış üstün ruh sahibi kamil insanlardır.

İnsan ve evrendeki mükemmel tasarımı, evrimci bakış açısıyla açıklamaya çalışan materyalist anlayış; uzun zaman içerisinde her şeyin tesadüfler sonucu gelişip mükemmelleştiğini iddia etmektedir. Onlara göre evrimsel oluşuma etki eden mekanizmalar, amaçsızca var olmuş bir evrende, nasılsa bir amaca hizmet ederek mükemmel canlılar ve mükemmel sistemler oluşturmuştur. Bu evrimci bakış açısı, çok eski medeniyetlerden günümüze kadar sürüp gelmiştir.

Önceki medeniyetler içinde Yunan medeniyetinin, evrimci anlayışla ilgili oldukça fazla doküman oluşturduğu görülmektedir. Örneğin, Empedokles ve Aristo, varlıkların içine Yaratıcı tarafından konulmuş gizemli bir ruh ile determinist bir sistemin işlediğini düşünmektedir. Bu da onların Tanrı inancında Deist bir anlayışa sahip oldukları izlenimini vermektedir. Bu filozoflar, doğadaki seçim ve evrimsel gelişimin, Yaratıcının bir planı olduğunu ima etmişlerdir. Darwinci evrim anlayışı ise böyle bir içsel etkiyi değil, yalnızca dış etkiyi (doğal çevreyi) kabul eder. Örneğin Darwin, geyiklerin boynuzlarının onlara zarar verecek kadar büyük olduğunu, bunun hareket kabiliyetlerini sınırladığını belirtir. Bu yüzden doğanın bir amacı ya da ilahî seçimi olmadığını savunur. Oysa geyiklerin bu boynuzlara sahip olması, düşmanlarına karşı bir savunma ya da kamuflaj sağlayabilir. Materyalist evrimci bakış, hikmetli bir bakış yerine kör bir bakışı tercih etmektedir. Yani varlık âlemindeki düzeni görüp düzenleyiciyi görmemeye odaklanmaktadır.

Günümüzde birçok alanda yapılan bilimsel gelişmeler, ateizmin etkisini ciddi biçimde kırmıştır. Özellikle genetik bilimi gibi biyoloji alanındaki detaylı incelemeler, tesadüfe dayalı Darwinist düşüncüyü sarsmıştır. Materyalist ve Darwinist iddiaları çürüten bu ilmî gelişmelere karşılık, dünyada ve ülkemizde “teistik evrim” yani Yaratıcının eliyle bir evrimin işlediğini kabul eden bir bakış açısı gelişmektedir. Ancak birçok Müslüman ve farklı dinlere mensup inançlı ilahiyatçının, teistik evrimi savunurken Darwinizm karşısında bir aşağılık kompleksine kapıldıkları görülmektedir. Bilim dünyasındaki baskın evrimci anlayış, Darwinizmi bilimsel bir gerçek gibi dayatmaktadır. İnançlı ilahiyatçılar, Darwinizme karşı çıkmayı bilime karşı çıkmak olarak algıladıklarından, Darwinistlerin tüm iddialarını doğru kabul edip yalnızca bu evrimsel süreçte Tanrı'nın elinin bulunduğunu varsaymaktadır.

Dinin ve aklın ışığında Darwinizmi sorgularken, evrimin mekanizmalarıyla mücadele etmeye gerek yoktur. Doğal seleksiyon gibi argümanların gözlemlenebilir bir gerçek olduğunu kabul etmek, evrimi bütün yönüyle kabul etmek anlamına gelmez. Doğada canlılar arasındaki yardımlaşmayı görmezden gelip, hayatı sadece güçlü olanın hayatta kalması ve zayıfın yok edilmesi şeklinde yorumlayan Darwin'in tehlikeli fikirlerine karşı eleştiri getirmek yeterlidir. Çünkü diğer tüm mekanizmalar aslında Allah'ın yaratma sanatını ifade eder. Kur'an'da bu, “Sünnetullah” olarak ifade edilir.

Günümüzün Müslüman evrimcilerinin dayanak aldığı bir diğer argüman, geçmiş İslam düşünürlerinin evrimci anlayışa sahip oldukları iddiasıdır. Birûnî, Câhız, İbn Miskeveyh gibi bu alanda söz söylemiş Müslüman filozofların eserlerinden alınan kısa kesitler, yanlış tercüme ve yorumlarla Darwinci evrim anlayışına dayanak yapılmaya çalışılmaktadır. Oysa bu eserler incelendiğinde, durumun hiç de öyle olmadığı ve türler arası geçişin en baştan reddedildiği görülmektedir. Bununla birlikte, Batı'da güç kazanan evrimci anlayışa bu İslam filozoflarının görüşlerinin öncülük ettiğini kabul etmek, bir yönüyle doğrudur.

Yaklaşık sekiz yüz yıl boyunca bilim dünyasında büyük etkisi olan Müslümanların, 16. yüzyıldan itibaren gerilediği görülmektedir. Batı ise İslam medeniyetinin en parlak çağı olan Orta Çağ'daki geri kalmışlığını, Müslümanların eserlerinden istifade ederek aşmış ve 16. yüzyıl itibarıyla ilerlemeye başlamıştır. Tıp, astronomi, felsefe, ilahiyat, matematik, botanik ve birçok bilim dalında Müslümanların eserlerinden faydalanan Batı, bilimde büyük gelişmeler yaşamıştır. Bunlar arasında, Müslümanların eski Yunan felsefesinden alıp İslam ve Kur'an çizgisinde şekillendirdikleri "Merâtibu'l-Vücûd" (varlıkların mertebeleri) anlayışı, evrimci bakış açısının oluşmasında etkili olmuştur.

İslam filozofları, her şeyi "vücûd" (varlık/vâcibu'l-vücûd/Yaratıcı) ve "mevcûd" (var olan/mümkinu'l-vücûd/Yaratılanlar) olarak ikiye ayırmıştır. Tek gerçek varlık sahibi olan Allah'ın, mevcûdâtı nasıl yarattığını tefekkür eden İslam düşünürleri, zaman ve mekân içinde sürekli bir tekâmül sürecinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu tekâmül anlayışından faydalanan bazı biyologlar, evrim alanında eserler kaleme almışlardır. Ancak Darwin ve onu öne çıkaran bilim çevrelerinin, bu tekâmül anlayışını Yaratıcıdan tamamen bağımsız ve kendiliğinden oluşan bir sistem olarak kurguladıkları görülmektedir. Darwin'in Türlerin Kökeni kitabında ortaya koyduğu bu anlayış, ilk başta bilim dünyasında kabul görmese de ilerleyen yıllarda sistematik biçimde yerleştirilmiştir.

Darwin'in çağdaşı ve arkadaşı olan bazı biyologların evrimle ilgili çalışmaları, dönemin bilim çevrelerinde Darwin'e mal edilmiş ve böylece Darwinci evrim, yani tesadüfe dayalı evrim anlayışı öne çıkarılmıştır. Başlangıçta reddedilen bu görüş, bilim dünyasında bir hipotez olmaktan öteye geçememiştir. Bu kitapta, tüm bu konuları din, tarih ve aklın ışığında aydınlatmaya çalıştık.

EVİRİM, EVREN ve YARATIŞ

Evrım Kelimesinin Kökeni

Adaptasyon, varyasyon ve canlıların özellikleri doğada gözlemlenebilen gerçekliklerdir. Evrim ise gözlemlenerek değil akıl ve mantık yürüterek olduğu varsayılan felsefi bir bakış açısıdır. Canlıların evrim olmadan aynı şekilde var olduğunu gösteren delilleri anlatmadan önce bu teorinin ve adlandırmanın tarihi hakkında bilgileri görelim;

Evrım (evolution) kelimesi, iç içe geçmiş olmak, birbiri içersinden açılarak ortaya çıkmak yani zuhur etmek anlamındadır.

Lamarck, Heckel kitaplarının ilk baskılarında evrim (evolution) kelimesini kullanmamış, sonraki baskılarda bunu kullanmışlar. Darwin bu kelimeyi çok az kullanmıştır. Türlerin Kökeni isimli temel eserinde ilk baskı boyunca bu kelimeyi bir defa kullanmış. Ancak altıncı baskıdan itibaren artık evrim kelimesini kitabın temel kavramı haline getirmiş. Daha öncesinde dönüşüm, değişim, gelişim ifadelerini kitabında kullanmıştır. Lamarck, transformisme (dönüşüm), Darwin descent with modification (değişerek türeme) kelimelerini kullanmış. Çünkü evrim o zaman ilerleme anlamına geliyordu ve “değişerek dönüşüm” kelimesi ile zıttı. Türkçeye de bu kelime ilk önce “tekâmül” olarak çevrildi. Anlaşılan “entropi”nin zıttı olan ilerleme/tekâmül fikri önceden beri kabul edilen bir doğal gerçeklikti. Fakat Darwin “değişerek türeme” kavramıyla tesadüf inancının önünü açtı.

Evrım teriminin İngilizcedeki karşılığı olan evolution kelimesi, kapalı bir şeyin açılmasını yahut gizli bir şeyin görünür hale gelmesini ifade eden Latince evolvere kelimesinden gelir. Türkçede önceleri

Arapça kökenli tekâmül kelimesi ile karşılaşılırken sonradan yerine “evrim” kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Hem tekâmül hem evrim kelimeleri, kullandığımız dilde, bulunduğu halden daha üst bir duruma doğru olgunlaşma ve ilerleme anlamlarına gelir. Bu anlamda evrim, birçok alanda kullanılabilir. Örnek olarak fizikte evrenin büyük patlamadan itibaren içinde bulunduğumuz zamana dek geçirdiği değişimler kozmolojik evrim olarak adlandırılır. Ancak bu evrimcilerin iddia ettiği gibi bir canlıdan başka bir canlıya değişim, dönüşüm değildir. Sadece evrenin uzun inşaat dönemini ifade eder.

Biyolojide ise evrim, ilk olarak Charles Bonnet tarafından döllenenmeden sonra embriyonun insan halini alıncaya dek geçirdiği gelişimi ifade etmek üzere kullanılmıştır. Daha sonra ise kelimenin anlamında bir kayma meydana gelmiş ve “bireyoluş” yerine “soyoluş” yani yeni bir türün değişimler sonucu ortaya çıkmasını ifade etmek üzere kullanılmaya başlanmıştır. Fakat yeni türlerin ortaya çıkışını açıklamak için gerekli olan değişimlerin ölçüsü bakımından birbirinden farklı üç anlamda evrim kavramları doğmuştur. Bu kavramlarından ilki, transmutasyonel evrimdir ve büyük sıçramalı evrim görüşünü ifade eder. Bilimsel olarak bir geçerliliği olmayan bu görüşe göre: Ata bir türe ait bireyde çok büyük bir değişim olmuş ve yeni bir tür ortaya çıkmış olmalıdır. İkinci kavram ise transformatasyonel evrimdir. Önceki iddiadaki kadar büyük olmasa da ara aşamalı bir değişimi gerekli görür. Lamarck tarafından öngörüldüğü gibi organların kullanıldıkça gelişmesi her nesilde artarak aşamalı bir şekilde değişimi gerçekleştirir. DNA'nın ve kalıtım kanunlarının keşfi ile Lamarck'ın düşüncelerinin yanlış olduğu ortaya çıkmıştır. Üçüncü evrim kavramı ise varyasyonel yani küçük değişimlere dayalıdır ve Darwin tarafından savunulmuştur. Bu iddiaya göre canlıların genetik yapılarında mutasyonlar ile meydana gelen küçük değişimler, canlıların çevre şartlarına karşı hayatta kalma mücadelesinden doğan doğal seçimle birikerek evrim gerçekleşir. Çevre şartlarının hep aynı kaldığı varsayıldığında sağladığı doğal seçim sonucu canlıların çevreye gösterecekleri uyumun en üst seviyeye doğru durmadan ilerleyebileceği anlamı çıkar ve bu anlam evrimin

kelime anlamı ile tamamen tutarlıdır. Fakat çevre de kendi içinde değişir ve bu değişim canlılardaki uyumu değiştirir. Darwin'in görüşü de DNA'nın aşılmaz genetik kanunları, çevre şartlarının ve mutasyonun zararlı etkisinin keşfi ile çökmüştür. Darwin canlılardaki gen havuzu içindeki genlerle sınırlı varyasyonu yanlış yorumlamış, tür dışı değişim ve varyasyon olacağını zannetmiştir.

Kısacası evrim kelimesinin önceden insan anne karnında geçirdiği aşamalar için kullanıldığını, daha sonra Darwin eliyle bunun türlerin değişmesi anlamında kullanıldığını görüyoruz. Bizim için önemli olan şu anda gündemde olan evrim teorisinin kastettiği yani türleşme anlamındaki kullanımınıdır. Darwin kendinden önceki biyolog Charles Bonnet'in evrimi mikro anlamda kullanımını kullanmış fakat makro evrim düşüncesine alet ederek, dürüst davranmamıştır. Kendisi türleşmeyi savunduğu için evrim kelimesinin türleşme olduğu fikrini kabul etmek zorundadır.

Tekâmül ve Tahavvül Terimleri Evrim Değildir!

Bazen "evrim" kavramı "tekâmül" hadisesi ile karıştırılmaktadır. Tekâmül kelimesi, evrim manasını karşılamaz. **Tekâmül; bir varlığın mahiyetini değiştirmeden, başka bir ifadeyle özelliğini yitirmeden, kendi yapısı içerisinde kemâle ermesi, olgunlaşması anlamını taşır.** Tohumun fidan, fidanın ağaca dönüşmesi tekâmüle bir örnektir. Yine tek hücreden ibaret olan zigot tekâmül ederek Allah'ın izniyle yetişkin bir insan olur. Bu noktadan anlaşıldığı üzere mevcudat, bir bakıma embriyodan olgun hale gelinceye kadar gösterdikleri tedrici bir değişim kanununa tâbidir. Dolayısıyla tekâmülün bu manada kullanımını teori değil, bir kanundur. Biyolojide bir canlının embriyodan itibaren olgun hale gelinceye kadar geçirdiği bu safhalara "ontogeni" denir. Tekâmül bunun yerine kullanılmalıdır.

Evrim konusundaki yanlış değerlendirmelere sebep olan kelimelerden biri de "tahavvül"dür. Tahavvül, bir molekül veya bileşiğin yapısını değiştirmesi manasında kullanılır. Bilindiği üzere elementler, hava, su ve toprak gibi ortamlardan iyon veya bileşikler şeklinde alınarak varlıkların meydana gelmesine sebep olurlar. Bu olay bir

kanun şeklinde cereyan eder. Mesela insan bünyesinde yer alan bir demir atomu, değişik bileşikler halinde bir takım farklı yolları takip ederek insan vücuduna ulaşır. İşlemin başlangıcından itibaren ifade edilirse, demir atomu başlangıçta bir kayacın yapısında bulunur. Bu kayacın toprak şeklinde ayrışmasıyla toprağa geçer. Daha sonra bu atomlar bitki tarafından iyon ya da küçük bileşikler halinde alınır. Bir hayvanın o bitkiyi yemesi halinde hayvanın vücudunda bileşikler teşkil eder ve o hayvanın insan tarafından yenmesiyle de demir atomu insana geçmiş olur. İşte atomların yapısında ve hareketindeki bu değişikliğin adı “evrim” değil, “tahavvülat-ı zerrât”tır yani zerrelerin hal değiştirmesidir. Dolayısıyla atomların hal değiştirmesi hadisesi bütün canlılar âleminde cereyan eden bir kanundur.¹

Evrim ve Transformizm (Dönüşümcülük) Farkı

Yukarıda bahsettiğimiz gibi Darwin kitabının birinci cildinde evrim yerine transformizm anlamına gelen ifadeler kullanmıştır. İkinci ciltte hem kitabın isminin alt başlığını değiştirmiş hem de evolution (evrim) ifadesini kullanmıştır. Birinci baskının adı “Türlerin Kökeni: Doğal Seçilim Yoluyla”, ikinci baskının adı “Türlerin Kökeni: Doğal Seçilim ya da Uyumlu Olanın Ayakta Kalması”.

Transformizm (Dönüşümcülük) taraftarları yani türler arası evrimi savunanlar, ara formların yokluğunu açıklamak için zaman zaman bu formların çok zayıf ve kırılğan oldukları için ortadan kaybolmuş olabileceklerini savunmuşlardır. Ancak bu argüman, türlerin evriminde etkin faktör olması beklenen seleksiyon ilkesiyle açıkça çelişmektedir. Yani seleksiyon güçlü bireylerin ayakta kalması ise bunlar zayıf değil demektir. Dolayısıyla seleksiyonla evrimleşmiş bir form diğer bir seleksiyonla üst bir forma geçtiği zaman niçin zayıf olduğu için kaybolsun? Evrimcilerin düşüncesine göre güçlü olduğu için seleksiyona uğrayıp evrimleşmiş olmalı. Güçlü olan bir varlığa zayıf olduğu için fosil bırakamayarak yok olmuştur denilemez. **Zayıf ve kırılğan olduklarını iddia etmek bizzat**

1 Âdem Tatlı, Bilimlerin Işığında Yaratılış, s. 426-427.

kendilerinin doğal seleksiyonla güçlü bireylerin ayakta kaldığı iddiasıyla tamamen çelişkilidir.

Evrimcilerin “ara form” iddiası hiçbir şekilde gerçekleşecek bir iddia değildir. Çünkü ara form dedikleri bir tür içindeki canlının kemâle ermeden önceki haliyse bu kemâle ermiş, azaları oluşmuş canlı olmadan önce o canlı varlık tam şeklini almadığı için yumuşakça sayılır. Kemik, kas, kabuk gibi beden bu iskelet yapısının tam gerçekleşmemesi onun zaten kırılğan, zayıf, yumuşak bir yapıda olmasından dolayı fosil bırakmamasına sebep olur. Onun için hiçbir canlının ara form fosili bulunamaz.

Ara form dedikleri şey aslında canlının kemâle ermeden önceki geçirdiği aşamadır. Aynı anne karnındaki ceninin insan suretine dönüşene kadar geçirdiği aşama gibi. İnsan suretine dönüştükten sonra artık ona tam şeklini almış insan diyebiliriz. Öncesinde ise daha suretinin kemâlini tamamlamamış bir cenin diyoruz.

Paleontolojinin (fosil biliminin) bize kanıtlamış olduğu şey, tıpkı toprak katmanlarında üst üste muhafaza edilmiş fosiller gibi, çeşitli hayvan formları, nispeten farklılaşmamış organizmalardan -ama basit olandan değil- (çünkü elektron mikroskobu tek hücreli varlığın iç yapısının şaşırtıcı fonksiyonların karmaşıklığını ortaya çıkarmıştır) daha kompleks formlara doğru belirsiz şekilde artan düzende kendi görünümlerini ortaya çıkarmışlardır. Farklılaşmamış ana formlar üzerinden zaman geçtikçe aynı anne karnındaki gelişim gibi tek hücreliler gelişerek çok hücreli mükemmel yapılarına kavuşmuş olabilir.

Bununla birlikte, bu olmaksızın, artan düzen, tek ve devamlı sırayı temsil eder. Gözlemlenen gerçek şu ki, aşamaları atlayarak hareket etmek, tüm hayvan kategorilerinin ataları olmaksızın bir anda ortaya çıktıklarını söylemektir. Bu durumda bu tür, düzen ne anlama gelmektedir? Basit bir şekilde, maddi düzlemde, basit ve nispeten farklılaşmamış olan, her zaman kompleks ve farklılaşmış olanı önceler. Bütün madde, bir ayna gibi mahiyetlerin faaliyetlerini ters bir şekilde yansıtır. Ki bu da neden tohumun ağaçtan, yaprağın filizlenmesinin çiçekten önce geldiğinin nedenidir.

Allah'ın Evrende Tecellisi ve Vahdet-i Vücut Felsefesi

Burada tarih boyunca yer alan bazı materyalist felsefi akımlar hakkında bilgi verilecektir. Allah'ın sonsuz gücünü ve büyüklüğünü kavrayamayan, sebeplere güç veren bu felsefi akımlardan Allah'ı tenzih ederiz.

Aristo tarafından savunulan ve “deizm” olarak adlandırılan tasavvura göre; Yaraticı, evreni başlangıçta belirlediği birtakım doğa yasaları ile yaratmış ve sonra kendi haline bırakmış olarak inanılır. Deizme göre yaratma artık sonlanmış bir eylemdir ve bu bakımdan evrende ne Yaraticı'nın müdahalesi ne de herhangi bir değişim beklenemez. 17. yüzyılda Newton'la birlikte zirveye çıkan fizik-mekanik bilimlerinin evren tasavvuru, Batı düşüncesinde deizmi popüler hale getirmiş ve Allah'ın saat yapıcısı veya ustası olarak düşünülmesine yol açmıştır.

Bu durum kutsal kitabın evren ve insanla iç içe ilişki içinde olan ve yaşayan Allah inancını tasavvir etmekten uzaktır. Bununla birlikte doğada canlı türlerinin sabit değil aksine her an değişim içinde olduğunu söyleyen evrim teorisinin, bir yaratma modeli olarak yorumlanması deistik tanrı tasavvuru için birtakım sorunlar doğurur. Çünkü evrim olmuş-bitmiş değil aksine her an devam eden bir yaratmayı ifade eder. Bu durumda evrimle yaratılan bir dünyanın deistik bir Tanrı'nın eseri olmadığını çıkarsamak yanlış olmaz.

Spinoza adı ile özdeşleşen panteizm ise evren ile Allah arasındaki sınırları ortadan kaldırır ve Allah'ın evrende içkinliğine vurgu yapar. Bir anlamda evren ve içindeki her şey Allah'ın tezahürüdür veya Allah'tan başka bir şey değildir. Bu tasavvirun en önemli sonucu dini anlamda yaratmayı dışlamasıdır. Bununla birlikte panteizm, evrimle birlikte yeniden değerlendirilirse bu, evrimleşen bir Tanrı-evren tasavvirunu gerektirir. Artık Tanrı-evren mutlak değişmez mükemmel ve kendi olan bir varlık olmaz.

Evrimci bir yaratmayı kabul eden düşüncede en çok ön plana çıkarılmış ve tartışılmış olan Allah tasavviru panenteizm olmuştur. Panenteizme göre Allah'ın teizm de olduğu gibi aşkınlığı korunurken

panteizmde olduğu gibi de içkinliği kabul edilir. Buna göre Allah hem aşkın bir varlık olarak kendisidir hem de içkin bir varlık olarak evrendedir. Aşkın boyutuyla Tanrı değişmez fakat içkin boyutuyla değişir.

Panenteizm'e göre: "Her şey, doğa ve insan Allah'tadır. Fakat Allah hem doğadan hem de insandan daha fazla bir şeydir" yani doğayı ve insanı aşar. Bu şekilde tasavvur edilen bir Allah'ın doğa ile ilişkisine gelince, gördüğümüz her şeyi Allah'ın yaratıcılığının biçimleri olarak kabul etmek gerekir. Peacocke'a göre Hristiyan ayininde de ekmek ve şarap gibi maddi şeyler İsa'nın eti ve kanını sembolize eder.

Kutsal kitap, yaratılışın başlangıcında Allah'ın ruhunun faaliyetinden söz eder. Bu bakımdan Allah'ın ruhu evrenden uzak değil aksine evrendedir.

Felsefi açıdan klasik teizm, kökenleri aynı olan üç büyük dini geleneğin -Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm- Allah tasavvurunu ifade eder. Tevrat, İncil ve Kur'an'da konuşan Allah, kendini ezeli-ebedî, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten ve mutlak anlamda iyi bir varlık olarak nitelendirir. Evrenle ilişkisi bakımından ise kendini ondan farklı ve onun yaratıcısı bir varlık olarak sunar. Doğa ve tarihte her an yaratma içinde olduğunu bildirir. Yaratıklarını başıboş bırakmadığını aksine onlarla ilgilendiğini, iletişim kurduğunu ve dahası onlarla her an birlikte olduğunu söyler. Buna göre Allah'ın kendinden başka her şeyin yaratıcısı olması bakımından aşkın ve yarattığıyla her an birlikte olması bakımından içkin olduğunu anlayabiliriz. Buradaki aşkınlık hiçbir zaman deizmde olduğu gibi Allah'ın evreni ve âlemleri yaratmış daha sonra da bırakmış ve ondan tamamen uzakta olduğu anlamına gelmez. Yine buradaki içkinlik de panteizmdeki gibi Allah'ın evrenle aynı olduğunu ifade etmez. Dolayısıyla Tanrı'nın aşkınlığını ve içkinliğini birlikte savunmak, deizmin panteizm ile mezcilmesini ifade eden panteizmi gerektirmez. Aksine klasik teizmdeki aşkınlık ve içkinlik ilişkisi, ikisi birlikte, dini anlamdaki yaratmayı en doğru biçimde ifade eder. Dini

anlamda bir yaratmadan bahsedebilmek için öncelikle yaratılandan ayrı bir yaratıcı fikrine sahip olmak gerekir.²

Yukarıda bahsedilen Yaratıcı-Evren ilişkisindeki Allah'ın konumu ile ilgili bilgiler önemli. Panteizm ve panenteizm düşünceleri bir yönüyle Allah'a eksiklik izafe etmektedir. Hristiyan âlemi de bu felsefi düşüncelerin içerisinde sapsmış, İsa Mesih'i ilahlaştırmışlardır. İnsan Allah'ı kendisinin dışında, kendisinin yaratıcısı görmezse kendini Tanrı görmeye başlar. Bu Allah'ı uzak görmek değil, Allah'ın karşısında kendini aciz görmek, Allah'a yakın görmektir. Yukarıda ifade edildiği gibi panteizm ve panenteizm evrimleşmiş bir tanrı anlayışına götürür. Allah her an iş başındadır, yani yaratma anlamında iş başındadır, yaratılma anlamında iş başında değildir Allah'a mahlukatın sıfatını veremeyiz, Allah her an değişmez, Allah mükemmeldir, mükemmelliğin zirvesindedir, Allah'ın hiçbir şeyi artmaz, eksilmez.

İnsanın panteist düşüncelere kapılması peygamberlik ve velilik makamını küçük görmesine sebep olur. Bediüzzaman da bunu ifade etmiş yani insan her şeyin kendisi etrafında döndüğünü, kendisinin özne olduğunu zannederse kendisini ilah gibi görmüş olur. Ayrıca bu panteist düşüncelerin içine giren insan, şeriatı da hafife alır, şeriatın kalktığını kendisi için düşünür. Çünkü kendisinin Allah ile bir olduğunu düşünen kuralları önemsemez. Panteist düşüncelerde şeriat, peygamberlik, velilik de küçümsenir sadece insan kendini önemli görür. İmam Rabbani Müslümanları bu tehlikeli görüşlere karşı uyarılmış, bu yanlışlar hakkında Mektubat'ta çok önemli açıklamalar yapmıştır.

Bediüzzaman Hazretleri şöyle söylemektedir:

“Hem ben müteaddid insanları gördüm ki, bir nevi Mehdi kendilerini biliyorlardı ve “Mehdi olacağım” diyorlardı.³ Bu zâtlar yalancı ve aldatıcı değiller, belki aldanıyorlar. Gördüklerini, hakikat

2 Fatih Özgökman, Tanrı ve Evrim, 218, 219.

3 “Ben birçok insan gördüm ki, kendilerini bir çeşit Mehdi zannediyorlardı ve ‘Mehdi olacağım’ diyorlardı.”

zann ediyorlar. Esmâ-i İlahî'nin nasilki tecelliyatı, Arş-ı Âzam daire-sinden tâbir zerreye kadar cilveleri var ve o esmaya mazhariyet de o nisbette tefavüt eder.⁴ Öyle de mazhariyet-i esmadan ibaret olan meratib-i velayet dahi öyle mütefavittir.⁵ Şu iltibasın en mühim sebebi şudur: Makamat-ı evliyadan bazı makamlarda Mehdi vazifesinin hususiyeti bulunduğu ve kutb-u a'zamâ has bir nisbeti görüldüğü ve Hazret-i Hızır'ın bir münasebet-i hâssası olduğu gibi, bazı meşahirle münasebetdar bazı makamat var.⁶ Hattâ o makamlara "Makam-ı Hızır", "Makam-ı Üveys", "Makam-ı Mehdiyete" tabir edilir.

İşte bu sırra binaen, o makama ve o makamın cüz'î bir nümesine veya bir gölgesine girenler, kendilerini o makamla has münasebetdar meşhur zâtlar zann ediyorlar. Kendini Hızır telakki eder veya Mehdi itikad eder veya kutb-u a'zamâ tahayyül eder. Eğer hubb-u câhatalib enaniyeti yoksa, o halde mahkûm olmaz.⁷ Onun haddinden fazla davaları, şatahat sayılır.⁸ Onunla belki mes'ul (sorumlu) olmaz. Eğer enaniyeti perde ardında hubb-u câha müteveccih ise; o zât enaniyete mağlub olup, şükrü bırakıp fahre girse, fahrdan git gide gurura sukut eder.⁹ Ya divanelik derecesine sukut eder veyahut tarîk-ı haktan (hak yoldan) sapar. Çünkü büyük evliya'yı, kendi gibi telakki eder, haklarındaki hüsn-ü zannı kırılır.

4 "Nasıl ki Allah'ın isimlerinin tecellileri (yansımaları), en yüce makam olan Arş-ı Âzam'dan en küçük zerreye kadar farklı şekillerde ortaya çıkar ve o isimlere mazhar olma (onlara erişme) dereceleri de buna bağlı olarak farklılık gösterir."

5 "Aynı şekilde, Allah'ın isimlerine mazhar olmaktan ibaret olan velilik dereceleri de farklılık gösterir."

6 "Bu karışıklığın (iltibasın) en önemli sebebi şudur: Evliyanın bazı makamlarında Mehdi'nin görevine ait özel bir özellik bulunduğu, Kutb-u Âzam'a ait bir ilişki görüldüğü ve Hz. Hızır'la özel bir bağ olduğu gibi, bazı tanınmış kişilerle bağlantılı bazı makamlar da vardır."

7 "Eğer makam sevgisiyle beslenen bir benlik duygusu yoksa, o zaman suçlu sayılmaz."

8 "Onun çok fazla iddia etmesi, garip ve abartılı sözler olarak kabul edilir."

9 "Eğer kişinin benlik duygusu, gizli bir şekilde makam sevgisine yönelmişse, o kişi benliğine yenilir, şükretmeyi bırakıp övünmeye başlar ve bu övünme, zamanla gurura dönüşür."

Zira nefis ne kadar mağrur da olsa, kendisi kendi kusurunu derkeder (fark eder). O büyükleri de kendine kıyas edip, kusurlu tevehhüm (kusurlu olduğunu) kabul eder. Hattâ enbiyalar hakkında da hürmeti noksanlaşır.¹⁰

Batılı materyalist filozofların Panteist düşüncesine benzeyen fakat materyalizmi değil de ruhbanlığı daha çok öne çıkaran Vahdet-i Vücut anlayışının nâkıs olduğu güneş ve ayna örneğiyle şöyle anlatır:

“Mesela, bir aynada güneş görünüyor. Şu ayna, güneşin hem zarfı hem mevsufudur.¹¹ Yani, güneş bir cihette (bir açıdan) onun içinde bulunur ve bir cihette aynayı ziynetlendirip parlak bir boyası, bir sıfatı olur. Eğer o ayna, fotoğraf aynası ise, güneşin misalini sâbit bir surette kâğıda alıyor. Şu hâlde aynada görünen güneş, fotoğrafın resim kâğıdındaki görünen mâhiyeti, hem aynayı süslendirip sıfatı hükmüne geçtiği cihette, hakikî güneşin gayrıdır (farklıdır). Güneş değil, belki güneşin cilvesi başka bir vücuda girmesidir. Ayna içinde görünen güneşin vücudu ise, hâriçteki görünen güneşin ayn-ı vücudu değilse de ona irtibâtı ve ona işâret ettiği için, onun ayn-ı vücudu zannedilmiş.”¹²

Bu örneğe göre güneşin yansıdığı ayna içindeki görüntüyü de resme aktarsak, ayrı ikinci bir varlık oluyor. Yani, ortada üç ayrı varlık vardır. **Biri**, Güneş’in kendi zatı ve sıfatları. **Diğeri** o sıfatların mahalli ve aynası olan mevcudat. **Üçüncüsü** ise, sıfatların aynada ve mevcudatta kendine has görüntüleri ve yansımalarıdır.

Güneşin tecellisi (yansıması) güneş değildir, ayrıca güneşin aynada yansıyan biçiminin fotokopi yapılan resmi de ayrı bir varlıktır. **Allah’ın varlıktaki tecellisi farklı farklıdır ama kendi zâtı bunların hepsinden münezzehtir.**

10 Mektubat, s. 447. [Bediüzzaman hazretlerinin sözlerinin günümüz Türk okuyucusu tarafından daha rahat anlaşılabilmesi için bazı cümleler dipnotlarla sadeleştirilmiştir. (İrfan Kavak)].

11 “Bu ayna, güneşin hem içinde bulunduğu bir kap (zarf) hem de ona ait bir özellik (mevsuf) taşıyan bir şeydir.”

12 (Dokuzuncu Lem’a).

Vahdet-i Vücut anlayışının kurucusu İbni Arabi cezbe halinde diğer tüm varlıkların bir hiç değerinde olduğunu hissetmiştir fakat uyanık halde böyle düşünmek Allah'ı varlıkla aynı görmek olur ki bunu bilinçli söyleyen küfre sapar.

Vahdet-i Vücut'da her şeyi yok saymak vardır, İslâm kelâmında daha doğru bir yol olarak kabul edilen Vahdet-i Şuhud'da ise her şeyde Allah'ı izlemek esastır. İlkinde varlığı yok saymak ikincisinde varlığı geçici olarak unutmak, görmemek yani sadece Yaratıcıyı görmek vardır. Bu iki Allah'ı tanımaya ulaştıran tefekkürden ayrı olarak üçüncü ve en doğru yol olan sahabe yolu vardır. O da şu güzel sözle ifade edilebilir:

“Her şeyde bir âyet (işaret) vardır. O âyet Allah'ın birliğine delâlet eder.”

Gerçekten tüm varlıkta tevhide gösteren bir âyet, tuğra, sikke vardır. Allah'ı tanımayan bir materyalist vahdeti vücudu, vahdeti mevcut (Panteizm) olarak görür ve sadece tek bu âlem var der. Darwinizm de her şeyin bir şeyden türediğini söylerken, o tekin sadece madde yönünü söylemektedir. Ve işaret ettiği hikmeti, âyeti, tecelliyi görmemektedir.

Evrende Kaos Yok, Düzen Vardır!

Bütün türlerin başlangıcına doğru gidilse, her türün ilk bir baba ve atasının olduğu anlaşılır. Her türün bu ilk atası aynı ilk insanın yaratılması gibi bir aşama ile oluşmuş olmalıdır çünkü evrendeki sünnetullah böyle işlemektedir. Risale-i Nur'da bu konu şöyle geçer: “Her bir nev’in bir âdemi ve bir büyük pederi olduğundan, silsilelerdeki tenasülden (birbirinden doğma ve üremeden) neşet eden vehm-i bâtil (hatalı bakış açısı) o âdemlerde, o evvel pederlerinde tevehhüm olunmaz.”¹³ Yani tesadüf veya tabiat bu silsilenin en başındaki ataların var olmasını sağlamamıştır aksine bunlar Allah'ın yaratma sanatıyla var olmuşlardır, devamında sünnetullah gereği birbirilerinden üreme planıyla neşet etmektedirler.

13 Muhakemat, Üçüncü Makale (Unsuru'l-Akide), Birinci Maksat.

Evrım, gözlemlenmesi mümkün olmayan 50 milyon seneler öncesi diye anlatılan hayali ön kabullerdir. Evrendeki tüm yasalar gözlemlenmesi mümkün yasalardır. Böyle olmasa evren düzenliliği değil kaosu barındırır. Evren akla uygundur. Yoksa bilim yapılamazdı. Hiçbir şey tutarlı, sonuç vermezdi. Yaratılmış tüm varlığın bilinçli bir planlayıcı, düzenleyici güç tarafından var edildikleri açık şekilde gözlemlenmektedir. Bir Kur'an âyetinde Allah'ın bu mükemmel yaratma gücünü ancak ilim sahibi kulların idrak edeceği bildirilmektedir:

“Allah, gerçekten kendisinden başka ilah olmadığına şahitlik etti; melekler ve ilim sahipleri de O'ndan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler. Aziz ve Hakim olan O'ndan başka ilah yoktur” (Al-i İmrân 18).

Teleolojik¹⁴ “Tasarım” Delili

Hiçbir şeyin sebebi ve sonucu kendisi olamaz. Bu teselsül/dön-güsellik/devir anlamına gelir ki bu bätül (gerçek dışı)dır. Onun için dışarıdan bir dış etki olmalı, tasarım varsa tasarlayan vardır. Buna gaye delili de deniliyor. Platon, Aristo, Cicero ve İslâm dünyasında Câhız, Gazzâlî, İbni Rüşd'ün de bu delili kullandıkları görölmektedir. Demek ki Câhız gibi âlimlerin kitaplarındaki evrim anlamında yorumlanan ifadeler doğru değil, bu ifadeler tekâmül anlamında-dır. Çünkü tasarımı kabul eden evrimin kendi kendine olduğunu (teselsülü) bätül ve yanlış görür veya evrim iddiasına yaratıcının yaratma planı (tasarım) der. Buna tekâmül diyenler büyük ihtimalle tasarım anlamında kullanmıştır, sayfanın devamında doğal seçilime yaratıcı bir rol verip, kör ve gayesiz olaylar sonucu oluştu demek Ernst Haeckel'in yaptığı gibi her şeyi kendi için ilahlaştırmaktır. Bediüzzaman bu düşünceye karşı şöyle demektedir:

“Tevhid ile bütün eşyayı Vâhid-i Ehade isnad etmediğin takdirde, âlemde bulunan bütün efradın mazhar oldukları tecelliyat-ı İlâhiye adedince ilâhları kabul etmek mecburiyetindedin.”¹⁵ Yani

14 **Teleoloji:** Amaca yönelik, belirli bir hedefe yönelik işleyiş veya düzen.

15 Mesnevi-i Nuriye, Şule'nin Zeyli.

tek bir ilahın varlığını kabul etmeyen kişi, eşya/atomlar adedince ilahları kabul etmek zorunda kalır.

Tasarımı doğanın kendi dinamizmi içerisinde var olduğunu dolayısıyla doğanın kendisi yaptığına inanmak isteyen materyalistlerin ortaya attığı “tasarımın birikmesi” prensibine göre bir şey ne kadar çok tasarıma sahipse tasarımın birikmesi için, o kadar çok zaman ve enerjiye gerek duyar. Geleneksel varlık anlayışının piramidinde ise en tepedeki varlık, en fazla tasarıma sahip olan Yaratıcı’dır. Tasarımın birikmesi prensibine göre Yaratıcı’nın, yaratma sürecinin kaynağı veya nedeni değil en son sonucu olması gerekir. Yine tasarımın birikmesi prensibine göre zamanda geriye gidildikçe tasarım azalır ve kaosa yaklaşılır. Bu nedenle saat gibi bir makineyi tasarlayan daha üstün bir akıl var olmaz. Aksine saat kendinden daha az tasarımlı bir varlıktan gelir. Geleneksel varlık anlayışına göre ise daha az tasarımlı bir varlığın -saat gibi- daha fazla tasarıma sahip başka bir varlık tarafından ve nihai olarak ilk akıl tarafından meydana getirilmiş olması gerektiği düşünülür. Ancak bu düşünce materyalistler için bir kısır döngüyü beraberinde getirir. Hume’un sorduğu gibi:

“Tüm bu harika şeyleri Tanrı tasarladı ve yarattı ise Tanrı’yı kim yarattı? Süper Tanrı mı? Ve süper Tanrı’yı kim yarattı? En süper Tanrı mı? Yoksa Tanrı kendini mi yarattı? Zor oldu mu? Zaman aldı mı?”

Dennett’e göre kısır döngüye götüren tüm bu sorular, tasarımın birikmesi prensibi tarafından sonlandırılır ve artık tasarımın kaynağı olarak bir Tanrı’ya başvurmaya gerek duyulmaz.

İndirgenemez kompleks yapılar ve evrendeki insani ilkenin, tasarımın birikmesi prensibini yıktığı açıktır. Birçok filozofun bu soruyu cevaplayamamasının nedeni Allah’ı zaman ve mekân algısı sınırları içinde düşünmeleridir. Oysa zaman ve mekânı Allah yaratmıştır, Allah için “önce ve sonra” gibi sorular sorulamaz. İnsan akli zaman algısının üstündeki algıları kavrayamadığı için Allah’ın ezeli ve ebedi varlığını bir dereceye kadar kavrayabilmektedir.

William Paley'in Meşhur Saat Örneği

Tasarım delilinin en büyük savunucularından 1700'lü yıllarda yaşamış olan William Paley "Doğal Teoloji" kitabında saat, teleskop, göz örnekleri üzerinden tasarımın, dolayısıyla da tasarlama sürecinin varlığını ispat eder. Kitaptaki saat örneği çok meşhurdur, göz ve teleskobu birbiriyle irtibatlandırarak teleskop nasıl düzenli mükemmel bir amaç için biri tarafından yapıldıysa; göz ondan daha mükemmeldir ve gözün de bir yapıcısı vardır ve yani her şeyi yaratan yüce Allah vardır.

William Paley'e itiraz babında ateist argüman olarak: "Tasarım dediğimiz aslında tesadüfle ortaya çıkmış zannedilen bir düzendir" itirazına o yine göz örneğiyle cevap vererek gözün mercek ve diğer mekanizmalar olmadan işlevini yerine getiremeyeceğini anlatır. Dolayısıyla indirgenemez kompleks yapısından bahseder ve böylece bu ateist eleştiriyi çürütür.

Ayrıca evrimcilere cevap mahiyetinde: "Eğer tesadüfen bu şekil, bu düzen oluştuysa, tesadüfün farklı şekillerde işlemiş olması gerekirdi ki, fosillerde farklı farklı türler bulmamız beklenirdi. Ama tüm fosiller, bütün canlıların aynı sabit türde olduğunu gösteriyor; taksonomi bilimi¹⁶ tamamen tesadüfiliği çürütmektedir" der. Bu anlamda, taksonomi yani sınıflandırmanın William Paley tarafından dillendirilmesi oldukça önemlidir.

Unutturulmak istenen inançlı bir bilim insanı olan William Paley'in tasarım delilini anlatırken kullandığı meşhur örnek vardır. Bir yerden geçerken ayağımız bir taşla çarparsa bu taş sürekli buradaydı gibi düşünürüz. Bunun için olağanüstü bir şey aklımıza gelmez, fakat bir saate ayağımız çarparsa bu saati biri düşürmüş olmalı çünkü bu doğal olarak burada bulunamaz deriz. O saat bazen veya çoğu zaman yanlış çalışsa da onu tasarlayanın olduğunu anlarız. (Bazen hayatta teodise/kötülük problemi denilen

16 **Taksonomi**, canlıların sınıflandırılmasıyla ilgilenen bilim dalıdır. Canlıları **benzerliklerine, farklılıklarına ve akrabalık ilişkilerine göre** sistematik bir şekilde gruplandırır ve adlandırır.

şeyler vardır.) İşte evren de incelense bu saatten daha sistemli olduğu anlaşılır ve yaratıcıya, sanatkara işaret eder.

İnsanların ürettiği, icat ettiği teknolojik aletler incelendikçe mükemmel görünen sistem basitleşir. İnsanın ürettiği şeylerin detayına indikçe ne kadar basit olduğu görüldüğü halde Allah'ın yarattıkları incelendikçe gitgide mükemmelleştiği, daha da üstün bir tasarım ve detaya sahip olduğu görülür. İlk bakışta sanki doğada olan daha sanattan yoksun, insan eliyle yapılan şeyler ise daha simetrik görünebilir. Bu, bakan kişinin Allah'ın sanatının daha iyi olduğunu tanıyacak bakışının olmamasındandır. Aslında iyi bakıldığında doğal çevrede olan tüm varlıkların çok detaylı kompleks yapılar, insanın ürettiklerinin ise çok basit yapılar olduğunu görürüz. Örneğin çok lüks son model Mercedes'i düşünelim. İlk görünüşte bu araba mükemmel bir araç gibi görünebilir. Fakat bu aracın kaportası, motor sistemi, bujilerinin ateşlenerek akünün çalışması gibi sistemler incelenip nasıl hareket ettiği, kasnakların birbirini etkileyip tekerlerin dönmesi, direksiyon, vites sistemi incelendikçe aslında çok ilkel parçalarla, tekniklerle bir arabanın yürüdüğünü görürüz. Ama Allah'ın yarattığı doğada böyle değil her şey çok üstün, harika bir tasarıma sahiptir.

Boşlukların Tanrısı Değil Detayların Yaratıcısı

Boşlukların tanrısı ifadesi ateistler tarafından güya evrende bilemediğimiz şeyleri geçiştirmek için "Allah yarattı" deyip geçiştirmek olarak sunuluyor. Hâlbuki insan evrendeki yaratılan herhangi küçük veya büyük bir şeyi inceledikçe yani o boşluğu doldurduca Allah'ın yüceliğini daha iyi anlar. Bunun aksine insanın kendi eliyle ürettiği bir eşyayı inceledikçe de basitliği anlaşılır. İnsanın eliyle ürettiklerinin görüntüsü ne kadar etkileyici olsa da basit bir sisteme sahiptir. Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim bize o boşlukları doldurarak inanmamızı emreder, bilmeden inanmayı emretmez.

İnsanın ürettiği ile Allah'ın yarattığını mukayese ettiğimizde olağanüstü bir iman hakikatinin ortaya çıktığını görürüz. İnsanın ürettiği bütün ürünler aslında Allah'ın yarattığının bir taklididir.

İnsan sınırlı aklıyla ürettiklerine sistematik bir düzen koyar. Mesele son model dikkat çekici bir BMW marka arabaya baktığın zaman görüntü olarak çok etkileyicidir. Ama aynı aracın iç sistemi incelendiği zaman basit bir yapıya sahip olduğu görülür. Çünkü kontağı çalıştırılmasıyla, kontakta bujilerin ateşlenmesiyle akünün çalışması, oradan enerjinin dinamoya, kaslara veya aracın hareket ettirici diğer sistemlerine gitmesi, kasnakların birbirini hareket ettirmesi karşılığında tekerlerin hareket ederek aracın yürümesi gibi aslında çok aşamalı ve ilkel bir sistemin oluştuğunu görmekteyiz. Fakat Allah'ın yarattığı bir nesneyi en alt veya en üst birimine kadar incelediğimizde neredeyse sonsuz anlamda bir sistemin varlığı ortaya çıkıyor. Zerreye de kürreye de yani atoma da evrene de baksan bitmeyen bir sistematik yapı var, derinlik var. Bu derinlik, Allah'ın sanatının büyüklüğünü göstermek içindir. Allah maddeyi ve canlıları basit de yaratabilirdi. Ama Allah derin bir sanatla, derin bir bilgi ile her şeyi yaratarak insanın tefekkür etmesini, Allah'ın yaratıcılığının büyüklüğünü görmesini istiyor. Allah'ın bu derinlik ve detay sanatı insana hayat dinamizmi sağlar. Allah, araştırıldığında hemen sonuca ulaşılan tekdüze bir evren yapısı yaratmamıştır. Sonu gelmez bir detayla yaratmıştır. Bunun sebebi, insanlar Allah'ın kudretini hiç durmadan arasın, hep O'na karşı iştiağ halinde olsunlar diyedir. Kur'an'da Allah'ın bize öğütlediği de budur:

“Allah'ın rahmetinin izlerine bir bak: Ölü toprağa nasıl can veriyor! İşte ölüleri diriltecek olan da O'dur. O'nun her şey gücü yeter.” (Rûm, 50)

“Sizin yaratılışınızda ve türetip-yaydığı canlılarda kesin bilgiyle inanan bir kavim için âyetler vardır.” (Casiye Suresi, 4)

“Göklerin ve yerin yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyük bir şeydir. Fakat insanların çoğu bilmezler.” (Mü'min, 57)

İnsanın ürettiğiyle Allah'ın yarattığı arasında bir mukayese yapılırsa Allah'ın büyüklüğünü anlamak için çok büyük bir iman hakikati bu mukayesede görülür. Allah'ın sanatını bize anlatan atom

ve atom altı parçacıklar veya evrenin derinliklerinin araştırılması sonucunda bilim adamları enerjinin maddenin alt birimi olduğunu söylemektedir. Kuantum bize; maddenin en alt birimi enerjidir, madde enerjiden oluşur der. Bütün varlık o enerji üzerine bina edilmiştir. Sanki görünmeyen bir okyanusun üzerinde aslında yüzüyor her şey. O derin enerjinin de alt birimlerine indiğimiz zaman göreceğimiz en nihâyetinde Allah'ın ilim sıfatının tecellisi, Allah'ın kün (ol) emrinin tezahürüdür. Allah'ın kün emri bütün kâinata dolaşır. Yani Allah'ın ol emri bilgi düzeyinde maddenin aklıdır, maddenin ruhudur. Allah'ın ilim sıfatı maddenin enerjisinin ruhudur. Bütün her şey onun üzerinde yüzer. Esir maddesi derler önceki âlimler. İşte insan en nihâyetinde maddeyi incelediği zaman bu noktaya ulaşır ki orası artık gayba girer. Onun ötesini insan çözemez çünkü orası sırlar, gaybılarla doludur. O Allah'ın “ol” emrinin her yerde cereyan etmesidir. Bütün her şey ol emrinin üzerine oluşur. Allah'ın ol emri, Ruhü'l Kudüs de diyebileceğimiz Allah'ın aktif gücünün bilgisini taşıyan ilim sıfatı, kudret sıfatıyla birlikte evrende işte bütün varlığın oluşumunun temelidir, ruhudur.

David Hume'un Yanılgısı ve İmam Gazzâlî

David Hume kendi dönemindeki materyalist klasik fiziğin etkisinde kalmış, o dönem nedensellik ilkelerini yıkan kuantum fiziği keşfedilmediği için “Diyaloglar” isimli kitabında¹⁷ şöyle der: “Niçin bu evreni tasarlayan da tasarlanmamış olmasın? Onu da başkası, onu da başkası, vesaire yani sonsuza kadar böyle olmasın?” Hâlbuki klasik determinist fizik, kuantum fiziği ile çökmüştür. Zamanın, mekânın ve maddenin insanı kuşatan bir algı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu algıları yaratan Allah öncesizdir, ezeldir.

David Hume'un ikinci eleştirel yaklaşımı: “Niçin tek ilah yap-sın, belki çok ilah yapmıştır” şeklinde. Bu delile de Kur'an'ın şu âyetinde özlü cevabını buluyoruz: “(Anlamıyorlar ki,) göklerde ve yerde Allah'tan başka tanrılar olsaydı, bu iki âlem de kargaşalık

17 Doğal Dinle İlgili Diyaloglar: Hume, David, kısmen 35 ve 50. sayfalar arası.

içinde yıkılıp giderdi! Bunun içindir ki, O mutlak hükümlerlik tahtının Efendisi, O sınırsız kudret ve yücelik sahibi Allah, insanların tanımlama ve tasvir yoluyla kendisine yakıştırdığı her şeyin ötesinde, her şeyin üstündedir!” (Enbiyâ, 21/22)

David Hume'dan önce Gazzâlî “nedensellik teorisi”ne itiraz etmiş. Gazzâlî, sebep ve sonuç neden ve sebep arasındaki ilişki zorunlu değil demiş, yani ateş yakmaz, yakan Allah'tır. Kur'an'da bu konuda bir gölge örneği âyeti vardır: “Görmez misin (ey insanoğlu), Rabbin gölgeyi nasıl uzatıyor; eğer dilesen, hiç şüphesiz onu olduğu gibi bırakırdı; fakat sonra gölgeye güneşe bir delil kılmışsındır.” (Furkân, 25/45)

Allah ilk önce gölgenin yaratıldığını, sonra da güneşi buna delil yaptığını bildirmektedir. Demek ki sebeple sonuç arasında direkt bir etki, tepki yoktur. Allah sadece sebepleri sonuç için, aklı devreden çıkarmamak için ortaya koyup göstermiştir. İnsan o sebeplerle denemektedir ve aklın iradesini devre dışı bırakmamış olmaktadır. Normalde bütün sonuçlar bütün görüntüler Allah'ın yaratmasıdır. Ona etki eden tek şey Allah'ın emridir, yoksa gördüğümüz sebepler, o sonuçların yaratıcısı değildir. Kuantum fiziği ile sebeplerin aslında Allah'ın emrinde olduğu açıkça görülmüştür.

Darwin'in doğal seçim ve diğer Darwinist ilkeleri, tesadüfen olma düşüncesine bir basamak olarak kullanıldı. Önceden David Hume gibilerin tasarım deliline eleştirileri çok tutarlı ve etkili değildi, fakat Darwin tamamen bu yolda kötülüğün yolunu açtı, yani evrende düzensizlik, tesadüf, başıboşluk olduğu varsayımını, en güçlü o ortaya koydu. Hatta Richard Dawkins, Kör Saatçi isimli kitabında şöyle demektedir: “... Darwin'den önce ateizm makul iken, Darwin onu mümkün hale getirmiştir (netleştirmiştir).”

Gazzâlî, İbni Rüşd ve David Hume Arasında Nedensellik Konusu

İslâm düşünürleri tabiatçıların tesadüf veya doğanın determinist işleyişi (doğal seçim) ilkesine karşılık inayeti Rabbaniye, hikmeti ilahiye ifadelerini kullanmışlardır. Bu inayet kavramı Allah'ın her an

varlığı yönlendirmesi, gözetmesi, kontrol etmesi anlamındadır. Çünkü varlıkta gözlemlenen determinist bir nedensellik değildir. Her şey sebep sonuç içerisinde işlemez. Yani evrendeki sistem saatçinin bir saati kurması ve ardından saatin kendi kendine tıkır tıkır işlemesi gibi değildir. Evrendeki sistem bu kurulu düzen sürekli Allah'ın inayetiyle işlemektedir. Çünkü biz evrende şunu gözlemlemekteyiz: Her şey güzele doğru yöneliyor. Güzel bir şekilde sonlanıyor. Şer gördüğümüz de hayırla sonuçlanıyor. İşte burada ilâhî bir hikmet, ilâhî bir inayet görünmektedir. Yoksa determinist bir anlayışla her şey kendi kendine kurulu düzen çalışsaydı rahmet, iyilik bu sistemin içerisine giremezdi. Sebep ve sonuç arasında varlıklar sıkışıp kalırlardı. Zorunluluk, mecburiyet Allah için söz konusu değildir. Allah hiçbir şey karşısında mecbur değildir ve bu zorunluluk ve mecburiyet altında da yarattıklarını bırakmamıştır. Her şey Allah'ın rahmet eli altında O'nun inayeti altında yürümektedir.

Burada İmam Gazzâlî'nin nedenselliğe yönelik eleştirisini de ifade etmemizde fayda vardır. İmam Gazzâlî, evrende mutlak bir nedenselliğin olmadığını söyler.¹⁸ Zorunluluğun bulunmadığını dile getirir. Yani sebep-sonuç ilişkisinde bizim gözlemlediğimiz olayların zorunluluk içinde işlemediğini, bir şeyin sebebinin ancak o diğer şey olmadığında meydana gelen şey olduğunu ifade eder. Örneğin: Karanlık olmadığında aydınlığın olması, canlılığın olmadığında ölümün olması gibi. Bunlardan biri olmadan diğeri olmuyor. Birinin yokluğu diğerinin sebebi oluyor. Ama evrende ontolojik anlamda varlık içerisinde böyle bir sebep-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır. Hatta İmam Gazzâlî konuyu şöyle ifade eder: Ateşin pamuğu yakmasında ateş bir sebep değildir. Biz sadece ateşi pamuğun yanında gördüğümüz için bunun sebebi sanıyoruz. Hâlbuki o, onun sebebi değildir. Onu yakan Allah'ın yak emridir veya Allah'ın onu o olayı gerçekleştirmekle görevlendirdiği meleklerin daha doğrusu melekî kuvvetlerin etkisidir, sebebidir der. Yani burada mutlak materyalizmden insanları korumak amacıyla Gazzâlî böyle bir bakış açısını sunmuştur.

18 Gazzâlî, Filozofların Tutarsızlığı, 17'nci Mesele.

Hatta Gazzâlî karınca örneğini verir. “Karınca kalemin yazdığını görür. Ama o kalemi tutan eli, o ele hâkim olan akli göremediği için kalemin onun sebebi olduğunu sanır” der.

Yine Gazzâlî şu örneği verir: Kör bir insanın gözü açılıp görmeye başlasa, her tarafta gördükleri şeyi, akşama kadar gördüğü bütün her şeyin sebebinin gözleri olduğunu sanır. Ama akşam hava karardığında artık göremediği için gözlerinin aslında görmenin bir sebebi olmadığını farkına varır. Demek ki görme için dışarıda bir sebep var, güneş ışık sebebi. Bunu işte kör olan insan anlayamadığı gibi o tabiatperestlere de kör demektir İmam Gazzâlî. “Onlar da sadece o karınca gibi veya o sonradan göze açılan kör gibi karşısındakini görüyor ama o yüce olan asıl sebeplerin sebebinin vâcibu’l vücudu, mutlak varlığı, yüce yaratıcıyı görmüyorlar” der.

Tabiatperestlerin bakış açısı tamamen dünyevîdir ve menfaat esasına dayanır. Yani materyalistler için güneşin nasıl harika bir ilâhî sanat olduğu değil, insanlara ne gibi faydalar sağladığı önemlidir.

Bu anlamda İmam Gazzâlî’nin nedenselliği, Kur’an’a uygun doğru bir bakış açısıdır. Bunun karşısında duran İbn Rüşd bu felsefeyi eleştirmiş İmam Gazzâlî’ye cevap verirken o da nedenselliğin aslında bir gerçek olduğunu, nedenselliği yok saymanın Yunan filozoflarının tesadüfen her şeyin olduğunu varsaymak gibi olduğunu, hatta İmam Gazzâlî’nin sofistlere benzediğini söylemektedir.¹⁹ Yani Yunan felsefesinde tesadüf her istediğini yapıyor. Mutlak güce sahip gibi istediğini yapıyor. Tesadüfen her şey oluyor.

Tabiatçı Yunan filozoflarının mantığına benzeterek tesadüf inancının yerine İmam Gazzâlî, Allah’ı koydu der. Allah faili muhtar, istediğini yapıyor. Ne yapacağı belli değil, kurala bağlı değil, sistem içerisinde hareket etmeye, kendini mecbur hissetmiyor gibi ifadeler kullanır ve Gazzâlî’yi bu noktada eleştirir.

Bunlar nedensellik tartışmasında iki uç bakış açısı. İkisini birleştirecek bir anlayışı da biz kabul edebiliriz. Çünkü Kur’an’da her şeyin faili muhtar (istediğini yapan) bir Allah tarafından takdir

19 İbni Rüşd, Tutarsızlığın Tutarsızlığı, (kısmen s. 290-305 arası)

edildiğini anlatan çok miktarda âyetlerin yanında varlık içerisinde bir düzen, sistemin ve insan açısından da seçme hürriyetinin olduğundan da bahseden âyetler var. Bu ikisini birlikte düşünerek değerlendirmenin daha doğru olacağını düşünüyoruz.

Gazzâlî nedenselliğe karşı değildir. Nedenselliği kabul eder ve bunu Allah yarattı der. Ateş yaratılmadan kâğıt yakılmaz. Yani bir korelasyon yaratılır. Bu Allah'ın yaratma sistemidir. Allah bu sistemi yıkmaz İbni Rüşd'ün iddia ettiği gibi. Allah sistemli ve hikmetli yaratır.

İmam Gazzâlî bilindiği üzere İslâm filozoflarını üç noktada tekfir etmektedir. Bunlardan biri evrenin ezeli olduğunu kabul etmeleri, ikincisi yeniden yaratılışın cismani olduğunu kabul etmeleri, üçüncüsü de Allah'ın cüzleri, küçük şeyleri bilmeyeceğini kabul etmeleri konusundan dolayı İslâm filozoflarını tekfir etmiştir. Birçok yerde de eleştiri yapmıştır.

Allah Varlığı Yoktan mı? Yok İken mi Yarattı?

İslâm medeniyetindeki evrim daha doğrusu tekâmül anlayışı, kâinatın yaratılışı hususunda, İslâm düşüncesinde IX. yüzyılda mevcut olan ve kökleri Yahudi inançlarına dayanan efsanevi halk inançlarıyla, kökleri klasik Yunan ve Helenistik felsefelerine dayanan felsefi ve kozmolojik düşüncelere bir reaksiyon ve alternatif olarak doğmuştur. Bunu, ilk defa evrimden söz eden Nazzâm'ın bu düşünceler hakkındaki eleştirilerinden ve dönemin Müslümanlarının Yunan eserleriyle ilgili çalışmalarından anlamaktayız.

Mutezile'nin, yoktan yaratma teorisi, en azından, prensipleri itibarıyla düalist olduğundan, yani Allah'tan başka "madum" (yokluk) gibi bir ikinci prensip kabul etmesinden dolayı, İslâmî olmaktan çıkmıştır.

Mutezile'nin yoktan yaratma teorisinin, bazı Ehl-i Sünnet alimleri tarafından da benimsendiği görülmektedir. Büyük bir tefsirci olarak kabul edilen Taberî bile, yaratılışla ilgili bazı Kur'an âyetlerini yorumlarken, Mutezili görünmektedir. Örneğin, "Gökleri ve yeri var

eden O'dur. O, bir işin olmasını dilerse, ona ancak 'Ol' der ve olur" (Bakara, 117) anlamındaki ve benzer anlamdaki âyetleri yorumlarken, Allah'ın mutlak manada yok olan bir muhataba emretmesinin muhal ve anlamsız olacağını vurgulayarak, "ol" emri için karşıda bir şeyin olması gerektiğini söyler. Nitekim, Mutezile'nin de kendi madum (yok olan) anlayışlarının dini delilleri olarak, benzer âyetleri zikrettiklerini ve aynı mantıkla yorumladıklarını görüyoruz.²⁰

Bazı Ehl-i Sünnet âlimlerinin de Mutezile gibi yaratılış konusunda bu şekilde hatalara düştüklerini gören Gazzâlî gibi düşünürler, ısrarla yoktan yaratmanın, kâinatın yokken sonradan zaman içinde yaratıldığı şeklinde anlaşılması gereğini vurgulamışlardır. Hatta, aynı sebepten dolayı, yani "Yoktan Yaratma Teorisi"nin zihinlerde karışıklığa meydan verdiği için, büyük kelâmcı Seyyid Şerif Cürcânî, yaratılışın "La Min Şeyin" (hiçbir şey değilken) ve "Min el-Madum" (yoktan) gibi eski tabirlerle ifadesini doğru bulmamış ve onların yerine "Min La Şeyin" (şey olmadan) tabirinin daha doğru olduğunu vurgulamıştır.²¹ Bu yeni tabir Kur'anîdir. Çünkü bu yeni ifade şekli, "**Em hulikumingayri şeyin / Yoksa onlar, hiçbir şey olmaksızın mı yaratıldılar?**" (Tûr, 35) âyetinden esinlenerek ortaya konmuştur. Cürcânî'yle birlikte yeni bir çağır açılmış oldu ve ondan sonraki kelâmcıların genelde eski tabirleri kullanmadıkları görülmektedir. Genelde İslâm'ın doğuşundan beri süregelen ve Cürcânî ile istilâh seviyesinde yeniden canlandırılan bu İslâmî anlamdaki "Yoktan Yaratma Teorisi"ni, İslâmî olmayandan ayırmak için "Yok İken Yaratma Teorisi" şeklinde formülleştirmek istiyor.

Mutezile'nin "Madum"u, şey, cevher ve araz alarak nitelemelerinde dayandıkları bazı Kur'an âyetleri şunlardır: Nahl, 40; Kehf, 23-24; Hacc, 1.²²

20 Taberî, Camiu'l-Beyân, I, 508.

21 Cürcânî, Kitâbu Tarifat, s. 6.

22 Ehl-i Sünnet ve Mutezile'nin "Madum" anlayışlarının kısa mukayesesi için bkz. Pezdevi, Usulu'd-Din, çeviri: Şerafettin Gölcük, Ehl-i Sünnet Akaidi, s. 77.

İbn Rüşd, âlemin ezeli olduğu konusunu tartışırken İmam Gaz-zâlî'nin sözünü reddeder. Çünkü Fussilet Sûresi 11. âyette geçen: “**Sonra, duman halinde olan göğe yöneldi**” ifadesini delil olarak kullanır. Der ki: “Gökyüzü önceden duman halindeydi. Allah ora-ya yönelirken o zaten duman halinde bir varlıktı. Gökyüzünü Al-lah yoktan yarattı diye bir anlayış Kur’an’a uygun değil, asıl bunu söyleyenler kâfir oluyor.” Çünkü İbni Rüşd’e göre, Allah’ın yoktan yarattığını söylemek Allah’a bir anlamda hiçlik içindeydi gibi bir anlayış isnat edilmiş olur. Allah varlığı yok iken değil yoktan yarattı. Yani yokluk dediğimiz şey bütün varlığın üzerinde dizildiği, atomlarında üzerinde yer kapladığı, eski âlimlerin esir maddesi dediği, evreni kaplayan şeyin içerisinde bütün varlığı Allah düzene koydu denilmektedir.

İbni Rüşd gibi Meşşai filozoflar, Allah’ın varlığı, bir anda “ol” demesiyle var etmesinin akıl açısından kabul edilebilir olmadığını tartışmaktadır. Allah’ın süreç içerisinde aklın kavrayışına uygun aşamalarla yarattığını kabul etmenin daha doğru olduğunu söylerler. İslâm felsefesinde “Sudur Nazariyesi” denilen bazılarının akılla, bazılarının sevgi ile tüm varlığın Allah’tan coşup taşarak oluştuğunu kabul ederler.

David Hume’un Akıllı Üç Kağıtçı Benzetmesi

Materyalist felsefi akımların etkisinde kalan David Hume’un din dışı yorumlarından Allah’ı tenzih ederiz.

David Hume, “Ahlâk İlkeleri Üzerine” isimli kitabında dürüstlük en akıllı politikadır anlayışını işler. İnsanlar herkesin ahlâklı olmasını kendi çıkarları için daha uygun görürler. Akıllı üçkağıtçı herkesin adaletli olmasını ister ki, kendi hakkı korunsun fakat bireysel işlerinde çaktırmadan kendi çıkarı için adaleti uygulamaz. David Home bu örneği ahlâklı olmak akıllılıktır. Yani bu üç kağıtçının yaptığı da sonuçta ahlâklıdır demeye getirmektedir. Ona göre ahlâk Tanrı tarafından verilmiş bir fitrî özellik değil, fertlerin çıkarı için oluşturulmuş bir akıllılıktır. (Allah’ı tenzih ederiz).

Tabiatçuların evrimci düşünceleri, toplumsal geleneği ve ahlâkı tahrip ve manevi hisleri de imha etmiştir. Kant, kanun ve ahlâkı yıldızlarla süslü gök kubbeye benzeterek onun yüceliğini ifade ederken tabiatçılar, (Darwinistler) ahlâk ve kanunu bazı asalakların kendisini korumak ve kollamak için uydurduklarını söylemişlerdir. Ayrıca insan aklını insanlar arasında devam eden rekabet ve mücadelede bir savunma aracından ibaret görmüşlerdir.²³ Kant'ın David Hume'un ahlâk anlayışını eleştirip tamamen onun zıttı bir ahlâk anlayışına sahip olduğunu görüyoruz.

Allah'ın Varlığının Delilleri: İmkân ve Nizam Delili

Bilim insanı Newman: “Doğaya bakıp tasarım gördüğümden dolayı Tanrı'ya inanmıyorum. Aksine Tanrı'ya inandığım için doğaya bakıp tasarım görüyorum”²⁴ der.

Allah'ın varlığının delillerinden en önemlilerinden olan imkân ve nizam delili arasındaki fark nedir? Nizam delili, orta zekalı insanlara hitap eder. İmkân delili üst zekaya hitap eder. Nizam delili saate bakıp saatçiyi görmek, imkân delili ise saatçinin varlığını fark edip saati görmek. Hanefi Fıkhi'nın meşhur âlimi Sadruşşeria şöyle diyor: “Fatıha Süresi, “Elhamdulillahi Rabbil âlemin” şeklinde okunurken önce Rab gelir, sonra da âlemin kelimesi gelir. Buradan anlaşılın şu ki önce Rab tanınır, sonra da âlemler bilinir.

Bir Kur'an âyetinde Allah şöyle buyuruyor: “**Onlara ufuklarda ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz. Onlar görüp bilecekler ki Allah haktır. Yine de onlara Allah'ın her şeye şahit olması yeterli değil midir?**” (Fussilet, 53)

Şaban Ali Düzgün Hoca, bu konuda şöyle demektedir: Bu âyetin ilk bölümü ufuklarda ve nefislerinde insanın inceleyip gözlemleyip Allah'ın varlığına birçok deliller bulacağını ve bu delillerden yola çıkarak da Allah'ın varlığını anlayacağını ifade ediyor. Ama âyetin

23 Ali Şehbaz Efendi, Mebani-i İman, s. 183.

24 Makale: Darwinizmin ve Tasarımın Bağdaşabilirliği (Peter Van Inwagen), Çev. Fatih Özgökman.

ikinci bölümü ise daha ince bir detaydan bahseder, Allah buyuruyor ki: “... onlara Allah’ın her şeye şahit olması yeterli değil mi?” Yani siz dış dünyaya bakıp oradaki âyetleri inceleyip Allah’a ulaşırsınız. Evet ama dış dünyaya bakmaya hiç gerek duymadan zaten Allah’ın var olduğunu sen bilerek, bir defa çevreni görerek Allah’ın her şeye şahit olduğunu herhangi bir nesnenin üzerinde bile görebilecekken niçin delil arıyorsun? Allah’ın var olması, her şeyi görüyor olması sana yetmiyor mu?²⁵

Akıl da doğa da din de Allah’ın âyetleridir. Evrendeki yasalar da “Sünnetullah” denilen Allah’ın koyduğu sistemdir. Doğa görsel âyetler içerir, din yani kutsal kitap ise yazılı âyetler içerir. Kim bunların irtibatını doğru bir şekilde kurarsa, Kur’an’daki yasalarla uyuşur. İbn Sina, Gazzâlî gibi İslâm düşünürleri şöyle demişlerdir: “Akıl dinin bătınıdır; din aklın zâhiridir.” Zaten bu iki düşünür gibi diğer İslâm düşünürlerinin çoğu, bu açıdan akli, ilahi bir cevher kabul etmişlerdir. Dolayısıyla insanın, aklıyla bazı gerçekleri veya bütün gerçeği kavrayabilmesi, İslâm’ın ilâhî oluşunun değerini asla düşürmez, bilakis artırır; zira Allah, insanlardan bu gerçekleri akletmelerini istemektedir. Aklın, doğanın ve dinin gerçekleri uygunluk içerisinde; bu gerçekleri yerleştiren Allah’tır, bunlar birbirleriyle çelişmezler.

Buradan yola çıkarak şu bilgiyi de aktarmakta fayda var. İman üç şekilde olabilir. Birincisi: Taklidi iman. Yani imanı çevreden duyarak bize anlatılan dinin gerçekliğine inanıp, çevremizdekilere güvenerek o inanca sarılıp gitmek. Ama bu çok zayıf bir inançtır. Bu taklidi inanç insanı en ufak bir şüphe karşısında tereddüde düşürüp inançtan çıkmasına sebep olabilir.

İkincisi: Tahkiki inançtır. Bu da delillerle, gözlemleyerek, inceleyerek tek tek araştırıp Allah’ın varlığına bu delilleri sebep yapıp O’nu idrak etmektir.

Üçüncüsü: Bunların üzerinde olan en güçlü bir yakîn inanç vardır, o da kişinin bir defa etrafına bakmasıyla Allah var deyip o

25 Bkz: <https://www.youtube.com/watch?v=A0EyDufjnTY&t=1569s>

anda noktayı koyup ölene kadar o inancından hiç şüpheye düşmeden devam etmesidir. İşte bu Ebu Bekirlerin imanıdır. Bu iman en güçlü, en sağlam inançtır. Buna yakın inanç denilir.

Tasarımın Güçlü Delili Big Bang'e Karşı Çoklu ve Paralel Evren Yanılgısı

Çoklu ve paralel evren anlayışları aslında gözlemlenmiş gerçekler değil, sadece hayal ürünüdür. Big Bang'in müthiş tasarım deliline verdiği desteği kırmak için bir kaçıştır. Big Bang gözlemlenmiş bir gerçektir ki tasarıma ve yoktan var oluşa, dolayısıyla Yaratıcıya delildir. Çoklu veya paralel evren fikri gözlemlenemeyecek kurgulardır. Paralel evrenlerin varlığı mümkündür. Varsayılan paralel evrenlerin kabul edilmesi diğer âlemlerin dolayısıyla cennet ve cehennemin varlığını da kabul etmeye götüren bir sonuçtur. Bu yönüyle dinlerin gayb (görünmeyen) âlemi diyerek bahsettiği diğer âlemlerin varlığının bir gerçek olduğunu itiraf etmek gerekir. Ancak her olasılık için ayrı bir paralel evren oluştuğu anlayışı ve bunun da ateizme bir dayanak yapılması aklen makul değildir.

Yunan Felsefesinde İnançlı ve Materyalist Doğa Filozofları

Yunan tabiatçı filozoflarından Sokrates, Aristo, Platon, Pisagor gibiler inançlı filozoflar olarak kabul edilmiştir. Doğa felsefesi ile ilgilenen Thales, Anaximenes, Anaksimandros gibi ilk maddeyi araştıranlar ise daha çok materyalist kabul edilmişlerdir. Evrim hipotezini Thales, Anaximenes, Anaksimandros gibi materyalist Yunan filozoflarının fikirlerinde görmekteyiz.

Platon'a göre doğa felsefesi ile ilgilenen ve "arke" araştırması yapan (Anaximenes, Anaksimandros gibi materyalist) filozoflar, tüm evrenin temelde hava, su, ateş ve toprak gibi maddi unsurlardan rastlantısal olarak oluştuğunu düşünmüşlerdir. Onlara göre dört unsur sıcak, soğuk, kuru ve yaş gibi çeşitli etkilerle geliş güzel birleşip dağılarak ve hareket ederek tamamen rastlantı eseri görülen evreni meydana getirmiştir. Gökyüzünün güneş, ay ve yıldızlar gibi cansız

varlıkları başta olmak üzere yeryüzünün hayvanlar ve bitkilerle tüm canlı hayatı bu rastlantının eseridir. (Anaximenes, Anaksimandros gibi materyalist) filozofların bu sanısı, maddenin tek töz olarak kabul edilmesi fikrine dayanır. Evren sadece maddeden ibaret kaba bir olgular bütünü olarak görüldüğünde toprak, su, hava ve ateş gibi maddi öğelerin rastlantısal olarak evren biçiminde şekillendiğini düşünmekten başka bir yol yoktur diyerek tabiatperest filozofları eleştirir Platon. Fakat bu materyalist Yunan efsaneleri Rönesans döneminde yeniden gündeme gelmiş ve sonunda Darwinist tesadüf inancını meydana getirmiştir.

Böyle bir düşünce Platon'a göre bir kimsenin bir yerde oturuyor olmasının nedenini onun kemiklerinin ve kaslarının oturmasına izin verecek fiziksel yeteneklere sahip olmakla açıklamak demektir. Elbette bir insanın kaslarının gerilip kasılması ve kemiklerinin uzunluğu ve eğilip bükülmeye uygun eklemlemlerle birleştirilmiş olması onun oturmasına imkân veren bir neden olabilir. Fakat bu, onun eyleminin nedenini bize vermez. Onun kemik ve kaslarının özelliklerini onun oturmasının nedeni olarak göstermek onun oturabildiği için oturduğunun söylemek demektir. Aynı şekilde kas ve kemiklerinin yürüyebilme imkânına da sahip olması onun yürüyebilmesinin nedeni olmalıdır. Ancak yürümek yerine oturan bir kimseye gelince hem yürüyebilme hem oturabilme imkânı, aynı anda, onun oturmasının nedeni olamaz. Çünkü birbirine zıt iki neden birlikte geçerli değildir. Dolayısıyla o kimsenin oturmasının nedenini bunlardan başka bir yerde aramak gerekir. Anaksagoras'ın dediği gibi "her şeye düzen verenin ve her şeyin sebebinin zihin olması" daha makul görünmektedir. Aynı şekilde evrenin düzeninin nedeni için konuşulduğunda da onun parçalarını neden olarak koymak yerine onun ötesinde bir zihin aramak yerinde olur.²⁶

Platon'un tabiatçıları eleştirmesi önemli. Anaksagoras'ın her şeyin zihinde olması daha makul demesi ve ardındaki sayfalarda da Platonun ruhun aslında etkisi olduğunu açıklaması dikkat çekici.

26 Platon, Phaidon, s. 82, 83.

Platona göre 4 elementten oluşan ateş, su, toprak, hava maddeler eğer bitki hayvan gibi canlıları canlı diyeceğiniz ruh sahiplerini oluşturuyorsa işte bunlar ruh sahibidir. Çünkü madde tek başına hareketsizdir, maddeyi hareket ettiren bir şey varsa ona canlı yani ruh sahibi diyor. Göksel varlıklara da yani gök cisimleri de hareketlidir. Hareket maddeden önce olmalı çünkü hareket olmadan madde etkisi hareketsiz kendi başınadır. İnsan, hareket maddeden öncedir hareket ettiren güç maddeyi yöneten, ona hâkim olan, gökyüzündeki düzen hareket halinde olduğuna göre o düzenden önce o düzeni düzenleyen bir ruh sahibi olmalı. İşte o da Tanrı'dır. Plato, gök cisimlerinin her birindeki düzenliliğin ayrı bir ruh sahibi olduğu gibi çok tanrılı bir inanca sahip olduğunu söylemiş aslında bu çok tanrılı bir inanç değil bu ruhsal varlıkların çok olduğunu işaretler. Bu İncil'de de geçer, ruhsal varlıklara melekler denilir, onlar Tanrı değildir. "Allah tektir, ancak bazı varlıklarda da Tanrısallık özelliği bulunur. Tevrat ve İncil'de ruhsal nitelikleri nedeniyle bazı varlıklara da "tanrı" denmiştir. Fakat gerçek Tanrı olan Allah için bu kelime belirli (belirteçli) şekilde kullanılırken, diğerleri için belirsiz veya çoğul olarak geçer. Bu farktan, Tanrı'nın tek olduğu anlaşılır. İsa Mesih'le ilgili geçen âyette de "tanrı" kelimesi belirtisiz şekilde yer aldığı için, onun gerçek Tanrı olduğu söylenemez.

Platon düzenle aklın birbiriyle ilişkili olduğunu söyler düzenin olduğu her yerde bir akıl vardır öyleyse düzenli olduğu her yerde bir akıl sahibi var. Evrende de düzen varsa bu evreni de bir üstün akıl sahibi yaratmıştır.

Aristo da teleolojik delili hocası Platon gibi kullanır ve "komutan-ordu" örneği vererek anlatır. Yani yeryüzünü bir orduya benzetir. Bir orduda düzen olduğu için ordunun bir komutanı olması nasıl zorunluysa bu evrende de bir düzenlilik var. Öyleyse ordu gibi bu evrenin ordusunun da bir komutanı yani tanrısı olmalı der. Yeryüzü halkını orduya, Sûra üflenmesini de ordunun komutanının komutuna benzeterek yeniden diriliş, haşr ve mahşer konularına dair benzetmeler yapar.

İslâm âlimleri Platon ve Aristo'ya çok değer vermişlerdir. Çünkü Yunan felsefesi bunlardan önce tabiatperest filozoflara sahipti ve onlar her şeyi tesadüfle açıklıyordu. Yaratıcı'yı kabul etmiyor ama Sokrates, Platon, Aristo gibiler Allah'ın varlığını delillerle anlattılar. İslâm âlimleri de bunlara eserlerinde yer verdi. Bir de bunları Yunan tabiatçılarından ayıran özellik, Hermenötik yani Hermes (Hz. İdris)'ten gelen, Mısır'dan ulaşan bilgiye değer vererek peygamberlerin yolunu takip etmeleridir. Bundan dolayı tesadüfçü tabiatperestlerden ayrıldılar. Müslümanlar Yunan'dan bu felsefeyi (hikmeti) aldı çünkü bu Hz. İdris'in yoluyla.

Pisagor, Platon, Aristo da gökyüzünde dairesel hareketlerin olmasından yola çıkılarak dairesel hareketliliğin mükemmelliğe işaret ettiğini söylerler. Bu mükemmellik de yaratıcıya işaret eder. Aristo teselsülün bâtil olduğundan bahsetmiştir ki İslâm âlimleri de bu delili alıp kullanmışlardır.

İslâm felsefesinin akılcı filozoflarından İbni Rüşd kendinden önceki İslâm kelâmcılarını eleştirmiştir. Felsefecilerin sudur, kelâmcıların hudus, İslâm tasavvufçularının zuhur dediği, Allah'ın varlığını açıklayan delili eleştirmiş, bunun zor bir delil olduğunu, anlaşılmasının kolay olmadığını söylemiştir. İbni Rüşd'e göre, asıl Allah'ın varlığını ispat eden delilin Kur'an metodunda gördüğümüz inayet ve ihtira delilidir. İnayet delili, her şeyin insana göre tasarlanmasına denir. İhtira delili de her şeyin yaratılmış olduğunu öyleyse yaratılmış varsa yaratıcı vardır çıkarımına giden aklî delildir. Kur'an'da bu ikisi sürekli anlatılır onun için bu delillere başvurulması gerektiğini söyler.

İbni Rüşd, Eş'ari kelâmcılarının nedensellik delilini eleştirmiştir. İmam Gazzâlî'de de gördüğümüz sebeplerin etkisinin olmadığı yani "ateşin pamuğu yakmadığı, ateş ve pamuk bir araya geldiği için gözümüze ikisinin birbirinin sebep ve sonucu olduğu sanılıyor" dediği nedensellik tartışması İbni Rüşd'ün önemle üzerinde durduğu bir tartışmadır.

İbni Rüşd: "Allah'ın koyduğu sistemin sebep-sonuç dairesinde işlediğini kabul etmezsek, sebeplerin bir önemi olmadığını dolayı-

sıyla inayet delilini reddetmiş sayılırız” demektedir. Ona göre “her şey insana göre düzenlenmiş en mükemmel bir sistemdir ki zorunlu olarak bu en güzelidir” der. Aslında İmam Gazzâlî de “olanın en güzeli budur” diyerek aynı görüşten bahseder.

Nedenselliği kabul etmezsek tesadüfü kabul etmek zorunda kalırız. Çünkü ateş, pamuğu yakmıyorsa, gerekirse su da yakabilir gibi olasılıklarla doğayı tanımlarsak sabit bir sistem konulmamış gibi düşünmüş oluruz. O zaman birçok ihtimal arasından bu çıkmış demek zorunda kalırız. Bu da tesadüf anlayışını çağırıştırır. Bu anlayışı eleştiren İbni Rüşd, Allah bir sistem koymuş, bu değişmez zorunlu bir sistemdir demektir.

İslâm felsefesinin batıya etkisinde şu iki örnek dahi birçok şeyi bize anlatmaktadır:

Hıristiyan âleminin İmam Gazzâlîsi olarak bilinen St. Augustinus tam olarak Gazzâlî’den etkilenmiştir.

İbni Rüşd’ün eserlerini oldukça yakından tanıyan, eleştirmesine rağmen İbni Rüşd gibi kendisi de Aristocu bakış açısını kabul eden Thomas Aquinas’ın de İslâm felsefesinden etkilendiğini görmekteyiz. Aquinas, günümüz Dünya Katolik Kilisesince ısrarla önemsenen Hristiyanlığın rasyonel yorumunda çok büyük bir paya sahiptir.

Eski Medeniyetlerde Evrimci Anlayış

Darwinistler nasıl tesadüfleri ve cansız varlıkları yaratıcı putlar olarak kabul ediyorlarsa, sapkın inanışlara sahip toplumlarda da benzer varlıklar put edinilmiştir. Tüm medeniyetlerde Allah inancının olduğunu jeolojik çalışmalar, bulunan mabetler ve inanç unsuru kalıntılar ispat etmektedir. Allah, elçileri aracılığıyla tüm insanlığa önceden beri yaratılış ile ilgili bilgiler göndermiştir. Bunu geçmiş medeniyetlerden kalan eserler açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin, topraktan yaratılış inancı geçmiş medeniyetlerde bildirilmiştir. Bu konuyla ilgili kitabımızdaki ilgili bölüme bakılabilir.²⁷

27 Bkz: “Farklı Din ve Medeniyetlerde Toprakta Yaratılış Anlatımı.”

Sümerlerin bâtil inancında Su Tanrısı'nın emriyle insanın gerçekdışı yaratılış aşamalarının anlatıldığı tabletler vardır. Mezopotamya kültüründe sözde Güneş Tanrısı'nın önünde dua eden Hammurabi tabletleri kazılarla gün yüzüne çıkarılmıştır.

Mısır dinler tarihi incelendiğinde de benzer bâtil inanışlarla karşılaşırız. Herhangi bir bilimsel dayanağı olmayan bu saçma anlayışlara göre yılan, kurbağa, solucan ve farelerin, su baskınlarıyla taşan Nil nehrinin çamurlarından oluştuklarına inanılırdı.

Karmaşık ritüelleri ve putperest öğretileriyle çok geniş kitleleri etkisi altına alan Hinduizm de tüm canlıların okyanuslardan ortaya çıktıkları yanılışı üzerine kurulmuştur. Masalsi bir anlatım ve efsanevi kişiliklerle süslü Hindu öğretilerini içeren Rig Veda ve Atharca Veda yazıtlarında da bu inanç detaylı olarak anlatılmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz bu bâtil ilk yaratılış düşüncelerinin benzerinin Yunan kültüründe de olduğunu görmekteyiz. Yunan filozoflarından evrendeki düzenliliği inceleyerek Yaratıcının varlığını ifade edenleri de çoktur.

Anaksimandros, evrenin mükemmel simetrisine dikkat çekerek bu düzenliliği sağlayan soyut bir ilke olan "aperion" kavramından ilk bahsedendir. Daha sonra Anaksagoras doğadaki tasarımın akıllı bir tasarım olduğuna vurgu yapmış. Sonrasında doğadaki akıllı tasarımın düzenin ve mükemmel uyumun mekanik bir zekâ ile açıklanmaktan çok ilâhî bir zekâyâ uygun düşeceğine ilk olarak Stoacılar ortaya koyar. Stoacılar, görünen doğa düzeni (kâinat) ile görünmeyen (Tanrı) fakat düşüncede var olan kudretli, zeki ve ilâhî Tanrı'nın bir ve aynı olduğunu, bunların aynı varlığın iki yüzü olduğunu gösterdiğini ifade etmişlerdir.

Platon ise ilk ve olgun anlamıyla felsefi bir kavrama dönüştürülen doğanın zeki tasarımcısı olarak Tanrı'yı onun her şeye güç yetirebilen olduğunu ifade etmiştir. Platon, Demiurgos olarak isimlendirdiği Tanrı'yı bir marangoz gibi ezeli bir biçimde hazır bulunduğu formları (suret-idea) nesnelere içinde eşyaya soyuttan somuta, misal âleminden müşahade âlemine, idealar âleminden gerçek reel âleme

dönüştüren bir tanrı olarak tasavvur eder. İslâm âlimlerinin Platon'u özellikle mutasavvıfların ona önem vermesi bu yaklaşımından ileri gelmiş olmalı. Platoncu bu açıklama Aristo tarafından gaye/nizam kavramını da ileri sürerek bir adım ileri taşımıştır.

Aristo doğadaki nesnelere ile insan yapımı nesnelere arasında kurduğu analogi, kıyas yöntemiyle doğal nesnelere içerisinde insan yapımı nesnelere yer almayan hareket ettirici ve düzenleyici bir ilke bulunduğunu ileri sürdü. Böylelikle doğadaki özgün ve uyumlu hareket, nesnelere kendi içlerinde yer almakta ve dışarıdan bir güce ihtiyaç duymadan hareket etmekteydiler. Aristoteles'in tasarım açıklamasında mükemmellikle zekânın el ele vererek yol almasında ilk hareket ettirici yani Tanrı'ya her zaman ihtiyaç duyulmaktaydı. Akıllı tasarımcının (Tanrı'nın) var olması doğanın bütünlüğünün garantisidir. Aristo'nun ilk muharrik (hareket ettirici) anlayışı tam bir determinizm veya deizm anlayışına götürmez. İlk hareket ettirici yani Tanrı bu düzeni oluşturmuş ve sistemi kurmuş. Sistem tıkır tıkır işlemektedir fakat Tanrı'dan bağımsız olarak değil. Sürekli O'nun varlığı tüm varlığı sistemin üzerinde hissedilir.

Bâtıl ideolojilere karşı inananlara düşen ilmî bir mücadele yapmaktır. Bir Kur'an âyetinde Yüce Allah şöyle buyuruyor: "İman edenler Allah yolunda, inkâr edenler de putlaştırılmış azgınlara yolunda savaş verirler. O hâlde, şeytanın evliyasına karşı savaş verin! Unutmayın ki şeytanın hilesi kesinlikle zayıftır." (Nisâ, 76)

ATEİST, DARWİNİST EVİRİM ANLAYIŞI

Ateizmden Dönen Felsefeci Anthony Flew'in Darwinizm Eleştirisi

“Yanılmışım Tanrı Varmış” kitabının yazarı **Anthony Flew**'in Darwinizme yönelik eleştirileri çok dikkat çekicidir. Darwin'in fikirlerinin orijinal olmadığını şöyle aktarıyor: “Mesela şu an mevcut olan tüm türlerin az sayıda atadan veya tek bir çift atadan meydana geldiği gibi görüşler Darwin'den önce hem 1745 ve 1751'de Berlin Bilimler Akademisi Başkanı Maupertuis tarafından hem de 1749 ve 1754'te Encyclopedie'nin baş editörü Diderot tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca, “doğal seçim” ve “varolma mücadelesi” fikirlerini biyolojik bağlamda ilk defa dile getiren de yine Darwin'dir. Bu fikirler, M.Ö. birinci yüzyılda Lucretius'da da bulunabilir.”²⁸

Anthony Flew, Darwin'e yönelttiği eleştiriler nedeniyle kitabının ikinci baskısında “Yaratıcı Tarafından” diye bir alt başlıkla yaratıcı ile ilgili açıklamalar yapma gereği duymuştur.

Flew, evrimci etikle (yaratılışçı ahlâk anlayışının tersine) ilgili herhangi bir çalışmanın birçok sebepten dolayı Darwin'den başlaması gerektiğini düşünür: Zira, her ne kadar Lucretius, Maupertuis, Diderot, Herbert Spencer ve Malthus gibi Darwin'den önce de sonra da evrimci etikle ilgili görüşler ortaya atanlar olmuşsa da evrimci etik ve politikaya taraftar olanların çoğunlukla ve yaygın olarak başvurdukları temel kaynak, genelde, Darwin'in Türlerin Kökeni'dir, der.

28 Bkz. Evrimci Etiğin Sorunları ve Antony Flew (Hakan Gündoğdu).

Flew, evrimci biyolojinin olgularını etik ve politika ile ilişkilendirmek isteyen teşebbüslerin 19'uncu yüzyıldan bu yana hiç eksik olmadığını belirtir. Buradan anlaşılın Darwin, biyolojiden daha çok ahlâk, siyaset, ekonomi, sosyoloji üzerinde teorisini savunmuş. Ahlâkın evrime dayalı olduğunu kabul etmek bir ölçüde ahlâksızlığı kabul etmektir. Çünkü ahlâk fitridir yaratılıştan gelen bir özdür.

Flew, paleontolojik bulguların (fosillerin) mutlak bir gelişme yarasını ortaya koymadığını anlatır. Yani Flew, paleontolojiyi evrime delil olarak görmüyor.

Evrım Teori Değil Hipotezdir!

Evrım nedir, ne değildir sorusuna çok çeşitli cevaplar verilebilmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri bize göre, evrime yüklenen anlamlar konusunda bir fikir birliğinin olmamasıdır. Gerçekte, evrimden ancak tür seviyesinde bir değişim olduğunda söz edilebilir. Hâlbuki hem Türlerin Kökeni'nde hem de bugün konuyla ilgili bazı yayınlarda türün mahiyetine dair bilgiye rastlamamaktayız. Meselenin kaynağı olmasından dolayı Türlerin Kökeni, doğal olarak türlerden bahsetmektedir ancak kastedilenin, günümüzdeki tanımıyla tür mü, cins mi, alt tür mü, varyete veya ırk mı olduğu açık değildir.

Evrım iddiasında olan bazı insanların canlılarla ilgili iki temel değişimi; bazı canlılarda görülen dölleniş yumurtadan o canlı olgunlaşınca kadar geçirdiği safhaları kast eden ontojeniyi ve kurbağa, özellikle kelebeklerde görülen ve biyolojide başkalaşım (metamorfoz) denilen olayı evrim ile karıştırdıkları görülmektedir.

Ne ontojeni ne de metamorfoz evrimdir. Çünkü hem ontojeni hem de metamorfozda bir birey söz konusudur. Burada gerçekleşen değişim, dönüşüm, başkalaşım ve farklılaşım bir bireyin başından geçen olaylardır. Evrimde ise değişim, dönüşüm, başkalaşım ve farklılaşım bir topluluğun tümünde veya bir kısmında gerçekleşmektedir. Bu topluluk, biyolojik anlamıyla tür dediğimiz şeye tekabül etmektedir. Bu durumda türün ne olduğunu bilmezsek onun geçireceği değişim, dönüşüm, farklılaşım ve başkalaşımı anlayamayız.

1686'da John Ray (Biyolojik manada tür tanımını ilk kullanan kişidir) tarafından ortaya konulan "Tipe Dayalı Tür" tanımı 1942'de Ernst Mayr Biyolojik Tür kavramını önerene kadar bilinen tek tür tarifiydi ve 1859 da Türlerin Kökeni'ni (evrimin kaynağı olan meşhur kitap) yazan Darwin de bunun dışında başka bir tür tarifini doğal olarak bilmiyordu.

Tipe dayalı tür tarifinde birbirlerine etraflarındaki diğer canlı topluluklarından daha çok benzeyenler tür olarak kabul ediyor. Burada önemli olan aynı tipteki canlıların tür olarak tanımlanmasının çok ilginç karışıklıklara ve eksikliklere sebep olabileceğini bugün için bilmemiz. Şöyle ki eşeyli üreyen pek çok hayvanda cinsel iki çeşitlilik (seksüel dimorfizm) dediğimiz bir durum görülmektedir. Yani aynı türün dişisi ve erkeği birbirlerinden çok farklı görüntülerde olabilmektedirler. Taksonomi tarihinde aynı türün dişisi ve erkeğinin bırakın ayrı türler olarak tanımlanmasını hatta bunların farklı cins ve hatta familya olarak bile tanımlandığına şahit olabilmekteyiz. Türün tanımı evrimciler arasında bir problemdir.

Düşünün ki bu tip sıkıntılı bir tür anlayışına dayalı olarak Darwin "Türlerin Kökeni" adlı bir kitap yazıyor ve bütün hikâye aslında tam da doğru olmayan bu tanımlamaya dayanıyor. Kitabın ismi "Türlerin Kökeni" ama türün ne olduğu büyük oranda belirsiz. Buradaki paradoks çok net ortadadır. Darwin'in tür anlayışı çok tutarsız.

Genel hatlarıyla bildiğimize göre ve evrim de asıl itibariyle türleşme (türü değiştirip onu başka bir tür yapan) olduğuna göre, tür sınırını aşamayan değişim, dönüşüm, başkalaşma ve farklılaşmalar gerçek manada evrim değildir diyebiliriz. İşte burada tür içi ya da türü değiştirecek (türleşme) seviyedeki değişmelerin, başta Darwin olmak üzere günümüz evrimcileri tarafından aynı kefeye konduğunu müşahede etmekteyiz.

2017 yılında Harran Üniversitesi'nde "I. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi" yapıldı. Bu kongrenin sonuç bildirisinin 5. ve 6. maddeleri evrim ile ilgili olduğu için burada yer vermeyi faydalı buluyoruz.

“5. Evrim ve yaratılış konusunda bir kavram kargaşası ve bilgi kirliliği vardır. Herkesin evrimden anladığı ve kastettiği farklıdır. Evrim kelimesi; tekâmül, tebeddül, tegayyür, tahavvül ve evolüsyon gibi 30’a yakın tabir ve terim yerine kullanılmaktadır. Bunlardan tekâmül, tebeddül, tegayyür ve tahavvül gibi tabirler, değişimi, başkalaşmayı ve farklılaşmayı ifade etmektedirler. Bunlar teori değil birer kanundur. Ancak bir türden bir başka türün tesadüfen meydana geldiğini ifade eden evolüsyon manasındaki evrim ise herhangi bir delile dayanmayan felsefi bir görüştür. Bu bakımdan evrim ve yaratılış terminolojisi hazırlanması zarureti vardır.

6. Evolüsyon manasındaki evrim için ileri sürülen görüşlerin yeterli bilimsel dayanağının bulunmaması sebebiyle eğitim ve öğretim kurumlarında “Evrım teorisi” yerine “Evrım görüşü” ifadesinin kullanılması uygun görülmüştür.” Dolayısıyla evrim bir hipotezdir.

Darwin’in Evrim Fatalizmi ve Ekmel Varlık Delili

Mutlak ilerlemeci bir yasa anlayışı fatalizm (kadercilik, zorunluluk, cebrilik) anlamına gelir. Karl Marx’ın diyalektik materyalizmi de Darwin’in mutlak ilerlemeci evrim anlayışı gibi fatalisttir.²⁹ Darwin eserlerinde sıklıkla doğal seçimle birlikte fizyolojik zorunluluk ifadesini de kullanır. Gerçekte zorunluluk varsa özgür irade yoktur, seçme hakkı yoktur. Öyleyse Darwinizm insanlığın gelişimini değil gerilemesini sağlar.

Darwin: “Doğal seçim her bir varlığın iyiliği lehinde işlediği için, tüm maddi ve zihinsel donanımlar mükemmelliğe doğru ilerleme eğiliminde olacaklardır” demektedir.

Bu söze göre evrende kemâle gidiş var. Öyleyse bu kemâle gidiş tüm canlılarda hatta tüm varlıkların tüm cüzlerinde de görüldüğü için her bir varlık ve varlığın kısımları bilinçli hareket ediyor demektir. Doğanın kendisi bir bütün olarak tek bir bilince sahiptir

29 **Fatalizm**, Latince *fatum* (yazgı, kader) kelimesinden türemiştir. Fatalist biri, başına gelen olayların kendi kontrolünde olmadığını, bunların **kaçınılmaz ve değiştirilemez** olduğunu düşünür. Türk ve Batı Felsefesi Terimleri Sözlüğü, ilgili madde.

denilemez. Çünkü her bir parça en uygunu yapıyor. Mesela gözdeki tüm yapıları oluşturan organlar aralarında anlaşmış gibi tüm atomlar olması gereken yere gelip görev yapıyor.

Bediüzzaman'ın ifadesiyle söylersek: “Mesela havanın her bir zerresi (atom), her bir çiçekle her bir meyveye, her bir yaprağa girer ve işleyebilir. İşte şu zerre, eğer (Allah'ın emriyle) memur olmazsa, bütün girebildiği ve işlediği masnuların (organizmanın) tarz-ı teşkilatını (yapısını) ve suretlerini ve heyetlerini bilmek lazımdır, ta içinde işleyebilsin. Demek muhit bir ilim ve kudrete mâlik olmalı ki böyle yapsın.”

Demek, Cenâb-ı Hak'tan nisbet kesilse, toprağın zerrâtı adedince ilahlar kabul edilmesi lazım gelir. Bu ise, bin defa muhal içinde muhal bir hurafedir.³⁰

Sonuç olarak Darwin'in doğal seleksiyon dediği yasa, Allah'ın tüm varlık üzerinde her an aktif gücünü ifade etmeliydi. Fakat o bunu gizledi.

İslâm kelâmcılarının ekmel varlık delili dediği batılı filozofların da farklı şekilde ifade ettiği bu delile göre evrende her şey kemâle, mükemmelliğe doğru ilerleme göstermektedir. Bu gelişim ve ilerleme varlığın kendisinde olmadığı halde dışarıdan bir programlanmış bir yapıdır. Varlığın kendisi ilerlemeye, kemâle doğru gitmeye meyilli iken aynı zamanda bozulmaya eskimeye yani entropi yasasına da tâbidir. Buradan çıkacak sonuç, varlıkta olmayan bu mükemmeliyet dışarıdan ona yüklenmiş olmalı ki işte mükemmel olan tek bir varlık olmalı ki o da Yüce Allah'tır. Mükemmel olmayan diğer varlıklara bu özelliği vererek onları kendisine ayna yani delil yapmıştır. Bu felsefi tefekkürü Fransız filozof Descartes septisizm (sistemli şüphecilik) denilen kendi felsefesini işlerken, kendi varlığının ilk olarak fiziksel olmasa da zihinsel olarak ispatını gerçekleştirmiştir. “Düşünüyorum öyleyse varım.” Kendisinin var olduğundan emin olduktan sonra bu sefer ikinci kesin bilgiyi elde edebilmek için çalışmalarına başlamıştır. Ve Tanrı'nın var oldu-

30 Sözlür, Onuncu Söz, Mukaddime.

ğunu ortaya koymuş olduğu: “İçimde sonsuzluk ve mükemmellik duygusu var fakat ben sonsuz ve mükemmel değilim. Öyleyse bana bu sonsuzluk ve mükemmellik duygusu nereden geldi? Demek ki benim dışımda mükemmel ve sonsuz olan yüce bir varlık var ki bana bu duygu ondan gelmiş” diyerek sonsuz ve mükemmel olan yaratıcının varlığını akılcı delillerle ispat etmiştir.

Darwinci bakışla ele alındığında evrimci etikte “doğal seleksiyon/seçilim/ayıklanma” ifadesinin de dar ve geniş olarak birbirinden farklı iki anlamda kullanıldığı görünmektedir. İfade hem dar bir şekilde (iradeye dayalı) yapay seçilime zıt anlamda, hem de daha geniş bir şekilde yapay seçilimin (insan ya da tanrısal bir iradeye dayanmayan) doğal seçilimin hususi bir örneği olduğunu ima eden bir anlamda kullanılmaktadır. İfade eğer geniş anlamında ele alınırsa, bu, doğal seçilim yasasını kendisiyle kararlarımızın sorumluluğundan kurtulacağımız bir hakeme veya günah keçisine dönüştürmek anlamına gelir. İfadenin dar anlamında kullanılması ise açıkça yanlış bir kullanımdır. Çünkü “doğal seçilim” kendi içinde çelişik bir tabir olduğundan içi boş ve anlamsız bir ifadedir.

Doğal seleksiyon ifadesinde, seçme bir amaca ve tercihe işaret eden bir sözcük olduğu ve (doğal süreçlerin tanrısal bir planın işleyişi olduğu gibi bir fikrin kabulü dışında) doğal şeylerde bir amaç, tercih ve seçmeden söz edilemeyeceği için kendi içinde çelişik bir ifadedir. İfade çelişik, dolayısıyla içi boş bir ifade olmanın ötesinde aynı zamanda aldatıcı da bir ifadedir. Sıradan anlamında ele alındığında “seçilim” sözcüğü her zaman seçilimi gerçekleştirecek “rasyonel fail ya da failer” fikrini içinde barındırır; oysa “doğal seçilim” kendi içinde böyle bir fikre yer vermez. Darwin’in kullanımında “doğal seçilim” ifadesinin aldatıcılığı, insanların söz konusu seçilimin kör ve rasyonel olmayan bir seçim olduğunu gözden kaçırmasına sebep olmaktadır.

Wallace canlılar da doğal ayıklanmayı ilk savunan kişidir. Fakat bunun insana uygun olmadığını savunur. Darwin’e teorisindeki doğal seleksiyon fikrinin sürekli bir akıl tarafından seçilmiş şart koştuğunu bunun yerine Spencer’in en uygunun hayatta kalması

düşüncesini kullanmasını önerir. Darwin kitabın ikinci baskısında o başlığa bunu da ekler.

Doğal Seçilim Ortalamanın Korunmasını Sağlar!

Evrimci etikte, doğal seçilim aracılığıyla gerçekleşen bir ilerlemenin “iyi” bir şey olduğu varsayılmaktadır. Oysa böyle bir varsayımın, sonuçları dikkate alındığında, pek de doğru olmadığı söylenebilir. Zira, seçim zorunlu olarak seçilmeyenleri dışarda bırakmak demek olduğuna göre, bazı bireysel organizmaların var olma mücadelesini kaybetmelerinin bu bireysel organizmalar için iyi bir şey olması gerektiğini söylemek saçmadır. Öte yandan belki doğal seçilimin tek tek bireyler için iyi olmasa da en azından türler için iyi olduğunu söylemek daha anlamlı olabilir. Fakat burada da başka bir sorun vardır: Doğal seçilimin iyi bir şey olması ancak hayatta kalmanın tek başına istenebilir bir şey olarak kabul edilmiş olmasına bağlıdır. Oysa tek başına sadece hayatta kalma her canlı için istenebilir bir şey olmayabilir.

Antony Flew, bu konuyu Hitler örneğini vererek şöyle açıklıyor: Darwinci uyum kriterine göre doğal seçilim sürecinde zorunlu olarak sadece hayatta kalma ve yeniden üreme kapasitesine sahip olanların seçilmesinin insani açıdan oldukça tartışmalı bir meziyet olduğunu öne sürer. Zira, bu mantıktan hareket edilecek olursa ahlâken bir pislik bile hayatta kalıp en tepeye çıkabilir. Hitler’in gençliğinde Viyana’da benimsediği vahşi “Sosyal Darwinizmi” yansıtan ifadeleri bu durumun en iyi örneğidir: “Eğer biz daha güçlünün hakkını bizim irademize dayatan doğa yasasına saygı göstermeseydik, eninde sonunda, vahşi hayvanların bizi yok edeceği, ardından böceklerin vahşi hayvanları yiyeceği ve neticede dünyada mikrop- ların dışında başka hiçbir şeyin var olmayacağı bir gün kaçınılmaz olurdu.” Mücadele sayesinde elitler sürekli olarak yenilenmektedir. Seçilim yasası hiç durmadan devam eden bu mücadeleyi en uyumlu olanın hayatta kalmasına müsaade etmek suretiyle haklı çıkarmaktadır. Hıristiyanlık doğal yasaya karşı bir isyan, doğaya karşı bir protestodur. Flew’a göre Hitler’in bu ifadeleri, daha önce değinildiği

gibi, “en uyumlu olanın hayatta kalması” ilkesi ile yasa ve doğal seçim sözcüklerinin farklı anlamlarının birbirine karıştırılmasının ve bu yüzden de kaçınılmaz bir ilerlemenin var olduğu yanlıgısına düşünlmesinin tipik bir örneğidir.³¹

Görüldüğü gibi Darwinizm'e göre hayatta kalma iyi bir şey olarak gösteriliyor. Hâlbuki birçoğunun yok olması sadece uyum sağlayanın yaşaması nasıl iyi bir şey olabilir? Burada sadece uyum kriteri sağlanmıştır. Mutlak iyi burada yoktur. Türlerin Kökeni kitabında ilk olarak ifade edilen “fit/uygun” olanın ayakta kalması sonradan “güçlü” olanın ayakta kalması olarak dayatılmıştır. Uygun olan hayatta kalıyorsa nasıl gelişim olabilir? O zaten uygun. Burada teoride tezat var.

Bilindiği gibi Spencer, Darwin'den önce uyumlu olanın ayakta kalma anlayışını savunmuştur. Spencer'a göre “iyi davranış daha fazla evrimleşmiş, kötü davranış da daha az evrimleşmiştir.” Bu mutlak ilerlemeci, evrimci anlayışın ahlâkı belirlerken maneviyatçı değil de ne kadar maddeci olduğunu göstermektedir.

Darwinizm Bâtl İdeolojilerin Kökenidir

Darwin'in evrim teorisi birbiriyle bağdaşmaz gibi görülen ideolojileri doğurmuştur. Darwinci bu ideolojiler her ne kadar birbirine zıt görünseler de aslında aynı paranın iki ayrı yüzü gibidirler. Örneğin, Engels ve diğer Marxistler'e göre Darwin'in doğal seçim ve varolma mücadelesi gibi fikirlerinin rekabetçi ekonomik sistem için bir haklı çıkarım temin etmiş olduğunu düşünmek yanlıştır. Onlar Darwin'in fikirlerinin sosyalizme aykırı sonuçları destekleyecek öncüller olmadığını savunmuşlardır. Hatta bazıları bir adım daha ileri giderek Darwin'in de Spencer'in de biyolojik evrimle ilgili teorilerinden sosyal, politik ve dinsel düzenle ilgili nihai tüm sonuçları çıkarmadıklarını, dolayısıyla onların yarım bıraktığı işi Marx'ın tamamladığını öne sürmüştür.

Rockefeller gibi bazı kapitalistler ise aynı Darwinci fikirlerden hareketle yukarıda belirttiğimiz Marksistlerin söylediklerinin tam

31 Bkz. Evrimci Etiğin Sorunları ve Antony Flew (Hakan Gündoğdu).

tersinin doğru olduğunu iddia etmişlerdir. Bu kapitalistlere göre iş hayatında en iyiler ancak başkalarının kurban edilmesiyle ortaya çıkabilirler. Büyük firmaların gelişmesi en uyumlu olanın hayatta kalması ilkesinin bir sonucudur, dolayısıyla bunda kötü olan hiçbir şey yoktur. Bu sadece doğa yasaasının işleyiş şeklidir.

Böylece Komünist ve Kapitalist ideolojilerin ikisinin de nasıl Darwinist olduğu anlaşılmiş oluyor.

Darwinizm ve Totemizm

Evrim, totemist bir inançtır. Totemler, bazı kabilelerin, ailelerin veya halkların, soyundan geldiklerini kabul ettiği bir hayvan, bitki veya sembolik nesne olarak görülür. Totemler genellikle kutsal kabul edilir ve kabile üyeleri için rehberlik veya koruma sağladığına inanılır. Totemizm, bu sembolik varlıklar aracılığıyla doğanın ve evrenin güçlerine bağlılık ifadesi olarak da görülebilir. Diğer yandan, evrim teorisi insanların primatlardan geldiğini, tüm canlıların da toplamda tek bir ataya ulaşmak kaydıyla farklı atalardan türediğini öne sürer. Bu iki kavram arasındaki bağlantı, derinlemesine incelendiğinde, toplumsal yapıdan insan davranışlarına kadar geniş bir yelpazede etkileri açığa çıkar. Bu yazıda, totemizm ve evrim teorisi arasındaki bu ilginç ilişkiyi daha yakından inceleyeceğiz. Ayrıca, sosyolojik ve psikolojik boyutlarına da değineceğiz.

Totemlere olan bağlılık, grup üyeleri arasında güçlü bir birlik ve beraberlik hissi yaratabilir ve bu durum, diğer gruplara karşı bir rekabet ve düşmanlık duygusunu da körükleyebilir. Doğal seleksiyonda avantaj kazandığı iddia edilen milletler de bu totemist inancı kullanmıştır. Örneğin Hitler, Almanya'da üstün ırk kavramını kullanarak Alman ırkını tek bir hedef etrafında birleştirmeyi başarmış ve bunu diğer milletlere olan düşmanlığında araç olarak kullanmıştır. 6 milyon kişinin acımasızca öldürüldüğü yahudi soykırımını bunun en trajik örneğidir.

Sosyal Darwinistlerin “vahşet doğamızın gereğidir” sözü, bu ideolojilerin insanların davranışlarını meşrulaştırmak adına evrimsel temellere dayandırıldığını gösterir. Bu teorinin en önemli

mekanizmalarından olan doğal seçimde mücadele sonucu bazı türler diğer türlere üstün gelir. Bu iddia sayesinde üstün ırk kavramı tarihte ilk defa sözde bilimsel bir zemine oturmuştur. Bu da tarihte eşi görülmemiş vahşetlerin önünü açmıştır. Burada Nazilerin yaptığı, kendi soylarını dayandırdıkları beyaz ırkın diğer ırklardan üstün olduğunu savunarak kendi iktidar hırslarını gerçekleştirmektir. Bunu da totemizmdeki grup üyeliği ve üye olmayanların dışlanması ilkesine uygun bir şekilde yapmışlardı. Bunun yanı sıra evrime göre türlerin oluşumu da zaten bu mücadelenin sonucudur. Bu noktada totemizm ile bağlantı çok net bir şekilde görülmektedir.

Öte yandan totem, bir toplumun kimlik inşasında da kullanılır. Örneğin Türklerdeki “Bozkurt Destanı” bir kimlik inşa etme anlatıdır. Türk milletinin kökünün nereye dayandığına dair halka bilgi verir ve bozkurt, kimlik inşasında bir rol model olarak kullanılır. Türklerde kurt sadece saygı duyulan bir hayvan değil, aynı zamanda kendi yaşantılarıyla benzerlikler kurulan ve onun gibi olmak istenilen bir hayvandır. Gücü, zekâsı, atılganlığı, özgürlüğüne düşkün olması Türkler için bir idealdir.

Bu ve buna benzer pek çok örnek diğer milletlerde de vardır. Hepsi özünde toplumun önlerine koyduğu ideallerdir. Peki bunun evrim teorisiyle ilgisi nedir?

Evrim teorisi tüm bu totemlerin modernize edilmiş ve küresel ölçüğe uyarlanmış halidir. Her yönüyle topluma bir ideal sunar. Atalarının güç ve zekâ gibi avantajlarla seleksiyondan başarıyla çıktığını, bu süreçte de dezavantajlı olanların yok olup gittiğini halka anlatarak buna yani yeni ideal totemlerine uygun davranmaları gerektiğini söyler. Bu yeni totemist inanç, sömürgeci hükümetler için ekonomik ve askeri getirisi en yüksek inançtır.

Darwinizm ırk üstünlüğü kavramını da beraberinde getireceğinden ve İngiliz milleti beyaz ırkın en gelişmiş hali olarak lanse edileceğinden, evrim fikrinin yaygınlaşmasıyla diğer toplumlar üzerindeki üstünlük iddiası kolaylaşacaktı. Bu sayede İngiltere kolaylıkla diğer toplumlar üzerinde hak iddia edebilecek ve onları sömürebilecekti.

Doğal seçim avantajlı yani güçlü, zeki ve uyumlu türlerin seçildiğini, diğerlerinin yok olduğunu söyler. Darwin evrim teorisini açıklarken en çok doğal seçim mekanizmasını kullanmıştır. Komünizm, faşizm ve kapitalizm gibi ideolojiler, evrimci düşünceleri temel alarak bireylerin ve grupların rollerini belirleyebilir. Her ne kadar farklı görümler de bu ideolojilerin temelde evrimci bir bakış açısına dayandığını söyleyebiliriz. Her üç ideolojide de amaç üstün bireyleri desteklemek ve zayıf bireyleri sistem dışına taşımaktır. **Rus komünizminin kurucusu olarak görülen Plekhanov, Marksizm’i “Darwinizm’in sosyal bilime uygulanması” olarak görmüştür.**

Burada bazı isimler Darwinizm ile Sosyal Darwinizm’in farklı şeyler olduğunu, birisinin biyolojinin diğerininse sosyolojinin konusu olduğunu söylerler. Ancak bu iki alan arasında bir geçişin olmayacağını savunmak acaba sadece fazla iyimserlikle mi açıklanır? Seçilimin biyolojik alandan sosyal alana aktarılması kaçınılmazdır ki zaten bunu öngören sömürgeci hükümetler daha en başından evrimi desteklemiş ve kendi çıkarları için kullanmıştır. Seçim doğal olarak gerçekleşmeli, insan müdahalesi olmamalı düşüncesi de yine Polyannacılıktır. Seçilime müdahale edecek Komünist hükümetler yoksa doğal olarak bunun gerçekleşmesini sağlayacak bir ortam oluşturulur. Kapitalist bir toplum zaten kendi içinde hızla bu seçilimi gerçekleştirecektir. Çünkü kapitalist bir sistemde üstün olan hayatta kalacak, zayıf olanlar elenecektir. Yani bu sefer de doğal görünümlü bir yapay seçim gerçekleşmiş olacaktır. İki türlü de ideal hayvan, atalara uygun bir yaşam ileri sürülmüş olacaktır.

Totemler, grup üyeleri arasında sosyal kontrolün bir aracı olarak da kullanılabilir. Totemler etrafında oluşturulan inançlar ve ritüeller, toplumsal normları ve davranışları şekillendirebilir. Bu durum, üyeleri belirli bir davranış biçimine yönlendirebilir ve toplumsal düzeni sürdürmek için kullanılabilir. Evrim teorisi ve Darwinizm ise, insan davranışlarının da evrimsel süreçlerle şekillendiğini öne sürer ve sosyal normları şekillendirir. Komünizm, faşizm ve kapitalizm gibi ideolojilerin temelini oluştururken bu toplumsal dinamiklerden faydalanılmıştır.

Buraya kadar anlattıklarımız, evrimci bir toplumdaki toplumsal davranışların nasıl olacağını bize açıkça gösteriyor. Totemizm'in evlenme tercihlerine etkisinden; savaşlar, sömürge ve soykırımı kadar her şeyin evrim inancıyla doğrudan bağlantısı bize Darwinizm'in özünde totemist bir inanç olduğunu gözler önüne seriyor. Sevgiye dayalı olmayan her sistem toplum içinde mutsuzluğa, toplumlar arasında da çatışmalara neden olacaktır. Hayatta kalmak için rekabet etme düşüncesi yerine birbirini sevmeye ve gözetmeye esas alınmalıdır. Toplumlar ancak bu şekilde yükselir, barış ancak bu şekilde ayakta tutulur.

Fanatik Darwinist Richard Dawkins ve Bencil Gen

Neo Darwinistler, evrim sürecinin işleyişinde belirli bir doğrultu olmadığını göstermek gayretiyle her şeyi kör ve bencil milyonlarca genin işi olarak görüyorlar. Genler kör olabilir çünkü hiçbir gen bilinç dediğimiz şeye sahip değildir. Bu ifadeyi Richard Dawkins icat etti. Dawkins kitabında genleri bencil olarak görme sebebinin onların gidip başka genlerle kendi istedikleri gibi birleşmeleri olduğunu söylüyor.

“Hal böyleyken eğer bir gen gerçekten bencilse değişmek istemeyecektir. Ancak diğerkâm bir gen dönüşüm geçirmekten mutluluk duyar; zira bu sayede daha iyi bir geleceğin yaratılmasına katkıda bulunacaktır” diyor.

Dawkins'le Batılı birçok bilim insanının özellikle biyologların çok dalga geçtiğini görmekteyiz. Tamamen üst aklın markalaştığı bir isim gibi görünüyor. Türkiye'de Edip Yüksel gibiler ise bu adamların hayranı gibi davranmaktadır. Edip Yüksel evrimle ilgili makalesinde ana rahmine doğru hareket eden spermeleri bencil olarak ifade ediyor. Bu spermelere bencil demek hepsine bilinç vermek ve yaptıkları bu mükemmel işler sebebiyle bunları tanrısal hareket eden varlıklar gibi görmeye götürür.

Genlerin en önemli işlevi vücudu besleyen proteinleri üretmesidir. Bedenlerimizin inşasında genlerin önemli bir yeri vardır. O yüzden de koşullar gerektirdiğinde genler işlevlerini yerine getir-

mek için başka genlerle birleşmek zorundadırlar. Pek çok kişinin “bencil gen” ifadesini kullanmasındaki amaç, sorgulamaktan pek hoşlanmayan okuru kendi yanına çekerek onu, başına buyruk bir dizi genden oluştuğuna inandırmaktır. Oysa biyolojik bulgularla derinlemesine haşır neşir olan herkes bilir ki insanın maddi tarifini veren temel şey DNA’dır.³² Bir aşçı, yaptığı pastanın aslında bencil kakaonun başına buyruk davranması sonucunda ortaya çıktığını öne sürse bu pasta tarifini epey saçma buluruz. Bu yüzden genleri bizim varlığımızı tarif eden bir reçetedeki maddeler gibi düşünürsek, bencil gen saçmalığını bir yana bırakmak daha kolay olacaktır. Kusursuz bir canlı türü olan insanın genetik şifresine bakmak her şeyi bize açıklayacaktır. Gen dediğimiz ne bencil ne de diğerkindir. Genler, üstün bir aklın, sorumluluk ve zekâ sahibi canlıları meydana getirmek amacıyla maddenin atomuna yazmış olduğu çok kompleks birer şifrelerdir aslında.

Evrincilerin uzman olmayan kişiler üzerinde tartışmada avantaj sağlamak için kullandıkları bir yol terminolojiyi yani teknik terimleri kullanmaları ve karşı görüşte olanı aşığılamalarıdır. Bu onların sürekli kullandıkları bir yöntemidir.

Richard Dawkins ve birçok Darwinist biyolog bu yöntemi kullanmaktadır. Dawkins’e göre, evrim teorisi dünyanın güneşin etrafında dönüyor olması gibi kesin olarak doğrudur. Başka bir Darwinist Michael Ruse, “evrim Gerçek, GERÇEK, GERÇEK” diye bağırır. Evrim hakkında kuşku belirtme cüretini gösterecek olursanız, cahil veya ahmak diye veya daha beter sıfatlarla çağrılmanız kuvvetle muhtemeldir. New York Times’ta yakın zamanda çıkan bir değerlendirme yazısında, Richard Dawkins şu iddiada bulunur: “Evrime inanmamak gerektiğini iddia eden birine rastlarsanız, o kimseye cahil, aptal ya da kaçık deseniz kesinlikle yeridir.”

32 DNA: Deoksiribonükleik Asit (Deoxyribonucleic Acid): Canlıların genetik şifresini taşıyan moleküldür.

Bencil Gen'den Bencil Mem'e Biyolojinin İdeolojileşmesi

Gen-merkezli bakış açısına olan inancıyla Dawkins, biyolojik âlemin kültürel âleme benzer olduğunu iddia etmiş; onu takip eden memetikçiler de bu iddiayı sürdürerek, kültürel dünyanın problemlerine genetikten mülhem bir teoriyle cevap aramaya yönelmişlerdir. Sosyal Darwinizm ise, evrim teorisinin biyolojik sınırlarını aşarak organizma ile toplum arasında bir analogi kurar; biyolojiden çıkardığı sonuçları toplumsal alana uygulamak suretiyle toplumsalı açıklamaya çalışır.

En belirgin örneğini Spencer'da gördüğümüz Sosyal Darwinizm, bilindiği üzere biyolojinin kötüye kullanıldığı; emperyalizm, sömürgecilik ve ırkçılık gibi menfur ideolojilerle iç içe geçmiş bir düşüncedir.

Memetik, sosyal Darwinizm, sosyobiyojoloji ve evrimsel psikolojinin miras bıraktığı geleneği takip eden, biyolojik bilimlerin sosyal bilimlere sömürgeleştirmeye çalışan girişimlerinden biridir. Dawkins'in Mem diye ifade ettiği şey, insanların birbirine aktardığı örf, âdet gelenekler yani taklit ettiğimiz şeylerdir. Bu memler sayesinde gemi yapımı vs. gibi bilgiler zihinde kodlanır. Böylece insan memlerin bir eseridir. Dawkins'e göre ahlâk denen şeyin manevi bir değeri yoktur, her şey bencil gen ve memlerin işidir.

Bencil genler kendi çıkarları peşinde koşarlar ve hayatta kalmak için her yolu kullanırlar, tabi ki halefleri memler de aynısını yapar. Memler ve genler tıpkı bir emperyalist gibi daha güçlü olabilmek için yayılma derdindedirler.

Yine onlar vahşi bir kapitalist gibi hayatta kalabilmek için her yola başvurur, işine gelirse işbirliği yapar, gelmezse diğerlerini yok etmeye çalışır. Memetik öğretinin temellerinde yatan kapitalist öğeler bariz bir şekilde kendini belli etmektedir.

İşte tüm bu ideolojik biyoloji anlayışı (Darwinizm) kanlı komünizmin de vahşi kapitalizmin de, emperyalizmin de, dünyayı sadece kendi istedikleri gibi tek tip bir robot gibi yapmaya çalışan küreselciliğin de kaynağıdır.

Mikro Evrimi Gösterip Makro Evrime Razı Etmek

Darwin'ın ısrarla tür değişimi dediği ve günümüz evrimcilerinin de atalarının izinden ayrılmak istemediği şu meşhur İngiliz sanayi devrimi kelebekleri yeni bir tür üretmediler. Hem koyu hem de açık renkli kelebekler daha evvel o civarda mevcuttu. Açık renkli güveleri avcılara daha görünür hale getiren sanayi devrimi ağaçların yüzeyini bir kurum tabakası ile kapladığında, koyu renkli güveler sayıca üstün bir konuma ulaşmışlardı.

Daha genel olarak, mikroevrim diye bir şeyin mevcudiyeti konusunda geniş çaplı bir uzlaşa olduğu halde, buradaki mesele, yeterli mikroevrimin bakteriler ve insanlar arasındaki muazzam farklılıkları açıklayabildiği iddiasından hareketle, makroevrime bir haklılık değeri ölçüp biçmektir. Biçilemeyeceğini gösteren tecrübi bir nedene sahibiz. Bir türü ve onun yakın akrabalarını çevreleyen bir çeşit sınırlı değişkenlik örtüsü yani mikro evrim var gibi görünüyor.

Yapay seçilim birkaç farklı meyve sineği türü ve birkaç farklı köpek türü üretebilir, ama meyve sinekleri ile başlayan, yapay seçilimin ürettiği sadece daha fazla meyve sineğidir. Bitkiler ya da hayvanlar belli bir doğrultuda ıslah edilirlerken, bir çeşit bariyer ile karşılaşılır; daha ileri seçici üretme işlemi kısırlığa neden olur veya önceki formlara dönme ile sonuçlanır.

Tür içindeki ileri seçiciliğin kısırlığa sebep olduğunu Said Nursi'de bundan yaklaşık 100 sene önce çok dakik ifadelerle izah etmiştir. Said Nursi, her bir tür için bir ilk baba (ata) olması gerektiğini aksi halde türlerin kendi arasında türleşerek yeni türler oluşmasının mümkün olmadığını izah ediyor:

“Ve bazı nev’lerin (türlerin) başka nev’lerden husûle gelmeleri tevehhümü de bâtıldır. Çünkü, iki nev’den doğan nev’, ale’l-ekser (genellikle) ya akimdir (kısır) veya nesli inkıtaa uğrar; tenasül ile bir silsilenin başı olamaz.”³³

33 İşârâtü'l-İcâz, s.145.

Bazı çiftleşen aynı türlerin soyları katır gibi ya kısırdır ya da soyları tükenmiştir. Burada çok dikkat çeken “ale'l-ekser” ifadesini kullanıyor. Yani başka türlerin çiftleşmesi genelde kısırdır, yoksa hepsi kısırdır demiyor. Gerçekten de günümüzde bazı farklı bitki türlerinin aşılınarak, eşleşerek yeni kısır olmayan, soyu devam eden türler ürettiği gözlemleniyor.

Evrim Hipotezinin Kendi İçinde 5 Çelişkisi ve Paradoksu³⁴

Evrim hipotezinin ortaya atılmasının üzerinden 160 yıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen, kendi içindeki temel çelişkileri hâlâ çözememiştir. Bununla ilgili bilimsel verileri tartışmadan önce, ortaya atılan iddianın zaten yapısal olarak neden büyük bir sorun taşıdığını 5 başlık altında ele alınacağız.

1. Evrimcilerin savunduğu abiyoenez teorisi evrimi çürütür.
2. Benzerlik argümanı döngüsellik paradoksu içerir ve evrim hipotezine hiçbir katkısı yoktur.
3. Adaptasyon türler arası evrimi imkânsız kılar, diğer bir deyişle “mikro evrim makro evrimle çelişir”.
4. Doğal seçim türler arası evrime karşı bir bariyerdir.
5. Evrim bilimin sürekli gelişen yapısıyla çelişir.

Şimdi bu iç çelişkileri ve paradoksları sırasıyla tek tek inceleyelim.

1- Abiyogenez teorisi evrimi çürütür

Evrim hipotezi, günümüzdeki türlerin zaman içinde birbirlerinden türeyerek değiştiğini ve çeşitlendiğini savunur. Bu süreç, canlıların kendilerine benzeyen başka canlılardan türediğini öne süren “biyogenez” fikrine dayanır. Biyogenez, kısaca ‘canlı yalnızca başka bir canlıdan oluşur’ anlamına gelir ve evrimciler bunu türlerin oluşumunu ve evrimleşmesini açıklamakta kullanır.

34 Bkz: “Akılcı Düşünce” sayfasındaki ilgili makale ve diğer yazılar.

Ancak biyogenez, canlılığın ilk kez nasıl ortaya çıktığı sorusuna bir yanıt veremez. Bu noktada devreye “abiogenez” hipotezi girer. Abiyogenez, ilkel Dünya koşullarında, cansız kimyasal bileşiklerin ilk basit canlı yapılarını oluşturduğunu savunur. Bu görüşe göre, belirli çevresel koşullar altında (örneğin şimşek, ultraviyole ışınları, volkanik ısı gibi enerji kaynaklarıyla), amino asitler ve nükleotidler oluşmuş ve bunların bir araya gelmesiyle ilk canlı oluşmuştur.

Eğer cansız maddelerden canlı bir kez oluşabiliyorsa, neden başka canlı türleri de benzer biçimde oluşmasın?

Bu, evrim sürecini gereksiz hale getirir.

Bilimsel düşüncede, daha az varsayımla daha fazla açıklama getiren teoriler tercih edilir (parsimoni ilkesi). Eğer abiogenez süreci, tüm canlılığın kaynağı olarak yeterliyse ve yeni birçok ek mekanizmalar yerine doğrudan bir açıklama sunuyorsa, bu yaklaşımın bilimsel değerinin daha yüksek olduğu ortadadır. Çünkü canlıdan canlına evrimleşmesi iddiasını desteklemek için ortaya atılan her yeni mekanizma, sorunu çözmekle kalmayıp çok daha fazla iç çelişki ortaya çıkarmıştır.

“Cansız maddelerden canlı oluşması” sürecinin bir kez gerçekleşebilmiş olması, benzer şartlar sağlandığında bunun başka canlı türleri için de yeniden mümkün olabileceğini gösterir ve çamurdan yaratılış fikrini destekler. Bu aşamadan sonra bir de her canlına başka bir canlıdan geldiğini ispatlamaya çalışmak, kendi içinde çelişkili bir çaba olur.

Çünkü zaten tek bir hücrenin veya tek bir proteinin tesadüfen oluşma ihtimali bile matematiksel olarak imkânsızdır. Bilimsel olarak 1050 ‘de 1 ‘den düşük ihtimaller imkânsız olarak kabul edilir. Sadece bir proteinin tesadüfen oluşma ihtimali bilimin imkânsızlık sınırını aşar. Yani abiogenezle tek bir proteinin oluşma ihtimaliyle başka herhangi bir canlına oluşma ihtimali bir nevi eşittir. Herhangi bir yolla tek bir hücre oluşabiliyorsa aynı yolla diğer tüm canlıların da oluşabileceğini kabul etmek yerinde olur.

2- Benzerlik argümanı döngüsellik paradoksu içerir ve evrim teorisine hiçbir katkısı yoktur

“Canlılar neden birbirine benzer?

Çünkü evrimleşmişlerdir.

Evrimleştiklerini nereden biliyoruz?

Çünkü canlılar birbirine benzer.”

Evrim teorisinden benzerlik argümanını çıkarttığınızda geriye neredeyse hiçbir şey kalmaz. Ancak görüldüğü gibi bu argüman bir paradokstan ibarettir ve teoriye en ufak bir katkıda bile bulunmaz. Maymun ile insan veya başka iki canlı iddia edilenden daha fazla birbirine benzese hatta maymun ile insan birbirine %99.9 oranında bile benzese bu evrim teorisine hiçbir katkıda bulunmaz. Çünkü benzerlik, yalnızca bir gözlemdir ve birden fazla açıklaması olabilir. Eğer bu açıklamalardan biri bilimsel ve felsefi açıdan daha güçlü ise, benzerlik ortak ataya değil, ortak ihtiyaçlara uygun ortak bir tasarıma işaret eder.

Ara form argümanı da temelde bir benzerlik argümanı olduğu için bu argüman da bilim felsefesi açısından değersizdir ve evrime hiçbir katkıda bulunmaz. Çünkü evrimciler zaten ara fosil eksikliğinden dolayı, aslında tüm canlıların birbirinin ara formu olduğunu iddia etmek zorunda kalmışlardır. Oysa bu cümleden de açıkça anlaşılır ki nasıl bir ara form getirilirse getirilsin bu evrime delil olamaz. Çünkü bir evrimci zaten amfibilerin, balıklarla kara hayvanları arasında bir ara form olduğunu iddia eder. Bu çaresizliğin dile getirilişidir. Balıkların veya amfibilerin nasıl var olduğu sorusu zaten tartışmanın kendisidir. Bu cümleyle evrimciler ara form ve benzerlik argümanlarını kendi kendilerine geçersiz hale getirmiş olurlar.

Evrim hipotezinin diğer argümanları da iddialarını kanıtlayabilecek argümanlar değildir. Bu durumda, evrim kanıtlandı mı diye tartışmak yerine evrim kanıtlanabilir mi sorusuna cevap vermek daha yerinde olur.

3- Evrimin gerçekleşebilmesi için adaptasyona ihtiyaç vardır ancak adaptasyon evrimi gereksiz kılar

Adaptasyonun evrimi gereksiz kıldığını gösteren iki temel başlık vardır: İlki, milyonlarca yıl boyunca değişmeden kalan “yaşayan fosiller”; ikincisi ise günümüzdeki canlıların çok çeşitli habitatlara uyum sağlayabilme yeteneğidir. Biri, türlerin evrime karşı zamansal (dikey) direncini, diğeri ise mekânsal (yatay) direncini temsil eder.

Her iki düzlemde de evrim teorisinin “çevre değişirse canlı da değişir” varsayımıyla çelişen açık gözlemler mevcuttur. Köpekbalkırları gibi yaklaşık 400 milyon yıldır değişmeyen, kaplumbağalar gibi 100 milyon yılı aşkın süredir büyük farklılık göstermeyen canlılar, evrim teorisinin “çevre değiştikçe canlı da değişir” iddiasına doğrudan ters düşen örneklerdir. Evrimciler, bu gözle görülür durağanlığı açıklamak için çoğunlukla “değişmeye ihtiyaç duymamışlar” gibi oldukça kaçamak ve bilimsel derinlikten yoksun bir savunmaya başvururlar. Görünen o ki bu canlılar hiçbir zaman da evrimleşmeye ihtiyaç duymayacaklar. Çünkü aradan geçen zamanda çevre defalarca kez değişmiş hatta 60 milyon yıl önce dinazorları yok eden felaket gerçekleşmiştir. Bu süre içerisinde bu canlıların değişmeme nedeni, değişen koşullara uyum sağlayabilecek şekilde yaratılmış olmalarıdır. Yeni koşullar, türün temel özellikleriyle uyumlu değilse o tür yok olabilir. Ancak yeni çevresel şartlara uygun bir potansiyeli varsa —örneğin soğuk ortamda daha uzun tüyler geliştirebiliyorsa— evrimleşmeye gerek kalmadan, yalnızca mevcut özelliklerini devreye sokarak uyum sağlayabilir.

Bu günümüzde yaşayan canlılarda da rahatça görülebilir. Doğadaki çoğu tür çok geniş alanlara yayılım gösterir. Pumalar Kuzey Amerika'dan Güney Amerika'ya kadar çok geniş alanlara yayılmıştır. Filler Afrika'nın uçsuz bucaksız arazilerinden Hindistan'a, Uzak Doğu'ya kadar çok geniş alanlarda yaşar. Aslanlar, kurtlar, geyikler ve daha pek çok örnek canlılardaki uyum sağlama yeteneğinin evrimi neden gereksiz ve imkânsız kıldığını gösterir. Bununla beraber canlılığın tek hücreli düzeyden veya bakteri düzeyinden ileri gitmesini sağlayan neydi sorusunu akla getirir. Canlıların çevreye

uyum sağlama yeteneği, evrim teorisinin türlerin böylesine büyük bir çeşitliliğe nasıl ulaştığını açıklamakta yetersiz kaldığını gösterir. Çünkü planlı bir tasarım yoksa, çok daha az tür tüm ekolojik boşlukları doldurmaya yeterdi. Canlı türlerindeki bu kadar yüksek çeşitlilik Allah'ın yaratmasının açık bir delilidir.

Köpeklerde gözlenen olağanüstü çeşitlilik ise tek başına evrim teorisinin tüm mekanizmalarına meydan okuyabilecek bir başka örnektir. 300'den fazla farklı köpek ırkı, iklim, yaşam alanı ve davranış bakımından büyük farklılıklar gösterse de hâlâ aynı tür içinde yer almakta ve birbiriyle çiftleşebilmektedir. Sibiryadan Arabistan çöllerinde, İskandinavya ormanlarından Amerika'nın geniş düzlüklerine kadar her yerde yaşayabilmekte, çobanlıktan av köpekliğine kadar birbirinden apayrı davranışları gösterebilmektedir. Bir tazıyla bir çoban köpeğinin aynı türden olduğuna ve kendi aralarında üreyebildiğine inanmak gerçekten çok zor.

Köpekler neredeyse dünya üzerindeki her koşula uyum sağlayabilmiş ve bunu evrim geçirmeye ihtiyaç duymadan başarmıştır.

Köpeklerdeki bu durum insan müdahalesiyle kesinlikle açıklanamaz Aksine, canlıların genetik düzeyde büyük bir çeşitlenme potansiyeliyle donatıldığını ve bu potansiyelin, çevreye uyum için evrime gerek kalmadan devreye girdiğini göstermektedir.

Bu da açıkça gösteriyor ki, yeterli adaptasyon yeteneği olan bir tür için evrime gerek yoktur. Hatta bu yetenek, evrime karşı doğal bir bariyer görevi görür. Yeterli uyum sağlayamayan türlerse tarih boyunca yok olmuş, bu da fosil kayıtlarında açıkça gözlemlenmiştir.

4- Doğal seçim türler arası evrimi imkânsız kılar.

Doğal seçim teorisi kısaca avantajlı olanın hayatta kalarak nesiller içerisinde daha avantajlı türlere evrimleşmesi iddiasıdır. Ancak doğal seçim kağıt üzerinde hesaplanmıştır ve gerçek hayatta bunun oluşması mümkün görülmemektedir. Örneğin, bir ceylanın aslandan kurtulması için mutlaka sürünün en hızlı bireyi olması gerekmez. Ortalama bir ceylan da avcıdan kaçma şansına sahiptir. Çünkü aslan herhangi bir ceylanı yakaladığında ortalama olan diğer

ceylanlar hayatta kalacak hatta neslini devam ettirecektir. Daha hızlı olan daha fazla hayatta kalır gibi bir kural da doğal ortamda işlemeyeceği için sürüde hep ortalama olanlar çoğunlukta olacaktır. Bu durum, istatistikte çan eğrisi olarak bilinir; en hızlı ve en yavaş bireyler uç noktada kalır, ortalamalar ise çoğunlukta.

Cinsel seçim için de bu geçerlidir. Ortalama olan bireyler de kendilerine bir eş bulup neslini devam ettirebilecek şansı bulur. Evrimciler kendilerine hayali bir dünyada hayali bir arena kurar ve her zaman en iyilerin seçilerek türün gelişeceğini düşünürler. Ancak bunun imkânsız olduğu çok açıktır. Bu, doğada her türün başında bir Hitler olduğunu düşünmek kadar komiktir. Doğal seçim, türün zayıflamasını önleyerek onu yaşadığı çevrede koruyan bir mekanizma olarak işlev görür. Yani doğal seçim evrime karşı bir bariyerdir. Çevre değiştiğinde bu bariyer yıkılmaz, aksine adaptasyon bariyeriyle beraber çalışarak türün değişmesini değil korunmasını sağlar. Bu ikili bariyer, fosil kayıtlarında neden çok sayıda “yaşayan fosil” bulunduğu ve bu fosillerin milyonlara yıl boyunca hiç değişmeden evrime direnebildiğini açıklar.

5- Evrim bilimin sürekli gelişen yapısıyla çelişir

Bu kendi içinde bir çelişki değil evrimin bilimin yapısıyla çelişmesidir.

150 yıl önce hücre bir su baloncuğu olarak biliniyordu. Evrim iddiası ilk ortaya atıldığında, hücrenin evrim mekanizmalarıyla oluşabileceği düşünülüyordu; çünkü hücre oldukça basit sanılıyordu. Ancak aradan geçen 150 yılda hücrenin bir şehir kadar karmaşık olduğu anlaşıldı. Yani evrimcilerin savunduğu mekanizmaların sırtındaki yük binlerce kat arttı. Evet, iş sözleşmesinde bu yoktu.

Bilimin her alanında yaşanan gelişmeler evrimin üzerindeki yükü almaktan çok daha da artırdı. Bilim geliştikçe gözün evrim daha da imkânsız hale gelmekte; bilim geliştikçe bir sineğin bile sanılandan ne kadar karmaşık olduğu ve evrim mekanizmalarının bunu oluşturmaya yetmeyeceği anlaşılmaktadır.

Bilim Şu anda da son hızla gelişmeye devam ediyor ve evrim teorisinin buna karşı yapabilecek hiÇbir Şeyi yok. Yeni mekanizmalar eklenmesiye evrim iddiasını daha kırılğan hale getirecektir. Çok aÇıktır ki evrim l doŐmuŐ bir hipotezdir. Evrim, ilk ortaya atıldığından bu yana temel bilimsel ilkelerle birçok noktada çeliŐmiŐtir. Dahası yaratılış teorisi gibi bilimin gelişmesiyle güç kazanan bir teori değildir. Yaratılış teorisi kompleksliği n gördüğü için bilimi teşvik eden bir yapıdadır. Evrim iddiası ise bunun tam tersidir.

Evrimi hala savunan fanatik çevrelerin olması hipotezin bilimsel geçerliliğini artırmaz. Bilimsel ilkeler öznel ve kişisel yorumlar değildir. Objektif bir Şekilde incelendiğinde detaya turnusol kağıdı gibi sonuç verebilir. Evrimin bilimin yanlışlanabilirlik ilkesiyle çeliŐtiĐi de daha önce dile getirildi ve üzeri bilimsel olarak hiÇbir kıymeti olmayan cevaplarla örtüldü. Geldiğimiz bu yüzyılda evrimin hala geekliğinin savunulması imkânsız bir hale gelmiştir. Ancak bir yalanın defalarca kez tekrarlanması insanlarda by etkisi göstermiş ve evrim karşı konulamaz bir teori algısı oluşturmuştur. Oysa evrim kartondan bir kale gibi dışarıdan güçlü görünen ancak bilimsel temeli zayıf bir yapıdadır.

Sunduğumuz 5 çelişki evrim hipotezinin ne kadar zayıf olduğunu gösteren tek bir yönüdür. Türlerin cansız maddelerden abiyojenez ile yaratıldığı görüşü ise bilimin her alanından gelen verilerle çok güçlü bir Şekilde desteklenmiştir. Paleontoloji türlerin kendi katmanında, tam ve eksiksiz bir biçimde yaratıldığını kanıtlamıŐtır. Canlılardaki karmaşık yapılar bilimin her alanından gelen verilerle desteklenmiştir. Yaratılış düşüncesi artık inkar edilemez derecede güçlüdür.

SOSYAL DARWINİZM

Sokrates'in Erdemlilik İlkesinin 'Sosyal Darwinizm'e Kurban Edilmesi

Bernard de Mandeville, Sokrates'in tohumunu attığı olumlu erdem kuramını kökünden sarsan şey şu görüştür der: "Toplumların refahı güçlü ve mutlu olması adalet ve erdem ile değil, yalancılık, adaletsizlik, sahtekarlık, hırs, açgözlülük, zevk düşmanlığı kısaca erdemsizlikle olur."³⁵

Mandeville'in en bilinen eseri "Arıların Masalı: Bireysel Kötülükler Toplumsal Menfaatleri Yaratır" adlı eserinde toplum ve arı kovani arasında analogi kurarak ideal toplumu tasvir etmeye çalışmıştır.

Charles Darwin, Mandeville'in fikirlerini biyoloji alanına uyguladı. Darwin'in düşüncesi ile gelenek arasındaki temel fark, türlerin zaman içinde değiştiği gerçeği değil, türlerin bireysel koşulları nedeniyle değiştiğiydi. Darwin'e göre yaşam, akıllı bir tasarımcıdan değil, türlerin bireysel üyeleri ve çevreleri arasındaki rastgele etkileşimlerden kaynaklandı. Mandeville'in sosyal düşüncesi Darwin'in teorisinde kolayca görülebilir. Böylece gelişen Sosyal Darwinizm anlayışı Sokrates'in toplumlara değer katan "erdemlilik" ilkesini yok ederek, gücü kutsayan anlayışı yerleştirmiştir.

Sosyal Darwinizm'in Çıkışı

Diderot, batıda bütün canlıların evrimleşerek ortaya çıktığını ilk ifade eden kişidir. Ona göre, evrendeki bütün olguların özü maddedir. Madde dışında bir ruhun varlığı boş bir kuruntudan

³⁵ Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi, s. 227.

ibarettir. Bitkilerin büyümesi, hayvanların duyması ve insanların düşünmesi tamamen maddi bir olaydır. Metafizik, yüzyıllardan beri payandalanarak ayakta tutulmaya çalışılan çürük bir yapıdır, deney karşısında tutunması mümkün değildir. Evrim doğaldır ve doğanın seçmesiyle ve ayıklamasıyla sürüp gitmektedir. Bütün varlıklar birbirlerinden türemiştir.³⁶ Böylece ilk olarak Diderot, mekanik anlayışın bir sonucu olarak bütün canlıların evrimleşme sonucunda ortaya çıktığını açıkça ifade etmiştir.

De Le Mettrie, insanın bir tür hayvan olduğunu, ahlâkın dinle alakası olmadığını, ateistlik yayılırsa savaşların biteceğini savunmuştur.³⁷ Böylece aslında Darwin'den önce sosyal Darwinizm ismiyle olmasa da teorik yönüyle savunulmuştur.

Fizik ve biyoloji biliminde 1800'lü yıllarda büyük gelişmeler oldu. Doğa bilimlerinin gelişmesi bunu etkiledi. Doğada mekanik yasaların işlediği kabul edildi. En önemli bilimsel gelişme enerjinin korunumu yasasının kabul edilmesi oldu.

Bu yasaya göre evrendeki bütün yaşam enerjinin bitmeyen değişim ve dönüşümüdür. Fizik ve matematikte yapılan birçok çalışmada bu yasa esas alındı. Biyolojiye de Darwinizm kullanılarak bu materyalist dünya görüşü uyarlandı. Yani bütün yaşam bir önceki yaşamdan geliyor. Hücreler önceki hücrelerden geliyor. Darwin teorisini Maltos'tan ve Spencer'dan da aldı. Dedesi de Erasmus Darwin şöyle demişti: “Tabiatın ilk kanunu; ye yoksa yenirsin.”

Said Nursi bu materyalist, Darwinist düşünceye iyi tahlil ederek şöyle demiştir: “Bütün ihtilâlât-ı beşeriyenin (sosyal karışıklıklar, ihtilaller) madeni bir kelime olduğu gibi, bütün ahlâk-ı seyyienin (kötü ahlâkın) menbâi (kaynağı) dahi bir kelimedir.

Birinci kelime: “Ben tok olayım; başkası açlıktan ölse bana ne!”

İkinci kelime: “Sen çalış, ben yiyeyim.”³⁸

36 Hañçerliođlu, Düşünce Tarihi, s. 241.

37 Lange, Materyalizmin Tarihi, I, 212.

38 Sözler, 25'nci Söz.

Darwinden önce doğa bilimcileri canlılar arasındaki çatışma düşüncesinin Yaratıcı'nın müdahalesiyle düzen ve bolluğun oluşmasına sebep olduğunu söylerlerdi. Kur'an'da biz bazısını bazısıyla yok etmesek yeryüzü fesada uğrar âyeti bu düşünce çağrıştırıyor. Fakat Darwin bunu tamamen Allah'sız, amaçsız, hikmetsiz kör tesadüfle açıklamıştır.

Aslında Fransız Lamarck, İngiliz Darwin'den önce evrimin adaptasyonla gerçekleştiğini savunmuş. Fakat toplumsal bir yankı bulmamıştı. Fakat aynı düşünceyi savunan Darwin'in bu görüşü bir anda toplumsal yankı buldu. Neden? Aynısı Newton'da da olmuştur. Newton'un görüşü bir anda Sosyal Newtonizm yani toplumsal kabağa dönüşmüştür. Acaba Newton ve Darwin mason oldukları için sosyal anlamda bir destek mi gördüler?

Darwin "doğal seçim" derken diğer evrimciler "iyi olanın ayakta kalması" diye eklemişlerdi. Demek ki Darwin aslında Masonik bir yapılanma ile hareket ediyor. Hepsini birbiriyle paslaşıyor. En nihâyetinde Darwin aslında daha çapsız olduğu halde sürekli desteklenerek öne çıkarılmış. Acaba onu en öne çıkarmalarının sebebi nedir? Dedesi, babası elit birer mason olduğu için mi acaba?

Auguste Comte, sosyolojinin kurucularından biridir. İnsanlığın gelişim evrelerini üç aşamalı kabul etmiş. Fizik, matematik, fizyoloji vs. ile insanlık gelişir, ilerler fakat sosyoloji en son noktadır. İnsanlar sosyolojik hamlelerle en ileri gelişmeyi sağlar. Fakat ona göre sosyoloji de biyolojiye tâbidir. İşte bu düşünce Sosyal Darwiniz'min temeli olmuştur. Fakat sosyologlar "organizmacı toplumsal anlayışı" hep toplumun birbiriyle uyumunu sağlayan faydalı bir şey olarak görmekteyken Darwinizm bunu yıkmıştır. (İbn Haldun toplumları organizmaya benzetmiştir, doğar büyür, ölür diye. Burada kastedilen mücadele değildir).

Darwin 'Sosyal Darwinizm'i Savunmuştur!

Bazı düşünürler Sosyal Darwiniz'min Darwin'in istemediği bir şey olduğunu iddia ediyorlar. Hâlbuki Darwin'in kuzenine yazdığı mektupta açıkça belirttiği gibi ilkel insanların evriminden sonraki

biz medeni insanların da evriminde doğal seçim yolu gözetilmeli yani evcil hayvanlara bakılmamalı. Hastalar tedavi edilmemelidir diyor. Sosyal Darwinizm'in kurucusu Spencer'in tavsiyesiyle "Uygun Olanın Hayatta Kalması" kitabın alt başlığı yapılmıştır.

Darwin "yaşamak için mücadele", Spencer "en iyinin hayatta kalması" der. Görüşlerin ikisi de aslında aynı anlama gelir. Fakat Spencer medenileşen toplumun artık ilkel dönemdeki savaşları terk edeceğini ön görürken Darwin bu savaşların hep doğal olarak var olacağını savunur. Bu da Darwin'in nasıl Deccalvâri bir sistemi oluşturduğunu gösterir.

Bazılarının iddia ettiği gibi Sosyal Darwiniz'min Darwin'in görüşleriyle uyumlu olmadığı fikri doğru değil. Darwin, Sosyal Darwinizm'in babası olan Spencer'la paslaşarak kitabını oluşturmuştur. Darwin'in kitabı biyoloji alanında yazılmış bir eser gibi görülsede aslında kitap siyaset, ekonomi, felsefe, sosyolojiyi yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Biyoloji bilimini basamak yaparak materyalist bir felsefe kurulmuştur.

Victoria Dönemi Sosyal Darwinizm

İngiltere'nin Victoria dönemi doğal ayıklanma, çatışma vb. fikirlerin dorukta olduğu bir dönemdir. "Darwin de bu ortamdan etkilenmiş" demektedir Marx. Ona göre, doğal seçim teorisi sadece İngiliz toplumuna uygun. Çünkü burada acımasız bir kapitalizm var. Ve sonuç çatışmadır. Fakat diğer ülkelerde insan hayvandan ayrı olduğu için aklını kullanarak toplumsal değişim yapmalı diyor. Yani Victoria devrinin sömürgeci anlayışında evrim fikri oluştu. Dünyanın en fakir aynı zamanda Hristiyan olan Afrika ülkesi Mozambik'te dünyanın en büyük şelalelerinin ismi Victoria Şelalesi. Günümüzde de aynı zihniyetin yansımaları birçok yerde görebiliyoruz. Mesela dünyanın en fakir ve güvenliğin en az olduğu Brezilya'da dünyanın en büyük Kurtarıcı İsa Heykeli dikiliyor. Sömürünün boyutlarını buradan anlayabiliriz.

Marx, kendisinin sosyalist toplum idealine ulaşmada Darwin'in düşüncesinin topluma uyarlanmasını aykırı gördü. Çünkü insanlar

akıl sahibi, 50 bin yıl evrimleşmeyi bekleyemez. Demek ki Darwin Victoria'nın emperyalizmini toplumları uyutarak yani bekleyin zamanla evrimleşilir fikriyle uyarladı. (3. dünya ülkelerine kendilerini aşağı görmeyi benimsetmiş.)

İngiltere'nin doğal seçim teorisine uygun olmasının sebebi bozulmuş Yahudilerden geçen üstün ırk anlayışı olabilir. 1800'lü yılların ortalarında bilimin âdeta kutsandığı ve her türlü sorunu çözmeye referans olarak algılandığı bir dönemde biyolojik evrim teorisinden kaynaklandığı söylenen Sosyal Darwinizm ile ilgili herkesin kabul edeceği ortak bir tanımın yapılması pek mümkün görünmüyor. Bu noktada şunu söyleyebiliriz: Bilimin kutsandığı o dönemde biyolojik evrim bilimsel bir gerçekmiş gibi yutturuldu. Bir de ikinci olarak biyolojik evrim anlayışı o dönemde sömürgecilik özellikle İngiliz sömürgeciliğinin motor gücü olmuştur.

Sosyal Darwinizm ilk olarak mevcudu korumak, muhafazakarlık için İngiltere ve Amerika daha sonra ırkçılık ve emperyalizmde kullanılmak için Avrupa'da geliştirilmiştir.

Sosyal Darwiniz'min biyolojik evriminden kaynaklanmadığını yani Darwin'i masum göstermeye çalışan Zilboorg,³⁹ Darwinci Toplum Teoris'i'nin en iyi uygulamalarının Marksizm olduğunu ileri sürmektedir. Zilboorg'a göre, Darwin'in itiraz etmesine rağmen Darwinci toplum teorisinin ekonomik ve sosyal Darwinizm olarak adlandırılması yanlış değildir. Evrim teorisinin temel dinamiği olan "yaşamak için mücadele" ekonomiye uygulandığında "sınıf mücadelesi"ne karşılık gelirken, en uygunun hayatta kalması da nihai olarak işçi sınıfının kazanmasına karşılık gelmektedir. Marx bu durumu tarihsel bir gereklilik olarak sunmaktaydı.⁴⁰

39 Gregory Zilboorg (1890-1959). Ukrayna doğumlu, ABD'de çalışmış bir psikiyatrist, psikanalist ve tıp tarihçisidir. En çok, psikiyatri tarihine dair yazdığı eserlerle tanınır. "A History of Medical Psychology" (Tıbbî Psikolojinin Tarihi) en meşhur kitaplarından biridir.

40 Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm, Atilla Doğan, s. 67

Devrimlerin Değiştiremediği Ülke: İngiltere

Sanayi Devrimi ile sosyal hayat tamamen değişmiş. Kadınların fabrikalarda çalışması, okulların açılmasına sebep olması gibi İngiltere'de de ilk sanayi ile gelen değişim yaşanmıştır. Fransa ve Almanya daha sonra olduğu için onlarda sorunlar çok olmuş. Bu defa yeni gelen bu sanayi toplumuna karşı pozitivizm ve sosyalizm gibi geleceğe yönelik ütopyalar ortaya konulmuş. İngiltere ise kendisi açısından olumlu gördüğü bu sanayi toplumunun din ile İngiltere çok çatışmamış. Almanlar ve Fransızlar daha çok din ile çatışmışlar. İngiltere bu şartları menfaate çevirerek sömürgeciliğe kılıflar bulmuş. Bu noktada da Darwinizm can simidi olarak İngiltere'nin bu sömürgeci anlayışına yetişmiş.

İngiltere'de sabit değişmeyen bir krallık yapısı var. Bu yapı dinsel, masonik bir yapıya sahip. Hristiyanlığı bile kendine özgü hale getirmiş. Anglikan kilisesini kurarak dini kendi tekeline almış. Bu sayede dini sanayi devrimine uydurmayı başarmıştır. Ancak Almanlarda sanayi devrimiyle birlikte dini ve kültürel hayatta çöküş yaşanmış.

Lamarckizm Darwinizm Farkı

Lamarckizme göre evrimde mücadele değil çevre şartlarına uyum esastır. Fransa'da sosyal Darwinizm bundan dolayı gelişmedi. Çünkü Fransa Lamarckçıydı. Ancak daha sonra Sosyal Darwinizm küresel bir felakete dönüşerek tüm dünyayı etkisi altına aldı. 1. ve 2. Dünya savaşları bu sebeple oluştu. Birçok ülke özellikle Avrupa, Sosyal Darwinizm'in etkisiyle toplumlarına büyük acılar yaşattılar.

Lamarck'ın evrim teorisi, organizmaların (örneğin hayvanlar, bitkiler) yaşamları boyunca nasıl değiştiği ve daha sonra bu değişiklikleri yavrularına nasıl aktardığı üzerine kuruluydu. Örneğin, Lamarck zürafanın uzun bir boynunun olmasının nedeninin, boynunun yaşamı boyunca yüksek ağaçlardaki yapraklara ulaşmak için uzaması olduğunu düşünür; bu, her zürafa neslinin bir önceki nesillerden daha uzun bir boyuna sahip olduğu anlamına gelir.

Darwin'in doğal seçim olarak bilinen teorisinde ise canlılardan güçlü veya en uygun olanlar mücadele sonunda ayakta kalır. Fakat orada kalmayarak gelişim devam ederek türün değişmesi, başkalaşmasına kadar varır.

Lamarck'ın bir canlının yaşamı boyunca meydana gelen değişikliklerin (örneğin kullanım sonucu kasların büyümesi gibi) döllerine aktararak kalıtıldığını ileri sürmesi gelişen bilimsel verilerle açıkça yanlışlanmıştır. Örneğin, biri kulağını deldiyse, bu çocuklarının delik kulaklarla doğacağı anlamına gelmez.

Gerek Lamarck'ın gerekse Darwin'in teorilerinin ortak noktası, ilkel bir bilim anlayışına dayanmalarıydı. O dönemde biyokimya, mikrobiyoloji gibi bilim dalları olmadığı için, evrimciler canlıların tesadüflerle oluşabilecek kadar basit yapıda olduklarını sanmışlardı. Genetik kanunları bilinmediği için, canlı türlerinin kolaylıkla birbirlerine dönüşebilecekleri zannedilmişti.

Gelişen bilim, bu efsanelerin hepsini yıktı ve gerçekte canlıların üstün bir yaratılışın ürünü olduklarını ortaya çıkardı.

Reform Darwinizm

Evrimle ilgili önemli bir Rus biyolog olan Peter Kropotkin⁴¹, Darwinizmin “yaşamak için mücadele” fikrinin yerine “yaşamak için iş birliği” düşüncesini ortaya koymuştur. Evrimi bu şekilde doğadaki zorluklara karşı verilen iş birliği ruhuyla oluştuğunu savunmuştur.

Sosyal Darwinizm antitezi olarak ileri sürülen Kropotkin'e atfedilen “Reform Darwinizm” kavramının kısa bir tanımını vermek uygun olacaktır. Peter Kropotkin, Darwin'in evrim teorisini, Rusya'nın popülist-anarşist ahlâkı standartlarına uydurmak için dayanışma ve iş birliğini temel alarak yorumladı. Kropotkin evrimde mücadelenin

41 Peter Kropotkin (1842–1921): Rus asıllı anarşist düşünür, coğrafyacı ve doğa bilimcisidir. Özellikle anarşist komünizmin teorisini olarak tanınır. Doğadaki iş birliğini temel alan *Mutual Aid: A Factor of Evolution* (1902) adlı eserinde, evrimde rekabetin değil karşılıklı yardımlaşmanın belirleyici olduğunu savunmuştur. Devlet karşıtı düşünceleriyle tanınan Kropotkin, etik ve bilim temelli bir toplum anlayışını savunur.

değil, dayanışmanın önemli olduğu yorumunu, Darwin'in Türlerin Kökeni adlı eserinden yaklaşık on yıl sonra yayımlanan "İnsanın Türeyişi" adlı eserinden çıkarmaktaydı. Kropotkin 1902'de yayımlanan "Karşılıklı Yardımlaşma" adlı eserinde canlıların evrimleşmesinde yardımlaşmanın esas olduğunu ve mücadelenin doğadaki olumsuz iklim şartlarına karşı verildiğini ileri sürmekteydi. Reform Darwinizm, toplum hayatında "yaşamak için mücadele" fikrini, "yaşamak için iş birliği" fikrine yöneltti.

Kropotkin ve Karşılıklı Yardımlaşma Kitabı

Peter Kropotkin, evrim teorisine alternatif bir yaklaşım geliştiren önemli düşünürlerden biridir. *Mutual Aid: A Factor of Evolution* (1902) adlı eserinde, canlılar arasındaki rekabetin evrimde belirleyici unsur olduğu görüşüne karşı çıkararak, doğada ve insan toplumlarında hayatta kalmayı sağlayan esas etkenin karşılıklı yardımlaşma olduğunu savunur. Kropotkin, hayvanlar dünyasından ilkel kabilelere, köylü topluluklarından Orta çağ loncalarına kadar birçok örnekle dayanışma ve iş birliğinin yaşamsal rolünü ortaya koyar. Bu yaklaşımıyla hem sosyal Darwinizm eleştirisi yapar hem de anarşist toplum anlayışının doğayla uyumlu olduğunu temellendirmeye çalışır. Böylece biyoloji ile siyaset felsefesini birleştiren özgün bir düşünsel çerçeve sunar.⁴²

Kropotkin gibi bazı Rus düşünürler Darwinizme ciddi eleştirilerde bulunmuş ve alternatif görüşler ileri sürmüşlerdir. Onların arasında evrim teorisini kabul eden fakat doğal ayıklanmayı reddeden görüşler de vardı. Evrim teorisini kabul eden Mikhailovski'ye göre, yaşamak için mücadele, öncelikle kapitalist çağdaş Avrupa'nın toplumsal hayatını tanımlamaktaydı. Daha sonra biyolojik bir prensip haline dönüştürüldü ve son olarak da hem biyoloji hem de sosyolojinin evrensel bir kuralı yapıldı. Aslında biyolojik olarak da bir hedefe bağlı olmaksızın rastlantısal ve karmaşık değişme-

42 Peter Kropotkin, *Karşılıklı Yardımlaşma: Evrimin Bir Faktörü*, çev. Işık Ergüden ve Deniz Güleri (İstanbul: Kaos Yayınları, 2001).

lerin evrimleşmeyi sağlaması söz konusu olamazdı. Mikhailovski, sosyolojide her türlü biyolojik indirgemeciliğe karşı çıkmaktadır.

Radikal ve İlimli Darwinizm

Batılı bazı yazarlar (Alfred Kelly), Sosyal Darwinizmi ilımlı ve radikal olarak ikiye ayırır. 1890'a kadar ilımlı Sosyal Darwinizm; bu biyolojik sosyoloji idi. 1890'dan sonra ise hâkim olan radikal Sosyal Darwinizm; bu ise ırkçılığı öne çıkaran öjenizmdir.

Daha önce de bahsedildiği gibi Darwin en başta Türlerin Kökeni kitabında aslında Sosyal Darwinizmin temelini atmıştı. İleride bu teorinin taraftarlarının eliyle Hitler gibi çok kanlı ideolojilere de daha hafif ama yine de ırkçı ve savaşçı ideolojilere dönüşmüştür. Onun için Darwinizmi ilımlı ve radikal diye iki ayrı kutup olarak değerlendiremeyiz. Bu sadece bir yanıltmacadır. Aynı şekilde Batı, İlimli-Radikal İslâm kavramlarını da “psikolojideki yansıtma” ile İslâm âlemine yerleştirmeye çalışmıştır. Oysa bu kavramlar bizim dünyamıza uzaktır, çatışma fikrini aşıl原因an Darwinizme aittir. Türlerin Kökeni, radikal Darwinci görüştür ve kan kokar.

İlimli Darwinistler ise maymundan türeme ifadesini de “aslında maymundan değil başka bir ortak atadan geldik” diyerek yumuşatmaya çalışırlar. Ayrıca ilımlılar sürekli mikro evrimden örnek verir ancak radikal yani öz Darwinizm balinadan ayıya geçiş gibi radikal örnekler kullanır. Radikaller Darwin'e sadıktır, ilımlılar ise Darwin'i baypas etmeye çalışır. İlimliler tesadüf yerine rastlantı kelimesini kullanır. Bazı ilımlılar sıkıştıkları yerde teist evrime sarılırlar, Darwin'in ikinci cilde “Tanrı Tarafından” bölümünü eklemesi gibi. Güçlü olan yerine uyumlu olan kelimesini kullanırlar ancak bu kelimeyi kullanması bir şey değiştirmez. Uyumluluk kelimesinin pratiğe yansımaları her zaman güç ile olmuştur. Örneğin Darwin'in: “Üstün ırklar aşağı ırkları elimine edecek” derken güçten başka neyi kastetmiş olabilir?

Darwinistlerin Doğal Seleksiyon Eleştirisi

Evrım teorisine içerden yapılan eleştiriler çok önemlidir. Bu eleştirmenler aslında evrimci fakat aynı zamanda akılcıdır. Darwin

ise körü körüne bu teoriyi biyolojiye uyarlamaktadır. Hiçbir hikmeti, bilimsel bir yönü olmadığı halde bunu yapıyor. Evrimci oldukları halde evrimin çelişkilerine eleştiri getiren bazı düşünürlerin görüşlerini değinebiliriz.

Evrimi kabul eden Mikhailovski'ye göre, yaşamak için mücadele, öncelikle kapitalist, çağdaş Avrupa'nın toplumsal hayatını tanımlamaktaydı. Daha sonra biyolojik bir prensip haline dönüştürüldü ve son olarak da hem biyoloji hem de sosyolojinin evrensel bir kuralı yapıldı.

Darwin doğal ayıklanma düşüncesinin Malthus'tan aldığı için Marx dahi çok rahatsız olmuş ve Malthus nüfus teorisini "veba" olarak adlandırmıştır. Marx'a göre toplumsal alanda doğal ayıklanma, sadece İngiliz kapitalist toplumu için geçerli olan geçici bir durumdur. Aslında Marx burada çok ciddi bir ikilem içerisindedir. Çünkü Marx'a göre, Darwin'e yaşamak için mücadele kuralını hayvan ve bitkilerin hayatı için kabul ettiren, İngiliz toplumunda hüküm süren yaşamak için mücadele "herkesin herkese karşı olduğu savaş" düşüncesidir. Fakat diğer taraftan Marx doğal ayıklanmayı teleolojiyi yıktığı için bilimsel bir gerçek olarak savunacak ve kullanacaktır.⁴³

Darwin, döneminin büyük fikirlerine ve değişimlerine yoğun ilgi gösteren Victoria döneminin bir aydınıdır. Antropoloji, sosyoloji, demografi, felsefe ve yoğun olarak da siyasal ekonomi alanının üzerine evrim teorisini oturtmuştur. İnsanın doğadaki yeri üzerine Darwinci tartışma, sekülerleşmenin arttığı ve değer yargılarının değiştiği rekabetçi Victoria dönemi içerisinde gerçekleşmiştir. Türlerin Kökeni'nin "rekabet" mesajı, mücadelecilik ve çatışmacı görüşü, yıkım ve savaş anlayışları Victoriacıdır. Himmelfarb'a göre, doğal ayıklanma düşüncesi İngiltere'de ortaya çıkmıştır; çünkü yalnızca İngiliz laissez-faire (bırakın yapsınlar) anlayışı, doğal ayıklanma fikrine temel oluşturan atomistik ve egoistik mantaliteyi sağlayabilmiştir. Çünkü sadece İngiltere'de temel unsur birey, temel içgüdü bireysel çıkar ve temel aktivite mücadele idi. Darwin de bu düşünceleri

43 Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm, Atilla Doğan, s. 54, 55.

“körü körüne evrim teorisinin temel prensibi yapmıştır. İngiltere’de yükselen ve yayılan doğal ayıklanma, Victoryan “açgözlülük felsefesi”nin bir ifadesidir. Alman tarih felsefecisi Oswald Spengler. Türlerin Kökeni’ni ekonominin biyolojiye uygulaması olarak tanımlamakta ve onun İngiliz fabrikalarının kötü kokularını yaydığını ileri sürmekteydi. Benjamin Kidd de doğal ayıklanmayı laissez-faire kapitalizminin hırs ahlâkının benzeri olarak görmekteydi.

Marksist anlayışa paralel olarak doğal ayıklanmayı insanlık için kabul etmeyen bir başka düşünür de diğer canlılar için bu düşünceyi ilk kez ileri süren ve daha sonra da savunmaya devam eden Alfred Russel Wallace’tır. Wallace, 1870’te insan beyninin doğal ayıklanmanın bir sonucu olmadığını ve ilk insanın aklını kullanarak doğal ayıklanmadan farklı bir yol izlediğini savunmuştur. İnsanlar, hayvanlar gibi acı ve ıstırap veren, çok fazla maliyetli olan doğal ayıklanmaya dayanan ilerleme yerine, dayanışma ve iş birliği potansiyellerini geliştirerek daha verimli bir ilerleme göstermektedir. Canlıların tümünde yardımlaşma ve dayanışmanın esas olduğunu, doğal seleksiyondan daha önemli olduğunu Kropotkin de ifade etmiştir.

Alman idealizmi içinden gelen düşünürlerden birisi olan Lange, evrim teorisini genel çizgileriyle kabul etmekle birlikte doğal ayıklanma konusunda Darwin’i eleştirmekteydi. Lange, doğal ayıklanma ile ilgili Darwin’in yaptıklarını yetersiz bulmakta ve bu konuda gelecek kuşakların daha birçok araştırma yapması gerektiğini belirtmekteydi.⁴⁴

Neo Darwinizmin kurucusu Veisman doğal seleksiyonun üreme hücreleri bazında olduğunu söyledi. Yani en hızlı ve en iyi üreme hücresi, doğan canlının öncekinin genini almasını sağlar. Bu düşünce Darwin’in “canlılar arasında vahşi doğal seleksiyon var” anlayışını yıkmıştır.

Aşırı Darwinci Ernest Heacker ise doğal seleksiyon fikrine tam sarılmıştır. Öjeniye Almanya’da ilk benimseyen ve yayan kişi Ernst

44 Age, s. 56.

Haeckel oldu. Haeckel, Darwin'in yakın bir dostu ve destekçisiydi. Haeckel aynı zamanda öjenizm savunucusu idi. Öjeni, insanların kalıtsal değerlerini kıstas alıp, buna göre sınıflandırmaya tabii tutan anlayıştır. Ernst Haeckel bu uygulamayı Alman toplumu içerisinde yaygınlaştırmak için çeşitli propaganda faaliyetleri yürütüyordu. Hitler'e zemin hazırlamış, aşırı ırkçı anlayışın gelişip, birçok tahribatlar yapmasına sebep olmuştur.

Mücadele ve çatışma ekseninde doğal ayıklanmayı Almanyada hararetle savunan Haeckel'in aksine Wilhelm Bölsche, doğal ayıklanmayı insanlık için farklı yorumlayarak dayanışma düşüncesini öne çıkarmaktadır. Bölsche, insanlık için mücadeleyi fikirlerin savaşı olarak yorumlamaktadır. Bölsche, insanlar arasında toplum için uygunsuz bireylerin olduğunu kabul etmekte, fakat çözümün onları öldürmek değil, aksine onları bu duruma düşüren nedenleri ortadan kaldırmak olduğunu belirtmektedir.⁴⁵ Kropotkin'in karşılıklı yardımlaşma düşüncesi de aynı yaklaşımın bir sonucudur.

Fikirlerin çatışması Namık Kemâl'in "harikayı hakikat, müsademetulefkar'dan doğar" (hakikat kıvılcımları fikirlerin çatışmasından doğar) veciz sözünün bir açıklamasıdır. Osmanlı aydınları batıdaki bu fikir hareketliliğinden çok etkilenmiştir. Kısmen faydalı yönde etkilenenler olduğu gibi çoğu Osmanlı aydını batının Darwinist anlayışına meyletmiştir ki bu da koskocaman bir Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesindeki ana etkidir.

Büchner'in Madde ve Kuvvet Kitabının Etkisi

Büchner'in⁴⁶ Osmanlı, Araplar ve Rusya üzerinde fikirleri çok etkili olmuştur. "Yaşamak için mücadeleye karşı mücadelenin" insanın görevi olduğunu yani sosyal haklar için mücadele edilmeli, güçlünün despotizmin baskısına boyun eğmemeli diyor. Bu tür

45 Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm, Atilla Doğan, s. 59.

46 **Georg Büchner** (1813–1837), politik duyarlılığı ve toplumsal eleştirileriyle tanınan Alman yazar ve devrimcidir; *Danton'un Ölümü* ve *Woyzeck* adlı eserleriyle modern Alman edebiyatının öncülerindedir. Bkz. Victor Lange, *Georg Büchner*, New York: Twayne Publishers, 1967.

cidal/tartışmacı fikri aslında bir yönüyle Kur'an'ın öğretilerine uygun. Biyolojik doğal seleksiyon fikri haksızlığa karşı kayıtsız kalmayı tetikliyor. Kur'an ise haksızlığa karşı konulmasını söyler.

Büchner "Tabiat ve Fen" isimli eserinde evrimin temeli olan mücadelenin ilk önce ihtiyaç ve aşktan kaynaklandığını söyler. "Açlık ve aşk duygusu çoğalma ve evrimi tetikler" der.⁴⁷ Hâlbuki ihtiyaç için mücadele değil, yardımlaşma olmalı. Aşk duygusu da kontrolsüz çoğalma ve çiftleşme değil, sevgi ve şefkat ile çocuk yapıp aile kurmayı sağlamalı.

Evrım teorisine olumsuz dini tepkiler gibi, olumlu ve materyalist, natüralist, ateist ilk yorumlar da Darwin ile başlamaz. Aksine Darwin ile aynı zamanda fakat başka bir coğrafyada, Almanya'da ortaya çıkar ve gelişir. 1855'de Büchner, Force and Matter adlı eseriyle materyalizme bilimsel bir temel sağlamak amacıyla Darwin'den bağımsız olarak, türlerin evrimi düşüncesini ileri sürer. Bu bakımdan Darwin evrim teorisini popüler olarak bilim dünyasına sunduğunda natüralist, materyalist ve ateist bir evrim fikrini hazır bulur.

Büchner yeryüzünün iklim ve coğrafi şartları ile yaşayan canlıların nitelikleri ve dağılımı arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu tespit eder. Fosilbilimsel bulgulara göre her jeolojik katman kendine özgü canlı çeşitliliğine sahiptir ve en eski katmanlar en aşağı formları içerirken en yeni katmanlar en gelişmiş formları içerir. Yer kabuğunun katmanlarının gösterdiği gibi dünyanın dış şartlarındaki değişimlerle canlı formlarındaki değişimlerin arasındaki uygunluk karşısında Büchner şöyle sorar: "Şimdi bu çeşitlerin her birini Tanrı'nın yarattığına mı yoksa hepsinin orijinal bir atadan türeyip yavaş bir şekilde çeşitlendiklerine mi inanırsınız?"⁴⁸

Darwin'den önce evrimin bütün mekanizmalarından, argümanlarından aslında bahsedilir ve bilim dünyasında bilinir hale gelmişti. Ancak zamanla Darwin, teorinin sahibiymiş gibi tamamen onun adına bir kamuoyu oluşturmuştur. Burada asıl dikkat çekici olan

47 Darwinizm, Subhi Ethem, s. 121.

48 Madde ve Kuvvet, Büchner, s. 65.

genelde evrim ile ilgili söylenen bilimsel söylemlerde yaratıcıyı inkâr konusu söz konusu edilip bu konu ciddi bir şekilde dile getirilmeye başlar. Alman düşünür bu şekilde materyalist evrim anlayışını öne çıkarmıştır. Öne sürdüğü argümanlara dikkat edilirse bunlar ateist argümanlardır. Bu problemi çözmek için ileri sürdüğü şey ise; eğer Tanrı olsaydı iyilik olurdu veya fosil kalıntılarına baktığımızda en alt tabakadan en üst tabakaya doğru çeşitliliğin arttığını görürdük. Öyleyse yaratıcı bu çeşitliliği yaratmadı tek bir atadan gelindi demektedir. Denizin derinliklerinde yaşayan çok güzel canlılar vardır, fakat insan bunlardan habersizdir ve onları göremez. Eğer her şey insan için yaratılmış olsaydı, insanın erişemediği bu canlıların varlığı anlamsız olurdu. Bu da gösteriyor ki her şey insan için yaratılmamıştır; doğa, kendi içindeki bir düzenle var olmuş ve gelişmiştir. Ayrıca insan, dünya sahnesine diğer canlılara göre çok daha geç çıkmıştır. Ondan önce bitkiler, hayvanlar ve pek çok başka varlık zaten mevcuttu. Bu durum da doğadaki varlıkların insan için değil, doğanın kendi evrimi içinde ortaya çıktığını göstermektedir.

Bu gibi ateistlerin argümanlarını ilk dile getiren kişiler dikkatli incelenirse buradaki eleştirilerde bir bilgi eksikliği var ikincisi de direkt yaratıcıyı reddetme şeklinde değil ama sorgulama şeklinde bir yaklaşım var. Kötülük problemi iyi anlatıldığı zaman hiç kimsenin itiraz edemeyeceği bir şekilde evrende bu düzenin olmasının gerekliliği anlatır sonra fosiller tabii ki daha aşağıdan yukarıya doğru bir taksonomi içerisinde şekillenmelidir. Çünkü Allah'ın yaratma sanatı her yerde böyle gözlemleniyor. Bir de “her şey insan için yaratılmamıştır. Çünkü insan denizin derinliklerindeki göremez ve insanlardan önce çok şey vardı” gibi argümanlar da tutarlı değil. Çünkü bir kere biz “her şey insan için yaratıldı” demiyoruz, insana göre yaratıldı, insanın uyumu buna uygun yaratıldı. Yani antropik ilke gereği insana uygun yaratıldı yoksa insan fütursuzca bu evrende her şeyi kullansın, tüketsin, kendisine israf etsin diye değil. Çünkü Allah yeryüzüne kendi isimlerini tecelli ettirdi, kendisinin güzelliğini yeryüzüne, eserlerine yansıttı bunu da en güzel insan görebilir.

Allah, insanı bu evrende halifesi olarak yaratmıştır; amacı, insanın bu evrene sahip çıkmasıdır. Yani evren, insafsızca israf edilip tüketilsin diye değil, sorumlulukla korunsun diye insana emanet edilmiştir. Büchner gibi materyalist evrim anlayışları doğrudan Allah'ı inkâr etmeyi hedeflemez; daha çok bir eleştiri veya özeleştirme niteliği taşır. Ancak Darwin'in ortaya koyduğu evrim mekanizmaları, zamanla dine, inanca ve varoluşun kutsallığına karşı bir saldırı aracı hâline getirilmiştir. Bu yönüyle Darwinci düşünce, kalben bir **Deccalîyet hareketi** niteliği taşımaktadır.

Büchner, kitaplarında din ve Allah inancına aykırı tüm düşüncelerini detaylı bir şekilde yazdıktan sonra kitabının sonunda Allah inancı, ahlâklı yaşamayı sağlar, toplumun düzenine katkı sağlar gibi bir imada bulunur. Bu ne çarpık anlayıştır? Dinin gerçek yönünü yok sayıp hayattan atıyor. Sadece gönüllerde kalması iyidir gibi etkisiz hale getiriyor, bazı ateist fraksiyonlar güya daha ılımlı daha medeni düşünerek diyalektik materyalizmi terörle değil de daha farklı yöntemlerle yaşatmaya çalışıyor.

Bu yıkıcı anarşist yaklaşımlardan biri de Türkiye'de malum PKK'nın ideolojisidir. PKK, Darwinist-Marksist bir terör örgütüdür. Fakat bu çatışmayı kan dökerek, baskı ortamı oluşturarak toplumsal düzende anarşiyi oluşturup istediklerini zorla gerçekleştirmeyi hedefleyen bu yapıya paralel olarak bir de siyasi kanatları var bunların. Siyasi kanadında bugün HDP veya yeni ismiyle DEM partisi ile demokrat bir komünizmi yürütmeye çalışıyorlar. Bunların içerisinde Selahaddin Demirtaş çok daha ılımlı durmaya çalışıyor. Kendisinin ılımlı söylemleri var.

Evet, belki zamanla bu ılımlı söylemlerini ilerleterek, uzlaşarak inanç noktasında da belki önüne kapılar açılabilir. Ama bu sol ideolojiyi benimseyen insanların kafa yapısında inanç ilkel bir anlayıştır. Daha doğru bir ifadeyle: Bunların kafasında inanç insanın ürettiği bir ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkmıştır. Selahattin Demirtaş'ın 2024 Ocak ayında yaptığı Kobani davasında ki mahkeme savunmasında kendi inancını, komünist düşüncesini çok farklı bir şekilde izah etmiştir. Anlatımlarında tamamen Darwinist düşünceyi savunuyor.

Mahkemede kendini savunurken Darwinizmi, insanların nasıl ilkel bir halde iken gelişim sürecini, hayvanlarla nasıl ortak bir atadan geldiğini anlatıyor. Ama devamında kültürel ateizm denilen bir konuya getiriyor sözü. Orada şunu söylüyor: İnsanlar önceden güçlü hâkim oluyordu. Yani güçlü olan kazanıyordu. Güçlü olan haklıydı. İşte bu ilkel dönemde insanlık ilerledi, evrimleşti. Biyolojik anlamda evrim değil de kültürel anlamda evrimleşti diyor ve artık güçlü olan değil toplumda demokratik bir anlaşma oluştu. Herkes birbirinin hakkına riayet edecek şekilde sözleşmelerle ittifaklar kurdu demektir. Toplumda demokratik bir barış ortamına kapılar açıldı demektir.

İnsanlık, insanlığın aydınlanma devriminden sonra bu dönemde kendi aralarında buna ittifak ettiler. Din de bu ittifaklar içerisinde insanın, barışın yaşaması için insanların, toplumun ürettiği bir şeydir demektir, hatta kendisi İslâm medeniyetini çok övüyor. İşte bizim geçmişimiz İslâm medeniyeti üzerine kuruludur. Bu topraklardaki Kürtlerin de Türklerin de geçmişinde İslâm medeniyeti vardır. Bizim medeniyetimiz güçlü bir medeniyettir. Biz onun bir parçasıyız, bunu reddedemeyiz diyor. Bunu reddedenler yanlış yapıyor diyor. İslâm medeniyeti zamanında Şam'da, Irak'ta bilim alanında çok gelişmelere vesile oldular. Dünyaya bilimle ışık tuttular demektir. Böylece İslâm medeniyeti denen bir kavramı öne çıkararak övüyor. Bilimde geçmişte çok ileri olduğunu söylüyor. İslâm'ın medeniyete katkıda bulunduğunu söylüyor. Siyasal İslâm'ı eleştiriyor. Biz siyasal İslâm'dan gelmiyoruz diyor. Biz kültürel İslâm'dan geliyoruz. Onu görmemiz lazım, onu kabullenmemiz lazım gibi böyle mesajlar veriyor. Fakat burada din dediği şey onun için bir kültür, bir medeniyettir sadece. Bir inanç değil. Yani o bunu insanların evrim sürecinde, biyolojik ve kültürel evrim sürecinde edindiği, kendi ürettiği bir kazanım olarak görüyor. Ve bunun da bu evrimsel süreç içerisinde göz ardı edilmemesi gereken bir nokta olduğunu, bunu kabullenmek gerektiğini söylüyor. Yoksa bunun Allah tarafından gönderilen ilâhî bir mesaj olduğunu kabul etmiyor. Söylemlerinden anlaşılan bu. İşte bu görüşlerinde, biraz önceki

bahsettiğimiz anlayışında tamamen materyalizmi savunduğu halde dinin, Allah inancının ahlâklı yaşamayı sağlar gibi bir yaklaşımda bulunması bunların dini, Allah inancını toplumların ürettiği, kendi iyiliği için bir yol ve yöntem olarak görüyorlar. Yoksa bu düşünce sahipleri ilâhî bir nizam, yaratıcı diye bir şeyi kabul etmiyorlar. Bunların düşünce yapısını insanlara gösterebilmek için Selahattin Demirtaş'ın bu mahkemedeki savunmasından kesitler alınarak yayınlanmasında fayda var.

İlimli ve radikal Darwinizm farkını burada da görüyoruz.

Arap dünyasında ılımlı bir sosyalizm anlayışı genelde yaygındır. “Madde ve Kuvvet”in yazarı Büchner’in Arap dünyasına da büyük etkisi olmuştur. Büchner, Darwin’den dört yıl önce bu kitabında doğal çevrenin türlerin değişmesinde tam etki yaptığını söylüyor. Büchner, Darwin’in fikirlerini kabul etmiş olmakla birlikte yumuşak bir sosyalist anlayışa sahip birisi olarak görünüyor. Sosyalist değerlerin mal, eğitim eşitliği vs. elde edilmesi için devrimci sosyalistler (komünistler gibi) olmaya gerek yoktur diye düşünmektedirler. Bu sosyalist Darwinci düşünce Arap dünyasına ve birçok yere yayılmıştır.

Haeckel’in Vahdet-i Mevcud Kitabı Darwinizm’in Kutsalıdır!

Haeckel, Almanya’da sosyal Darwinizmin yayılmasına en çok etki eden kişidir. Bu kişi “inancın başladığı yerde bilim biter” demiştir. Ona göre din ile bilim çatışır. “Topraktan gelmektense maymundan gelmeyi tercih ederim” der ve Darwinizmi bilimsel kesin bir olgu olarak sürekli empoze etmiştir.

Haeckel, Monizmi yani her bir atomda bir Allah’ın varlığını kabul eden panteist anlayışı benimsemiştir. Bu düşünceler o dönem Osmanlı âlimleri arasında yoğun tartışılmaktaydı. Bediüzzaman da konuya hâkim biriydi ve yazdığı ilmî ve imanî eserlerle bunlara cevap vermiştir. Bediüzzaman’ın eserlerinde biz bu bâtil ideolojileri ve kurucularının isimlerini görmemekteyiz fakat bu düşünceleri çürüten sözlerin eserlerinde net olarak geçtiğini görüyoruz. Bediüzzaman’ın açık olarak

bunlardan bahsetmemesinin sebebi ise saf beyinlerin karışmaması içindir. O “Batıl şeyleri tasvir, safi zihinleri idlâldir” (işarat) der.⁴⁹

Bediüzzaman, Haeckel, Monizm anlayışına çok özlü olarak kısaca şöyle der: “Bir tek ilahı kabul etmedikleri için, nihayetsiz ilahları kabul etmeye mecbur oluyorlar.”⁵⁰

Haeckel, meşhur “Vahdeti Mevcut” isimli eserinde mevcut olanın teklîğini savunuyor.

İslâm düşüncesinde de bir takım tasavvuf ehlinin kabul ettiği Vahdet-i Vücut düşüncesi vardır. Bu düşünce batıda Panteizm ve Panenteizm denilen bir yönüyle Allah’a eksiklik izafe etmek olan düşüncelerden kısmen farklıdır. Bu konuyla ilgili kitabımızın “Tanrı ve Evren İlişkisi” isimli başlığına bakılabilir.

Osmanlı’nın Son Dönemlerindeki Dinsiz Akımlar

Büchner’in kitabı materyalist Darwinist anlayışı empoze ederek toplumların, özellikle Osmanlı ve Arap dünyasının dini inancını yok etmiş. İnançtan boşalan bu boşluğu Haeckel’in vahdet-i mevcut kitabındaki monizm felsefesi doldürmüştür.

Günümüz teist evrimcileri aslında o dönemdeki silsileyi takip ediyor. Aslında materyalist olan Darwinizm savunucuları, dini yı-kıp, toplumu ve birey olarak insanı boşluğa düşürdüğü için hemen evrim teorisine dini bir kılıf bularak insanı o boşluktan kurtarıp vicdanı rahatlatmaya çalışıyorlar. Allah’ı şahıs değil tabiat olarak mı empoze ediyorlar acaba?

Haeckel, materyalizmin katı dinsiz anlayışını toplumlara kabul ettirmek ve insanların ruhundaki din ihtiyacını karşılamak için din kılıfıyla yeni bir inanç sunmuştur. Bu inançta her şey tanrılaştırılarak Allah yok sayılmıştır.

Allah, ilâhî kitaplarda bir şahıs, bir zât olarak anlatılır. Bazıları evrendeki bu sistemi, bu mükemmel tasarımı görerek evrende

49 Gerçek olmayan, yanlış (bâtıl) şeyleri ayrıntılı şekilde tasvir etmek, temiz ve saf zihinleri yoldan çıkarır.

50 Birinci Şua.

ilâhî bir nizam olduğunu kabul ederek bu yaratıcıyı sanki her yerde olan güçlü bir enerji, her yere dağılmış bir güç gibi empoze etmeye çalışıyorlar. İşte Haeckel'in vahdeti mevcut anlayışı buna benzer. Bu tabiatperestlik her yerde olağanüstü bir ruh, bir enerji, tabiatın kendisinde olan bir düzen olarak gösterilmeye çalışmaktadır. Gerçek olan ise Allah'ın bir zat olduğudur. Bütün kutsal kitaplarla bu böyle anlatılır. Özellikle İncil'de "Rab Baba" ifadesi "Allah baba" kavramıyla çok ifade edilir. Çünkü baba bir otoritenin ifadesidir. Bir şahsın ifadesidir.

Allah'ı bir kişiyle sembolize ederek anlatmak gerekirse; nasıl ki bir çocuk için annesi ve babası çok değerlidir, bir ailede baba olmazsa eksiklik hissedilirse -ki anne de aynı şekilde vazgeçilmezdir- Allah da insan için öyle vazgeçilmez ve temel bir varlıktır. Burada babanın fonksiyonu ailede nasıl değerliyse Allah'ın da evrende aynı şekilde bir fonksiyonu var. Hâşâ bu şekilde bir tasarrufu var. Her şeye hâkimdir. Hz. İsa'nın sürekli "Rab Baba" diye ifade etmesi evreni üzerinde bir şahıs olarak Allah'ın var olduğunu söylemesidir. Yoksa Allah'ı görünmeyen, her tarafa yayılmış bir enerji, bir güç gibi gösterenin hilelerine dikkat etmek lazım.

Tevrat'ta da baktığımız zaman Allah'ın bir zat yani bir kişi olduğunu, görebildiğini, işitebildiğini, konuşabildiğini görürüz. Hatta yürüdüğünü görürüz. Bahçede, ilk İrem bahçesinde, Âdem'in yaratılışında Allah'ın yürüdüğü anlatılır. Kur'anda da Allah'ın gelmesi, gitmesi, eli, gözü, ifadeleri vardır. Allah duyar, işitir, konuşur. Ama tabii ki bu özellikler bu sıfatlar bizim anladığımız gibi değildir. Allah'ta olan bu sıfatlar kendi zâtına özgüdür. Ona biz vardır deriz, Allah işitir ama bu özellik kendine özgüdür. Bizimkiyle mukayese edilemez. Yine Tevrat'ta Allah, Âdem'i kendi suretinde yarattığı söylenir. Yani insan Allah'ın en üst tecellisi diyelim. Allah'ın güzelliğinin de en üstün tecellisi kadında ortaya çıkıyor. Erkek de Allah'ın tecellisinin belki otoriter yönü ortaya çıkıyor. Ama ikisi de bir arada düşünülmeli. Hem erkekteki hem kadındaki Allah'ın tecellisi bir arada düşünülmeli. Çünkü Allah'ın cinsiyeti yok. Allah tektir, erkekteki o kudret diyelim güç ifadesi kadındaki de güzellik

ihtişam sanat ifadesi Allah'ın tekliğinin, bölünmüş iki parçasının tecellileri. Bunlar bir araya geldiğinde işte bütün bu güzelliklerin en kemâli Allah'tadır. Bu anlamda Allah'ın bir zat, bir kişi olarak düşünülmesi insanın inancının doğru yerleşmesine sebep olur. Yoksa Allah'a bir enerji gibi göstermeye çalışanlar sebebiyle dinde lakaytlık oluşur. Dini emirleri yerine getirmede insanlar kendilerinde bir güç bulamazlar. Çünkü onların gözünde Allah gören, duyan, işiten bir şahıs değildir. Yüce Allah'ı her yerde enerji gibi normalleştiriyorlar. Veya bütün varlığın Allah'ın birer parçası olduğunu söylüyorlar (hâşâ). Olağanüstü değil de sanki olağan bir şeymiş gibi bunu normalleştiriyorlar ki bu çok sakıncalı ve sapık bir anlayıştır.

Tevrat'ta ilk bakışta antropomorfik bir Tanrı varmış gibi gözükür. Bu o dönemki Allah'ı soyutlaştırma fitnesine karşı olmuştur. Hâşâ putlarla uzak olan Allah'ı yakın görmek istiyorlardı. Hz. Mûsâ ise "Allah hep yakındadır ve Zat'ı vardır" dedi. Sürekli bu vurgulandıği için antropomorfik gibi gözüküyor.

Heackel; her bir atom canlıdır, yani ruhu vardır. Ruh ve madde ayrılamaz, Allah ile kâinat güçle kuvvet ayrılamaz, birdir der. İlk defa Platon, sonra da Hz. İsa ruhun ölümsüz olduğunu söylemiştir, der.⁵¹

Haeckel, Allah'ı tek kabul etmiyor. Allah'ın sıfatlarının varlığını kabul etmiyor. Her şeyi madde ve içindeki amacına ulaştıran ruhandan ibaret görüyor. Yukarıda da geçtiği gibi ya tek ilahı kabul eder insan ya da zerrelere (atomlar) sayısınca ilahlar kabul etmek zorunda kalır.

Bediüzzaman bu sözüyle o dönemde çok rağbet edilen Haeckel'in bu vahdet-i mevcud anlayışını eleştiriyor. Bediüzzaman Darwin'in eserlerinden, Haeckel'in eserlerinden Osmanlı'daki yanlış bu bâtil düşüncelerden haberdar bir insan. Kendisi Hüseyin el-Cisr adındaki meşhur âlimin kitabını okumuş, ondan alıntılar yapmış Risale-i Nur'da. Hüseyin el-Cisr kitabında Darwinizm'den bahsediyor. Tabii biraz Darwinizmi eleştirirken tam bir eleştiri değil. Hüseyin el-Cisr'in ileride de geleceği gibi Darwinizme farklı

51 Bkz: Vahdet-i Mevcud, Haeckel, s. 53-60 arası.

bir bakışı var. Bediüzzaman yani Darwinizmden haberdar. Hatta Ankara'ya meclise çağrıldığında orada gördükleri karşısında Tabiat Risalesi'ni yazmak zorunda kalıyor. Diyor ki: "Ben Yunan denize döküldükten sonra Yunan düşüncesine, Yunan'ın tabiat düşüncesine karşı bir ilgi oluştuğunu gördüm Ankara'da." Yeni kurulacak bizim devletimizde bunun çok tehlikeli materyalist düşüncenin, tabiatçı düşüncenin etkili olduğunu ki bu tabiatçı düşüncüyü de alttan alta gizli bir komitenin tasarladığını görüyor. Tabiat Risalesi'nde isim vermeden açıkça Darwinizmi ve Darwinizmin diğer konuları olan vahdet-i mevcut gibi düşünceleri eleştiriyor.

Said Nursi'nin bu düşüncelerden, filozoflardan haberdar olmaması mümkün görülüyor ama isim vermiyor. Özellikle isim vermekten kaçınıyor ki kafalarda saf zihinler bulanmasın. Olumsuz olan yönleri, şahısların düşüncelerini söylemiyor. Onların olumsuz fikirlerini söylemeden sadece onlara karşı verilen olumlu cevapları söylüyor ki saf zihinler bulanmasın, onu okuyanlar, onların kötü düşünceleriyle kafaları kirlenmesin. Ama bilen insanlar için sorun yok. Tabii ki bir kısım insanların bu zararlı düşüncelerden haberdar olması lazım. Ama halkın genelinin, çoğunluğun bilmemesi daha doğrudur bu zararlı düşünceleri. Çünkü bilgisi olmayan, saf insanlar sağlam bir altyapıya sahip değillerse bu zararlı düşüncelerin etkisine kolayca girebilirler. Ancak güçlü bir inanca ve bilgiye sahip müminlerin, bu zararlı düşüncelerden haberdar olmaları faydalıdır. Onları daha iyi tanırsa daha iyi cevap verebilir ve çevresini bunlara karşı daha iyi bilinçlendirebilir.

Bu konuda Hz. Ömer'in çok güzel bir sözü var. Diyor ki İslâm atmosferi içerisinde yetişen genç yeni nesil cahiliyenin kötülüklerini görmediği için onun ne kadar kötü olduğunu bilmeyebilir, unutabilir. Onun için Müslümanların önde gelenleri, âlimleri en azından cahiliyeyi iyi tanımaları lazım ki cahiliyeyi iyi tanımazsan ona karşı da iyi tedbir alamazsın. İşte bunun üzerine en son olarak şunu söyleyebiliriz ki bu bâtil düşünceleri, bâtil felsefeleri irdeleyip onun derinlemesine incelemesini yapan kişilere ihtiyaç var ki bu kişiler onları doğru tahlil ederse müminleri aydınlatır. Müminler

de o bozuk düşüncelerin zararını en baştan onları bilmeden dahi anlarsa bildikleri zaman onların tuzağına düşmemiş olurlar.

Ayrıca Hasan Ali Yücel, Abdullah Cevdet ile üç kişi milli eğitimde bir şûra oluşturup haşir (öldükten sonra diriliş), inanç gibi konuları toplumdan eğiterek kaldırmak lazım demişler. Tam o sırada Bediüzzaman Haşir Risalesini yazmış, soranlara benim şûradan haberim yok. Sevk-i ilahiyle yazıyorum demiş.

Çağdaş İslâm Düşünürlerinin Diyalektik (Cidal/Çatışma) Anlayışı

İnsanda yüksek dereceler ve alçak dereceler vardır. Bu alt ve üst sınırlar kendi içinde iç dinamizmi sağlar. Yani insan en üst dereceye veya en alt dereceye gidebilir. Bu diğer varlıklarda da felsefecilerin kategorik şemasında belirtilmiştir. Burada türler arasında derece veya dereke olarak geçiş yoktur, olursa iç dinamizm olmaz, bir taraf alır başını gider ki tek kutupluluk evrendeki varlıklarda gözlenen bir olgu değildir. Aksine çift kutupluluk vardır ki buna materyalistler zıtlar (ezdad) der. Kur'an ise eşler (ezvac) der. Kur'an'da Yüce Allah "Düşünüp ibret alırsınız diye her şeyden çiftler (eşler) yarattık" (Zariyat, 49) derken zevceyn ifadesini kullanır. İşte yaratılışta Allah, evrene çift, eş, birliktelik vasıflarını koymuş. Ama materyalist bir bakış ise ezdad (zıtlar) kelimesi ile yaratılıştaki bu çiftliği ifade etmektedir. Yani Kur'an'ın eşler dediğine onlar zıtlar diyor. Her şey birbirinin eşidir, birbirinin zıttı değildir. İşte bu birliktelik tek olana işaret eder. Ayrılık ise çok tanrıcılığı yani müşriğin kafa yapısını ifade eder. Materyalist bir insan aslında çok tanrıcıdır. Çünkü her şeyi zıtlardan, çekişmelerden, çatışmalardan oluşan bir yapı olarak görür. Ama tevhid ehli bir insan her şeyi "Tek"ten gelen bir bütün, birbirini tamamlayan çiftler olarak görür.

Mahmud Muhammed Taha, Arap âleminde o dönem yaygın olan sosyalist düşünceleri İslâm'ın sosyal adalet anlayışıyla yorumlayarak, sosyalizmin Arap dünyasında muhtemel yıkıcı etkilerine karşı bir görüş oluşturmuştur. Sosyalizmdeki tez-anti tez yani zıtların çatışması anlayışını Kur'an'daki şeytani ve rahmani yönler olarak

yeniden yorumladığını, insanın doğru ve hata arasında duygularla Allah tarafından donatıldığını işlemiştir.⁵² Bu yönlerden Muhammed Şahrur'un da sosyalist hareketler içerisinde geçmişinde çok bulunduğunu ve bu ideolojiyi detaylı olarak tanıdığını bilmekteyiz. Şahrur da kitaplarında sosyalist düşünceyi Kur'an perspektifinden ele alarak İslâmî anlayışa uygun yorumlar yaptığını görüyoruz. O da aynı şekilde zıtların çatışması felsefesini Şeytani ve Rahmani yön olarak yorumlamaktadır. Ayrıca Şahrur, Kur'an'da geçen sebbehe (tesbih) etmek fiilinin kök anlamından yola çıkarak her şeyin hareket ettiğini söyler: **"Göklerde ve yerde olan her şey, Allah'ı tesbih etmektedir."** (Haşr, 1) Böylece evrende bir dinamizm vardır ki bu eşyanın sürekli yenilenmesini, gelişmesi sağlar.

Kur'anî anlamdaki mücadele hak bâtil mücadelesidir. Hakkın gelmesi çatışmayla değil hakkın ortaya konulmasıyla. İslâm'da haklı olan üstünken Darwinizm'de güçlü olan üstündür.

Said Nursi, batının diyalektik anlayışını kapitalizm üzerinden yorumlayarak şöyle özetlemiştir: Dünyada tüm çatışmaların kaynağı şu iki sözde yatar. **"Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse bana ne."** İkincisi de: **"Sen çalış, ben yiyeyim."**

Allame Muhammed İkbâl'in eserlerinde sürekli olarak dinamizm vurgusu yaptığı, evrenin sürekli bir gelişim içinde olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Ona göre, İslâm dünyasında bir dönemden sonra benimsenen "içtihat kapısı kapanmıştır" yaklaşımı, Kur'an'ın sürekli dinamizm aşıl原因an anlayışından uzaklaşmanın bir sonucudur. Meşhur eseri İslâm'da Dini Düşüncenin Yeniden İnşasında bu düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

"Allah, yaratma işlemine her an devam etmektedir. Bu anlamda, âlem de tamamlanmış, bitmiş, Allah'ın artık müdahale etmediği bir yapı durumunda değildir." İkbâl'in nazarında, âlemin önceden düşünülmüş bir plânın zamanla bilgili bir şekilde işleyişi olduğu yolundaki görüşten Kur'an'ın görüşüne daha yabancı bir şey olamaz. Ona göre genişleme ve büyüme yeteneğine sahip olan âlem,

52 Mahmud Muhammed Taha, Kitabu Salah, s. 14.

yüzlerce yıl önce yaratanın elinden çıkmış, üretimi tamamlanmış ölü bir madde değildir. Kısacası, âlemin dinamik bir yapıya sahip olduğu ve kâinatın sürekli gelişen, büyüyen ve yayılmasında hiçbir sınır bulunmayan bir organizma olduğu İkbâl'in ısrarla vurguladığı bir konudur. Âlemde yaratma fiilinin her an devam ettiği yönündeki iddiasını ispatlamak için İkbâl'in Kur'an'dan gösterdiği referans ise, "Allah yaratıklarına istediğini ilave eder" (Fâtır, 1) âyetidir.⁵³

Murtaza Mutahhari'nin de "Sünnetullah" konusundan bahsederken "Allah'ın sünnetinde (tabii ve takdiri yasalar sisteminde) kesinlikle bir sapma ve caymaya rastlayamazsın." (Fâtır, 43) âyetinin sadece evrende işleyen fiziki yasaları değil sosyal yasaları da içerdiğini söyler. Dolayısıyla, "Bir toplum, kendi durumlarını değiştirmedikçe Allah da onların durumlarını değiştirmez." (Rad, 11) Bu âyetler ışığında insanların ekonomik, sosyal ve bireysel tüm eylem ve davranışları Sünnetullah gereği ilâhî yasanın kanunlarına göre şekillenir. Yani durmayan sürekli dinamik bir hayat ile iç içeyiz.

Birbirine zıt gibi görünen hayır ve şer diye ifade ettiğimizi zıt gibi görülen farklılıklar Sünnetullah'ın gereğidir. Mutahhari şöyle demektedir: "Var olan nesnelerdeki farklılık, sebep-sonuç düzeyinin gereğidir ve bu farklılık varlıkların özündedir."⁵⁴

Darwin, Wallace'ın Doğal Seçilim Fikrini Çarpıtarak Sahiplenmiştir.

Wallace⁵⁵ canlılarda doğal ayıklanmayı ilk savunan kişidir. Fakat bunun insana uygun olmadığını savunur. Darwin'in teorisinde doğal seçilim fikri, sanki sürekli bir akıl tarafından yönlendiriliyormuş

53 Muhammed İkbâl, İslâm'da Dinî Düşüncenin Yeniden İnşası, s. 40.

54 Geniş bilgi için bkz: Murtaza Mutahhari, Adl-i İlahi, s. 110-120.

55 Alfred Russel Wallace (1823-1913), İngiliz doğa tarihçisi, biyolog ve kaşiftir. Doğal ayıklanma (doğal seçilim) ilkesine dayalı evrim teorisini, Charles Darwin'le aynı dönemde ve ondan bağımsız olarak geliştirmiştir. 1858 yılında Darwin ile birlikte ortak bir bildiri yayımlamış, böylece doğal seçilim fikrinin ilk savunucularından biri olmuştur. Bkz. Michael Shermer, *In Darwin's Shadow: The Life and Science of Alfred Russel Wallace*, Oxford University Press, 2002.

izlenimi uyandırıyor. Bu nedenle Darwin, bunun önüne geçmek için Spencer'in "en uygun olanın hayatta kalması" ifadesini tercih etmeye başladı. Darwin kitabın ikinci baskısında o başlığa bunu da ekler. Yani Darwin'in en büyük zararı hikmeti öldürmesidir. O amaçsızca kör tesadüflerin doğal seçim yaparak gelişimini sağladığını söyler fakat diğer materyalistler evrimi bir hikmet, toplumların bitki ve hayvanların özellikle gelişim ve türlerin başkalaşımında akılcı hikmetli bir şey olarak görürler. Darwin'in Türlerin Kökeni kitabının birinci cildinde ara başlığa "Doğal Seçilim" ismini koyup ikinci baskısında bunun yerine "Doğal Seçilim veya Uygun Olanın Ayakta Kalması" olarak değiştirmesi ona yapılan eleştirilerden dolayı olmuştur. Çünkü ona göre doğal seçim bir seçiciyi gerektirir. Demek ki bir akıl işliyor. Seçen bir akıl var" demiş oluyorsun. Bu da Allah'ı, bir yaratıcıyı akla getirir. Onun için bunu kullanmamalısın diye baskı yapılmış gibidir. Wallace insandaki ruh, ahlâk gibi olguların evrimle açıklanamayacağını bunların doğa üstü bir güç (Allah) sayesinde insanda olduğunu savunur. Wallace inançlı bir insan olduğu için Darwin'e yaptığı bu eleştirisi samimi olabilir. (Doğal seçim yasına irade verilmemesi için söylemiş olabilir). İkinci baskıda hemen bu ara başlığın yanına ya da uygun olanın ayakta kalması gibi tamamen tesadüf düşüncesini çağrıştıran bir başlık eklemek zorunda kalmış. Buradan da anlaşılıyor ki Darwin'in Türlerin Kökeni kitabı tamamen ideolojik bir düşünce üzerine yazılmış, bilimsel olmayan ideolojik bir eserdir.

Nitekim Wallace, doğal seleksiyon/seçilim ve evrimle ilgili ilk gözlem ve araştırmalarını bir makalede kaleme aldığı anda, bu metin Darwin'in eline ulaştı. Darwin'in akıl hocası Charles Lyell ve bazı akademisyenlerle birlikte alınan bir kararla, Wallace'ın makalesi Darwin'le birlikte ortak bir sunum şeklinde bilim camiasına duyuruldu. Böylece, Darwin'in aynı görüşleri daha önce savunduğu izlenimi verilerek, evrim fikri tesadüf ve doğal süreçlere dayalı bir çerçevede bilim camiasına sunulmuş oldu.

18. yüzyılda Batı'da ise genel karakteristiği "Aydınlanma" olarak ifade edilen düşünce çizgisinde canlılar sistematığına karşı bir

sorgulama baş gösterir. Bu dönemde türlerin sabit olmadığını açık biçimde ifade ederek evrim fikrine en ciddi katkıyı yapan kimse ise Buffon kontu Georges Leclerc olur. *Historia Naturelle* adlı eserinde Buffon, fosilleri dünyada bir zamanlar yaşamış fakat şimdi bulunmayan türlerin örnekleri olarak tanımlar. Buna binaen türlerin değiştiğini ileri sürer. Daha da ileri giderek insan, maymun ve dört ayaklı hayvanların ortak tek bir ata hayvandan gelmiş olabileceğini söyler.⁵⁶

Görüldüğü gibi Darwin fikirlerini kendinden önceki bu düşünürlerden almış, doğal seleksiyon fikrini de Wallace'den çalmış buna rağmen derin devlet tarafından gündeme oturtulmuş. Şunu da belirtmek gerekir ki Darwin, türlerin zamanla kalıtsal olarak değiştiği fikrini Lamarck'tan almıştır. Üstelik bunu kendisi de açıkça itiraf etmektedir. Peki buna rağmen neden Darwin öne çıkarıldı? Çünkü Lamarck, Buffon ve Wallace gibi isimler bu fikirleri Allah'ın varlığını reddetmeden, hatta bir inayet (ilâhî müdahale) ile gerçekleştiğini savunarak dile getirmişlerdir. Yani evrimsel sürecin ardında ilâhî bir güç olduğunu kabul ediyorlardı.

Ancak Darwin, değişimin dış etkenler, çevre ve güç yoluyla gerçekleştiğini tahmin değil, gerçek olarak ortaya koyduğu için derin yapıların desteğiyle öne çıkarılmıştır.

Friedrich Nietzsche'nin Süpermen Doktrini ve Evrim

Nietzsche'nin Süpermen fikri o zamanki evrimci tüm düşüncelerin toplamıdır. Bütün bu bahsettiğimiz evrim kapsamındaki tartışmalara bakıldığında Darwin'in evrim teorisi 19. yüzyıl ortalarına bilimsel tasavvurunun en tipik ve provokatif ürünlerinin toplamıdır. Bu teori, doğa bilimlerinin yanı sıra siyasal ekonomide giderek olgunlaşan kavramların sistematik olarak bir araya getirilmesinden başka bir şey değildir. Çünkü evrim fikri 19. yüzyılın başlarında bütün felsefi ve siyasal düşüncenin başlangıç noktasını oluşturmaktaydı. Lamarck 1800'de bu düşüncüyü türlerin başkalaş-

56 Fatih Özgökman, a.g.e: s. 44.

masında kullanırken Conte, Mara ve Spencer, Darwin'den önce evrimin romantik ve idealist şekillerini yüzyılın başında gelişip büyüyen bilimsel şekillere dönüştürmüşlerdi. Bu dönüştürmeye en son ve en etkili şeklini Darwin vermiştir. Bunun sonucundadır ki Darwin'den hareketle seküler ahlaki anlayışlar meydana getirilmiştir. Birçok bilgisiz ve bilinçsiz insan görünüşte evrimcilik tarafından yaratılan bu ahlaki boşluğun içine atılmıştır. Nitekim Clarys, yaratılan bu seküler ahlaki anlayışları şu şekilde özetlemektedir:

Friedrich Nietzsche'nin "güçlü olan haklıdır" anlayışına dayanan güç ve üstün insan (süpermen) doktrini; bu anlayışın Darwinizmin "verimlilik güce bağlıdır" ilkesiyle ilişkilendirilerek uluslararası çatışmalara genişletilmesi; Avrupa'da ekonomik ve askeri yayılcılığın kritik biçimde arttığı bir dönemde, savaşın hayatta kalmanın bir testi ve faydalı bir araç olarak sunulması; kişisel ve ulusal bencilliğin sosyal evrimin kaçınılmaz bir kuralı olarak görülmesi; yardımlaşma ve dayanışmanın ise ilerlemenin önünde bir engel olarak değerlendirilmesi; Darwinci dünya görüşünün "kanlı diş ve pençe" metaforuyla sosyal mücadeleleri ve uluslararası savaşı meşrulaştırması; ve nihâyetinde 1900 yılına gelindiğinde "mücadele", "en uygun olanın hayatta kalması" gibi sosyal Darwinist fikirlerin, Hobbes'un "herkesin herkese karşı savaşı" anlayışıyla birleşerek birey, ulus ve ırk düzeyinde Avrupa ve Amerika'daki düşünce dünyasında en güçlü modern eğilimlerden biri haline gelmesi. Tüm bunlar, Darwinci düşüncenin siyasal ve toplumsal düzlemde nasıl ideolojik bir araca dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır.⁵⁷

Darwin ile Nietzsche arasındaki fark: Darwin kaynakların kıtlığından dolayı yaşamak için mücadele derken, Nietzsche mücadelenin nedeni kaynakların kıtlığı değil gücü elde etme arzudur der. Doğal olarak ikisi de sosyal Darwinisttir. Nietzsche'nin doktrin isimleri güç istemi, üstün insan gibi garip isimlerdir.

Genel ekonomik yaklaşımda kaynaklar sınırlı ihtiyaçlar sınırsızdır mantığı üzerinedir.

57 Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm, Atilla Doğan, s. 60.

Marxizm Darwinizm Birlikteliği

Marx 1844, “İktisadi ve Felsefi El Yazmaları” isimli eserinde jeoloji bilimine dayanarak yaratmayı reddetmiş. Doğa ve insanların kendiliğinden olduğunu savunmuş. Darwin’in 1859’da Türlerin Kökeni yayınlandıktan sonra her şeyin varoluşunu (doğa ve insan) biyolojik evrime dayandırmıştır.

Engels, Marx’ın ölümünden sonra Marksizmi Darwinistleştirmeğe başladı. Hegelci diyalektik materyalizme Darwinci transformasyon (evrim) düşüncesini yerleştirdi.

İşçilerin parti çalışmaları ve halk toplantılarında ayrıca eğitim faaliyetlerinde Marx’ın diyalektik düşüncesi zor anlaşıldığından Darwin’in evrim düşüncesini anlatan kitaplar yaygın okunmaya başlandı. Diyalektik materyalizm yerine mekanik materyalizm, devrim yerine evrim kelimeleri almaya başladı. Marx insanın hayvandan farklı olduğunu Darwin ise aynı olduğunu ileri sürdü.

Biri farkını diğeri benzerliğini öne çıkardı. Marksistler insanlığın evriminin doğal ayıklanma ve biyolojik prensiplerle olamayacağını iddia ettiler. Sonuçta ikisi de inanç karşıtıydı. Fakat ikisi arasında benzer yönler de çok. İkisi de hayatta kalmayı temel dürtü ve bunun başarılması için mücadeleyi esas kabul ediyorlardı. Darwin’e göre bu mücadele bireylerin birbirine karşı verilirken Marks’a göre mücadele sınıflar arasındaydı. Mücadele sonunda yeni türler, yeni toplumlar oluştuğunu düşünüyorlardı.

Marx, doğa ve insanların kendiliğinden var olduğunu ileri sürse de biyolojik evrimi kabul etmemişti. Darwin’in 1859’da Türlerin Menşei adlı eserini yayımlamasından sonra Marx, doğa ve insanların meydana gelmesini biyolojik evrim teorisine dayandırdı. Marx için Darwin’in teorisini çekici kılan, doğal ayıklanmayı alternatif göstererek doğadan teleolojiyi dışlamasıydı. Marx, amacın sadece bilincin olduğu yerde var olabileceğini belirterek insanın dışında herhangi bir şekilde bilincin varlığını kabul etmemekteydi. Evrim teorisi Marx için idealizme karşı bir silah ve materyalizm için de bir destek sağlamış ve teorinin insandan bahsetmemesi nedeniyle

de Marx'ın insanın tarihinde teleolojinin varlığı düşüncesiyle de çatışmamıştı. Ancak evrim teorisi Marx'ın materyalist dünya görüşünü desteklemekle birlikte teorinin Malthus'a dayandırılan doğal ayıklanma düşüncesi onun sosyalist düşüncesiyle taban tabana zıttı.

Marx, Darwin'in Türlerin Menşei adlı eserini ilk olarak 1860'ın sonlarında büyük bir hayranlıkla okumuş ve daha sonra Kapital adlı eserinde, eserden "çağ yaratan" şeklinde övgüyle bahsetmiştir. Yine aynı dönemde Marx: "Bana hiçbir şey ismimin Darwin'in ismiyle beraber anılması kadar büyük bir zevk vermemektedir" ve "bu kitap tarihteki sınıf çatışmasıyla ilgili olarak bana hizmet edecektir" diye ifade etmiştir. O günleri Londra'da Marx'la beraber geçiren Liebknecht de Marx'ın Darwin'in düşüncelerine eleştirel yaklaştığına cevap olarak: "Darwin araştırmasının sonuçlarını çıkarıp halka sunduğu zaman biz aylarca Darwin ve onun bilimsel zaferlerinin devrim yapan gücünden başka bir şey konuşmadık ifadesini kullanmıştır.

Engels ise, Marx'a yazdığı mektupta: "... bugüne kadar yıkılmamış olan teleolojinin cephesi bugün yıkıldı. Bundan önce doğada tarihi gelişimi ispat eden bu derece başarılı ve mükemmel bir teşebbüs olmadı" der. Engels için bu nokta önemliydi, çünkü onun ateist dünya görüşünde Tanrı'ya veya evrendeki düzeni açıklamak için doğaüstü bir düzenlemeye olan ihtiyacı ortadan kaldırmakla onu onaylıyordu, Engels, Vogt, Moleschott ve Büchner gibi önde gelen Alman materyalistlerin antipatisine rağmen onların ateizmi yaymak için evrimci teoriyi de içeren bilimi kullanma çabalarını onaylamaktaydı. Engels, enerji ve hareketin maddeden ayrıldığı görüşünde Büchner ve Haeckel'le aynı fikirdeydi. Engels için hayat sadece bazı kimyasal konfigürasyonlardan başka bir şey değildi. Engels bir taraftan doğada teleolojinin olmadığı noktasında Darwin'le aynı fikirde iken diğer taraftan evrimin belli bir hedefe doğru hareket ettiğini savunmaktaydı.

Marx ve Engels'in Darwin'e olan bu yakınlığı, Engels ve diğer sosyalistlerin Marx'ı sosyal bilimlerin Darwin'i olarak tanımlamalarına kadar götürdü.

DARWIN'İN “TÜRLERİN KÖKENİ” KİTABININ ANALİZİ VE KİTAPTAKİ ÇELİŞKİLER

Kitabın Tercümesi Hakkında

İncelemesini yaptığımız Darwin'in Türlerin Kökeni adlı kitabı, Bahar Kılıç'a ait tercümedir. Darwin'in Türlerin Kökeni kitabının Türkçeye ilk tercümesi 1970 yılında 6. baskısından sonra yapıldı. Burada Darwin gelen itirazlara birçok cevaplar verdiği için kitabın altıncı baskısı ilk baskılarına göre çok farklı bir yapıdaydı. Tercüme-yi Türkçeye Öner Ünalın yaptı. Bahar Kılıç'ın ikinci baskıyı esas alarak yaptığı tercüme-yi biz inceledik.

Darwin, 6. Baskıya kadar Wallace'den aldığı evrim fikrini ta-mamen dinsiz bir şekilde soktu. Yani Wallace'ı baypas etti.

Darwin kitabı ilk baskıya verdiği-birde bazı tepkiler aldı. Bundan dolayı kitabın son bölümüne “Yaratan Tarafından” başlıklı bir kısım koydu. Bununla aslında dindarların tepkisini üzerine çekmeme-yeye çalıştı. Darwin'in kitabının bütünü okunduğu zaman ciddi bir şekilde doğal seleksiyon kuramı üzerinden doğada kendiliğinden işleyen bir sistemi anlatılıyor ve yaratıcının yaratması fikrine çeşitli biçimlerde alaycı bir şekilde yaklaşıyor.

Kendisinin dindar değilmiş gibi görünmemesi konusunu 6. baskıya kadar Darwin aşılıyor. Ondan sonra kitabında artık kendi asıl bakış açısını eklemelerle kitabına yansıtıyor.

Evrım Kuramının Gerçek Kurucusu Wallace Yok Sayılıyor

Darwin'in Türlerin Kökeni adlı kitabı, yayımlandığı ilk gün 1250 adet satılmıştır. Bu durum, Darwin'in daha en başından bir “proje insan” olarak hazırlandığını düşündürmektedir.

Wallace doğal seçilimin Tanrı tarafından yapıldığını savunduğu için Darwin öne çıkarıldı. Çünkü Darwin tesadüfçü idi. Hâlbuki bu teoriyi Wallace daha önce öne sürmüştü. Darwin'e mektup yazarak bunu ilettiler. Darwin çok etkilendi. Hemen o zamanki bilimi kontrol eden kulüpleri devreye soktu.

Kendisi kraliyet ailesine çok hizmetler eden bir aileden geliyor ve dedesi gibi mason bir yapının içerisinde olduğu anlaşılıyor.

Sanki kendisi “20 yıldır bunu güya yazmış, dindarlardan tepki çekerim diye dolaba gizlemişmiş” diye Darwin lanse ediyor. Wallace ise ruhu, Allah'ı kabul ettiği için dışlanmış ve ismi silinmiş olmalı. Derin devlet tarafından bu olay Darwin'in aslında dindar olduğunu bize dayatanları çürütüyor. Darwin dine karşı görüşüyor.

Darwin teorisini Wallace'tan intihal etti.

Sayfa 194'te Darwin, aynı anda birbirinden bağımsız olarak iki bilim insanının aynı teoriyi geliştirebileceğini söyleyerek, bazı organların farklı hayvanlarda eşzamanlı olarak oluşumuna örnek verir. Bu noktada Darwin'in bilinçaltını anlamak mümkündür. Zira Darwin, Wallace'ın teorisini arkasındaki bilimsel otoritenin desteğiyle sahiplenmiş ve bilim dünyasına kabul ettirmiştir. Hiç ilgisi olmayan iki konuyu bir araya getirmesi, bilinçaltındaki vicdan azabının bir yansıması gibi değerlendirilebilir. Aslında Wallace'tan da önce, doğal seleksiyon anlayışı bilim dünyasında -hatta pek çok medeniyette- bilinen bir olguydu. İslâm medeniyetinde de bundan yaklaşık bin yıl önce, Birunî doğal seleksiyondan bahsetmiştir. Diğer bazı İslâm filozofları da benzer ifadelerde bulunmuşlardır. Bu, doğada gözlemlenebilen bir gerçektir ve burada bir sorun yoktur. Bir bilim insanının da dediği gibi, sorun Darwinistlerin doğal seleksiyonun tabiatta gözlemlenen bir olgu olduğunu söylemelerinde değil; asıl sorun, doğal seleksiyonun yeni bir canlı meydana getirdiğini iddia etmeleridir. Oysa doğal seleksiyon, bir canlı popülasyonunda daha sağlıklı olan bireylerin daha uzun yaşaması ve soylarını devam ettirme ihtimalinin yüksek olması şeklinde tanımlanır. Bu çevresel etki, hiçbir şekilde bir canlının genlerine ya da bedenine başka bir canlının organlarını eklemeyiz.

Sosyal Darwinizm'in İki Kurucusu: Spencer ve Darwin

Wallace ilk baskıyı okuduğu zaman kitabın başlığı konusuyla ilgili Darwin'e bir mektup yazıyor. Doğal seleksiyon ifadesini Spencer'in "uygun olanların seçilimi" olarak değiştirmesini teklif ediyor ki Spencer, Darwin'in eserini okuduktan sonra onu takdir etmiş ve benim teorimin aynısını biyolojiye uyarlamış, ismini farklı bir şekilde doğal seleksiyon koymuş diyor. Wallace da Spencer'ın bu sözünü onu hatırlatıyor. Darwin'in de bu hoşuna gidiyor ve kitabına bunu alıyor. Bazıları Darwin'in Sosyal Darwinizme sıcak bakmadığını ve bu Sosyal Darwinizmin gelişmesinin onunla alakası olmayacağını ifade ediyor. Hâlbuki Spencer sosyal Darwinizm'in kurucusudur. Yani bu konunun temelleri ana fikri ona dayanıyor.

Spencer, Darwin'i takdir ediyor, kendi düşüncesinde olduğunu söylüyor. Darwin de onun kitabındaki güçlünün, uyumlu olanın ayakta kalması fikrini kitabının alt başlığı yapıyor.

Darwin Dinsizliğini Gizliyor!

Darwin, 12 yıl sonra çıkardığı "İnsanın Türeyişi" isimli kitabında artık doğal seleksiyon anlayışını tamamen Tanrı'dan bağımsız bir şekilde ifade ederek kendi teorisinin dinle hiçbir şekilde uyuşmadığını ortaya koymuştur.

Darwin, 1863 yılında yakın arkadaşı Hooker'a yazdığı mektupta açıkça bunu ifade eder. Mektubunda şöyle der: "Balçık ve protoplazmayı yeni bir canlı oluştururken görmemiz için çok uzun zaman lazım olacak. 'Ortaya çıktı.' demekle bazı tam bilinmeyen süreçleri kastetmekle 'Kutsal Kitap'ın yaratma terimini kullandığıma ve halkın görüşüne yaltaklandığıma uzun zaman pişman oldum."⁵⁸

Darwin Hayvanların Evcilleştirilmesini İkel İnsana Bağlar

Kitabın başlarında güvercinlerin evcilleştirilmesi konusu anlatılıyor. Sayfa 45'te yarı uygar insanların, hayvanların birçoğunu

58 Fatih Buğra, Teistik Evrim Düşüncesinin Eleştirisi, s. 26.

o dönemde evcilleştirdiğini söylüyor. Yani vahşi tabiatı yaşayan ilkel insanın uğraşının, çabalarının bunlar olduğunu ima ediyor. Hâlbuki Kur'an'da İbrahim peygamberin kuşları evcilleştirdiği anlatılmaktadır. Demek ki hayvanların evcilleştirilmesi ilkel bir insanın çabası değil. Bir peygamberin yani aklı en üst seviyede olan bir insanın bunu yapması ilkel insanların vahşi hayvanları evcilleştirdiği anlayışını reddediyor.

“(Allah şöyle) buyurdu: O halde dört kuş al, onları kendine alıştı, sonra her bir parçasını bir dağın üzerine bırak. Sonra da onları çağır, sana koşarak geleceklerdir. Bil ki Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Bakara, 260)

Yani ey İbrâhîm! Ölülerin nasıl diriltileceğini anlamak istiyorsan; işi kolayca anlayan için sana şu örnek yeterlidir: Dört tane kuş bul, kuşlardan dört grup yap ve onları seslendiğinde sana gelecek hale getirene kadar alıştı. Bu alıştırmayı tekrar tekrar yap. Kuşlar sana iyice alıştıktan sonra, her birini (veya her bir grubu) canlı olarak bir dağın tepesine bırak. Sonra onları çağır; onların hızla uçup sana geldiklerini göreceksin! Tıpkı bunun gibi, insan ruhlarının da bir ömür boyunca içinde yaşayıp alıştıkları bedenlerine, ölümden sonra tekrar dönmeleri mümkündür (Ebu Müslim'in yorumu).

Veya şöyle de anlaşılabilir: Allah'tan gelen insan ruhu ve bedeni, fıtratı gereği Allah'a bağlıdır; bu nedenle öldükten sonra, kuşlar gibi çağrıldıklarında yeniden dirilip Allah'a yönelmeleri doğaldır.⁵⁹

Günümüzde Bill Gates'in hayvancılık ve tarımın kaldırılıp yapay et ve yiyecek üretilmesini savunması ve modern insanın tarım ve hayvancılık yerine teknolojiyle uğraşması gerektiğini söylemesi Sosyal Darwinizmin topluma uygulanmaya çalışıldığını göstermektedir.

Türlerin Kökeni sayfa 40-50 arası yoğun bir şekilde güvercinlerin çaprazlama çiftleştirilmesinden ve bunların doğal seçim yoluyla ırksal iyileştirilmesinden bahsediyor.

Bu uygulama insanlık tarihi kadar eskidir. Bu konuyu ayrıca Nuh peygamberin her çiftten gemiye hayvan koyması konusuyla bir

59 İhsan Eliaçık, Yaşayan Kur'an.

ilişkisi olabilir mi? Nuh'un yüklü gemilerde insan ve diğer canlıları taşıması acaba insan ve hayvan türlerinin evcilleştirilmesi mi? diye akla bazı sorularda geliyor ki kitabımızın içeriğini genişletmemek için burada bu konuları detaylandırmaktan kaçındık.

Kitabının son kısmında Darwin canlıların mucizevi yaratılmadığını ve türlerin felaketlerle, helakla yok olmadığını, bunların doğal sebepler içerisinde olduğunu ifade eden bir cümlesi var. Burada Darwin bu doğal afetlerle türlerin yok olmadığı ifadesini kutsal kitaptaki Nuh Tufanı'nın anlatımı üzerinden ima ediyor gibi.

Darwin, *Türlerin Kökeni* (On the Origin of Species) adlı eserinde doğal seçim ve evrim sürecini açıklarken, türlerin yok oluşunu yalnızca büyük felaketler veya ani afetlerle açıklayan klasik görüşlere karşı çıkar. O, türlerin yok oluşunun daha çok uzun vadeli, yavaş ve doğal süreçlerle gerçekleştiğini savunur. Bu noktada, özellikle Batı kültüründe derin yer edinmiş olan Kitab-ı Mukaddes'teki Nuh Tufanı anlatısına dolaylı bir gönderme yaptığı görülür. Çünkü geleneksel olarak canlı türlerinin kitlesel olarak yok olmasının en büyük örneği olarak Nuh Tufanı kabul edilir.

Darwin ise, bu tür büyük ve ani afetlerin canlıların evrimsel geçmişindeki temel belirleyici olmadığını, bunun yerine doğanın kendi içindeki dengeler, uyum sağlama (adaptasyon) süreçleri ve doğal ayıklanma (seleksiyon) yoluyla türlerin zamanla değiştiğini, bazılarının da yavaş yavaş yok olduğunu öne sürer. Bu bakış açısıyla Darwin, kutsal kitaplarda anlatılan büyük yıkım senaryolarını bilimsel açıklamalarla dolaylı biçimde reddetmiş olur.

Dolayısıyla bu cümlede ima edilen şey; Darwin'in, Nuh Tufanı gibi ilahi bir müdahale fikrinden uzak durarak, doğadaki düzeni tesadüfî veya doğal yasalara bağlı biçimde açıklamaya çalıştığıdır.

Aslında orada Nuh Tufanı'nın dünyada türlerin yok olduğunu anlatması söz konusu değil. Nuh tufanı belirli bir bölgede kısmen yaşanmış bir olay olmalı. Dünyada yaşayan türlerin tamamının gemide olanlar hariç yok olması bu durumda söz konusu olmamalı, olamaz.

Sayfa 50'de Darwin evcil hayvanların ve bitkilerin tam insanın göz zevkine ve faydasına göre uyarlandığını anlatıyor bunun sebebini de sayfanın sonunda insanın bunları tam kendisine faydalı olacak şekilde doğal seçim yoluyla yarattığını söylüyor. Burada o kadar büyük bir sapma var ki aslında Darwin kitabında biyolojiden değil felsefeden dem vuruyor. Bunlar bir felsefedir, bilimsel biyoloji üzerine kurulmuş delilli şeyler değildir. Hâlbuki bütün doğa insani ilkeye göre tasarlanmış. İnsan bu doğada indirgenemez bir kompleks yapı içerisinde kendini bulmuş ki buna yaratılış diyoruz. Hatta devamında sayfa 51'de seçilimin sihribazın sihirli asasıyla her şeyi yapabilmesi gibi bir şey olduğunu söylüyor. Böylece Darwin topluma aslında bilim değil, illüzyon sunuyor.

Darwin'ın sandığı gibi, insanın hayvanları ve bitkileri bu kadar mükemmel bir şekilde -hatta kendi estetik zevkine bile uygun biçimde- doğal seçim yoluyla şekillendirebilmesi ve her şeyi kendi faydasına dönüştürerek yüzde yüz kontrol edebilmesi düşüncesi, insanı tanrılaştırmak anlamına gelir. "İnsan da böyle bir kudret yok insan yaşantısıyla görülüyor ki kendi zararına da faydasına da işler yapıyor ama hayvanları ve bitkileri öyle bir seçimle mükemmel hale getiriyor ki göz zevkine bile hitap ediyor" dediğin zaman sen insanı Yunan felsefesindeki veya ilkel toplumlardaki gibi tanrılaştırmış olursun ki bunun bilimle biyoloji ile hiçbir alakası yok. Diyelim ki evcil hayvanlar ve bazı bitkiler insan eliyle bu hale getirildi; peki ya evcilleştirilmemiş canlılar, doğadaki tüm yasalar ve evrendeki kusursuz tasarım? Bunlar neden hep insanın ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmiş görünüyor? Neden her şey bu kadar mükemmel? Kime hizmet ediyor bunlar hayvanlar canlılar arılar insanın eliyle evcilleştirilmediği halde sen onun ürünlerinden yine istifade ediyorsun, arı kendisi balı yemiyor insan yiyor doğada müthiş bir insani düzen var.

Hatta mesele sadece insanın ihtiyaçlarına uygunluk da değil; doğada yardımlaşma, canlıların birbirini tamamlaması ve birbiri için yaşaması gibi bir tasarım söz konusu. Eğer bu tasarımın insan için olmadığını, tam tersine insanın bu ilkelere göre kendini geliştirdiğini

savunursanız, bu kez karşımıza indirgenemez derecede kusursuz bir yapı çıkar ki, bu da yine bilinçli bir tasarımı zorunlu kılar. İnsan, mükemmel bir yapıya sahip olmadan bu evrende gelişerek varlığını sürdüremez. Ancak evrendeki gazların dengesi, atmosferin yapısı, yiyecek ve içeceklerin varlığı gibi unsurlar da bu mükemmelliğe uygun şekilde var olursa insan yaşayabilir. Aksi takdirde, “insan zamanla bu düzeye ulaştı” demek, insanın bu süreçte hayatta kalamayacağı gerçeğiyle çelişir. Yani karşımızda indirgenemez derecede karmaşık bir yapı vardır. Örneğin göz, mükemmel görme yetisini sağlayan binlerce mekanizmadan oluşur; bu mekanizmalardan biri bile eksik olsa, görme gerçekleşmez. Dolayısıyla, görmenin zaman içinde evrimleşerek ortaya çıktığını söylemek bilimsel olarak tutarlı değildir.

İşte bu kitap felsefeden bahsediyor yani adam felsefe yapıyor adam biyolojiden bahsetmiyor bilimden bahsetmiyor, ayakları yere basan delillerden bahsetmiyor. Gözlemlenen müşahade edilen gerçeklerden bahsetmiyor, güvercinlerin seçilerek ehilleştirilmesinden bahsediyor. Bunlar 3000 yıldır insanlık tarihi boyunca bilinen gerçekler bunlar çok gözlemlenen gerçekler. Darwin’in ortaya çıkardığı şeyler değil. Tarih boyunca herkesin bildiği bazı gerçekleri tekrar edip, bunların yanına ateizm, doğal seçim ve “güçlünün ayakta kalması” gibi sapma kavramlar ekliyorlar. Oysa doğal seçim, öteden beri bilinen bir gerçektir; bunu insanlar eskiden beri gözlemlemiştir. Ancak burada sorun, doğal seçilimin ateizme araç haline getirilmek istenmesidir.

Antropik ilke⁶⁰ yeryüzünde hâkimdir. Alaaddin Başar’ın örneklerini buraya koyabiliriz. Âyette yeryüzündeki her şeyi insan için yarattı yazıyor. Başka âyette de insanı Allah’a kulluk etsin diye yarattı yazıyor.

60 Antropik ilke, evrenin fiziksel sabitlerinin ve doğa yasalarının insan yaşamını mümkün kılacak şekilde son derece hassas ayarlarla var olduğunu savunan felsefi ve kozmolojik bir görüştür.

Biruni Doğal Seçilimden Darwin'den Önce Bahsetmiştir

Bahçıvanların bitki ve meyveleri seçerek iyi ürünler çıkarması örneğine sık sık kitapta değiniliyor. Bunu çok önceleri eserlerinde ilk Biruni'nin bahsettiğini görüyoruz. Yeni bir anlatım değil. Darwin bu bilindik uygulamadan zorla evrimsel, türsel değişim çıkarmaya çalışıyor. Günümüz dünyasında da yapılan laboratuvar çalışmalarında da evrimci kafa hâkim olduğu için en ileri düzeyde bir gelişmenin yolları aranarak DNA'sı bozulmuş, hormonlu, kocaman, tatsız, kokusuz yiyecekler üretildi. Hâlbuki en güzel olan, en gelişmiş olan değil en itidalli ve olgun olandır.

Doğal Seçilim Evrimleştirmeyen Bir Gerçektir

19. yüzyılın en önemli biyologlarından, C. H. Waddington, doğal seçilimin, kutsal bir teori değil; basit bir hayat kuralı olduğunu hatırlatıyor:

“Bir hayvanın, (üremeye) en yetenekli veya en uygun en sağlıklı olması; onun mutlaka en güçlü olduğu anlamına gelmez. Esasen onun en çok yavru bırakan varlık olmasından öte bir anlam ifade etmez. Aslında doğal seçilimin genel prensibi; en çok yavru bırakanların, en çok yavru bırakanlar olduğu anlamına gelmektedir.”

Nobel ödülü sahibi genetikçi T. H. Morgan, yeni Darwinciler tarafından ortaya konan doğal seçilim konusunda, evrimci çevreleri şaşırtan şu nitelemeyi yapıyor:

“Hayata en uygun olanların, hayatta kalma şanslarının, uygun olmayanlardan daha fazla olduğu tezi; söz edilmeye gerek bile olmayan ve herkesin bildiği basit bir gerçektir.”

Gertrud Himmelfarb ise, teoriyi alaya alan şu sözleri söylüyor:

“Hayatta kalanların, hayatta kaldıkları görüldükten sonra, bunların hayatta kalmaya en uygun olanlar olduğu kararına varılmıştır.”

Bu açıklamalarla, kış uykusundan uyanmaya başlayan bilim dünyası, artık kendisine şu soruyu soruyordu: “Bu basit gerçek için, neden Darwin'in teorisine ihtiyaç duyalım?”⁶¹

61 Birol Göksu, Türlerin Kökeni Charles Darwin, s. 106.

Darwin, Türlerin Kökeni'nin başında, evrimsel düşüncenin kısa bir tarihçesini yazar. Evrimin tarihi gelişimine Aristo ile başlar. Aristo, organizmada dış gibi farklı yapıların ya da farklı organların ortaya çıkışını tartışırken, bu yapılardan sadece faydalı olanların saklanması oluşu hakkında fikir yürütür. "Sanki bir amaca yönelik ve kendiliğinden oluşmuş yapılar muhafaza edilmiş ve bu şekilde oluşmayan (yani bir amaca yönelik olmayan) yapılar ise yok edilmiş ve edilmekteler."

Aristo'nun kendinden önceki bir diğer Yunan Filozof olan Empedokles'ten aktardığı bu sözlerine gönderme yaptıktan sonra Darwin, şu itirazı yapar: "Burada doğal seçim fikrinin aksettiğini görmekteyiz, fakat Aristo'nun bu prensibi ne kadar az anladığını, dışların oluşumu hakkında öne sürdüklerinden görebiliyoruz." Burada Darwin, Aristo'ya, doğada bir amaç aradığı için sataşılıyor.

Empedokles'te Aristod'a varlıkların içerisine Yaratıcı tarafından konulmuş gizemli bir ruh ile bir nevi determinist bir sistemin işlediğini düşünüyorlardı. Dolayısıyla onların Tanrı inancı deist bir anlayışa sahip oldukları izlenimi vermektedir. Bu filozoflar tüm doğadaki bu seçilimin Allah'ın bir planı olduğunu ima ediyorlar. Darwin ise böyle bir iç etkiyi değil sadece dış etkiyi kabul ediyor. Bu konuda geyiklerin boynuzlarının kendilerine zarar verecek kadar büyük olduğunu, bunu geyiklerin hareket kabiliyetini sınırladığını söylüyor. Dolayısıyla doğanın en uygun olanı bir amaç için (Tanrı tarafından) seçmesinin doğru olmadığını ifade ediyor. Hâlbuki geyiklerin bu boynuzlara sahip olması en azından düşmanlarına karşı kamuflaj özelliği kazanmalarını sağlıyor.

Neticede biz Darwin'in tüm fikirlerini sağdan soldan toplayıp bunları dinsizlik üzerine bina ettiğini görüyoruz. Darwinizm'le mücadele ederken evrimin mekanizmalarıyla mücadele etmemize gerek yok, sadece evrimi çatışma, güçlünün kazanması anlamında kullanan Darwin'in tehlikeli fikirlerine karşı eleştiride bulunmamız yeterlidir. Çünkü diğer bütün mekanizmalar aslında Allah'ın yaratma sanatına ifade ediyor.

Bediüzzaman, Darwin'i Üstü Kapalı Olarak Eleştiriyor

Bu bölümde daha çok, hatta çok fazla bitkiden örnekler verir. Bediüzzaman da 10. Sözde ismini vermeden kendisini niçin bitkilerden çok örnekler verdiğini sualine tabiatperestlerin bunlardan çok bahsettiği ve bu batağa düştükleri için demektedir. Darwin bu bölümde birbiriyle bağlantılı iç içe birçok olaya değinir. Örneğin iklimin etkisi, düşman faktörü, zayıf, tür vs. Onlar da birbiriyle ilişkili bu faktörleri mükemmel bir sistemle işlediğini itiraf etmesine rağmen bunu akıllı olmayan bitki ve hayvanların varoluş mücadelesi olarak ifade ediyor. Kedilerin, farelerin, arıları etkilemesini görüyor ama bu ekolojik dengenin tasarlandığını itiraf edemiyor. Bediüzzaman'ın tam da ifade ettiği gibi tabiat bataklığına saplanmış.

Gerçekten Türlerin Kökeni kitabını okuduğumuzda darbenin hayvanlardan daha çok bitkiler üzerinde örnekler verdiğini görürüz ve gereksiz birçok konuyu detaylı bir şekilde irdelemeye çalışıyor. Mevzuları o kadar detaylandırıyor ki Bediüzzaman'ın bahsettiği tabiat bataklığına batmış insanın bu olduğunu anlıyoruz.

Varoluş mücadelesinden bahseden Türlerin Kökeni kitabının 3. Bölümünde Darwin doğadaki hayvan ve bitkiler arasında bir mücadele olduğundan bahseder.

Evrende Kaos Yoktur Ehadiyet ve Vahidiyet Tecellisi Vardır

Kitabın 3. bölümünün sonrasında sayfa 97'de gelen "Doğal Seçim" isimli dördüncü bölümün ilk sayfasında Darwin şunu söylüyor: Tüm organik varlıkların birbiriyle ve fiziksel yaşam koşullarıyla olan karşılıklı ilişkilerinin ne denli karmaşık ve iç içe geçmiş olduğu unutulmamalıdır. Darwin'in bu kaos olarak gördüğü iç içeliği şu örneklerle izah edebiliriz. Bir saatin içinde onlarca mekanizma var ve hepsi birbirini etkiliyor. Dönen çarklar, bağlantılı yaylar vs. Tek başına bakılsa anlamsız gibi görülür fakat bütün olarak baktığımızda tüm bu iç içe mekanizmanın aslında bize saatin kaç olduğunu göstermek için insan hayatına hizmet eden bir amacı olduğunu

görürüz. İşte kâinattaki bu antropik ilke kaos değil bir amaçtır. Ayrıca burada yine Said Nursi'nin ehadiyet tecellisi ve vahidiyet tecellisi diye isimlendirdiği Allah'ın iki tecelli çeşidinin de tabiata yansıdığını izah etmemiz gerekir.

Vahidiyet tecellisi Allah'ın tekliğinin bütün olarak bütün kâinata görülmüsidir. Bütün kâinat Allah'ın varlığının topluca delilidir.

Ehadiyet tecellisi ise bütün kâinatta bulunan her bir varlığın üzerinde Allah'ın ehadiyeti, tekliğinin tecellisi görülür. Yani bütüne baktığımızda Allah'ın varlığının tekliğini görürüz. Parçaya baktığımızda da Allah'ın varlığının tekliğini görürüz. Allah parçanın içerisine bütünü bütünün içerisine de parçayı yerleştirmiş gibi kendi tecellisini gösteriyor. Bunu yine Risale-i Nur'dan bir örnekle anlatmak istersek güneş bütün yeryüzünde varlığını hissettirir. İşte buna vahidiyet tecellisi deriz. Yine güneş her bir parlak cisim üzerinde ayrı ayrı kendi varlığını da hissettirir. Oraya yansır. Orada yine güneş kendi etkisini gösterir ki buna da "ehadiyet tecellisi" denilir. Güneşin o parçaya yansması bir de bütüne yansması var ki işte buna da vahidiyet diyoruz. Allah'ın da bütün kâinatta isim ve sıfatlarının mükemmel işlediğini görüyoruz. İşte aynı bu saat gibidir. Yani saate baktığımız zaman bize bir anlam ifade eder. O saat bize zamanı tarif eder, anlamlı bir araçtır. Ama o saatin parçalarına baktığımız zaman tek tek onlarda da bir ustanın elinin değdiğini görürüz. O saatçinin eli ona değmiş. Çünkü bütün mekanizma mükemmel. Hepsini olmasa gereken yerde hepsinin üzerine sanatsal bir işlem yapılmış. İşte o tek parça da anlamlı bütün de anlamlı. İşte aynı bunun gibi Allah hiçbir şeyi kaos halinde değil her şeyi amaç üzere yaratmıştır diyebiliriz.

Hologram ve Gaia Hipotezi (İnsan Küçük Bir Kâinattır)

Hacı Bektaş-ı Veli'nin "Makalat" isimli kitabında Yüce Allah'ın evrende ne yarattıysa aynısını insanda da yarattığını söylemiştir. Aslında bu insanın mikro, evrenin ise makro kozmos olduğunu söyleyen felsefi düşünceyle paralel bir düşüncedir. Benzer yaklaşımı Hz. Ali (k.v.) de görmekteyiz. Bilindiği gibi Hz. Ali, "Sen kendini

âlemde yer kaplayan küçük bir cisim mi zannedersin, sende bütün bir âlem dürüldür” derken bu gerçeğe işaret etmiştir.

Ona göre kişi, evrende olan her şeyi kendinde de bulmalıdır. Çünkü Allah’ın yarattıkları arasında en değerlisi insandır. Tam burada Hacı Bektaş, benzetmeler yoluyla evrende olan her şeyin insanda da olduğunu örnekleriyle açıklar. Verdiği bazı örnekleri sıralayalım:

“Arş, Allah’ın yarattıkları içinde en yukarıda olanıdır. Arşta on sekiz bin âlemi temsilen on sekiz bin kandil asılıdır. İnsan vücudunda da en yukarıda baş vardır. Can hazineleri olan akıl, ilham, idrak, sevmek, görmek, işitmek ve bilmek (marifet) baştadır. Bunlardan marifet bin tane arş gibidir.

Dünyada yedi kat gök vardır. Beden de yedi kattan oluşur. Katları şunlardır: Deri, et, kan, damar, sinir, kemik ve ilik.

Dünyada dağlar vardır. İnsanda da kemik başları dağlara benzer.

Dünyada suyuyla her şeyi kuşatan yedi deniz vardır. Tende de yedi deniz vardır. Bunlar: Göz, dil, kulak, kursak, karın, ağrı ve sevdâ.

Dünyada ırmaklar var, insanda göz yaşı.

Dünyada ağaçlar var, insanda parmaklar.

Dünyada dört çeşit su var; saf, acı, kuyu ve yer suyu. İnsanda da ağız suyu, göz suyu, burun suyu ve kulak suyu vardır.

Dünyada dört çeşit ateş var; taş ateşi, ağaç ateşi, yıldırım ateşi ve cehennem ateşi. İnsanda da dört çeşit ateş vardır: Yemek ateşi, şehvet ateşi, soğukluk ateşi ve sevgi ateşi.

Dünyada dört mevsim vardır: İlkbahar, yaz, sonbahar, kış. İnsanın da çocukluğu ilkbahara, gençliği yaz, orta yaşlılığı güze, yaşlılığı da kışa benzer.

Dünyada mümin ve kâfir vardır. İnsanda da iyiliği ilham mümine, vesvese kâfire benzer.

Dünyada düşman ve savaş vardır. İnsanda da nefis düşman, nefsin arzusuna uymamak savaştır.

Dünyada kimi adaletli kimi zalim birbiriyle savaşan beyler var. İnsanda da akıl ve heva birbiriyle mücadele içerisinde.”⁶²

62 Hacı Bektaş-ı Veli, Makalat, Ariflerin Tevhidi Bölümü.

Mutlak ve hakikî varlık Birdir, sonsuzdur, aşkın ve yetkindir; saf hayır ve güzelliştir, ortağı olamaz. Zaman ve mekândan münezzehtir. Onun için “Allah, daha önce ne yapıyordu” gibi yanlış bir soru sorulmamalı. Bu sonsuz, aşkın ve mutlak varlığın kuşatıcılığına İslâm literatüründe Vahidiyet denir. Ve bu sonsuz varlık, o kadar mükemmel sıfatlara ve kudrete sahiptir ki bölünmeden, gerçek özelliklerini kaybetmeden her yerde her şeyde bütün özellikleriyle bulunur. Buna da Ehadiyet denilir. Batıda bu tecelliye monad ve bunun ilmine monadoloji deniliyor.

Leibniz’in monad dediği bölünmeyen bir birim olan monadlardan oluştuğu tanrının da monad olduğu yani her monad tüm monotların özelliğine sahip buna ehadiyet denilebilir diyor Bahadddin Sağlam.

Yani güneş her yerde tecelli eder. Bu vahidiyet, her bir parlak şeyde de tüm özellikleriyle tecelli eder. Bu da ehadiyettir. Şeyh Muhiddin, diyor ki:

“Muhiddinem dervişem, Hak yoluna girmişem, 18 bin âlemi bir zerrede görmüşem.”

Gaia hipotezi, 1960’larda NASA için çalışan James Lovelock tarafından, Lynn Margulis’in de katkılarıyla geliştirilmiştir. Lovelock 1979’da yazdığı “Gaia: A Newlook at Life on Earth” adlı kitapta, bu hipotezden ilk defa bahsederek, dünyanın aslında canlı bir organizma gibi olduğunu iddia etmiştir. Dünyadaki yaşamın adı gaiadır ve buna göre karalar gaianın kemikleri, okyanuslar, denizler ve ırmaklar onun dolaşım sistemi, atmosfer onun solunum sistemi, üzerinde yaşayan canlılar da onun sinir sistemidir. Lovelock’a gelen eleştirilerin birinde, canlı olan her organizmanın üreyerek çoğaldığı, dünyadaki yaşam için ise böyle bir durum olmadığı söylenir. Lovelock buna; dünya dışında, örneğin Mars’ta bir şekilde yaşam oluşturulduğunda, bakterilerin yaşaması sağlandığında, gaia çoğalmış olacaktır, diye cevap vermiştir. Neticede, bu hipotezde Lovelock’ın anlatmak istediği şey, dünyanın bir bölümüne gelecek zararın, aslında dünya üzerindeki tüm yaşamı etkileyeceğidir.

Teoriye göre dünyanın kendine özgü bir bağışıklık sistemi var. Güneşin yüzde 25 daha ısındığı vakitlerde bizi kavrulmaktan esirgeyen işte bu. Gaia'nın sahip olduğu işleyen oto-kontrol sistemi sayesinde atmosferin ısısı korunabiliyor. Ekosistemlerin yok edilmesi ile bu bağışıklığın faal konumu durmadan sarsılıyor.

Descartes: İnsan bir makine hayvandır der. Kasların açılıp çekilme hareketini "hayvan canı" dediği kandan süzülüp beyinde biriken, gerektiğinde sinir tüpleri aracılığıyla kaslara geçen bir güçten söz ediyordu. Ancak biyoloji alanındaki bilgilerin artmasıyla yaşamın salt mekanik bir olay olmadığı inancı güçlenmiştir.

Richard Dawkins: "Biz bedenleri ve zihinleri genleri tarafından yaratılmış hantal robotlarız" demektedir. Günümüzde de Bill Gates insanın bir robot olduğuna dair çalışmalar yapıyor.

İnsanı böyle düşünen bir medeniyet tabi ki kendisinin hayvandan geldiğini kabul eder.

Fakat İslâm düşüncesinde evren dahi bir canlı organizma gibi görülmüştür aynı Gaia hipotezinde olduğu gibi. Rum Sûresi'nde insanın eliyle yaptıkları sebebiyle karada ve denizde bozulma yaşadığı vurgulanmıştır. Tüm bunlar bize evrenle uyum içinde bir bedene sahip olduğumuzu ve evrenin korunmasında görevli olduğumuzu göstermektedir.

Hız. Ali'ye isnat edilen insan küçük bir kâinat, kâinat büyük bir insan sözü ve yine Hız. Ali'nin içtiği bir su testisine bakarak acaba hangi ela gözden al yanaktan yapıldın derken tüm elementlerin birbirine zaten kimyasal olarak karıştığını ifade etmiştir. Bu benzetmede insan toprağa karışır, oradan bir vazo çıkar. Yani canlılar da cansız maddenin parçası olabildiği gibi cansızlar da insanda bir element olarak iş görür. Ayrıca şu tefekkür de önemli. Canlılar toprak ürünlerinden yiyerek vücutlarında oluşan meni ile nutfe oluşur. Âdem'in ilk yaratılışında da topraktan balçık, çamur, kil, pişmiş gibi özelliklerden sonra toprağın özü süzülerek onun menisi gibi nutfe diyebilecek son halinden Âdem yaratılır.

Sayfa 99'da insanın eliyle doğal seçilimin harika sonuçlar verdiğini, bunun gibi doğanın da insanın yaptığından çok daha harika seçimler yapabileceğini anlatıyor Darwin. Hâlbuki doğanın seçim yapabilecek bir akli yok ve bitkilerin seçilimi bitkinin kendisi için mi yoksa ekolojik denge ve sonuçta insan için değil mi?

Bir arı balını kendisi için değil, bir kamış güzel tasarlanmış görüntüsünü kendisini izlemek için değil, onu gören gözler için yani başkaları için yapıyor. Yani yaratılıyor. Darwin'e yaptığı eleştirileriyle tanınan Kropotkin de canlılar arasında çatışma değil yardımlaşmanın esas olduğunu yaptığı gözlemlerle açıkça ortaya koymuştur.

Sayfa 103'te Doğal Seçilim bölümünde doğal seçilimin her şeyi yapabileceği anlatılıyor. Bu anlatım doğayı tanı görmektedir. Bu sayfanın ortasında Darwin şöyle diyor: Doğal seçilimin yapamayacağı şey bir türün yapısını o türe hiçbir üstünlük kazandırmadan yalnızca başka bir türün çıkarımı gözeterek değiştirmektir ki ben böyle bir şeyi görmedim.

Hâlbuki doğada birçok bitki ve hayvan kendisi için değil sanki başkası için yaratılmıştır ki özellikle de insan için her şey hareket ediyor gibi. Arı, balını kendisinin tüketmemesi, ineğin sütünü kendisinin değil, insanın içmesi, meyvelerin tam yenebilecek görünümde olması, portakalın her bir parçasının küçük poşetçiklere dizilmesi, narın simetrisi ve birçok şeyi örnek verebiliriz. Kur'an'da her şeyi sizin için yarattım buyuruyor. Sizi de bana kulluk için yani insanı ancak bana kulluk için yarattım buyuruluyor.

Doğal Seçilimin Cinsel Seçilime Kurban Edilmesi

Sayfa 104'te eşeysel seçim başlığı altında 3 sayfalık bölümde -sanırım bu konuyu başka kitaplarında seksüaleti yani cinsel seçim başlığıyla- detaylı inceliyor Darwin. Burada Darwin karşı cinsler arasındaki elde edebilme hırsı sebebiyle örneğin erkekler kendi arasında mücadele eder ve dişiyi elde etmeye çalışır der. Bu sebeple daha iyi, öterek dişiyi cezbetmeye çalışan kuşlardan bahseder vs.

Hatta şöyle bir örnek verilir: "Erkek tavus kuşu kuyruğunu çok güzelleştirip dişisini etkilemek için geliştirmiştir" der.

Hâlbuki düşmanın karşısında bu çok geliştirdiği kuyruğu ona dezavantaj oluşturur, hızlı hareket edememesini sağlar. Bu açıdan bakıldığında cinsel seçilimin doğal seçilime daha baskın geldiğini söyler?

Bu üzerinde çok söz söylenebilecek bir yaklaşım.

Acaba erkek tavus kuşu gerçekten bu kuyruğunun süsüyle dezavantaj mı kazanıyor yoksa hem doğa açısından düşmanların karşısında hem de çiftler karşı cinsi açısından avantaj mı sağlıyor? Yani bu her halükârda onun için bir avantaj değil mi? Yani evrimci kafada sürekli kusur arama, eksik görme anlayışı olduğu için tavus kuşundaki o güzelliği bile olumsuz yorumlayabiliyor. Ayrıca doğal seçim teorisi Darwin'in kitabının temel yaklaşımı, temel yasasıdır. Darwin bunu cinsel seçilime bu bakış açısıyla kurban etmiş gibi görünüyor. Darwin'in bu anlattıkları tür içinde bir gelişmeden öteye gidemez.

Darwin'in döneminde bilimsel inceleme imkânları yeterli olmadığı için, bu varsayımın ne derece yanlış olduğunun anlaşılması için belli bir zaman geçmesi gerekti. Bilimde yaşanan gelişmeler, Darwin'in göremediği sebebin var olduğunu; daha da önemlisi bu sebebin evrim teorisi için önemli bir çıkamaz olduğunu ortaya çıkardı. Bu çıkmazı kısaca şöyle açıklayabiliriz: Genetik prensiplerine göre, türleri tanımlayan genetik bilgiler kendi gen havuzları içinde sabittirler. Bu genetik bilgiler çiftleşme yoluyla ne şekilde eklenirlerse eklensinler, ortaya çıkan varyasyonlar asla türün karakteristik özellikleri dışında bir özellik kazanmazlar. Dolayısıyla dişilerin seçimi, nesilden nesile korunan genetik özellikler üzerinde etkili olamaz. Bu yüzden de erkeklere önceden sahip olmadıkları özellikler kazandıramazlar.

Rüzgârın Aşılıyıcı Özelliği Doğal Seçilimi Çürütür!

Sayfa 108-109'da ağaçların polenlerinin başka ağaçlara taşınmasını ağaç, bitki ve böceklerin arı vs. ilk önce tesadüfen gerçekleştirirken daha sonra bunun faydasını anladıklarından düzenli bir şekilde böceklerin polen taşımaya ve bitkilerin de daha iyi polen üretmeye başladığını yazıyor.

Sayfa 109'un başında da kendi gözlem yaptığı ağaçlarda yüksek polenlerin taşındığını görüyor. Bunun rüzgâr sebebiyle olmayacağını çünkü rüzgârın o dönem erkek ağaçlardan dişilerin bulunduğu yöne estiğini ifade ediyor. Öyleyse rastgele arılar bunu taşımıştı. Çünkü bu ağaç kendi cazibesini artırmış ve iyi polenler üretmişti diyor.

Bütün bu anlatımlarda o kadar fazla mantık hatası var ki neresinden tutsan elinde kalıyor. Ayrıca tamamen hayal ürünü bir kurguyu bilim havasında anlatıyor. Bir kere böcekleri ilk önce rastgele fark etmeden taşırken sonradan niçin düzenli taşısın? Çünkü taşınan polenin dişi ağaçta döllenmesi ve çapraz bir üremeye daha iyi nektar salgılayan fidelerin oluşup ağaç haline gelmesini aynı böcek arı hangi süreç içerisinde gözlemleyecek ve bundan akıllıca bir sonuç çıkararak bu işlemi artık tekrarlayacak? Hayret ne kadar akıl dışı. Sonra rüzgârların da polen taşıyarak aşılama yaptığı bilgisine Darwin'in sahip olduğunu görüyoruz. Rüzgârın bitki ve hayvanlar gibi doğal seçilim yapabilecek bir seçimi olmadığını ve rüzgârın kendisine bir faydası olmayan aşılama niçin bitkiler adına yapmasının da mümkün olmadığı da ortadayken bütün bu varlıklara olağanüstü bir akıl, irade ve güç vermesini Bediüzzaman'ın deyimiyle eşek dahi katmerli eşek olsa bu saçmalığı kabul edemem diye bağırır, kabul etmez kaçır. Kur'anda bundan 1500 sene önce Darwin gibi Deccaliyete fikir babalığı yapanlara cevap verilerek rüzgârların aşılama yapıyor olduğu bildirilmiştir.⁶³

Darwin'in Rastlantı ve Taksonomi Çelişkisi

Sayfa 153'te ilinti yarasından bahsediliyor. İlk paragrafın sonunda "kanımca bir rastlantı değildir" diyerek hayvan ve bitkilerdeki büyümedeki ilinti bağlantıyı tesadüfen oluşamayacağına bağlıyor. Darwin ilintiyi sanırım doğal seçilime veriyor. Hâlbuki tüm bunlar Allah'ın yaratma sanatıdır. Kendisi aslında yaratıcı inancını dışlıyor ki bu tesadüfü kabul etmektir. Sonra kalkıp doğal seçilimi kusursuz

63 "Rüzgarları aşılama yapıyorlar olarak gönderdik; ardından gökten su indirdik ve onunla sizi suladık. O suyu depolayan siz değilsiniz." (Hicr, 15/22)

-hâşâ- Allah yerine koyuyor. Sonra da sanki tesadüfü kabul etmenin kendi materyalist anlayışının bir gereği olduğunu görmemezlikten gelerek tesadüfen olamaz diyerek kendi kendini yalanlamış oluyor.

Sayfa 161'deki paragrafın sonunda ve kitabın birçok yerinde "her türün birbirinden farklı yaratıldığına inananlar" ifadelerine yer vererek Darwin hep alaycı bir dille bunları kullanıyor. Bu sayfalarda çeşitlenme yasalarından bahsederken cins ve tür üzerinde sıklıkla duruyor. Türle cins arasındaki yakınlığın doğal seçim olacağını anlatırken türlerin ayrı ayrı yaratıldığına inananlar ifadelerini hemen ekliyor. Sanki yaratılışa inananlar bu taksonomiye (sınıflandırmaya) göre yenilmiş gibi gösteriyor. Hâlbuki türler, cinsler birbiriyle iç içedir. Birçok cins kendi içerisinde dallanarak çeşitlenmiştir. Burada sorun şu. Evet bitkiler ve hayvanlar kendi içerisinde çeşitlenmiş olması gözlemlenmiş olsa da asıl üzerinde durulan insandır. İnsan tüm bu varlık kategorisinde en üstte sadece bir akıl sahibi ve yaratılış açısından da en uygun bir yapıdadır.⁶⁴ Bu insanı Allah'ın kâinatın özü olarak seçtiğini gösterir. İnsanın özel yaratıldığını, Allah'ın seçip kendisinin halifesi kıldığını gösterir.

Taksonomiye bizim için evrimin delili göstermeye çalışıyorlar. Hâlbuki bu yaratılışın delilidir. En temel hayvan sınıflamaları olan filumların neredeyse tamamının Kambiriyen Devri'nde aniden ortaya çıktıkları bilim dünyasında kabul edilen bir gerçektir.

Yaklaşık 9 milyon tür var. Tabii ki birçok bitki türü birçok hayvan türü birbiriyle akraba ama sınıflandırmanın tepesinde filum kısmında ayrışma var. İnsanı tüm bunların dışında özel bir yaratılışa mazhar göz görmeliyiz. Burada akla aynı tür içerisinde çiftleşme olur kuralı geliyor. Evet genelde farklı türler arası çiftleşme kısır bireyler oluşturuyor.

Said Nursi, bitki ve hayvanları sınıflandırırken ecnas-ü nebat (bitki cinsleri), enva'ül-hayavan (hayvan türleri) diye sınıflandırıyor. Demek ki hayvanlarda en alt birim tür, bitkilerde de cinstir. Özellikle Darwin, kitabında bitki cinslerinin kendi aralarında eşleşmesiyle

64 "Gerçekten biz insanı en güzel biçimde yarattık" (Tîn, 95/4).

oluşan yeni türleri hayvanlara uyarlıyor. Hâlbuki bitkinin değişmeyen en alt sınırı cinste bitiyor hayvanda ise türde bitiyor.

Demek ki bitkiler hayvanlarla ayrı bir taksonomiye (sınıflandırmaya) tâbi tutulmalı. Bitkiler kendi arasında cins konumunda artık sabit bir yapıya bürünüyor, değişmez bir sabitlik kazanıyor. Hayvanlar da tür konumunda değişmez bir sabitlik kazanıyor.

Said Nursi, aynı türler içerisindeki eşleşmeden ekseriyetle kısır türler çıkar diyor. Çünkü Said Nursi, aynı türler içerisindeki eşleşmeler, çiftleşmeler ekseriyet de kısırdır diyor. Hep kısırdır demiyor. Demek ki günümüzde de bitkiler arasında özellikle gözlemlenmiş olan türlerin iki ayrı türün aşılması, çiftleşmesiyle yeni türlerin oluşması istisnası doğada Allah'ın koyduğu bir yaratma biçimi yoksa kesinlikle türler arasında eşleşme yeni tür üretemez diye bir kaide yoktur. Evet genellikle kısır tür ürer ya soyu kesilir veya soyu tükenir ya da kısır bireyler farklı türlerin çiftleşmesiyle ortaya çıkıyor ama bitkilerde böyle olmadığı da gözlemlendiği bilimsel veriler de anlatılıyor. Hüseyin Allahverdi'nin de aktardığına göre Bediüzzaman'ın da o dönemde bunu ifade etmesi ve bu gerçekliğin de günümüzde ancak gözlenebilmesi çok harika bir durum gerçektir.

William Paley çok önceden taksonomi konusuna dikkat çekerek bunun yaratılışın delili olduğunu söylemiştir: “Biz fosillerde farklı türleri bulmamız gerekirdi ama tüm fosiller tüm canlıların aynı sabit türde olduğunu gösteriyor, taksonomi bilimi tamamen tesadüfi çürütüyor.”

Canlıların günümüzde anlatıldığı şekliyle sınıflandırılmasının öncülüğünü yapan John Ray ve Modern biyolojik sınıflandırma sisteminin kurucusu olarak kabul edilen bilim adamı Carl Linnaeus taksonominin yaratılış delili olduğunu biliyorlardı.

İnançlı bilim insanı John Ray şöyle demektedir: “Hür bir insan için, doğanın güzel eserlerini düşünmek ve Allah'ın sonsuz aklını ve lütufkârlarını takdir etmekten daha değerli ve zevkli bir iş yoktur.”

Canlıların yeryüzünde sıralı görülmesi evrim değildir. Caner Taslamam gibiler süreçle yaratılış evrim olarak lanse ediyor. Hâlbuki

Allah zaten aşama aşama yaratmıştır. Önceki devirlerde tek hücrelilerin, sonra çok hücrelerin vesaire olması evrimleşerek geliştiler anlamına gelmez.

Neo Darwinistler organizmalardaki evrimsel sürecin gerçekleşmesinde kalıtsal yazının (DNA) değişmesi ve DNA'daki bu değişimin de tek nedeni mutasyonlar olduğunu söylerler. Mutasyonun da oluşması saf mutlak rastlantıyla, mutlak fakat kör bir özgürlüğe sahip rastlantılarla gerçekleştiğini savunurlar. Kör tesadüflerin doğada bu kadar mükemmel işlemesi tesadüfü mutlak bir güce sahip tanrı gibi görmekten başka bir şey değildir.

“Bu değişikliklerin gelişigüzel meydana geldiklerini, yani rastlantısal olduklarını söylüyoruz ve bu mutasyonlar, kalıtsal yazının değişmesinin tek olası kaynağı ve organizmanın kalıtsal yapılarının tek temsilcileri olduklarına göre, o halde biyosferde meydana gelen tüm oluşun ve tüm yeniliğin kaynağı zorunlu olarak yalnızca rastlantıdır. Evrimin olağanüstü yapısının temelinde saf rastlantı, yalnızca rastlantı, mutlak; fakat kör bir özgürlüğe sahip rastlantı vardır.”⁶⁵

Darwin'in Cins-Tür Oyunu

Sayfa 163'te Darwin aynı cinsin bütün türlerine herhangi bir türün iki eşi, eşinin aynı atadan türediği gibi türemiştir diyor. Burada cinsin içindeki bütün türlerin ortak atadan geldiğini söylüyor. Bu normal bir şey. O bu argümanın karşısına türler hiç değişmez, tek tek yaratılmıştır anlayışını dinin anlayışı gibi lanse ediyor. Bir defa bunu kabullendin mi bunun üzerinden bütün canlılar tek atadan gelmiştir tezini doğru gibi lanse ediyor. Yani deyim yerinde ise ölümü gösterip sıtmaya razı etmek veya sağ gösterip sol vurmak gibi bir teknik uyguluyor diyebiliriz buna. Bu kafa yapısı toplumları dizayn eden derin devlet kafasıdır. Günümüzde Müslümana radikal ismini yakıştırıyor. Bununla köke, öze bağlılığı ifade ediyor. Daha

65 Jacques Monod, Rastlantı ve Zorunluluk: Modern Biyolojinin Doğa Felsefesi, çev. Elodie Moreau, s. 109.

sonra da radikalliği terörist kategorisine sokuyorlar. Böylece evet ben köklerime bağlıyım, dinimin değerlerine önem veriyorum diyenler radikal yani terörist ilan ediliyor. Radikaller aşırıdır, öldürür, kısas yapar vs. Uydurmalarla ortaya radikal İslâm adı altında terör yapılarını oluşturuyorlar.

Yine burada antiparantez şunu da söylemek gerekir. Hüseyin Allahverdi'nin de ifade ettiği gibi Darwin türleri sürekli cinsle veya varyete ile karıştırıyor. Bir laf salatası yapıp bunlar arasındaki değişimleri evrim gibi gösteriyor. Yani farklı varyetelerin kendi arasındaki eşleşmesini, tür değişimi veya türün içindeki değişimleri, evrimi de tür değişimi olarak lanse ediyor. Buradan Darwin'in tür konusunda aslında net bir kafasında bir şey olmadığını veya bile bile bunu çarpıttığını söyleyebiliriz.

Sünnetullah

Sayfa 165'te Darwin paragrafın başında yine yaratılışı kabul edenlerle alaycı bir tavırla konuşuyor. "Türdeki benzerlikler Allah'ın farklı farklı yaratmasıdır, derler" diyor. Kendisi ise bunların ortak atadan geldiğini bilgiçe söylüyor. Sanki orijinal bir şey söylüyormuş gibi! Sünnetullah yasasıyla Allah'ın yaratması Kur'an'da anlatılıyor.

Varlıklardaki benzer özellikler yaratıcının tek olduğuna farklılıklar da yaratıcının kudretine işaret eder. Darwin bulanık suda balık avlamaya çalışıyor. Hiç de dürüst görünmüyor.

Yani varlıkların birbiriyle benzer olması bir atadan gelme şeklinde olmasa da birbiriyle iç içe geçmiş, birbiriyle bağlantılı olması Allah'ın evrendeki sanatıdır, Sünnetullah'tır. Yoksa Allah'ın yaratma biçimi Darwin'in alay ettiği şekilde değildir.

Sayfa 166'nın ikinci paragrafa Darwin "benim kuramıma göre" diyerek başlıyor. Sayfa 167'nin başında da yine bu ifadeyi kullanıyor ki kitabının birçok yerinde kendini öne çıkaran bu ifadeyi kullanıyor. Aslında bu kuramın kendisine ait olmadığı, çalıntıladığı bilinen bir şey. Darwin sürekli aynı yalanı tekrar ederek bunun zihinlere böyle yerleşmesine çalışıyor ki bu derin devlet taktikleridir. Hitler'in pro-

paganda bakanı Gobbels “bir yalanı ne kadar çok söylersen o kadar çok kabul edilir” diyor. İşin diğer bir kısmı bu paragrafta “kendi kuramıma göre aynı cinsin bütün türleri ortak bir ebeveynden köken almıştır” diyor. Darwin bir cinsin içindeki türlerin çeşitlenmesini ortak ataya bağlıyor ki bu çok bilinen akla ve dine aykırı olmayan bir şey. Buradan yola çıkarak tek canlıdan gelmeye nasıl ulaşıyor? Tabii ki hayal ürünü hikayelerle.

Sayfa 171’in ikinci paragrafında türler arasındaki bu benzerlikleri Tanrı ayrı ayrı yarattı dersek Tanrı’nın eserlerini bir taklide ve aldatmacaya indirger diyor. Sonra da fosilleri Tanrı’nın deniz kenarındaki kabukların taklidi olarak Tanrı’nın yarattığını sanan eski bilgisiz evren bilimcilerle alay ediyor. Darwin burada Tanrı’ya korumaya mı çalışıyor yoksa dindarlarla alay etmek için Allah ile mi aldatıyor? Kur’an’da “sizi Allah ile aldatmasınlar” buyuruluyor. Tam da kelime kelimesine Darwin bu sözülle uyumlu Kur’an âyeti aldatma kelimesine dikkat çekmiş. Darwin kitabının birçok yerinde yaratılış ifadesini kullanarak türlerin ayrı ayrı yaratıldığını ifade ederler diyerek alaycı bir üslup kullanıyor.

Yazar, kitabının yaklaşık 480 sayfalık bölümünde yaratıcıya inandığını ifade eden neredeyse hiçbir ifadeye yer vermemektedir. Sadece kitabın son kısmında, “yaratıcı tarafından” ifadesinin geçtiği birkaç yer dışında, Tanrı inancına dair bir yaklaşım görünmemektedir. Ama kitabının son bölümüne önceden de bahsettiğimiz gibi ikinci baskıda bazı eleştirilerden dolayı çekindiği için böyle bir yaratıcının varlığını da kabul ettiğine dair ifadeler koymuş ama bunun taktiksel bir yaklaşım olduğu görülüyor Allahuallem. Çünkü Darwin Türlerin Kökeni’nde ve diğer bütün kitaplarında özellikle türlerin kökeninden sonraki insanın türeyişinde evrimin mekanizmalarını tamamen doğal seçilime, güçlü olanın ayakta kalması kurallarına dayanıyor ve sistemini teorisini bunlar üzerine bina ediyor. Hiçbir şekilde Tanrı’nın gücüne teorisinde yer bırakmıyor. Her şeyi bu kabul ettiği mekanizmalar yapıyor. Bu da en bilindik ifadeyle tabiatperestliktir.

Sayfa 173'ün sonunda ve 174'te Darwin çeşitlenme yasaları başlığını bu bölümü sonlandırırken zafere ulaşmış bir komutan edasıyla tür ve cins içindeki çeşitliliğin ortak ataya gittiğini ki bunu biz de kabul ediyoruz. Böylece ebeveynden doğan yavrunun ebeveynden farklı olmasının zamanla silsile yoluyla gelişeceğini ve faydalı değişimlerin korunacağını ki faydalı değişim tabiatta niçin olsun? Bu irade gerektiren bir şeydir. Allah'ın inâyeti dediğimiz her şey Allah iyi yönde yön verir. Buna hidâyet diyebiliriz.

İşte Darwin bu çeşitlenmeden sözü mücadele ile bambaşka varlıklara dönüşmeye getiriyor. Bu tam bir illüzyondur. Bize bir şeyi göstererek oradan bambaşka bir sonuca ulaşıyor.

Sayfa 175-290 arası yaklaşık 115 sayfadaki 5. bölümde Darwin, teorisinin sorunlarından bahsediyor.

Bir teorinin tutarlı olabilmesi için acaba kitabının yüzde kaç oranında tutarlı tarafları incelenmeli? Darwin'in belki de kitabının yarısında teorinin tutarsızlıklarından, sorunlarından bahsediyor. Oysa bir kitabın orijinalliğinde şu zamanın kriterlerine göre en az yüzde 70 özgünlük olmalı. Bilimsel bir teoride ise bu oran çok daha yüksek olmalı kanaatimce. Kaldı ki Darwin'in döneminde bahsettiği sorunlar sonraki dönemlerde zaten gerçekten teoriyi çürüten faktörler olmuştur. Mesela ara fosillerin yetersizliği diyor. Böyle zayıf bir teoriye bu kadar güçlü sarılmanın arkasında bilinçli derin bir yapının desteği olduğunu düşünmemek elde değil.

Karl Popper Evrimin Bilimsel Teori Değil, Dogma Olduğunu İspatlıyor!

Materyalist bilim anlayışında Allah'ın varlığı peşinen reddedilmiştir. Tabiat açıklanırken tabiat içinde kalınmalı ve Tanrı gibi tabiat dışı varlıklara atıfta bulunulmamalı, bir diğer deyişle tabiat Tanrı yokmuş gibi ele alınmalıdır yaklaşımıyla bilim yaparlar. İşte evrim teorisinin altyapısını oluşturan ateizm ve materyalizm felsefesi, Allah'ın varlığını kabul etmediği için canlıları tabiat içinde kalarak Allah (hâşâ) yokmuşçasına açıklamaya çalışmıştır. Bu yönüyle evrim teorisi felsefi ön yargıya dayanan bir düşüncenin

ürünüdür. Zaten canlılık tabiat içerisinde kalınarak açıklanmaya çalışıldığında, türlerin birbirlerinden teşekkül ettiğini söylemekten başka bir alternatif kalmayacaktır. Zira milyonlarca tür canlı vardır. Bir insan farzımuhal: “Canlıları Allah yaratmadı!” der ve kabul ederse elbette “canlılık en baştan tek bir canlıdan türemeli, türleşme bir canlıdan diğer canlıya evrimleşmeyle olmalıdır!” diyecektir. İşte anlaşılacağı üzere, evrim teorisi tamamen “apriori” bir ilkenin ürünü olmaktadır. Apriori bilgi, deneyden önce olan yani deneyden çıkarsamadan (elde etmediği) ve bundan ötürü de deneyden önce olduğu varsayılan önsel dogmatik bir bilginin kabulüdür.

Ünlü bilim felsefecisi Karl Popper bilimsel metodolojiye göre “evrim test edilebilir bir bilimsel teori değil, metafizik bir araştırma programıdır” der.

Karl Popper’a göre neyin gözlemleneceğine gözlemcinin kendisi karar verir. Bu durum bilimsel araştırmanın boş bir zihinle yapılmadığını göstermekle birlikte ona göre anormal bir durum da değildir. Fakat mesele, bir ön kabulle (apriori ilkeyle) yola çıkılarak yapılan bir gözlem ise orada sorun vardır ve gözlem tarafsız bir nazarla yapılmayacaktır. Evrim teorisinin metodolojisine baktığımızda mezkûr problemi açıkça görüyoruz. Çünkü vakıalar metodolojik natüralizmin çizdiği sınırlarda ve evrim teorisinin doğru olduğu ön kabulü ile ele alınmaktadır. Bu kabul, deney ve gözlemlerin önüne geçmiştir. Fakat cevaplanması gereken bazı sorular var: “Olgular açıklanırken sadece tabiat içinde kalmamız gerektiği düşüncesi nereden çıktı? Bu fikri doğrulayıcı veya bizi bu ilkeye uymaya zorlayıcı bir neden mi var? Varsa kaynağı ne? Vahiy mi, doğuştan bizde var olan bir bilgi mi yoksa tabiat mı?” Hiçbirinin ne bir cevabı ne de tatmin edici bir açıklaması var. Evet, metodolojik natüralizm ilkesi bir inancın neticesidir fakat buna rağmen bilimin yöntemine kural olarak konulmuştur. Bize evrim teorisinin ön kabulleri, apriori ilkeleri değil; delilleri lazım. Gözlem ve deneye dayanan delillerin değil de ön kabullerle yoğrulmuş vakıaları evrim teorisinin delili olarak sunduğumuzda ve böylelikle evrim teorisinin doğru olduğu sonucuna ulaştığımızı iddia ettiğimizde aynı fikirleri farklı tabir-

lerle tekrar etmiş oluyoruz. Bu ise Popper'ın ifadesiyle totolojidir ve hatalı bir mantık yürütmedir.

“Şöyle ki:

1. (A) Evrim teorisi doğru olduğu için (B) olguları (türleri, delilleri) ona göre yani türleri birbirinden evrimleşmiş olarak değerlendirmeliyiz.
2. (B) Türler birbirinden evrimleştikleri için (A) evrim teorisi doğrudur.
3. (A) Evrim teorisi doğru olduğu için (1. madde), (A) evrim teorisi (2. madde) doğrudur.

Kısacası evrim teorisi, bilimselliğin kriterlerini oluşturan deneyleme, gözlemlenebilme, yasalara sahip olma ve tahminde bulunabilme açısından gerekli kriterleri karşılayamamakta; buna karşın sadece ve sadece gözlenen doğanın içinde kalmamız gerektiğine dair peşinen kabul edilmiş metafizik (fizikötesi, doğaötesi) bir inanç ile tüm türlerin birbirlerinden değişerek meydana geldiklerini söylemektedir. Wittgenstein'a göre “delilsiz olmasına rağmen gerçek” olarak sunulan bu teori, Popper'a göre “metafizik bir araştırma programı”ndan ibarettir.

Bilimin “yanlışlanabilirlik” kaidesi bilimselliğin en önemli prensiplerinin başında gelir ve bu ilkenin ana hatlarını Karl Popper ortaya koymuştur. Popper, umuma atfedilen bilimsel önermelerin bütün gerçekleri kapsayamayacağı gerekçesiyle bilimsellik ölçütü olarak kullanılan “doğrulama ilkesi”ni bilimi bilim olmayandan ayırma konusunda yetersiz bulur. Diğer bir ifadeyle bilimsel bulgular tümevarım ile elde edilemez. Dolayısıyla biz, bilimsel bir teoriyi bilimsel olmayanla ayırmasını o teorinin yanlışlanabilirliği nispetinde yapabiliriz.

Bir teorinin bilimsel bir hüviyete sahip olabilmesi için o teo-
rinin doğru olup olmadığını bilimsel deneylerle ispatlama şans ve imkânının bizde olması gerekir. Böylelikle hipotezimizin doğru olup olmadığını anlayabilir, elde edilen neticeye göre teorimizde düzeltmeler yapabilir veyahut teorimizi terk edebiliriz. Her türlü sınanma,

deney ve gözlemlerle test edilebilme imkânı sunmasına rağmen çürütüleliyorsa teorimiz güçlü, tutarlı, bilimsel ve (o nispette) doğru demektir. Misal, “Bütün metaller ısıtıldığında genişir” şeklinde bir önerme yaptığımız zaman bu önerme bilimseldir. Çünkü bize kendisini yanlışlayabilme imkânı sunar. Bizim çeşitli metalleri alıp ısıtma ve bunun neticesinde meydana gelecek değişiklikleri görme olanağımız mevcuttur. Ne kadar çok metal üzerinde deney yaparsak teorimizin doğruluğu o oranda artar. Deneylerle yanlışlanamadığı sürece de bu önerme doğru kabul edilir. Aksini iddia edenler için ise yanlışlama yolu açıktır. İsteyen, başka metalleri de ısıtarak bu önermeyi sınavabilir. İşte bir teorinin bilimsel olabilmesi için o teorinin bize kendisini yanlışlama (sınama) imkânı tanimasından kasıt budur. Yanlışlanabilirse teori bilime ait bir teoridir, değilse metafiziğe. Evrim teorisi bize kendisini sınama imkânı sunmadığından ikinci kategoriye girer.

Bilim insanlarının gerek dolaylı gerekse doğrudan evrim teorisinin yanlışlanabilir veya sınanabilir olmadığını belirttiği birçok itirafıyla karşılaşyoruz. Misal, Fransız paleontolog Philippe Janvier evrim teorisini doğrudan test etmenin pratik olarak mümkün olmadığını ifade eder. Çünkü kâinatın ilk oluşumundan bu yana tabiat hayatının akışını geriye sarıp gözlemek imkânsızdır. Evrim teorisinin balıkların sürüngenlere, sürüngenlerin kuşlara ve memelilere, maymunların insana dönüştüğü gibi her bir iddiası yüz milyonlarca yıl öncesinde vuku bulan hadiseler olduğundan tüm bu hipotezler deney ve gözlem alanımıza girmemektedir. Yani bilimsel açıdan tüm bu önermelerin sınanması mümkün değildir.”⁶⁶

Türlerin Kökeni sayfa 121’de Darwin: “Yeni türlerin üretiminde yalıtılmış ve dar alanların bazı yönlerden çok elverişli olduğu ancak değişme işleminin geniş alanlarda daha hızlı bir seyir izlediği sonucuna varıyorum” diyor. Yani büyük kıtalarda, coğrafyalarda türlerin oluşumu için doğal seçilimin daha güçlü olduğunu fakat küçük bölgelerde kapalı alanlardakilerden daha hızlı ve etkili oldu-

66 Fatih Buğra Sarper, Teistik Evrim Düşüncesinin Eleştirisi, s. 206-208.

ğunu söylüyor. Bu söylediklerini özellikle o dönemde gözlemlemesi mümkün değil. Bu bir bilim insanının söylemleri olamaz, bunlar tamamen hayal ürünü söylemler. Bilim hayaller üzerine değil, gözlem deney ve gerçekler üzerine kurulur.

Sayfa 182'nin birinci paragrafında Darwin şöyle demektedir: "Dört ayaklı bir böcekçilin uçan bir yarasaya nasıl dönüştüğü sorusuna verilebilecek bir cevabım yok." Ancak hemen ardından ekler: "Fakat bu gibi sıkıntıların çok da önemli olmadığı kanısındayım." Oysa bu bilimsel teori, bu şekilde geçiştirilerek savunulamaz. Âdeta bizden, hayalleri gerçek gibi telakki etmemiz bekleniyor. Gözlerinizi kapatın, güneş yoktur deyin gibi bir yaklaşımla karşı karşıyayız. Ama bu duruma itiraz ettiğimizde, "boş ver, kafana takma" denilerek geçiştiriliyor.

Sayfa 185'in ikinci paragrafında ise, "kanatlı balıkların uçan kuşlara dönüşmesinin doğal bir süreç olduğunu" ileri sürüyor. Burada, balığın havaya sıçramasıyla kuşun uçuşması arasında bir benzerlik kuruyor. O hâlde, bu mantıkla denizati ile kara atı arasında da büyük bir benzerlik vardır! Sırf yüzeysel benzerliklerden yola çıkarak, canlıların birbirinden türediğini söylemek bilimsel bir yaklaşım değil, daha çok hayal gücüne dayalı bir kurgudur. Türlerin Kökeni adlı eser, bu yönüyle âdeta bir çizgi film tadı vermektedir. Oysa benzerlikler, farklı türlerin ortak atalardan geldiğini değil, tek bir Yaratıcının sanat ve iradesini göstermektedir. Darwin ise bu gerçeği görmeden tabiat bataklığına saplanmıştır.

Allah, dilersem havada uçururum dilersem denizde de uçururum dilersem denizde at suretinde varlık yaratırım dilersem karada yaratırım, sebepler ve doğa Allah'ın yaratmasında engel oluşturamaz. O dilediğini yapandır. Bir Kur'an âyetinde Allah, şöyle buyuruyor: "Allah her canlıyı sudan yarattı. Onlardan kimi karnının üstüne yürüyor, kimi iki ayak üstüne yürüyor, kimi de dört (ayak) üstüne yürüyor. Allah dilediğini yaratır. Şüphesiz Allah her şeye güç yetirendir." (Nûr Suresi 45)

Sayfa 187'de Darwin sürekli yaptığı gibi "her varlığın bu şekliyle yaratıldığına inanan" diyerek alaycı üslubunu kullanıyor. Devamında aslında çok komik duruma düşeceği ayakları suya uygun perdeli

kazları örnek veriyor. “Kazların su ile çok işleri yok. Bunlar sudan gelen atalarının devamıdır” diyor.

Hâlbuki önceki sayfalarda sürekli ara form bulmak çok zor çünkü “en uygun olan diğer türleri yerinden eder veya yok eder. Bundan dolayı ara form yaşamaz. En uygun olan yaşar” diyor. Peki, kazlar daha evrimini tamamlamamış ve perdeli ayaklara sahip oldukları için niçin yok olmadılar? Niçin gelişimini tamamlamadıkları halde halen daha var olmaya devam ediyorlar? Darwin, kendini sürekli yalanlıyor kitabında. Yine ördek ve kazların ayaklarının böyle olmasının da düşünülürse çok hikmetleri vardır ki Allah’ın dilediğini yapmasını, kudretini göstermesi de bu tür canlıların özelliklerini değerlendirmemiz açısından yeterlidir aslında.

Sayfa 188’in başında “bağımsızca gerçekleşen sayısız yaratma eylemine inanan bir kimse” diyerek yine alaycı eleştirisini yapıyor. Bir çeşidin yerini başka çeşidin almasını, Allah böylece yaratmaktan memnun olur derler, hâlbuki bu hayat mücadelesidir, ayakta kalanlar güçlülerdir diyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor: “**Rabbin dilediğini yaratır ve seçer. O’nun seçme ve yaratmasında onların tercih hakkı yoktur.**” (Kasas, 68) Başka bir âyette: “**Yaratılıştta dilediğini arttırır**” (Fatır, 1) buyuruyor. Bu âyetler Darwin’in söylemleri üzerine cevap niteliğinde ne kadar denk düşmektedir.

Sayfa 190’ın başında gözün teleskopa benzetilerek teleskopun insanların eliyle gelişmesini yaratıcının da gözü aynı teleskop gibi aşama aşama yaratmasını kabul etmenin inanılmayacak ne yönü var diyor. Darwin, Tanrı’nın evrimini kabul eden bir teist evrimci gibi konuşuyor. Fakat doğadaki mücadele güçlünün ayakta kalması gibi işleyen yasalar hep mekanik olarak işliyor gibi anlatıyor. Burada Tanrı’yı belki de doğa olarak düşünüyor. Fakat o dönemin konjonktürüne göre konuşuyor. Aforoz edilmemek için veya başka sebepler de olabilir Allahuallem.

Günümüz Evrimcileri Darwin’e Karşı

Sayfa 194’te Darwin, “Kademe kademe gelişme niçin olmasın?” diyerek sıçramalı evrimin mümkün olamayacağını savunur.

O kadar kendinden emin bir üslupla konuşmasına rağmen, günümüz evrimcileri sıçramalı evrim (saltationism) ya da mutasyon temelli evrim modellerini kabul etmektedir. Çünkü kademe kademe evrimleşmenin açıklayamayacağı kadar indirgenemez derecede kompleks yapılar, tüm canlılarda mevcuttur ve bu durum bilimsel olarak günümüzde açıkça ortaya konmuştur. Burada da, Darwin'in kitabının birçok yerinde ortaya koyduğu varsayımlar gibi, yanıltıldığını görmekteyiz. Türlerin Kökeni adlı eserdeki pek çok varsayım, günümüz bilimsel gelişmeleri karşısında geçerliliğini kaybetmiştir. Nitekim Darwin, canlıların uzun bir zaman dilimi içinde aşamalı biçimde evrimleştiğini savunuyordu. Ancak günümüzde birçok evrimci, bu modelin yeterli olmadığını kabul ederek sıçramalı evrim gibi alternatif yaklaşımlara yönelmiştir.

Sayfa 200-201'de Darwin, arının iğnesini sokarak ölmesini, kraliçe arıların kendi yavrularını öldürmesini ve aşılama için tek bir polen yeterliyken polen bulutlarının havada uçuşmasını örnek vererek, bunların kusursuzluk olarak sayılıp sayılamayacağını sorgular. Bu noktada Darwin'in tanrı anlayışında bir sorun olduğu açıkça görülmektedir. Doğal seleksiyon sebebiyle evrende kusurların bulunması gerektiğini ima eder ve "Tanrı böyle mi dilemiş?" şeklindeki sorusuyla, âdeta bu kusurların ilâhî iradeyle bağdaştırılamayacağını öne sürer. Bu yaklaşım, alttan alta bir kusurluluk düşüncesi üzerinden Tanrı'nın varlığını sorgular gibi görünmektedir. Nitekim bu tür argümanlar, ateistler tarafından da sıklıkla dile getirilmekte ve "kötülük problemi" ya da teodise tartışmalarında delil olarak kullanılmaktadır. Oysa İbn Haldun gibi İslâm düşünürleri, zahiren kusurlu görünen yaratılışların dahi büyük bir tasarımın parçası olduğunu, her şeyin hikmetle yaratıldığını ifade etmişlerdir. Darwin ise bu bakış açısından uzaktır; tabiatı kendi başına işleyen, kör bir mekanizma gibi görmüş ve bu yüzden büyük hakikati iskalamıştır. Âdeta tabiat bataklığına saplanmıştır.

Darwin Türlerin Kökeni kitabının sonuna zoraki eklediği "Yaratıcı Tarafından" kısmında ilk önce 4-5 canlının yaratıldığını ve bunlardan diğer türlerin oluştuğunu söylüyor. Bu ifadeler sonraki

baskılarda eklendi. Evet kitabının son kısmında orijinalinde yaratıcı tarafından diye açılan alt başlıkta bu konuyu işlemiş. Fakat şimdiki evrimciler canlılığın tamamen ilkel şartlarda tesadüfen ilk canlıdan oluştuğunu söylüyorlar. Demek ki Darwin döneminde de tesadüfi savunmak çok saçma kalıyordu fakat daha sonra dinsizliğin zemini oluştuğu için artık savunabiliyorlar.

Tim Flannery, Köken⁶⁷ isimli kitabında, insansı denilen Homo Erectuslerin aslında zeki olduklarını, güzel aletler yaptıklarını anlatıyor. Darwin'in dediğinin aksine maymunlar Avrupa'dan Afrika'ya toplu göç etmedi, evet göç var fakat onlar iki ayak üzerinde yürüyenelelerdi. Afrika'da bu göçten çok önce insan, Homo Sapiens vardı. Darwin'in ırkçı bakışıyla sanırım insanın kökeninin Avrupa'ya dayandığı iddiası var. Maymun olarak Avrupa'dan Afrika'ya ilk geldiler diyerekten övgü arıyor Avrupalı'dan. Yazar iyi bir araştırmacı paleontolog ve birçok memeli türü keşfetmiş.

Avrupalıların homoerectus ve Sapiens ile ilişkiyle ortaya çıkmış melez bir tür olduğunu söylüyor. Aslında bunlar ayrı tür olsa aralarında cinsel ilişki ve doğum olmaz. Biyolojiye göre türler kendi içinde ilişkiye girebilir. Yazar devamında diyor ki: Erectus türü tükendi fakat melez türü kaldı. Buradan anlaşılan o ki, beşere, vahyi kabul eden Sapiens tebliğ yaptı yani ilkel yaşayanlarla iletişim kurdular ve evlilikler oldu.

Başka yerde yazar homoerectuslerin vahşi, yamyam gibi yaşadıklarını insan yediklerini ki bulunan bazı kemik kalıntılarının dişlendiğinin görüldüğü ve kesildiği yani keskin bir şey kullanılmış oluyor ki bunu akıl sahiplerini yapabilir. Demek ki vahiy almayan Erectus ilkel hayatı yaşadı Allahualem.

Ayrıca yazar Homoerectuslerin mezarlara ölülelerini gömdüğünü anlatıyor ki sanırım en eski mezarlar Avrupa'da bulunuyor yani ilk insanların ölüyü gömmesi burada oluyor. Abdussabur Şahin, Kur'an'da geçen Kabil ve karga kıssasından yola çıkarak insan ölüleri gömmeyi sonra öğrendi diyor.

67 Köken - Avrupa Doğa Tarihinin İlk 100 Milyon Yılı, Tim Flanner.

Karga insandan önce bunu yapıyorsa karga evrimcilere göre daha önce medeni hayata geçti öylemi?! Sanki yazar çaktırmadan evrime, Darwin'e eleştiri yapıyor kitap boyunca.

Homoerectuslerin kafa yapısı sapienslerden daha büyük gözleri de daha büyük bu onların daha akıllı olduğunu gösterir. Şu an biyoloji bilimi bunu açıklasa nasıl olurdu? Homosapiensten daha büyük olabilir hâlbuki biyolojiye göre kafası büyüdükçe beyni büyüdükçe insan aklı daha çok gelişmiş olmalı. Ayrıca yazar maymunların belirli bir bölge olan Afrika'da -sanırım kitapta geçiyor- iki ayak üzerinde yürüyen insansılardan daha çoğaldığını yani Homoerectuslara galip geldiğini o bölgede onların çok az kaldığını ama maymun türünün çoğaldığını gösteriyor diyor. Aslında güçlü olanın hayatta kalması gerekmiyor muydu? Bu bölümde, aslında çok dikkatlice yapılan eleştiriler bulunuyor. Ancak bilimsel açıklamalar ve deliller, yazarın bu görüşlerini çürütüyor. Bazı evrimciler, bu kitabı evrime bir delil olarak görse de yazarın kullandığı ifadeler, evrim teorisinin geçerliliğini sorgulayan ve onu çürütmeye yönelik güçlü argümanlar sunuyor.

Sayfa 235'te Darwin, aslında kendi kuramının mantık dışı olmasına (Yaratıcı'nın özelliklerini vermesini kabul etmiyor) rağmen hayal gücü olarak daha tatmin edici olduğunu söylüyor. Demek ki ortada bir hakikat yok, teori bir hayalden ibaret.

Türlere Konulan İlahi Sınır: Kısırlık

Sayfa 244'te melezlerdeki kısırlığın genelde olduğunu fakat istisnaların olduğunu da yazıyor.

Tür içindeki ileri seçiciliğin kısırlığa sebep olduğunu Bediüzzaman da bundan yaklaşık yüz sene önce çok net ifadelerle izah etmiştir: “**Ve bazı nev'lerin (türlerin) başka nev'lerden husule gelmeleri tevehhümü de bâtıldır. Çünkü, iki nev'den doğan nev', ale'l-ekser (genellikle) ya akimdir (kısır) veya nesli inkıtaa uğrar; tenasül ile bir silsilenin başı olamaz.**”⁶⁸

68 İşârâtü'l-İcâz, s. 145. (“Ve bazı türlerin diğer türlerden türediği düşüncesi

Sayfa 254'te Darwin tür içinde yakın farklı çaprazlamaların yavrulara dinçlik verdiğini (örneğin Türk ile Laz) fakat uzak çaprazlanmaların (at ile eşek) genellikle kısır bireyler oluşturduğunu söyleyerek aslında türler arası geçişin imkânsız, aşılmaz olduğunu itiraf etmiştir.

Sayfa 260'ta Bediüzzaman'ın İşaret'ul-İcaz'da söylediği ekseriyetle kısırdır ifadesi ile birebir örtüşüyor.

Sayfa 261'de ormanlarımızdaki ağaçların yan yana büyümemesi için alınan ıslah çalışmalarına örnek vererek türlerin çaprazlanması ve karışmaları diye kısırılık düzeyleriyle donatıldığını söylüyor. Yine tabiata bilinç veriyor. İnsan gibi bilinçli davrandığını ifade etmiş oluyor. Hâlbuki bu bilinç tabiatın kendisinde değil yaratıcısından. Bu bile Darwinizm'in çürütülmesi için yeterli bir şeydir.

Sayfa 262'nin son kısmında melezler ve kırma ırklar arasında üretkenlik (kısırılık dışında) her yönden bir benzerlik vardır. Öyleyse türler ile varyeteler arasında temel bir ayırım olmaması görüşümüzü desteklemektedir diyor Darwin. Hâlbuki kendisinin de itiraf ettiği gibi varyeteler ile türler arasında genelde kısırılık engeli vardır.

Evrimci Sudur Görüşüne Karşı Kümün Görüşü

Varyete ve türün diğer benzerlikleri tüm doğada bulunan her şeyin benzerliği gibidir. Çünkü hepsi bir olandan geliyor. Said Nursi, bu konuda "Bir ancak birden gelir" bâtil görüşüne karşı "Bir olandan ancak bir olan gelir." demektedir.

Nübüvvetin tevhid-i İlâhî hakkındaki netâic-i âliyesinden ve düstur-u gâliyesinden **الْوَأِحْدُ لَا يَضُدُّ الْأَعْيَالُ وَاحِدٌ** yani "Her birliği bulunan yalnız birden sudur edecektir; madem her şeyde ve bütün eşyada bir birlik var, demek birtek Zâtın icadıdır" diye olan tevhidkârâne düsturu nerede? Eski felsefenin bir düstur-u itikadiyesinden olan **الْوَأِحْدُ لَا يَضُدُّ عَنْهَا إِلَّا الْوَأِحْدُ 2** "Birden bir sudur eder"; yani "Bir zâttan

de yanlıştır. Çünkü iki farklı türden doğan yeni bir tür, genellikle ya kısır olur ya da nesli tükenir; bu şekilde bir nesil, bir soy zincirinin başlangıcı olamaz.")

bizzat birtek sudur edebilir. Sair şeyler, vasıtalar vasıtasıyla ondan sudur eder” diye, Ganiyy-i ale'l-İtlak ve Kadîr-i Mutlakı âciz vesaitte muhtaç göstererek, bütün esbaba ve vesaitte, rububiyette bir nevi şirket verip, Hâlık-ı Zülcelâlê “akl-ı evvel” namında bir mahlûku verip âdeta sair mülkünü esbaba ve vesaitte taksim ederek bir şirk-i azîme yol açan şirk-âlûd ve dalâlet-pîşe o felsefenin düsturu nerede? Hükemanın yüksek kısmı olan işrâkıyyun böyle halt etseler, maddiyyun, tabiiyyun gibi aşağı kısımları ne kadar halt edeceklerini kıyas edebilirsin.⁶⁹

Said Nursi, burada Platon'dan beri gelen Plotinus'un tam bir şekle soktuğu İslâm filozoflarından İbn Sina ve Farabi'nin de onlardan esinlenerek alıp kendince yorumladıkları Sudur nazariyesini eleştiriyor. Hıristiyanlığın Roma'da yayıldığı M.S. 200'lerde Plotinus, hak din olan Hıristiyanlığın yaratılış inancına karşı geçmiş medeniyet ve felsefelerden elde ettiği sudûr anlayışını yerleştirmeye çalışmış fakat 313 yılında Hıristiyanlık Roma'nın resmî dini olarak kabul görmüştür.

69 30. Söz. “Nübüvvetin, İlâhî tevhid hakkındaki yüksek sonuçlarından ve yanlış ilke düsturundan bahsederken, “Her birliği bulunan yalnız birden sudur edecektir; madem her şeyde ve bütün eşyalarda bir birlik var, demek bir tek Zâtın icadıdır” şeklindeki tevhidçi düsturunun nerede olduğunu soruyor. Eski felsefenin bir inanç ilkesinden olan “Birden bir sudur eder” yani “Bir zâttan bizzat bir tek sudur edebilir. Diğer şeyler, onun aracılığıyla sudur eder” anlayışını eleştiriyor. Bu yaklaşım, her şeyin tek bir kaynaktan, yani mutlak zengin ve mutlak kudret sahibi olan Allah'tan geldiğini unutarak, Allah'ı aciz ve sebeplere muhtaç bir şekilde gösteriyor. Böylece, bütün sebepleri ve araçları, rububiyette (yönetimde) bir nevi ortak kılmakta ve Allah'a ait olan mutlak kudreti başka varlıklara bölüştürmekte. Bu felsefe, Hâlık-ı Zülcelâl'e ait olan “akl-ı evvel” adındaki bir varlıkla, âdeta tüm evreni sebeplere ve araçlara paylaştırarak büyük bir şirk (Allah'a ortak koşma) yaratıyor. Peki, bu şirkçi ve sapkın felsefenin düsturu nerede? Eğer işrakî (ışıkçılık) filozofları böyle sapmalara düşebiliyorsa, maddîci (maddeci) ve tabiâtçı (doğa felsefecisi) filozoflar ne kadar sapmalar yapmaz ki? Bunu kıyas edebilirsiniz.” (Türk okuyucusu için sadeleştirilmiştir).

Sudûr bir kaynaktan yani bir şeyden ancak bir çıkar felsefesi üzerine kurulduğunu, örneğin Meşşailer Allah'ın ilk önce birinci akılı yarattığını kendisi akılı evvel olarak felsefede isimlendiriliyor. Allah bütün akılların kaynağı olarak akılı evvel olarak isimlendiriliyor. Allah'tan ikinci akıl ilk önce sudur ediyor. Yaratılıyor veya taşıyor diyebiliriz onların deyimiyle. Allah sadece bunu yaratıyor o üst âlem, o en üst âlemden veya felekten ikinci felek, üçüncü felek, dördüncü felek diye o üst âlemin katmanları oluşur diyorlar. Bu katmanların işte en üstünde ya her şeyin mutlaka yaratıcısı Allah. Allah'tan işte Cebrail ikinci akıl olarak Allah'ın aktif gücü yani sudretmiştir. Ondandır diğer akıllar ve felekler oluşmuştur. Böylece evrende yukarıdan aşağıya doğru ters bir huni şeklinde bir yaratılış vardır derler. En sonunda da işte alt âlem, yani dünya âlemi gelir. Dünya âleminin içerisinde de yukarıdan aşağıya insanlar, hayvanlar, bitkiler, madenler, sıralaması vardır ki madenler en alt seviyede yani o yukarıdaki nuraniyetin izinden çok sönük en aşağıda kalan kısımdır diye ifade edilir. İnsanoğlu işte o en alttaki o madenler ve onların da alt birimi olan elementlerden yukarıya doğru yeniden bir yükseliş için yeryüzündedir diye bir yorum yaparlar.

Burada onların bizim söz konusu ettiğimiz bir tek bir şeyi Allah'ın yaratması. O yaratılandan da diğerinin sudur etmesi, var olması bir peş peşe birbirinden gelmesi. İşte evrimci anlayış da Yunan felsefesindeki bu anlayış üzerine bina edilmiştir. Yani evrimciler her şeyin tek bir kaynaktan, varlığın tek bir kökenden, canlılığın tek bir hücreden atadan geldiğini kabul ederler. Yani birden ancak bir sudur eder anlayışının biyolojiye yansımış şeklidir bu. Ama bunun karşısında peygamberlerin getirdiği mesaj -Bediüzzaman 10. sözde de onu ifade ediyor- ki o ise Bir olan ancak birden gelir anlayışıdır. Bu ikisi arasında çok büyük bir fark vardır. Yani bir şey tek ise o tek olduğu için onu da tek olan var etmiştir. Bütün her şeyde tekil olduğuna göre o zaman bütün tekilleri bir tek asıl olan Allah yaratmıştır. Bu anlayışı Bediüzzaman böyle ifade ediyor.

Bu konuyla ilgili Nazzam'ın kümûn teorisi dikkat çekici.

Sayfa 263'teki dokuzuncu bölümün ilk sayfalarında sayfa 264'te yani Darwin teorisini yöneltilecek en ciddi eleştirinin niçin ara form bulunmadığı olduğunu ifade ederek cevabının ise eldeki jeolojik kayıtların yetersiz olduğudur diyor. Biz biliyoruz ki Darwin'den sonra birçok fosil ve jeolojik kayıt bulundu ve ara form yine bulunamadı. Bu sayfaların devamında Darwin bu fosillerin olmamasını toprak katmanlarında çökmeler yaşanmasına ve bu sebeple fosil kalıntılarının yok olmasına bağlıyor.

Darwin Doğanın Fosilleri Bizden Gizlediğini İddia Ediyor

Sayfa 274'ün 3. paragrafının sonunda Darwin çok enteresan bir söz söylüyor. Diyor ki "fosilce zengin geniş yataklarımız tam da bu dönemde çökmüştür. Doğa sahip olduğu geçişsel veya bağlayıcı formların sık keşfedilmesine karşı âdete önlem alıyor gibi."

Yine Darwin burada doğanın irade sahibi davranışlar sergilediğini ve izlerini de sanki kaybettirmeye çalıştığını ifade ediyor. Ne kadar hayal ürünü bir saçmalık. Hem doğa her şeyi yapabiliyor hem de iz bırakmıyor. Doğaya yüklediği bu tanrısallık Yunan mitolojisinin kıskanç tanrılarına benziyor. Hâlbuki Kur'anda gerçek tanrı olan Allah "yeryüzünde gezin ve yaratılışın nasıl başladığını bir görün" buyuruyor. Allah evrenin her yerine izler bırakarak kendisinin her şeyin yaratıcısı olduğunu anlamamızı istiyor.

Bu yanlışlanabilirlik ilkesine de ters.

Sayfa 281'de Darwin fosil kalıntılarında ara formların bulunamayacağını söylüyor. Çeşitli varyetelerin zamanla değişip üstün gelerek ebeveynlerinin yerini alacağını böylece eskiyle yeni bu aynı türü yan yana gören paleontologların anlayamadıkları için değişime uğrayan bu varyeteyi tür sanarak onu yeni bir tür sayacaklarını söylüyor. Hatta paragrafın sonunda en iyi korunmuş jeolojik kesitlerin bile ara form konusunda bu kadar yetersiz bir kayıt sunmasını asla tahmin edemedim diye itirafta bulunuyor.

Darwin kuramının sıkıştığı her yerde hayal ürünü yeni görüşler ortaya atıyor. Günümüzde de evrimciler aynı türün farklı varyetelerini ara tür kabul ediyor. Bu onların aslında bir kaçışdır. Çünkü tüm deliller türler arası geçişi çürütüyor. Günümüz genetik bilimi canlıların DNA'sının aşılabilir bir duvarı olduğunu ispatlamıştır. Tür ne kadar çeşitlenir, varyeteler oluşursa bütün bunlar DNA'da kodludur. O sınırlar aşılabilir, başka türe dönüşemez.

Charles Darwin'in Charles Lyell ile Derin Birlikteliği

Jeolojinin kurucusu olarak kabul edilen Sir Charles Lyell⁷⁰ "Antiquity of Man" adıyla yayınladığı eserinde evrim teorisinin lehinde hiçbir tavır takınmaz ve dahası türlerin değişmezliğinde ısrarcı görünür. Darwin, Lyell'in doğal seçimle türlerin değişimine yüksek bir ihtimal vermediğini anlar. Lyell'e mektubunda türlerin evrimi hakkında fikrini açıklamamasını hayal kırıcı bulduğunu bunun yerine türlerin yaratılmayıp doğal seçimle evrimleştiğini cesaretle söylemesinin kendisini daha memnun edeceğini yazar.⁷¹

Darwin kitabının dokuzuncu bölümünün son kısımlarında birçok canlı türlerinin bir anda ortaya çıkması bunun fosil kalıntılarındaki hatta en alt fosil tabakasında çıkması ki bu demektir ki canlılar birbirinden gelmedi. Çünkü en alt fosil tabakalarında birçok tür bir arada bulunmaktadır. İşte Darwin bunlara sıkıntı diyor fakat cevap olarak tatmin edici konuşmuyor. Hatta kendi döneminin en önemli Paleontolog ve jeologlarının bir anda çıkışın evrimi çürüttüğünü kabul ettiklerini itiraf ediyor sayfa 288'de. Sadece Sir Charles Lyell için kendine destekçi gösteriyor. Darwin birçok yerde bu şahsı övüyor.

70 Sir Charles Lyell (1797-1875): İngiliz jeolog ve bilim insanı, modern jeolojinin kurucularındandır. En bilinen eseri "Principles of Geology" (Jeoloji İlkeleri), yer yüzeyindeki değişimlerin yavaş ve sürekli süreçlerle gerçekleştiğini savunan uniformitarianizm ilkesini geliştirmiştir. Lyell'in bu görüşleri, Charles Darwin'in evrim teorisine önemli bir temel oluşturmuştur.

71 Fatih Özgökman, a.g.e: s. 97.

Bu bölümün sonunda sayfa 289'da şunlar geçiyor. Lyell ile kendisinin şöyle bir benzetmeleri var. Jeolojik kayıtlar eksik tutulmuş sadece son cildi kalmış onların da çoğu silinmiş bir dünya tarihine benzer. Onun için elimizdeki malzemelere güvenilemez diyerek bir bilim insanının elinde olan en sağlam delil olan tabiattaki materyalleri delil olmaktan çıkarıyor. Ortaya kendi görüşlerini teori olarak koyuyorlar.

Bilim insanı eldeki materyalleri delil gösterir. Darwin materyalleri delil gösteremeyiz çünkü yoktur diyor. Kendi hikayelerini delil diye gösteriyorlar. Bu masal anlatan eski Esatir, Yunan ve diğer medeniyetlerdeki hikayecilerin yöntemidir. Darwin bir masalıdır, bilim insanı değil.

Bediüzzaman Said Nursî ve Galileo gibi hakiki ilim adamları, kâinatı bir kitap gibi görmüş ve onu dikkatle, satır satır okuyarak anlamaya çalışmışlardır. Onlara göre kâinat, rastgele oluşmuş karmaşık bir yapı değil; her detayıyla anlamlı, düzenli ve ilahi bir iradenin eseri olan mükemmel bir kitaptır. Bu yönüyle onlar, kâinatı gözlemleyerek Allah'ın varlığına ve birliğine delil getirmişlerdir.

Oysa Darwin gibi bazı düşünürler de kâinatı bir kitap gibi görmüşlerdir; fakat bu kitabı eksik, rastlantısal ve kendiliğinden oluşmuş gibi yorumlayarak, anlamın tamamına ulaşamamışlardır. Onların bakışında, kâinatın içindeki düzen ya tesadüfe bağlanmış ya da sebeplerin arkasında hakiki bir fail aranmamıştır.

Said Nursi ve Galileo ise bu kitabı sadece maddi yönüyle değil, anlamı ve mesajıyla birlikte değerlendirmiş; onun ardındaki sonsuz kudreti ve hikmeti okuyarak ilahi bir nizamın izlerini ortaya koymuşlardır.

Sir Charles Lyell, Darwin'le çok yakın ilişkisi olan ve kraliyet ailesinin yakınlarında duran, aynı örgütsel faaliyetler kapsamında hareket ettikleri biri. Bu kişi jeolojinin kurucusu gibi lanse ediliyor. Ve Darwin bununla çok paslaşarak kendisini çok desteklediğini, bunun görüşlerinin üzerine kendi görüşünü bina ettiğini sürekli ifade ediyor ve bunu üst akıl jeolojinin kurucusu diye önümüze koymaya çalışıyor.

Sayfa 302'nin ikinci paragrafında "çatışıp galip gelen türler başka türleri oluşturacak. Böylece yeni türler çeşitlenecek" diyor Darwin.

Kitabın birçok yerinde Darwin diyalektik anlayışı biyolojiye uyarlıyor. Sürekli bir galip gelme yarışı sürekli bir çatışmadan bahsediyor. Bu diyalektik sonunda yeni türler oluşuyor. Darwin'in bu bakış açısı iyi okunursa o dönemde yaygın olan diyalektik felsefenin tez, antitez, eşittir sentez formülünün biyolojiye uyarlanmasıdır. Darwin, dönemin jeoloji, paleontoloji ve biyoloji bilginlerinin neredeyse tamamına aykırıydı. Sadece Charles Lyell ve Huxley hariç; çünkü Darwin'le kraliyet ilişkileri güçlüydü, sömürgeci politikalara hizmet ediyorlardı.

Kendi kitabında bunları söylüyor. Kaldı ki günümüz bilim dünyası da evrimin yanlış olduğunu ispat ediyor. Darwin ortaya sadece ideolojik yaklaşımlar koyuyor. Yoksa bilimle hem kendi döneminde hem de şu an tamamen zıt duruma düşmüştür.

Darwin'in yakın dostu ünlü jeolog Charles Lyell, doğal seleksiyonun yaratıcı gücüne o kadar inanmış ki onu üç yüzü olan Hint Tanrısına benzetir: Yıkıcı Şiva, koruyucu Vişnu ve yaratıcı Brahma. Doğal seleksiyon Şiva olarak zayıfları, uyumsuzları ve beceriksizleri acımasızca yok eder; Vişnu uyumluları korur, Brahma da yeni özellikleri gözetir, üstün nitelikli bireylere egemenlik kapısı açar.⁷²

Darwin, doğal seleksiyonu evrim olgusunu açıklayan hipotez olarak ortaya attığında, elinde hipotezini kanıtlayan deneysel veri yoktu. Bu yüzden o, evcil hayvan ve bitki ıslahında kullanılan yapay seleksiyon çalışmalarını doğrulayıcı deney olarak gösterir.

Darwin Hegel'in Tez-Antitez Kuramını Evrime Alet Etmiştir

Darwin tez, antitez, sentez diyalektiğini kullanıyor. Sürekli "bir anda ortaya çıktığını iddia edenler" diyerek yaratılışı inananlara alaycı bir eleştiride bulunduğu Hegel gibi mi acaba? Hegel,

72 Cemal Yıldırım, Evrim Kuramı ve Bağnazlık, s. 86.

Darwin'den önce birbirinden türleşmeyi reddetmişti. Darwin, Hegel'in diyalektiğini alıyor ama evrime uyarlamaya mı çalışmıştı?

Hegel, Türlerin Kökeni 1859'da yayınlanmadan yirmi sekiz yıl önce öldü. Dolayısıyla Darwin'in teorisinden hiçbir şey bilmiyordu. Ancak, daha düşük organizmaların kendiliğinden oluştuğunu ve daha yüksek organizmaların daha sonra kademeli olarak onlardan geliştiğini varsayan (örneğin, edinilmiş özelliklerin aktarılması yoluyla) Lamarck'ın evrim teorisine aşinaydı.

Hegel, evrim teorisine olan düşmanlığını Doğa Felsefesi'nin başında ve sonuna doğru açıkça ortaya koyar. Örneğin, türleri zaman içinde birbiri ardına gelişen olarak tasvir etmek tamamen boş bir düşüncedir. Kara hayvanı, suda yaşayan hayvandan doğal olarak gelişmemiştir veya sudan ayrılırken havaya uçmamıştır. Organikler bölümünde jeoloji tartışmasında, dünyanın yaşamın kendisinin ortaya çıktığı bir tarihi olduğunu kabul eder, ancak canlı türlerinin birbirlerine evrimleştiği fikrini reddettiğini tekrarlar:

“Dünya bir zamanlar canlı hiçbir şeyin olmadığı, sadece kimyasal süreçlerin ve benzeri şeylerin olduğu bir durumda olsa bile, yaşamın yıldırım maddeye çarptığı anda, Jüpiter'in başından tam donanımlı Minerva'nın fişkırması gibi, kesin ve tam bir yaratık hemen oradadır... İnsan hayvandan, hayvan da bitkiden gelişmemiştir; her biri tek bir darbeye olduğu şeydir.”⁷³

Darwin, Hegel'in fikirlerinin, özellikle de yaşamın gelişimi ve evrim kavramıyla ilgili olanlarının farkındaydı. Çelişkiler yoluyla değişimi ve gelişimi vurgulayan Hegel'in diyalektik yöntemi, Darwin'in evrim teorisindeki bazı fikirlerle paralellik gösterir. Ancak Darwin, Hegelci çatışma felsefesini canlılar âlemine uyarladı fakat tamamen benimsemedi; bunun yerine, daha çok deneysel gözlemlere -ki bunun da ne kadar realiteden uzak olduğunu dile getirmiştik- ve doğal seçilime odaklandı.

73 Bkz: Hegel, Mekanik Doğa Felsefesi, Giriş bölümü.

Darwinizmin Mitleri

Richard Milton'un kitabı 92 yılında yayınlandığında Türlerin Kökeni gibi etki yapmış. Yazar evrimin bilimsel değil, ideolojik olarak desteklendiğini delillerle anlatıyor. Kendisine de kamuoyu baskısının yapıldığını, Dawkins'in bilinçli olarak bazı makamlara getirildiğini buralarda alttan alta anti Darwinistlere kamuoyu baskısı yapıldığını şöyle anlatıyor: "Darwinizmin mitlerinin ilk baskısının ardından, ben de Darwinist polisin bu tür bir cadı avını yaşadım ve kendimi bir iftira kampanyasının içinde buldum. Tartışma ve hararetli müzakereler bekliyordum, çünkü bu Darwinizmin yapısında vardı. Ancak, tamamen bilimsel gazeteciliğime karşılık olarak kendimi ünlü akademisyen, Oxfordlu zoolog Richard Dawkins tarafından 'deli', 'aptal' ve 'psikiyatrik yardıma ihtiyacı var' şeklinde tanımlanır bulduğumda büyük bir hayal kırıklığı yaşadım.

Dawkins'in benim ardından gazete editörlerine mektuplar yazarak benim bir yaratılışçı olduğumu, bu nedenle bana inanılmaması gerektiğini iddia ettiğini öğrenmem aynı derecede rahatsız edici bir durumdu.

Benim kamuoyu önünde ortaya attığım bilimsel itirazlara başka bir cevabı bulunmayanların benim yaratılışçı, gizli bir yaratılışçı, bir yaratılışçı müttefiki ya da başka sözcükle saldırımları entelektüel sahtekârlıktan başka bir şey değildir.

Bilim adamlarının büyük bir kısmı özel olarak görüşüldüğünde, bu kitapta anlatılanlar gibi, Darwinizme yönelik ciddi itirazlar bulunduğunu kabul etmekte ve özelde bu itirazların doğruluğunu itiraf etmektedirler. Ancak bunları kamuoyu önünde tartışmada isteksiz davranmakta ve internet gibi bir forumda tamamen inkâr etmektedirler. Çünkü bunu yaptıkları takdirde bu eleştirileri yapanlara yardım etmiş olacaklar ve farkında olmadan kendi mesleklerinin itibarını zedeleyeceklerinden korkmaktadırlar. Bazı olaylarda, ağzı sıkı ve yanlış bir şey yokmuş gibi davranmanın ve hatta bilimin iyiliği için bir "küçük beyaz yalan" söylemenin daha iyi olacağını düşünmektedirler.⁷⁴

74 Darwinizmin Mitleri, Richard Milton, s. 320

Darwin'in mitleri kitabında sayfa 35'teki üçüncü bölüm bir faraziye konusunda Darwin'in akıl hocası o dönemin en meşhur jeoloğu ve jeolojinin temellerini atan adam ki bilimlerin temellerini kendi istedikleri ölçülere göre kurmuşlar. Charles Lyell, sayfa 43'te bilimsel verileri değil varsayımları kullanarak yani kendi kafasına göre jeolojik dönemleri tarihlendirmiştir.

19'ncü yüzyılın en ünlü jeoloğu ve Darwin'in jeolojik konular-daki akıl hocası olan Charles Lyell'da erken bir dönemde jeolojik tarihlendirmeye girmiştir. Lyell, Cretaceous döneminin sonunu ka-buklu deniz canlılarının (fosilleri son döneme ait yataklarda bulun-maktadır) modern nesiller haline evrimleşmesi için ne kadar süre geçtiğini bulmak amacıyla belirleme girişiminde bulunmuştu. Lyell, Cretaceous döneminin 80 milyon yıl önce sona erdiğini -günümüzde kabul edilen 65 milyon yıl, artı eksi 3 milyon yıl rakamından çok uzak değildir- hesaplamıştır.⁷⁵

Washington Üniversitesi'nden Harold Levin Senozek dönemin başlangıcından bu yana 80 milyon yıl geçtiğini incelemelerle hesaplamıştır. Levin "Lyell, başlangıç noktasına şaşkırtacak derecede çok yaklaştı" demektedir. Aslında günümüzün kabul edilen tarihinin, mutlak bağımsız bir kaynaktan değil, Lyell'in varsayımları da dahil varsayımlardan türetildiğini bildiğiniz zaman bu hiç de şaşkırtıcı değildir.⁷⁶

Lyell'in 80 milyon yıl önce dediğini günümüzde 65 milyon yıl önce diyorlar ki aslında bu da delilsiz sadece varsayımsal bir rakamdır. Çünkü Lyell'in rakamına uygun söyleme çabalarıyla bu 65 milyon söylenmiştir. Görüldüğü gibi Darwinizmin tüm taşları bir üst akıl tarafından adım adım döşenmiştir.

Sayfa 346'da Darwin coğrafi dağılım konulu iki ünite koymuş. Burada anlattıklarının hepsi varsayımdan ibaret. 346. sayfada Sir Lyell'in iklim değişiklikleriyle ilgili coğrafi dağılıma etkileri hakkında yaptığı tahminler bizimkilere çok yakın diyor. Yani kitabında

75 Darwinizmin Mitleri, Richard Milton, s. 43

76 Age, s. 4.

yer verdiği jeolojik tabakalar, coğrafik dağılım konularının çoğunda en yakın kendisine duran Lyell'in tahminlerinden ibaret. Bu adamı jeolojinin kurucusu saymışlar ta o zamandan beri!

Sayfa 352'de Darwin, doğa tıpkı titiz bir bahçivan gibi elindeki tohumları bir yataktan alır, onunla uygun başka yatağa bırakır diyor.

Darwin'in Doğayı Tanrılaştırması

Coğrafi dağılım konusunda aynı türlerin birçok yerde olmasını kuşların taşıması üzerinden genelde anlatıyor Darwin. Hâlbuki güçlü fırtınalar bir bölgeden topluca bazı canlıları başka yere kasırğa içinde taşıyabilir. Kur'an rüzgârların aşılایıcı özelliğine ayrıca rüzgârların bir ayda aldığı mesafeyi Süleyman kıssasında anlatır. Yine tsunamiler de bir bölgenin canlılarını uzaklara taşıyabilir. Bütün bunlar olabilecek şeyler. Fakat Darwin her zamanki gibi doğaya bilinç yüklüyor. Doğanın üstündeki tasarımın sahibini görmek istemiyor. Allah'ın bahçivan gibi tohum serpmesini kabul etmek tabii ki doğayı bir el gibi kullanarak yapması demektir. Kısacası Darwin kalemi görüyor fakat yazan eli ve akli görmüyor, görmek istemiyor.

Sayfa 358'de varsayılan yaratıcı gücün uzak adalarda neden diğer memelileri değil de tek uçan memeli olan yarasayı yarattığına cevap verilemez diyor. Ama benim teorim bunu açıklar çünkü yarasalar uçarak deniz aşırı buralara ulaşmıştır diyor. Çok sığ bir bakış açısı. Allah'ın kör yarasaları izbe yerlerde hızlı uçan memeliler olarak yaratmasının nasıl farklı farklı yarattığının göstergesi iken Darwin basit bir mantıkla konuyu anlatmaya çalışmış.

Darwin Sanatı Görüyor Sanatçayı Görmüyor!

Sayfa 371, "Coğrafi Dağılım" isimli uzun iki ünitenin üç sayfalık özetinde Darwin iki ünite boyunca lafı o kadar uzatmasının, detaylara boğmasının gereksizliğini kendi ispat etmiş oluyor. Özette hep şunu söylüyor. Sayfanın en son cümlesinde bu var. İki form kan bağıyla ne kadar birbirine yakınsa birbirine hem zamansal hem de mekânsal olarak o kadar yakın olacaktır. Bu özette çıkan şudur. Tabiatla canlılar âleminde bir sistematik düzen işliyor. Yakın türler

ve varyeteler daha çok birbirine benziyor ve aynı bölgenin ve jeolojik zaman diliminin üyeleri oluyorlar. Öyleyse tüm evrende birbiriyile uyumlu bir sistem işliyor. Her yerde matematiksel bir denge var. Her yerde canlılar âleminde bir anormal olmayan düzenlilik varsa bütün evrende kaos yoksa demek ki bütün evren bir fabrikanın ürünü. Bazı İslam filozofları buna “Kaf Nun” fabrikası diyor. Yani Allah’ın “kün” (ol) emridir bu. Çünkü hep aynı tarzda işliyor. Bu çokluk içerisindeki birliğin işaretidir. Allah’ın her yerde mührünün işaretidir.

Embriyoloji Darwin’i Yalanlıyor

sayfanın ortasında ve genelde bu embriyoloji başlığı altında Darwin canlının embriyolojik yapısı onun atasına en yakın şeklidir. Yani canlıların kökenlerin embriyolarındaki suretlerinde saklıdır diyor. Ona göre sınıflandırmada esas olan soya göre yani embriyolojik benzerliğe göre sınıflama yapmaktır. Canlılar embriyolarından çok farklı bir şekilde gelebilir. Önemli olan sonuç değil, ilk haldir demek istiyor. Kur’anda insanın alaktan yaratıldığı anlatılıyor. Alak sülük demek. İnsan embriyosu sülük şeklindedir. İnsanın ilk yaratılışında bu şekilde olması onun hayvanlık aşamalarını geçip geldiğini göstermez. Belki de o şekil üzere ilk yaratılış safhaları başlamış olabilir. Darwin sayfa 406’da Embriyoloji biliminin ileride çok önemli olacağını öngörüyor bugün embriyoloji acaba Darwin’i yalanlamıyor mu? Bu konuyu biraz delillendirmek lazım.

Darwin Erkeklerde Dişilerdeki Gibi Göğüslerin Olmamasını Körelmiş Organlara Bağlıyor

Sayfa 404’te Körelmiş organlar konusunun başında erkek memelilerde körelmiş memeler çok yaygındır diyerek bir örnek üzerinden konuya başlıyor. Erkek ve dişi arasındaki bu belirgin farkın hikmetini görmek istemeyen Darwin önceki bölümde embriyoloji ileride önemli olacağını söylüyordu. Gerçekten de bugün embriyoloji çok gelişti. Embriyonun ceninin henüz erkeklik dişilik teşekkül etmeden önce meme uçları ceninde belirgin olduğunu embriyoloji bize söylüyor. Doğumdan sonra kız ve erkek çocuklarının durumu

aynıyken ergenlikle değişim başlıyor. Kadındaki salgılanan hormonlar onların vücut yapısını çok çekici kılarken erkekte ise daha kaslı bir yapı gelişir. Ayrıca erkekteki meme uçlarının cinsel haz almada önemi vardır. Başka da çok hikmetleri vardır fakat Darwin kendisi analogiden hareket ederek canlılar arasında sınıflandırmanın doğru olmadığını embriyolojiye göre incelenmelidir dediğı halde analogi yaparak erkeklerde memeler körelmiştir saçmalığını ortaya atıyor. Ne kadar tutarsız bir düşünce sistematığıne sahip olduğunu ispat ediyor.

Sayfa 407'de "Bu güdük ve körelmiş organların kusurlu ve yarsızlığı açıklıkla söyleyebiliriz "diyor. Devamında hemen yaratılış fikrine saldırarak simetri için yaratıldı diyor ki bu açıklamayı önemsemediğini söylüyor. Sanki yaratılışçılar için bu konunun sadece simetri yönü varmışa getiriyor. Hâlbuki yaratılış inancında her şeyin çok yüksek işlevleri, hikmetleri bilinen veya şu an için bilinemeyen hikmetleri olduğu hep vurgulanır.

Körelmiş Organlar Safsatası

Darwin'e göre bugünkü bazı hayvanların arkasında bulunan kuyruğun önceki hayvanların atalarına büyük faydaları olmuştur fakat bugün boş yere taşınan uzvu zaid yani fazlalık olmuştur. Geçmişte denizde yüzen atalarına yüzmede yardımcı olmuştur bu kuyruk fakat artık günümüzde bu dumura yani insanlarda körelmeye uğramıştır.

Darwin'in Türlerin Kökeni kitabından etkilenen Osmanlı düşünürlerinden Subhi Ethem diyor ki: Uzuvarın fayda için evrimleştiğini düşünen bazı Darwinistler hatalıdır. Çünkü kuyruk olayı gibi hiç faydasız bir evrim de oluyor ki evrimde bunlar tesadüfen oluşuyor.

"Teşekkülâtın faide ve liyakat üzerine müesses bulunduğunu" iddia eden Darwincilerin fikirlerini cerh için hayvanlarda yalnız yazın sinek kovmaktan başka bir faidesi bulunmayan kuyrukları ileri sürüyorlar. Hâlbuki bu iddiada derin bir mantık hatası gizlidir. Çünkü Darwin diyor ki: "Bizler, hayvansal hayat üzerinde etkili

olan etkenleri ve sebepleri çok büyük görürüz; fakat gördüklerimizi oldukça yüzeysel bir şekilde anlarız. Bugün bir hayvanın arka kısmında sallanan uzun kıllı kuyrukların, atalarına büyük faydalar sağladığı muhtemeldir. Belki de bugün gereksiz gibi görünen bu fazlalık organ, onların atalarına denizde yüzmek için bir 'yönlendirici kuyruk' görevi görmüş, fakat zamanla işlevini yitirerek körelmiştir.

Dolayısıyla özetle denilebilir ki, yapısal değişimleri sürdüren unsur, elenme (doğal seleksiyon) olduğu kadar, tesadüfün de bu süreçte büyük bir etkisi vardır. Ancak Darwin teorisinin savunucularının birçoğunun da itiraf ettiği gibi, evrimin tek sebebi sadece doğal seleksiyon değildir.”

Subhi Ethem'in Darwinizmin etkisiyle sarf ettiği bu sözler varlıklarda hikmeti görmeyen her şeyi kör tesadüfe bağlayan zihniyetin yansımasıdır.

Darwinistler Körelmiş Organ Sayısında Dibe Vurdular

Sayfa 409'da güdük organlar bahsini bitirirken her zaman yaptığı gibi yaratılış inancına saldırı ve alaya alarak konuyu bitiriyor.

Sonuç itibarıyla yaygın yaratılış öğretisi için sıkıntı yaratan güdük, kusurlu ve yararsız organlar konusunun evrimsel oluşum açısından sıkıntı yaratmadığını anlatıyor. Şu anki biyolojideki gelişmeler bu konuda Darwin'i tamamen yalanlıyor.

Onlar yaklaşık 100 organa körelmiş dedikleri o dönemden sonraki yapılan araştırmalarda şu an sayıyı 3'e, 4'e kadar düşürmüş durumdadır. Allah'a hamd olsun aslında Allah'ın kusursuz yarattığı net bir şekilde gözlerine sokulmuş.

Darwin ara formların aslında varyete olduğunu iddia ediyor.

Sayfa 416'da sayfanın son satırlarında var olan şüpheli formların çoğunun aslında varyete yani aynı türün başka çeşidi olduklarını gösterilebilir ama ileride doğa bilginlerinin birçok fosil bulacağı ve bunların varyete olduklarını netleşeceğini kim söyleyebilir diyor. Darwin'den sonra 300 milyonun üzerinde kayıtlı fosil bulundu ve

hiçbirine ara form denilemedi. Kendi zamanındaki formlara bile varyete denilebileceğini ağızıyla itiraf ettiği halde sonraki kraldan fazla kralcı Darwinistler ise paleontolojinin bu net delilini niçin görmezlikten geliyorlar?

Sayfa 418’de “teorimin sıkıntıları var ama benim değerlendirdiğim kadarıyla yaratılmış 4-5 formdan türeme ve sonrasında değişme kuramı açısından yıkıcı değil” diyor Darwin.

Darwin’in Kitabına “Yaratıcı Tarafından” Bölümünü Ekleme Taktiği

Sayfa 420’de “insan seçim yapabilirse doğa daha iyi seçim yapar” diyor. Ve sonrasında “doğanın gücüne sınır konulamaz. O her şeyi yapar” diyerek aslında tabiatı tanrılaştırdığını görüyoruz. “Çok silik bir güçle birkaç tür yaratılmıştır” gibi ifadeleri, aslında evrimcilerin temel düşüncelerinin altında yatan gerçek niyetle birlikte değerlendirmek gerekir. Sanırım o zamanki koşullar gereği yaratılışı silik bir şekilde ifade etme gereği duyuyor ama asıl inancını kitabın birçok yerinde anlatıyor. Sanırım 12 yıl sonraki insanın türeyişinde açıkça Allah’ı inkâr ediyor zaten. Darwin için agnostik deniliyor ki bu inanç çok tehlikeli, sinsî, yıkıcı ve maksatlı bir küfürdür Allahualem.

Darwin kitabının ikinci baskısında bu kısımlara yani kitabın son kısmına kendisine yapılan bazı eleştiri veya kendisinin çekindiği bazı sebeplerden dolayı “yaratıcı tarafından” diye bir küçük başlıkla bazı yeni bilgiler koyuyor ki orada yaratıcı tarafından, türün ilk varlığını yaratıldığını, türlerin oradan geldiğini, yine yaratıcının ilk atomlara üfleyip canlılığı var ettiğini birkaç yerde böyle ifade etme gereği duymuş. Bunu o zamanki konjonktür gereği bir saklama yöntemiyle yaptığı anlaşılıyor. Çünkü kitabının tamamında aslında Darwin sistemin her şeyi yaptığını anlatırken kitabının son kısmına birinci baskıda da değil, ikinci baskıda “yaratıcı tarafından” gibi yani teist bir evrim anlayışına sahipmiş gibi lanse etmeye çalışmış. Zamanla, bu anlayışını altıncı baskıya kadar kitabında sürdürdü. Zaten o dönemde toplumun, istediği seviyeye ulaştığına inandığın-

dan, artık daha serbest bir şekilde yazmaya başladı. Hatta “İnsanın Türeyişi” adlı kitabında, yaratıcının insanı doğrudan yarattığına inanmadığını açıkça ifade ettiğini görmekteyiz.

Sayfa 432’nin son paragrafta kendi kuramının inançlı insanların inancına zarar vermeyeceğini savunarak bir din adamının sözünü aktarıyor. Darwin acaba ne kadar dürüst?

Evrincilerin Allah’ın Yaratılış Planı Olan Abiyogenezi Evrime Yamamaları

Sayfa 432’de, atomların canlılığa dönüşüp dönüşmediği, yaratılışın bir yumurta ya da tohum şeklinde mi başladığı gibi önemli soruları gündeme getirerek, kendi kuramına karşı sürekli delil isteyen yaratıcı doğa bilimcilerinin bu soruları neden cevaplamaktan kaçındıklarını tartışıyor. Darwin’in bu sorularına makul cevaplar verilerek konu kökünden çözülebilir inşallah. Burada tutucu olmak lazım. “Fikirlerin çatışmasından hakikat ortaya çıkar” demiş Namık Kemâl.

“Allah’ı nasıl inkâr edersiniz ki, siz ölü idiniz hemen ardından Allah sizi diriltti. Sonra sizi yine öldürür ve ardından tekrar diriltir. Bundan sonra da O’na döndürülürsünüz.” (Bakara, 28) âyetinin tefsirinde “ve kuntum emvaten feahyakum” (Siz ölüydünüz hemen diriltti) ifadesini açıklarken buradaki “fe” edatından dolayı atomlarından canlılığa ani geçiş olduğunu anlatıyor. Yani cansız atomları Allah, ani bir şekilde abiyogenez dediğimiz canlılık haline dönüştürmüştür. Canlı şekle dönüştüğünü Kur’an’daki âyetten delil getirerek Bediüzzaman anlatmış.

“(فَأَحْيَاكُمْ) Bu ف takip ve ittisali (bağlantıyı) ifade eder. Yani, mâkabliylemâbadinin (önceki ve sonraki durum) arasında mesafe olmayacaktır. Hâlbuki burada, mevt (ölüm) ile hayat arasında uzun bir mesafe vardır. Evet, fakat bu Sâniî ispat eden delillerin menşesine işarettir ki, o zerratin (zerrenin) hiçbir vasıta ve esbab (sebeb) olmaksızın cemadiyetten (cansızlıktan) hayvaniyete (canlılığa) def’aten (birden) intikal etmesi, zihni, Sâniî ikrar etmeye mecbur eder (yaratıcıyı kabul etmeye zorlar). Ve keza, o

zerrat, mevat halinde iken vaziyetleri sabit olmadığından, şe'nleri ve iktizaları, fasılasız tâkiptir. (Ayrıca, o zerrenin ölüm hâlinde iken durumu sabit olmadığı için, durumları ve gereklilikleri de kesintisiz bir şekilde birbirini takip eder).⁷⁷

Darwinistler de aslında Abiyogenez varlığın oluşunu, ilk cansız maddelerin canlılık kazandığını kabul ederler. Buradan sonraysa biyogenez şekilde canlıların birbirinden türediğini kabul ederler. Aslında onların bu kabul ettiği canlılığın abiyogenez tarzda cansızdan gelmesi çok harikulade bir şey. Çünkü bunu tesadüfen yapmasını söylemeleri akıl mantık dışı tesadüfün kâinatta hiçbir şekilde tesadüf edilmeyen bir şey olduğu bilimle uğraşan herkesin bildiği bir gerçektir. Demek ki onlar da aslında tabiatüstü bir güce inanıyorlar. Ama bu tabiatüstü gücün âlemlerin Rabbi bütün sıfatlarıyla kutsal kitaplarda anlatılan Allah mı yoksa onların kendi keyfi isteklerine göre uyarladıkları bir ilah mı? Burada insan tercihini yapmalı. Allah'a teslim olup O'na O'nun istediği şekilde inanıp kulluk etmemiz gerekir. Yoksa kendi kafasının ürettiği bir ilaha insanın inanması gerçek bir inanca insanı götürmez.

Sayfa 433'te "hayvanların en fazla 4 veya 5 bitkilerin de aynı veya daha az sayıda atadan köken aldığına inanıyorum" diyor.

Yine aynı şekilde sayfa 433'te Darwin analogik benzerlik konusunu işliyor. Tek bir kökenden (birçok değil) gelenebilir ama diyor son sözü çok garip: "Bugüne kadar yaşayan tüm organik varlıkların ilk yaşam nefesini yaratıcının bahşettiği tek bir ilkel formdan köken almış olduğuna inanıyorum" diyor. Bu çok enteresan gerçektir. Kitap boyunca bunu ifade etmemesi neyi gösteriyor acaba? O dönemki bağnazlar yine çok mu sorun oluşturuyordu? Darwin bu şekilde bunun için mi davrandı?

Sayfa 435'te "ancak o zaman sözü edilen yaratılış planı gerçek olacaktır" demekte. Acaba kendi kuramına yaratılış planı mı demek istiyor?

77 Bediüzzaman, İşaratu'l İcaz, s. 323.

Sayfa 436'da "canlıların türler mucizevi yaratma eylemleri ve afetlerle yok olma şeklinde değil, yavaş yavaş işleyen etkenlerle oluştu ve yok oldu" diyor. Burada acaba Nuh tufanı gibi tüm dünyada türler yok olduğu anlayışını mı eleştiriyor ki; Nuh tufanı belirli bir bölgede olmuştur. Bütün türlerin yok olması söz konusu değildir. Kur'an'daki âyetlerin anlatımına da baktığımız zaman orada canlılardan çift çift bazılarını almasını söylüyor.

Yoksa tamamı alınmış değil gemiye. Ayrıca orada boğulanların insanlar olduğu anlaşılıyor. Yani o inkârcı zalimlerin helak olduğunu anlıyoruz. Yoksa canlılar Allah'ın bu afetle yok ettiği varlıklar değil orada. O bölgede yaşanan bir afettir ki asıl insanlar orada cezalandırılmıştır. Yine bu paragrafın sonunda o ilk canlının yarattığı günden bu yana ifadesini kullanması da yine dikkat çekici.

Darwin Deist Evrimi mi Savundu?

Din ile evrimin sentezinin mümkün olmadığını diğer semavi dinler de belirtiyor. Teistik evrim fikri ne İslâm ne Hristiyanlık ne de Yahudilik dini ile bir tutarlılık içerisindedir. Teistik evrimin en iyi uyuştuğu dünya görüşü deizmdir. Yani Tanrı var lakin tabiata müdahale etmiyor, dinler ve peygamberler yoktur düşüncesi. Bu nedenle teistik evrime çoğunlukla deistik evrim de denmektedir.⁷⁸

Sayfa 437'de beşinci satırında "bence maddenin özüne yaratıcı tarafından işlenmiş yasalar" ifadesini kullanıyor. Burada Sünnettullah mı yoksa determinizm mi anlaşılmalı? Burada Darwin teist evrimden çok deist evrimini öne çıkarıyor? O dönemde Avrupâda deizm çok yaygın bir anlayıştı. Darwin bunu ifade etmek için söylemiş olabilir veya bizim kanaatimizce konjonktür gereği söyledi. Günümüzde dindar görülen evrimcilerin de aslında deist bir görüş savundukları görülüyor. Çünkü Allah'ı tenzih ederiz, Allah'ı yarattığı yasalara mahkûm etmeye çalışıyorlar.

Sayfa 438'deki son paragrafta da yine yaşamı birkaç türden var eden yaratıcıyı ifade ediyor Darwin. Darwin'in Türlerin Kökeni"

78 Fatih Buğra Sarper, Teistik Evrim Düşüncesinin Eleştirisi, s. 368.

kitabının son bölümünün yaklaşık 10 sayfası çok beklenmedik bir şekilde sonuçlanmaktadır. Darwin burada birçok kere yaratıcıyı ifade ediyor. Sadece bu kısımlar bile evrim kuramını Darwin üzerinden kabul eden ateist yaklaşımların kendilerine dayanak gördükleri evrimin aslında onların dayanağı olmadığını ispat etmektedir. Darwin kitabının bu bölümüne “Yaratıcı Tarafından” diye koyduğu kısımla aslında kendi kitabından ateizme bir delil çıkamayacağını da ortaya koymuş oluyor fakat yine önceki söylediğimiz gibi acaba bunu taktiksel olarak mı koydu? Kitap ile ilgili değerlendirmelerimiz burada tamamlandı.

YARATILIŞ, TASARIM VE EVİRİM ALANINDA BAZI KİTAPLARIN TAHLİLİ

1- Darwin'in "İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfade Edilmesi" Kitabı

Sayfa 46'da kurbağanın kafasını ve ayağını keserek yapılan deneyi anlatıyor. Basit bir davranışı gözlemleyebilmek için çok rahat cana kıyabiliyor. Acımasızlığı amaç edinmiş bir kişi tabii ki tüm canlılardaki davranışları hikmetsiz ve amaçsız sanır.

İlmi kifayede (fizyonomi) işlenen el, yüz, ayak, hareket, jest ve mimiklerin anlatımları boş boş anlatıyor kitap. Sanki yeni bir şey varmış gibi herkesin tarih boyunca bilebileceği şeyleri detaylı detaylı anlatıyor hikmetsizce. Aristo'dan beri bilinen bilgileri yeni bir şeymiş gibi aktarıyor.

Sayfa 51'de bazı refleks davranışların kalıtsal olduğunu ve bunların benzer olaylarda yine aynı refleksin tepki olarak çıktığını söylüyor. Ayrıca bunların şu an için gerekli bir durumu kalmamasına rağmen yine aynı refleksin verilmesinin kalıtsallığını anlatıyor. Bu durum körelmiş organlar iddiasına benziyor o çürüdüğü gibi bu da çürüyecektir inşallah.

Sayfa 82'de endişeye kapılan bir hayvanın hareketsiz kalmasını bir süre sonra kaçmaya başlamasını detaylı anlatıyor fakat bütün bunların sonucunda herhangi bir hikmet, amaç çıkmıyor.

Birçok yerde detaylı detaylı herkesin her an gözlemleyebildiği hayvan davranışlarını anlatıyor. Fakat bunları kalıtsal alışkanlıklar vb. ifadelerle hikmetsiz bir sonuca bağlıyor, bu kadar detaydan bu kadar basit bir sonuç çıkarmak akla aykırı.

Bir yerde detaylı ince bir sanat varsa orada bir akıl var demektir. Bu kadar detayın amaçsızca yaratıldığını düşünmek, çocuğun saatlerce çamur ve taşlardan bir ev yapıp akşam olduğunda annesi çağırdığı için tekmeye o emek verdiği evi yıkıp gitmek gibi çocuksu bir akıl yürütmedir. Hâlbuki İmam Cafer, tilkinin cansız yerde yatıp ölü numarası yapıp kendisine yaklaşan kuşları nasıl avladığını kısa, özlü ve hikmetli olarak anlatmış. Burada hikmet var orada amaçsızlık ve hikmetsizlik var.

Hermes'ten (İdris) gelen hikmet, Mısır'la, Yunan felsefesiyle, İslâm felsefesiyle devam etmiştir.⁷⁹ Darwin binlerce yıldır süregelen hikmeti yıkmış yerine amaçsızlığı yerleştirmeye çalışmış. Bu en büyük dinsizlik hareketidir.

Yine İmam Cafer-i Sadık'ın kitabında geçtiği üzere, bir anne kuş, ağacın üzerindeki yuvasına doğru tırmanan bir yılanın yavrularını yeme tehlikesini hisseder. Bunun üzerine çalıkların arasından, iki ucu keskin ve yılanın ağzına orantılı uzunlukta bir diken bulur. Bu çubuk şeklindeki diken gagasıyla taşıyarak, yılan yuvaya yaklaşıp ağzını açtığı anda tam boğazına bırakır. Diken yılanın boğazına saplanır ve yılan ağzını kapattığında bu keskin diken içeride kalır. Yılan içgüdüsel olarak yutkunmaya çalıştıkça ve vücudunu kıpırdattıkça, diken iç organlarını yavaş yavaş parçalar ve yılan içeriden tahrip olarak ölür. Böylece yılan avlanayım derken bir kuşun avı olmuş oluyor. İmam Cafer'in gözlemleyip anlattığı hikmet nerede bu tabiatperest olan tabiat bataklığına batmış olan Darwin'in hikmetsiz anlayışı nerede? Aynı Türlerin Kökeni kitabında da bitkiler üzerinden daha çok detaylı bilgiler veriyor. Burada da hayvanlar üzerinden detaylı bilgiler veriyor. Ama bu kadar detayla hiç hikmeti görememiş. Bu detay batağında, tabiat batağında batmış bir insan olduğunu biz görüyoruz.

Bu Darwinist yaklaşımlarla psikolojide, günümüzde davranışların detayına inerek insanları çıkmaz kuyulara atmaktadırlar. Hâlbuki tek olan bir Allah'a bağlamayıp, çokluk batağına insanları

79 Geniş açıklama için "Hermes'ten (İdris) Gelen Hikmet" başlıkla bölüm.

atıyorlar. Ve bunalım çağı dediğimiz bu çağın yaşanmasına sebep oluyorlar. Kendisini buğday sanan adamın hikayesine benziyor. Allah buyuruyor ki, onlar her sözü kendi aleyhlerinde sanırlar. Bunlar da işte bunun gibiler.

Bu zihniyetin örneği şuna benzetilebilir: Günümüzde insani değerlerini yitirenler, -özellikle medya organları- insanların başından geçen olayları gözlemlerken onların o anda yardıma ihtiyacı olduğunu görmeyerek sadece haber yapma kaygısıyla hareket edebiliyorlar. Belki de o anda kendisi el atsa hayat kurtulacak. İşte fark bu. Birinci bakış yani medyatik bakış sadece olayları görüyor. İkinci bakış yani insani kâmilin bakışı ise olayları değil, olması gerekenleri görüyor.

Sayfa 92'de: İnsanların ilkel hallerinde müzik notaları kullanıp sonra konuşmayı geliştirdiği yanılışı bu sayfada işleniyor.

Sayfa 59'da, karşıtlık ilkesi bağlamında köpek ve kedilerden örnekler verilerek, bu ustalık dönemi kitabında saldırgan ya da uysal köpeğin kuyruk, diş, vücut ve havlama gibi davranışları anlatılıyor. Oysa bunlar, çocukluğumuzdan beri çevremizde gözlemlediğimiz, toplumların öteden beri bildiği ve birbirine aktardığı bilgilerdir. Yani yeni veya orijinal bir şey ortaya koymamaktadır. Tıpkı doğal seçim gibi; bu da zaten bilinen bir gerçektir ama Darwin bunu popüler hale getirdi. Nitekim bu kitabında da özellikle Spencer'dan sıkça alıntı yapar; onu takip ettiği açıkça görülür.

Sayfa 124'te dipnotta bir kişiden naklen anlatıyor: Bu Kitapta olması Darwin'in bunu tasdik ettiği anlamına gelir ki orada insanların omuz silkmesinin köpeklerin kuyruklarını bacaklarını arasına almasına benzetilmiş, bu vücudu panik anında küçültme davranışlarıdır diyor. Ne kadar hikmetsiz bir çaba ile insan ile hayvanların davranışlarını benzetebilmek uğraşmış. Ayrıca kitapta en çok köpekten örnekleme yapılmış.

133 ile 145 arasında değişik maymun türlerinin yüz ifadeleri, gülme, tebessüm, şaşırma, sevinç gibi özelliklerini çok zorlama bir yaklaşımla insanın yüz ifadeleriyle aynı özellikler olduğunu

ifade ediyor. Bu benzerlik dediğim özelliklerden çok daha fazla benzeşmeyen farklılıklar var ki bunlara değinmiyor. Hayvanlarla ve maymunla belki daha fazla olan benzerliklerimiz çok doğaldır. Bunu İmam Caferi Sadık aşığında değineceğimiz “Tevhid” kitabında çok kısa, özlü ve ikna edici bir şekilde mükemmel ifade etmiştir.

Sayfa 243’te insanın öfke anında dişini sıkması ve dişlerinin görülmesinin özellikle köpeklerdeki düşmanına saldırı anında yaptığının benzeri olduğunu ifade ediyor. Bu davranışın yine insanın yakın akrabası olduğunu ifade ederek maymunda da kısmen olduğunu söylüyor. Bu yorumlar o kadar bilim dışı ki çok küçük bir benzerlikten sonuca gidiliyor. Hâlbuki benzemezlik yüzde 99 iken türlerin ayrı olduğu sonucun kolayca gidilmesi akılcı ve bilimsel yaklaşımdır. Burada benzerliğindense benzemezliğin yüzde 99 olması maymunla insan DNA’sının yüzde 98 benzer olması konusıyla karıştırılmamalı. Çünkü maymunun DNA’sıyla insanın DNA’sının yüzde 98 benzerliği aslında çok aldatmaca bir istatistiki bilgi. Oradaki yapılan yüzdelik dilimdeki benzerlik karşılaştırmanın kasıtlı bir hata olduğuna ileri de değinmekteyiz.⁸⁰Burada bizim kastetmek istediğimiz hayvanla insanın arasını ayıran çok benzer özellikler olduğu gibi farklılığını gösteren özellikler de var. Bunu görmeyip de benzediğini gösteren özelliklere takılmanın doğru olmadığını ifade ediyoruz.

Sayfa 326’da yüz kızarma duygusunun Allah’ın ahlaki bir ölçü olarak koyduğu bir tasarım olduğu fikrini eleştiriyor. Günümüzde yaygın ve kabul gören evrim anlayışına göre bu böyledir diyor. Öyleyse evrim o zamanlar çok yaygındı ki Darwin’in kendisiyle popüler olmamıştır. Darwin, hatta evrim kelimesini Türlerin Kökeni kitabında bir iki defa kullanmış genelde ise kaçınmıştır. Videoda bu konu işleniyor. Çünkü evrim açılıp ortaya çıkma, zuhur etme anlamına gelmektedir ki yani nesnenin kökeninde tohumunda bütün yapısı itibariyle barınmaktadır anlamına gelir.

80 “Darwinizmin Temel Argümanı: Maymunun Yaratılışı öe İnsan İle Maymun Arasındaki Fark” isimli başlığa bakınız.

Bu sayfanın devamında tasarıma inananlar “siyah renklilerde niçin bu kızarmanın görülmediğini açıklayamaz” diyor. Hâlbuki önceki sayfalarda kendisinin de belirttiği gibi siyahlar da kızarır ve bir şekilde belli olur. Bir de utanma duygusu sadece kızarma olarak değil, yüz ifadesi, ses tonu vb. şekilde de ortaya çıkabilir ki ister siyahi olsun ister başka ırk olsun her insanda farklı da olsa bunlar görülür.

Sayfa 312’de ve başka yerlerde kutsal kitaptan da örnekler veriyor. Ama 312. sayfada “eskiden de ilkel insanlarda da utanma şöyleydi” diyerek kutsal kitaptan örnek veriyor. Sanırım inançsızlığını gizleme gereği duyuyor. Kutsal kitabı sadece sürekli alıntı yaptığı Shakespeare’in eserleri gibi geçmişin kaynağı olarak görüyor. Yoksa yol gösterici bir ilâhî kaynak görmüyor sanırım.

Sayfa 318’de çıplak gezen insanların vücudunun daha geniş yerleri utandıklarında kızarır. Fakat günümüz medeni insanları giyinik oldukları için görünen ve en çok önem verdikleri yerleri yüzleri olduğu için utandıklarında yüzleri kızarır veya gözlerini kaçırır ve benzeri davranışlar sergilerler. Bu anlatım Kur’anda Âdem ve Havva kıssasında “çirkin yerleri göründü ve onu hemen örttüler” âyetini çağrıştırıyor. Darwin, “insan kendisinin bir eksiğinin olduğunu düşündüğünde karşı tarafın kendisini küçük gördüğünde en önemli bölgesi olan yüzünü insan saklar” diyor. Bu şekil akıl yürütmeler ne kadar doğru olabilir? İlkel insanlar çıplak olduğu için utandıklarında her yerleri kızarır. Modern insan ise giyinik olduğu için sadece yüzü kızarır, yaklaşımı bence ciddi sorunlu bir yaklaşım.

Sayfa 346’nın başında, altı aylık bir bebeğin yanında ağlama taklidi yapan dadısına karşı üzüntü ifadesinin bebekte oluşmasını Darwin, doğuştan gelen ve atalardan kalıtsal olarak aktarılan bir ifade biçimi olarak kabul ediyor. Çünkü, diyor, çocuk daha önce kendisinden başka hiç ağlayan birini görmemişti. Öyleyse bu üzüntü ifadesi doğuştan, kalıtsaldır diyor. Biz ise insanın fitratında, ruhunda temel bilgilerin kodlandığını biliyoruz. Darwin de aslında aynı şeyi söylüyor; fakat fark, onun bunu kalıtsal görmesi, yaratıcıyı görmemesidir. Burada tabula rasa ve Platon’un doğuştan bilgi ko-

nusu tartışılabilir. Yine burada Kant'ın sonsuzluk ve mükemmellik duygusu örnek verilebilir. Bu duygular bizde yoksa, öyleyse kalıtsal olamaz; bunlar Allah'tandır. Kant: "İçimde sonsuzluk ve mükemmellik duygusu var. Ben sonsuz ve mükemmel değilim. Öyleyse, sonsuz ve mükemmel olan birinden bu duygular bana verilmiş olmalı" diyerek, kendi içindeki bu iki sonsuzluk ve mükemmellik hissinden, sonsuz ve mükemmel olan Allah'a ulaşıyor..

Sayfa 347'de insanın sergilediği temel ifadelerin dünyanın her yerinde aynı olması tüm ırkların benzer ifadeler sergilemesini Darwin temelde ortak bir atadan gelinmesi gerektiği, yani bu ifadelerin, davranış kalıplarının kadın-erkek, Âdem Havva dine göre tek bir ebeveynden kalıtım yoluyla kazanıldı" diyor.

Burada hemfikir olabiliriz, sadece Âdem'den önce Âdem'ler fikri söz konusu olabilir. Fakat bizim hatamız Âdem ile bugünkü bilinçli insan başladı. Yani Homo Sapiens.

Sayfa 348'de, gözyaşının insanda bulunduğu hâlde, insana en çok benzediğini ifade ettiği kuyruksuz maymunda bulunmamasına rağmen Darwin, bu türün insana diğerlerine nazaran daha çok benzediğini belirtir. Oysa insanın yakın akrabası olmayan bazı maymunların gözyaşı dökmesi, teorisini çürütmesine rağmen, Darwin teorisinin her hâlükârda doğru olduğuna şartlandığı için hemen manevra yaparak "ağlama çok eski atalardan gelmiş olmalı" der. Öyleyse, en yakın halka olarak kabul ettiğin ve insana daha çok benzediğini zikrettiğin kuyruksuz türlerde neden gözyaşı yok? Yine sayfanın alt kısmında, keder ve kaygı ifadelerinin eski atalarımızda bulunmadığını, çılgınlıkları bastırma alışkanlığının ise sonradan kazanıldığını, yani bunun insana özgü olduğunu söyler. Hâlbuki ağlama ifadesi kaç çatma, keder ve kaygı ifadelerinden daha güçlü bir ifadedir. Maymunlar ağlamayı kazanabildiğine göre, kederli yüz ifadesini nasıl kazanamaz?

2-İmam Caferi Sadık'ın Tevhid Kitabı

Peygamberimizin soyundan gelen Ehlibeyt imamlarının en önde gelenlerinden İmam Caferi Sadık tevhid inancı hakkında çok

güzel eserler yazmıştır. Bunların içerisinde en meşhuru “Tevhid-i Mufazzal” isimli eseridir. Bu eserde çok üstün bir bilgi birikimiyle yazılmış örnekler verilir. O dönemde isimleri tabiatperstlik olan evrimci görüşü çürüttüğü hikmetlerle dolu bu kitabında botanikten, zoolojiden, astronomiden, biyolojiden ve birçok bilim dallarından bahseder.

İmam Caferi Sadık, kendi devrinin büyük bir âlimiydi. Medine’de medresesinde üç yüzün üzerinde öğrenci aynı anda ders yapardı. İmam Caferi Sadık’ın öğrencileri arasında büyük mezhep imamı Ebû Hanîfe yine büyük İslâm âlimi ve kimyanın kurucusu olduğu kabul edilen Câbir bin Hayyân gibiler vardır.

O dönemde Yunan felsefesinin İslâm dünyasına tercüme edilen eserleriyle birlikte Araplarda da hayvanlar, bitkiler, tabiatla ilgili detaylı bilgiler vardı. İmam Caferi Sadık’ın tüm bu bilgi birikimlerinden haberdar olduğu anlaşılıyor. Ayrıca ve daha önemlisi kendine has, Allah vergisi vebhi ilimlere sahip olduğu anlaşılıyor. Çünkü bahsettiği konular o kadar hikmetli ve o kadar günümüzün bilimsel verileriyle uyuyor ki bunların bu kadar doğru çıkması onun Allah’tan özel bir bilgiye mazhar olduğunu gösteriyor.

Tevhid Kitabının Modern Bilimle Birebir Örtüşmesi

Tevhid-i Mufazzal kitabının üslubu ve anlatımı günümüz bilim literatürüyle birebir uyumlu. Hâlbuki 1200 sene öncesinin ifade şekli ve ilgi odağı daha farklı olmalı. Biz bunu 1000 yıl önce yazılmış kitaplara baktığımızda apaçık görebiliyoruz Kitabın konuları tasnifi, günümüz bilim kitaplarının tasnifiyle neredeyse aynı. Örneğin bitkiler ana başlığı ve onun alt başlıklarında yapraklardan, meyve çekirdeklerinden, bitki türlerinden vs. bahsetmesi tamamen günümüz bilimsel bakış açısını yansıtıyor. Kur’an ve diğer kutsal kitaplardaki tabiat âyetleri çok özlü ama düşünmeye kapı açacak şekilde anlatılıyor. Tevhid kitabı da bu özlü anlatımı modern insanın düşünme biçimine uygun olarak detaylandırıyor. Fakat bunu sadece felsefe yaparak değil, bilimsel gözlem, veri, analizler ve sonuçlar çıkararak yapıyor. Örneğin sayfa 127-128’de madenler anlatılırken

madenlerin altına dönüştürülmesinin mümkün olmadığı gerçeğini belirtiyor. Buna rağmen bazı madenlerin gümüşe ve diğer şeylere dönüştürülebildiği anlatılıyor. Buradan anlaşılan İmam Cafer'in öğrencisi olan Cabir'in simya değil kimya biliminin kurucusu olduğu söylenebilir. Simya daha çok hayal ürünüyken kimya, gözlemlenebilen bir bilim dalıdır. Lauser'den çok önce İmam Sadık ve talebesi kimya biliminin temelini atmıştır. Hz. İsa'nın İncil'inde 12 havarisi vahiy alarak elçi konumunda oldukları gibi 12 imam da Peygamberimizin getirdiği Kur'an'ın davetçisi olarak bir nevi elçi görevi yapmışlardır. Her çağda gelen İmam Gazzâlî gibi gerçek İslâm âlimleri 12 İmamın ilminden istifade ederek ancak müceddid seviyesine ulaşabilmiştir. Son olarak da Hz. Mehdi vahiy ile destekli vehbi ilimlerle gelecek. Demek ki kesbi ilimlerin gösterdiği hakikatleri vehbi ilimlere sahip olan manevi liderler daha net ve vasıtasız hakikate ulaşabiliyorlar Allahuallem.

Tabiatçıların İddialarına Cevaplar

Sayfa 44'te tabiatçılara (materyalistler) akılcı cevaplar vererek ilzam ediyor.

Mufazzal bin Ömer, İmam Caferi Sadık'a: "Bir grup insan doğadaki mükemmel şeylerin tabiatın işi olduğunu söylüyorlar" dedi.

Şöyle dedi: "Onlara tabiat hakkında şöyle sor: O bu gibi işleri yapabilecek güç ve bilgiye sahip midir yoksa öyle değil midir? Eğer onun ilim ve güç sahibi olduğunu söylerlerse yaratıcıyı ispat etmelerine engel olan şey nedir? Bunlar O'nun sanatıdır.

Bu işler doğru bilinç ve bilgelik üzere olduğu halde bunları bilgi ve güç olmadan yaptığını iddia ederlerse bu fiillerin hâkim bir yaratıcıya ait olduğu anlaşılır. Onların "tabiat" olarak adlandırdıkları şey ise O'nun yaratıştaki yöntemidir işlerini bu yöntem üzerine uygular."

İnsanın Üstünlüğü

Sayfa 46'da insanın üstünlüğünü anlatırken iki ayağı üzerinde dik durarak ve ellerinin aletleri tutmaya elverişli olması ve bunlar-

dan dolayı dört ayaklılardan farklı olduğunu çok güzel anlatmış. Böylece Kur'an'daki iki ayakla yürüyen insanın dört ayak üzerinde olandan farklı olduğuna işaret eder. Ve böylece Allah'ın insanın hayvan türünden tamamen ayrı olarak sadece insanın iki ayak üzerinde yaratıldığı anlaşılmış olur.

“Ve bütün canlıları sudan yaratan Allah'tır. Öyle ki, kimi karni üzerinde sürünür, kimi iki ayağı, kimi de dört ayağı üzerinde yürür. Allah dilediğini yaratır; çünkü O, gerçekten de her şeye gücü yetendir.” (Nûr, 45)

“Ey Mufazzal! Yaratılışında insana özel kılınarak ona onur ve hayvanlara nispetle üstünlük kazandıran şeylere bak! O ayakta dik durabilecek ve dengeli oturabilecek şekilde yaratılmıştır. Elleriyle ve diğer organlarıyla eşyaları kavrar, onlar vesilesiyle çalışır ve iş görür. Eğer dört ayaklılar gibi yüz üstü yaratılmış olsaydı işlerin hiçbirini yapmaya gücü yetmezdi.”

Bilimsel Gözlem ve İnceleme Metodu

Bilindiği üzere Müslümanlar İslâm'ın ilk yayılış çağından itibaren karşılaştıkları yeni medeniyetlerden faydalı gördükleri ilimleri almışlardır. Hint, Yunan, Mısır, Çin medeniyetinden yararlanmışlar ve bu medeniyet ve bilimsel veriler üzerine derin tetkik ve incelemeler yapmışlardır. Batılı bazı düşünürlerin çarpıtarak söylediği gibi Müslümanlar özellikle Yunan bilimsel birikimini Arapçaya çevirerek sadece aktarma ve taklit yapmamışlardır. Yunan felsefesi sadece teorik bilgiler içermekteydi. Müslümanlar bu bilgileri geliştirip, yanlışlarından arındırıp pratik olarak teknolojiye de uyarlamışlardır.

İncelediğimiz bu kitabın insan anatomisini anlatan yerlerinde İmam Caferi Sadık o kadar detaylı bilgi veriyor ki bu bilgileri gözlem yapmadan veremez. Bazılarının sandığı gibi o dönemde tercüme edilen Yunan felsefesinden tamamen alınmış olamaz. Araplarda da bu bilgiler zaten mevcuttur. Ayrıca kadavra işlemleri yapmadan kitaptaki sayfa 51'de geçen beyin, sayfa 54'te de kalp ve akciğerin işlevinin anlatıldığı konuda sadece teorik bilgi edinerek bu kadar kapsamlı anlatılamaz. Anlaşılan o ki İmam Cafer 300 kişilik medre-

sesinde tam bir bilim adamı gibiydi. Ayrıca kitap bu yönüyle insan denen meçhule benzetilebilir.

“Eğer perde kalksaydı da beyni görebilseydin onu tutup sarılması önlemek ve dışarıdan gelecek etkenlerden korumak için birbiri üzerinde olan tabakalarla (hucub) kaplanmış olduğunu anlardın. Aynı şekilde kafatasının beyni çökertici darbelerden korumak için miğfer konumunda olduğunu görürdün...”

“Bil ki kalbin içinde delikler vardır. Karşılığında akciğerin içinde de onun gibi delikler vardır ve kalbin ısınmasını engeller. Eğer bu delikler (arasında) uyumsuzluk olur ve birbirleriyle irtibatı kesilirse bundan dolayı hava kalbe ulaşmaz. Bu ise insanın helak olmasına (ölümüne) neden olur. Acaba düşünceli ve zeki bir kimse böyle bir şeyin rastlantı eseri olduğu iddiasını mümkün görebilir mi? Böyle bir sözü akıl kabul eder mi?”

Gazzâlî’deki Bilimsel Bakış İmam Cafer’in Metodudur!

Dikkat çekici bir konu da İmam Gazzâlî’nin “el-Hikmeti fi Mah-lukatillah (Allah’ın Yarattıklarındaki Hikmetler) isimli eserinin aynı İmam Cafer’inin bu eseriyle benzer olmasıdır. İçerisindeki bilgiler çok yerde örtüşmektedir. İmam Gazzâlî, ehli beytin imamı olan Caferi Sadık’ın eserinden alıntı yaptığını ifade etmeden bu bilgileri aktarmış görülüyor. Çünkü o dönemde İslâm âleminde Şii ve Sünnilik arası siyasi büyük bir çatışma vardı. Bu krizi tetiklememek için veya şartlar uygun olmadığı için İmam Gazzâlî ismini vermeden İmam Caferi Sadık’ın bu eserinden epeyce alıntılar yapmış. İmam Gazzâlî’nin ehli beyte olan sevgisi eserlerinde aslında görülmektedir.

Sayfa 49’da iki tane başın olmaması örneği Gazzâlî’nin kitabındaki örneğin aynısı.

“Baş, tek olarak yararları olan organlardandır. Birden fazla baş olması insanın yararına değildir. İhtiyacı olmadığı halde ikinci bir başının olmasının ona ağır geleceğini görmüyor musun? Bundan dolayı insanın gereksinimi olan bütün duyular tek bir başta toplanmıştır. Ayrıca insanın iki başı olsaydı iki kısma

ayrılması gerekirdi. Onlardan biri ile konuşursa diğeri amaçsız ve gereksiz bir şekilde askıda kalırdı.”

Sayfa 55'te anüs ve özellikleri bölümünde Gazzâlî'nin kitabındaki tuvaletin evin en kuytu köşesinde olması örneği birebir anlatılıyor. Bunun gibi iki kitap tamamen birbirinden alınan bilgilerle dolu.

“Ey Mufazzal! Şimdi de yeme ve içmede insana (bağışlanan) büyük nimet ve (idrâr ve dışkı gibi) fazlalıkların atılmasındaki kolaylık hakkında düşün! Acaba bir evin yapısında tuvaletin onun en örtülü ve gizli yerinde olması düşüncenin güzelliğinden değil midir? Aynı şekilde Allah, atıkların çıkış borusunu insanın (vücudunun) en örtülü ve gizli yerinde karar kılmıştır. Onu arkasında apaçık veya önünde çıkıntı karar kılmamış, tersine bedenin gizli bir yerinde yer almış, örtülmüş ve perdelenmiştir. Uyluklar üzerine kapanmış, kalçalar üzerlerindeki etler sayesinde onu saklamıştır. İnsan tuvalete ihtiyaç duyduğunda doğal şekilde oturur ve anüs atıkların (kolayca) süzülüp çıkacağı bir şekle gelir. Öyleyse iyiliklerini aşikâr eden ve nimetleri sayılamayan kimse kutludur.”

Sayfa 56'daki tırnaklar ve saçların yaratılış hikmeti anlatılırken bölümü de birebir Gazzâlî'nin kitabıyla benzer. Gazzâlî'ye birileri İmam Cafer'in bu kitabını isnat ederek Sünni bir âlimin her konuda bilgili olduğunu göstermeye çalışmış olabilir mi? Bence Gazzâlî, İmam Cafer'den yararlandı, ismini vermedi. Çünkü o dönem Sünni, Şii arasında çalkantılar çoktu. Gazzâlî, ehlibeyt imamlarına çok değer vermiş olduğu görülüyor. Zaten Gazzâlî'nin eserlerinde İran irfanını net görebiliyoruz ki bu irfana ehlibeyt imamları çok etki etmiştir.

Maniheizm ve Darwinizm'in Körelmiş Organlar Bahsindeki Benzerliği

Sayfa 57'deki maniheistlerin kasık ve koltuk altı tüylerini kötü görmesi acaba evrimcilerin de bu gibi tüylerin fazla ve gereksiz, önceki atalardan kuyruk sokumu gibi erkeklerde meme gibi kalıntı olduğu iddiası olabilir mi? Eğer aynıysa Darwin yeni bir şey söylememiş eski inkârcıların görüşlerini aktarmış olur.

“Ashab-ı Manî⁸¹ ve bunlarla benzer (düşüncede) olanlar, yaratılıştaki kusur bulmak için gayret gösterdiklerinde kasık ve koltuk altında tüylerin büyümesini kasıtlı olarak kusurlu buldular. Ama bunun o yerlerdeki rutubetten (terden) kaynaklandığını anlamadılar. Neticede otların sulak ve rutubetli yerlerde yetişmesi gibi oralarda da tüyler biter. O fazlalıkların (vücut atıklarının) kabulü için bu yerlerin diğer yerlere göre daha örtülü ve daha uygun olduğunu görmüyor musun?”

Ayrıca bunlar insan bedeninin sıkıntı ve eziyetlerini üstlenmeye zorlayan şeylerdendir. Çünkü bu işte onun yararına olan şeyler vardır. Bedenin temizliğine özen göstermesi ve fazla olan tüylerini alması kötülüğünü ve hırsını kırar, tersliğini (huysuzluğunu) önler, onu iş yapmamak ve küstahlık gibi boşluğa iten şeylerden uzaklaştırır.”

İmam Caferi Sadık'ın Tıp İlimi

Sayfa 61'de verilen saray örneği aynı şekilde İmam Gazzâlî'nin kitabında da veriliyor. Sarayın görevlileri ve işlerinin yapılması Allah ve kâinata koyduğu güçlerin işleyişine benzetilmiş. Bu sayfada İmam Caferi Sadık doktorların kitaplarından bahsediyor ki o dönemde tıp ilmi ile ilgili ellerinde mevcut çok kitap olması gerekir. Galen, Hipokrat gibilerin önceden beri bilgileri yaygındı. Ama İmam Sadık bizim bu aktardığımız o kitapların anlatımına benzemez diyor ve dini ve hikmet konularının anlatıldığını onlardaki gibi kuru hikmetsiz bir bilgi olmadığını yazıyor.

“Belki sen bizim bu tür konular hakkındaki konuşmamızı fazla ve gereksiz görebilirsin. Bu bilgilerin burada dile getirilmesinin amacı: Bunların tıp kitaplarında dile getiriliş amacıyla aynı değildir ve bizim bunlar hakkındaki sözümüz onların (doktorların) sözleri gibi değildir. Çünkü onlar bu güçleri tıp mesleğinde onlara olan ihtiyaç ve bedenin sağlığı açısından dile getirmektedirler. Biz ise apaçık nitelikleri ile beyân ettiğimiz gibi ve ondaki

81 Maniheizmin kurucusu Manî'nin adıdır. Manî'nin dostları anlamına gelir.

tasarım ve incelikler hakkında verdiğimiz örnekte olduğu gibi bu güçleri dini inancın doğru düzgün olmasında ona olan ihtiyaç ve yoldan çıkıp sapmış nefislere şifa olması amacıyla dile getirdik.”

İmam Sadık'ın Diyalektik Materyalizme Eleştirisi

Sayfa 63 zıtların çatışması konusunda imam Caferi Sadık bu düşünceyi benimseyenlerin hatasını anlatıyor: Herakleitos'un zıtların çatışması oradan Hegel ve Darwin'de doğal seçim ve diyalektik materyalizmin önü açılmış ki tüm bu materyalist bakışa bir cevap vermesi İmam Sadık'ın ne kadar önemli olduğunu bizlere gösteriyor.

“Acaba ezber ve unutmamanın insan vücuduna yerleştirilmiş olduklarını görmüyor musun? Oysaki bu ikisi birbirinden farklı ve birbirine (tamamen) zıttırlar ve her ikisinde de insan için bir fayda kararlaştırılmıştır. Eşyaları (varlıkları) birbirine zıt iki yaratıcı arasında bölüştürenler bu zıt ve ayrı şeyler hakkında ne söyleyebilirler? Görüyorsun ki (bu şeyler) insana yarar ve menfaat sağlama konusunda bir araya gelmişlerdir.”

Tür İçi Çiftleşme ve Çeşitlilik

Sayfa 82'de zürafanın yaratılışındaki benzerlikler bölümünde ancak tür içinde çiftleşme olabileceğini anlatıyor ki bu bilgiyi günümüz biyoloji biliminin kabul ettiği bir gerçek. Sonunda tüm bunların Allah her şeyi gücünün yettiğinin göstergesidir diyerek çeşitliliğin ve benzerliklerin hikmetini çok güzel ifade etmiş.

“Zürafanın yaratılışı, organlarının farklılığı ve bazı türdeki hayvanlarla olan benzerliği hakkında düşün! Başı atın başına, boynu devenin boynuna, toynakları sığırın toynağına ve derisi kaplanın derisine benzer. Cahil ve bilgisiz bir grup insan Allah'ın (Zürafayı yaratışı) hakkında şöyle zanda bulundular: (Zürafa) çeşitli türde erkek hayvanın birleşiminden meydana gelmiştir. Bunun sebebi değişik türdeki birçok kara hayvanının su içmeye geldiklerinde bazı otçul hayvanlarla çiftleşmeleridir. Bunun neticesinde böyle bir tür ortaya çıkıyor ki o değişik türlerden alınmış gibidir. Bu (düşünce) söyleyenin bilgisizliğini ve Allah'ı çok az

tanıdığını gösterir. Hiçbir zaman bir türdeki hayvanlar başka bir türdeki hayvanlar ile birleşmezler. Ne at deve ile çiftleşir ve ne de deve sığır ile çiftleşir. Sadece birbirine benzeyen ve yaratılışları birbirlerine yakın olan bazı hayvanlar çiftleşirler, örneğin; at eşek ile çiftleşir ve bunun sonucunda katır dünyaya gelir. Kurt da sırtlan ile birleşir ve bunun sonucunda da sum (bir canlı) dünyaya gelir. Bu iki türden dünyaya gelen varlığın bir organı bir türden ve diğer bir organı diğer türden olmaz. Zürafada olduğu gibi bir organı attan, bir organı deveden ve toynakları sığırdan olmaz. Tersine katırda gördüğün gibi, ikisinin arasında her ikisinden karışmış gibi olur. Başını, kulaklarını, bacaklarını (butlarını), toynaklarını ve kuyruğunu at ve eşeğin bu organları arasında orta bir halde görürsün. Katırın anırması, sanki atın kişnemesi ve eşeğin anırmasının karışımıdır. Bu da cahillerin iddia ettikleri gibi zürafanın değişik türde hayvanların (bir hayvanla) çiftleşmesinden olmadığını delilidir. Tersine o Allah'ın yaratıklarından kudretini gösteren şaşırtıcı bir yaratığıdır ki güç yetiremediği hiçbir şey yoktur. Bilinmelidir ki bütün hayvan türlerinin yaratıcısı O'dur. Onların organlarından dilediğini, dilediği hayvanda bir araya getirir ve onlardan dilediğini, dilediği hayvanlara dağıtır. Dilediğini yaratılışta artırır ve dilediğini de ondan eksiltir. (Bunlar) her şeye gücünün yettiğini gösterir ve hiçbir şey O'nun iradesini aciz (güçsüz) kılamaz.

(Zürafanın) boynunun uzun olmasına ve bunun ona yararına gelince; onun yurdu ve otağı uzun ağaçlarla dolu ormanlardır. (Ağaçları) göğe doğru yükselip gitmiştir. Bu nedenle onun vesilesiyle ağaçların çevrelerine uzanıp yapraklarından alabilmesi ve meyvelerini yiyebilmesi için uzun bir boyuna ihtiyacı vardır.”

Darwinizmin Temel Argümanı: Maymunun Yaratılışı ve İnsan ile Maymun Arasındaki Fark

İmam Caferi Sadık, Kitabının 84. sayfasında insan ile maymun arasındaki birtakım benzerliklerden yola çıkarak birbirinden türediği düşüncesine saplananların yanılığını ortaya koymuş ve

benzerliğin hikmetini şöyle özetlemiş “insana kendisinde bir ibret olması, onun da tıynetinin (çamur, balçık, malzeme, yapı ve mizaç) ve kaynağının hayvanlarla aynı olduğunu bilmesi içindir.” Ayrıca benzer yönlerindense farklı yönlerinin daha önemli olduğuna dikkat çekmiş.

Günümüzde de zaman zaman gündeme gelen insan ile maymun genlerinin yüzde 98 benzerliği yıllar önce kasıtlı üretilmiş propaganda amaçlı bir slogandır. Bu benzerlik insanda ve şempanzede bulunan 30-40 civarındaki bazı temel proteinin amino asit dizilimlerinin benzerliğinden yola çıkılarak yapılmış olağanüstü abartılı bir genellemedir. Bu proteinlere karşılık gelen DNA dizilimleri üzerinde “DNA hibridizasyonu” adı verilen bir yöntemle “sekans analizi” yapılmış ve sadece bu sınırlı sayıdaki proteinler karşılaştırılmıştır.

Oysa insanda yüz bin civarında gen ve dolayısıyla bu genlerin kodladığı 100 bin kadar protein vardır. Bu yüzden, 100 bin proteinin sadece 40 tanesinin benzemesiyle insan ve maymunun bütün genlerinin yüzde 98 aynı olduğunu iddia etmenin hiçbir bilimsel dayanağı yoktur.

Genetik prensiplerine göre, türleri tanımlayan genetik bilgiler kendi gen havuzları içinde sabittirler. Bu genetik bilgiler kendi gen havuzunun dışına taşmaz. Ortaya çıkan varyasyonlar asla türün karakteristik özellikleri dışında bir özellik kazandıramaz, türler arasında geçiş olamaz.

Elbette insan bedeninin diğer canlılarla moleküler benzerlikleri olacaktır; çünkü aynı elementlerden oluşmakta, aynı suyu ve atmosferi kullanmakta, aynı moleküllerden oluşan besinleri tüketmektedir. Elbette ki metabolizmaları ve dolayısıyla genetik yapıları birbirine benzeyecektir. Ama bu “ortak malzeme”, bir evrimin değil “ortak tasarımın”, yani hepsinin aynı plan üzerine aynı Yaratıcı tarafından yaratılmış olmalarının sonucudur.

“Kendi yaratılışımızda ve O’nun (yeryüzüne) serpiştirdiği hayvan (tür)ler(in)de bütün kalpleriyle inananlar için (ibret verici) mesajlar vardır.” (Câsiye Sûresi, 4)

İmam Caferi Sadık çok özet bir bilgi aktararak maymunun yaratılışı ve insan ile maymun arasındaki farkı çok veciz bir şekilde dile getirip 1350 sene öncesinden Darwinizme güzel bir cevap vermiştir. Kendi devrindeki tabiatperestler bu düşüncelere sahipti. Biz evrim düşüncesinin çok eski bir pagan düşüncesi olduğunu biliyoruz. O zamanki maniheistler, tabiatperestler bu sözleri dile getiriyorlardı. İmam Caferi Sadık da çok özlü bir cevap vererek tâ o zamandan evrim anlayışını çürütecek aklî delilini ortaya koymuş. Kendisi şöyle söylüyor:

“Maymunun yaratılışı ve birçok organının insanla benzerliğine dikkatlice bak! Kastettiklerim baş, yüz, omuzlar ve göğüştür. Aynı şekilde iç organları da insanın iç organlarına benzemektedir. Bununla özellikle aklı ve zekâsı vardır ki onun vesilesiyle eğiticisinin verdiği eğitici komutları anlar, insanın yaptıklarından gördüğü birçok şeyi taklit eder. Hatta insanın yaratılış ve karakterindeki plan ve tasarım onun yaratılışında sahip olduğu özelliklere yakındır. Bu insana kendisinde bir ibret olması, onun da tıynetinin (çamur, balçık, malzeme, yapı ve mizaç) ve kaynağının hayvanlarla aynı olduğunu bilmesi içindir. Çünkü bu yakınlıkla onların yaratılışına yaklaşmaktadır. Eğer kendisini üstün kılan zihin, akıl ve konuşmadaki fazlalıkları olmasaydı, insan da hayvanlar gibi olurdu. Maymunda, onu insandan ayıran burun ve ağız arasındaki çıkıntı, sarkık kuyruk ve bedeninin tamamını kaplayan tüyler gibi bazı fazlalıklar vardır. Eğer insana verildiği ölçüde zihin, akıl ve konuşma özelliği maymuna da verilseydi bu farklılıklar onun da insana katılmasına engel olmazdı. (Ama) insan ile maymunu yaratılışta birbirinden ayıran birtakım ayraçlar vardır ki bu onun akıl, zihin ve konuşmadaki eksikliğidir.”

Hayvanların Birçok Konuda İnsanlardan Yetenekli Olması Evrimi Altüst Ediyor!

Sayfa 86’da hayvanlar ölecekleri zaman bir kuytu köşeye çekilir bu aynı insanların ölümlerini gömmesine benzer ki Kur’an’da karganın Kabil’e bu konuda yol göstermesini akla getirir. İnsanlar evrimsel

aşamadan eğer geçseydi durum tam tersi olmalıydı. Hayvana verilen bazı içgüdüler insanın keşfettiği medeni ve akli gelişmelerden daha ileridedir.

Doğa ve canlılar gözlemlenerek bunlardaki üstün yaratılış özelliklerinin teknolojiye aktarılmasına biyomimetik denilmektedir. Darwin'in "Hayvanlardaki Duygular" kitabında canlıların bu üstün özellikleri hikmetsiz bir bakış açısıyla işlenirken İmam Cafer'in Tevhid kitabının hikmetli, bilimsel yaklaşımı arasında kapanmaz bir fark vardır.

Sayfa 94'te kuşların renklerindeki çeşitliliğin tesadüfen ve türlerin karışımıyla olduğu iddiasına güzel bir cevap veriliyor. Çeşit çeşit renkler Allah'ın eşsiz sanatının delileridir.

Sayfa 131'de yaratılıştan örnekler vererek onların gelişmesini anlatıyor. Ağaç ve otağ örneğiyle. Bu biyomimetğin ifadeleridir ki o tarihte sanayi ve teknolojinin tabiattan örnek alarak gelişebileceğini öngörmek harikulade bir şey.

Bu konuda Bediüzzaman, peygamberlerin mazhar olduğu mucizeler, insanlığın fende ulaşacağı hedefleri gösterir. Peygamberlerin böylece, sadece manevi kemâli değil, maddî kemâli de temsil ettiğini belirtir:

"Kur'an-ı mucizu'l Beyân'ın en parlak âyetleri olan mucizât-ı enbiya âyetleri, birer hikâye-i tarihiye olarak değil, belki onlar, maâni-yi irşâdiyeyi tazammun ediyorlar. Evet mucizât-ı enbiyâyı zikretmesiyle fen ve san'ât-ı beşeriyenin nihâyet hududunu çiziyor. En ileri gâyâtına parmak basıyor. En nihâyet hedeflerini tâyin ediyor: Beşerin eline dest-i teşviki vurup o gâyeye sevk ediyor. Hatta denilebilir ki, mânevîkemâlât gibi, maddî kemâlâtı ve hârikaları dahi en evvel, mucize eli, nev-i beşere hediye etmiştir..."⁸²

82 Sözlür, Yirminci Söz. "Kur'an'ın en önemli âyetlerinden olan peygamber mucizeleri, sadece birer tarihî hikâye değil, aynı zamanda insanlara yol gösterici anlamlar taşır. Peygamber mucizelerini anlatırken, insanlığın bilim ve sanatlarının sınırlarını belirler. İnsanlığın ulaşabileceği en yüksek hedeflere dikkat çeker. O hedeflere yönelmesi için insanları teşvik eder. Hatta denebilir ki, manevi mükemmellikler gibi, maddi harikaları ve

Bu temel düşünceden hareket eden Bediüzzaman, elektrik, tren, tayyâre/uçak, telgraf, televizyon, artezien kuyuları, ateşte yanmayan madde (amyant), ışınlama, tıpta ölümlerin diriltilmesi, cin ve şeytanların teshîr ve istihdamına kadar pek çok harikaya Kur'an'ın âyetlerinden örnekler verir. İnsanların ilim ve sanat yoluyla bunları elde etmeye teşvik edildiklerini söyler.

Yine insanı maddi imkânlar ve kabiliyetler açısından küçük bir serçe kuşu kadar uçamadığını ancak manevi açıdan yüksek mertebelere ulaşabileceğini kıyaslayarak şöyle demektedir:

İnsan hayat-ı dünyeviyesine lâzım olan amel ve iktidar cihe-tinde, en ednâ (küçük) bir serçe kuşuna yetişmez. Fakat hayat-ı ma'neviye ve uhreviyesine lâzım olan ilim ve iftikâr (fakirliğini gösterme) ile tazarru' (yalvarma) ve ibâdet cihetinde, hayvanâtın sultanı ve kumandanı hükmündedir. Demek ey nefsim! Eğer hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i maksad yapsan ve ona dâim çalışsan, en ednâ bir serçe kuşunun bir neferi hükmünde olursun. Eğer hayat-ı uhreviyeyi gaye-i maksad yapsan ve şu hayatı dahi ona vesîle ve mezra (tarla) etsen ve ona göre çalışsan, o vakit hayvanâtın büyük bir kumandanı hükmünde ve şu dünyada Cenâb-ı Hakk'ın nazlı ve niyâzdâr (yalvaran) bir abdi (kul), mükerrem (değerli) ve muhterem bir misafiri olursun. İşte sana iki yol. İsteddiğini intihâb (seçme) edebilirsin. Hidâyet ve tevfiği Erhamürrâhimînden iste." (Sözler, 10)

Yaprakların Yaratılış Hikmeti

Sayfa 132'de yaprakların yaratılış hikmeti o kadar harika ve gözleme dayalı bir şekilde anlatılıyor ki 8. Yüzyılda mikroskopun olmadığı dönemde bunların gözlemlenmesi mümkün değildir. Yapraklardaki damarların suyu nasıl taşıdığı anlatılıyor.

Buradaki bahar ayında birkaç günde milyarlar adedince yaratılan yaprakların insan eliyle bir yılda bir tanesinin yapılamadığı anlatılıyor ki Bediüzzaman'ın tabiattaki fabrikalar misallerine çok benziyor:

üstün başarıları da ilk olarak mucizeler insanlığa sunmuştur..." (Türk okuyucusunun daha iyi anlayabilmesi için sadeleştirilmiştir).

“Esbab yalnız birer bahanedirler, birer perdedirler. Dağ gibi bir çam ağacının cihazatını dokumak ve yetiştirmek için bir köy kadar yüz fabrika ve tezgâh yerine küçücük çekirdeği gösterir.”⁸³

Bu bilgiler sadece gözlem ve hikmet olamaz. Ayrıca Allah’ın vahyetmesi söz konusu Allahuallem.

Kur’an’a Göre Vahiy ve Nebi (Nübüvvet)- Resul (Risalet) Arasındaki Fark

Vahyin Çeşitli Şekilleri:

Kur’an’ın anlam zenginliği sebebiyle bir kelimenin bazen birkaç ayrı anlamı barındırdığını görüyoruz. Mesela “salat” kelimesinin Kur’an’da geçtiği yere göre namaz, dua, yakınlık, destekleme gibi farklı anlamlar içerdiğini görüyoruz. Buna, ikiden fazla mananın, tek lafızda toplanması yani müşterek lafız denilir. Önceki makalemizde değindiğimiz gibi birden fazla kelimenin tek anlama gelmesi (müteradif) ise Kur’an’da yoktur. Örneğin “haram” kelimesinin ifade ettiği anlam bu kelimenin dışında başka kelimelerle ifade edilmez. Sadece Yüce Allah’ın haram dedikleri haramdır.

Kur’an’da vahiy kelimesi de yukarıda izah ettiğimiz müşterek lafız veya vücut denilen çeşitli anlamlar içeren bir kelimedir. Geçtiği yere göre ve kullanım biçimine göre farklı anlamlar kazanır.

Kur’an’da vahyin çeşitli şekillerde geldiğini görüyoruz. Mesela arıya vahyedilmesi (Nahl, 68-69), gökyüzüne görevinin vahyedilmesi (Fussilet, 12) gibi vahiy çeşitleri Allah’ın varlıklara yüklediği programlardır. Bu varlıklar Allah’ın koyduğu bu programın dışına çıkmaz. Bunun diğer adı Allah’ın varlıklara hidâyet etmesi yani, gidecekleri yolu, amacı doğal olarak bilmeleridir.

Diğer bir vahiy çeşidi Allah’ın Hz. Mûsâ’nın annesine vahyetmesi gibi, insanların yoğun düşünceler altındayken içlerine yapacakları bilgilerin doğmasıdır. Mesela, Newton’un yoğun düşünceler altındayken kafasına elma düşmesiyle yerçekimini keşfetmesi gibi. Bu tür vahiyler duyu organları aracılığıyla elde edilir.

83 Sözler, On Dördüncü Söz’ün Zeyli.

Peygamberlere Allah'ın gaybi haberleri bildirdiği vahiyler ise duyular aracılığıyla da olur direkt kalbe veya zihne Allah'ın doğrudan veya Ruhü'l Kudüs aracılığıyla uyanırken veya rüya halinde gönderdiği metafiziksel vahiy şeklinde de olur.

Hz. Muhammed (sav)'e gelen ilk vahiy melek aracılığıyla olmuştur. Bu vahiy şeklinin Kur'an'da Nuh kavminden önceki insan topluluklarına geldiklerini anlıyoruz. Kendisine direkt ilk vahiy gelen kişi Nuh (as)'dır. Âdem (as)'a vahiy geldiğine dair Kur'an'da bir bilgi yoktur. Fakat Allah'ın onu seçtiğini ve ona yol gösterici olarak akıl ve ruh verdiğini görüyoruz.

Nuh peygambere kadar her topluma uyarıcılar gelmiştir. Kur'an'da, **“Hiçbir ümmet yoktur ki içinde bir uyarıcı gelip geçmiş olmasın.”** (Fâtır, 24) buyurulmaktadır. Bu uyarıcılar Hz. Muhammed (sav)'e ilk gelen vahiydeki gibi melek elçiler olarak gelmiştir. Bu toplumlara Allah emirler ve hükümler göndermemiş, sadece tövbe ve yakarış yapmalarına yönelik manevi ilkeler, melek elçiler aracılığıyla gönderilmiştir. Nuh peygamber hakkında Kur'an'da şöyle denilmektedir: **“Andolsun biz Nuh'u kavmine elçi olarak gönderdik. O da şöyle dedi: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka ilâh yoktur. Artık sakınmaz mısınız?”** (Mü'minûn, 23)

Bu âyette Nuh'un toplumuna tevhid ve kulluk emrediliyor. Ayrıca yeryüzünde birtakım şeyleri, şimşek tanrısı, yağmur tanrısı, su tanrısı, ateş tanrısı kısaca tabiatı kutsamalarını söylemektedir.

Nuh kavminde inkârcıların önderleri, o dönemin sahte din ve bilim insanlarıydı. Bunlar tabiat güçlerini kutsallaştırarak Yüce Yaratacıcıyı göz ardı edip, gözle görülen maddi güçleri tercih ediyorlardı. Böylece ellerinde tuttıkları bu sahte bilimle alt sınıfı uyutuyor, bir nevi köleleştirip, kendilerine bağımlı hale getiriyorlardı. Nuh (as)'ın bu sahte düzeni yıkan çağrısı karşısında halka ilahlarınızı bırakmayın diyorlar böylece onları sömürüyorlardı. Âyette şöyle geçmektedir: **“Sakın ilâhlarınızı bırakmayın. Vedd'i, Suvâ'i, Yeğûs'u, Yeûk'u, ve Nesr'i kesinlikle bırakmayın”** dediler.” (Nûh, 23)

Nuh'a kavminin verdiği tepkiyi Kur'an şöyle anlatıyor: “Kavminden inkâr eden ileri gelenler dediler ki: “Bu sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Size üstün olmak istiyor. Allah dileseydi melekleri indirirdi. Biz önceki atalarımızdan da bunu duymadık.” (Mü'minûn, 24)

Dikkat edilirse inkârcılar (sahte din adamları) “Allah dileseydi melekleri indirirdi” diyorlar. Yani önceki atalarından meleklerin elçi olarak geldiğini biliyorlardı. Senin gibi aramızdan bir beşer nasıl elçi olur diyorlar. Vahyi gözlerinin önünde müşahhas bir varlığını (meleğin) getirmesini bekliyorlar.

Nebi (Nübüvvet) ve Resul (Risalet) Arasındaki Fark:

Peygamber Farsça bir kelimedir. Türkler İslâm'a Farşlılardan sonra ve onların kültürel etkisinin güçlü olduğu dönemde girdikleri için temel dini kavramlarımız genelde Farsçadır. Mesela, namaz, oruç, abdest... vb.

Kur'an kelimelerinin anlam derinliği çok yüksek olduğu için Resul ve Nebi kelimelerinin ortak adı olarak kullanılan Farsça peygamber kelimesi önemli bir takım anlam kayıplarına sebep olmuştur. Önceki makalemizde de bahsettiğimiz gibi Kur'an'da her bir kelimenin müstakil bir anlamı vardır, başka bir kelimenin yerine kullanılması anlam kaybına sebep olur.

Konuyla ilgili olarak Nebi ve Resul kavramlarına da kısaca değinmek gerekmektedir.

Nebi kelimesi, “n-b-e” (nebe) kökünden türemiştir. Bu kökten gelen Nebi kelimesinde iki anlam oluşuyor, hem “kendisine bilgi/haber verilen” hem de “bilgi/haber veren”. Buradan hareketle “Nebi” kelimesi; Allah'tan kendisine bilgi (vahiy) gelen ve bu bilgiyi (vahyi) diğer insanlara ulaştıran kişi anlamlarını birlikte içermektedir. Ayrıca Nebi kelimesinin yükseklik, yücelik anlamındaki “n-b-v” (nebve) kökünden türediği de kabul edilmektedir. Her iki halde de Nebi, makamı çok yüksek olan ve Allah'tan insanlara önemli gaybi veya diğer konularla ilgili bilgiler getiren kişi anlamına gelmektedir.

Mesela, cennet, cehennem, mahşer gibi gaybi bilgiler veya tabiat olayları ve Allah'ın üstün sanatını anlatan âyetlerdeki gibi insanlığa hakikat bilgisini ulaştırıp akletmelerini sağlayan bilgiler nübüvvet kapsamına girer.

Resul kelimesi, Arapçada “r-s-l” (risl) kökünden türeyip yumuşaklıkla göndermek anlamına gelir. Resul, mesajı ekleme ve çıkarma yapmaksızın ileten kişidir. Resul, Allah'tan aldığı mesajı, vahyi insanlara ulaştıran bir elçidir.

İnsanlığın ilmi gelişmeleri nübüvvet vesilesiyle olmuştur insanlığın hukuki gelişmeleri de Risalet vesilesiyle olmuştur.

Bediüzzaman nebîlerin bu yönüne dikkat çekerek şöyle demiştir:

“İşte, Kur’ân-ı Hakîm, enbiyâları (nebîler), insanın cemaatlerine terakkiyât-ı maneviye (maddi gelişme) cihetinde birer pişdar (önder) ve imam gönderdiği gibi, yine insanların terakkiyât-ı maddiye (maddi gelişme) suretinde dahi, o enbiyânın her birisinin eline bazı harikalar verip yine o insanlara birer ustabaşı ve üstad etmiştir; onlara mutlak olarak ittibâa (takip etmek) emrediyor.”⁸⁴

Kur’anda Resul’e itaat emredilirken nebîlere ittiba (tâbi olma, takip etme) emredilmiştir. Çünkü Resul’e itaat aslında Allah’a itattır. Resul sadece Allah'ın mesajını tebliğ ediyor. Bu sebeple itaat kelimesinin anlamı gönülden boyun eğmektir. Bu, zorlamanın tam zıddı anlamında bir kelimedir. Sadece gönülden boyun eğme Yüce Allah'a ibadet şuuruyla yapılır. Bu, tevhid inancının gereğidir. Nebîlere ittiba edilmesinin emredilmesi çok hikmetlidir. Bu onların açtığı çığırın takip edilmesi anlamına gelir. Bu yönüyle nebîler insanlığın maddi ve manevi gelişiminin öncüleridirler.

Nebîler, resullerden daha çok gönderilmiştir, çünkü insanlığın ilmi gelişmesi toplumsal hukukun da gelişmesine yol açar. Nübüvvet ilimleri, risalet ise ahkâmı (hükümleri) kapsar. Peygamberlerin nübüvveti fert veya toplum tarafından doğrulanır (tasdik) ya da yalanlanır (tezkib). Bu konular itaatle ilgili konular değildir. Re-

84 Sözler, Yirminci Söz, 344.

suller ise toplumuna bunları yap şunları yapma der, yani emir ve yasaklarla gelirler.

Hız. Muhammed'in (sav) nübüvveti Kur'an'dır, risaleti ise "el-kitab" yani ahkâm âyetleridir. Hepsini Allah'ın katındandır. Kur'an varlık âlemindeki hak ve bâtılı ayırt etmiştir. Ahkâm âyetleri ise helâl ve haram arasındaki yolu ayırt etmiş, aydınlatmıştır. Yani Nebi Muhammed'in (sav) nübüvveti ile anlattığı Kur'an âyetleri insanla ve tabiatla ilgili olan bilgileri içerir, bunlar objektif konulardır. Herkesin bakışına sunulur, tefekkür ve imani dersler içeren vahiydir. Resul Muhammed'in (sav) risaletini kapsayan ahkâm âyetleri ise subjektiftir, insanların bakışına sunulmaz, onlar herkesin itaat etmesi gereken vahiydir.

Nebi kelimesinin kökeni olan "nebe" ile "haber" kelimesi farklı anlamlara gelir. Bu bilgiler geçmişle ilgili gaybi konular olabilir. Mesela şu âyetlerdeki gibi: "Sizden öncekilerin, Nuh, Âd ve Semûd kavimlerinin ve onlardan sonrakilerin bilgileri (nebe) size gelmedi mi?" (İbrâhîm, 9); "Bunlar sana vahyettiğimiz gayb bilgileridir (enbae/nebenin çoğulu). Daha önce ne sen ne de kavmin bunları biliyordu. Sabret. Sonuç takva sahiplerinindir." (Hûd, 49)

Bu bilgiler veya gelecekle de ilgili gaybi konular olabilir. Mesela: "Birbirlerine hangi şeyden soruyorlar? O büyük bilgiden mi? Ki onlar onun hakkında ayrılık içindedirler. Hayır. Yakında bilecekler." (Nebe, 1-4)

Nübüvvetle ilgili bu bilgiler, Kur'an'da cennet, cehennem, diriliş, göklerin ve yerin yaratılışı, Âdem'in yaratılışı, kıssalar, tabiat konuları gibi insanı tefekküre yönelten bilgiler içerir. Sadece tabiat ile ilgili 800 yüzden fazla âyet vardır Kur'an'da.

Haber kelimesi ise nebilerin bildirdiği bu gaybi bilgilerin tahakkuk etmesidir. Kur'an'dan şu örneğe bakabiliriz: "Yer, o şiddetli sarsıntısıyla sarsıldığı, yer, ağırlıklarını dışa atıp çıkardığı ve insan: 'Buna ne oluyor?' dediği zaman; o gün (yer), haberlerini anlatacaktır." (Zilzal, 1-4)

Mushafta şöyle buyrulur: **“İşte bu Kitap (el-kitab), kendisinde hiçbir şüphe yoktur, Muttakiler için hidâyetdir. Onlar gayba inanırlar ve namaz kılar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar.”** (Bakara, 1-3)

Bu âyette muttakilerin iki özelliği anlatılmış. Gayba iman ve kulluk. Demek ki Kitap temelde iki kısımdan oluşur, gaybi bilgiler bir de ibadet ve ahkâm yani hukuki konular.

Resulullah (sav) devletini, düzenini nübüvvet makamının üzerine kurdu. Nübüvvet âyetleri ile insanlardaki anlayış, ufuk, tefekkür ve teslimiyet gelişti. Bunun üzerine Rasulullah (sav), toplumsal yapıyı oluşturan yönetim ve hukuk sistemini kurdu.

Kur’anda **“Resul’e itaat edin”** şeklinde gelir âyetler, Nebiye itaat edin kalıbında âyet yoktur. Resul’ün yaptığı risalet görevi direkt Allah’ın koyduğu hükümlerle ilgilidir. Burada Resul kendiliğinden bir şey ekleyemez, söyleyemez sadece risalet görevini yapar, tebliğ eder. Resuller, risalet görevlerinde masum yani koruma altındadır. Nebiler ise nübüvvetle ilgili âyetlerde müçtehit makamındadır. Allah’ın onlara öğrettiği hikmet ile insanlara nübüvvetle ilgili bilgiler bildirir ve açıklarlar.

Bundan dolayı tarih boyunca nebiler, resullerden daha çok gönderilmiştir. Çünkü resuller kitap veya bazı şeriatle (hükümlerle) gelirler, nebiler ise önceki kitaplardaki şeriate tâbi olarak insanlara hem gaybi hem de diğer konularla ilgili vahiy getirirler. Resuller hükümler yerleştirmek için, nebiler ise gaybi veya toplumsal malumat ve bilgilendirme için Allah tarafından gönderilir.

Nübüvvet konusunda nebilere Kur’anda uyarılar, azarlamalar yapıldığını görüyoruz fakat risalet görevinde kusur yapamayacakları yani masum oldukları için resullere bir ikaz içeren âyet gelmemiştir. Örnek olarak şu âyetlere bakabiliriz: **“Girdiği zorlu bir meydan savaşı sonucu değilse, esir almak bir Nebi için yakışık almaz”** (Enfâl, 67); **“Andolsun Allah, Nebi’nin, Muhacirlerin ve Ensar’ın üzerine tövbe ihsan etti.”** (Tevbe, 117)

Bu iki ayet örneğinde görüldüğü gibi resul denilmiyor, nebi deniliyor. Çünkü Peygamberimiz nübüvvet makamında kendisine verilen hikmetle (derin kavrayış) hareket ederdi. Bazen hataya düşerdi ve tövbe ederdi. Allah bu sebeple uyarırdı. Böylece sonradan gelecek ümmeti de kendi çağına göre bu gibi benzer durumlarda zamanın şartlarına göre yeniden içtihat ederek Kur'an'ın her çağda yaşanır olduğunu ortaya koymaları sağlanmış olmaktadır.

Allah, kendisine kitap verilen üç Resul göndermiştir: Mûsâ, İsa ve Muhammed (Allah'ın selamı üzerlerine olsun).

Dâvûd ve Süleyman nebîler de Mûsâ şeriatına uyan İsrâiloğullarına gönderilen birçok nebilerdendir. Bunlara şeriat içermeyen mezmurlar (ilahiler) vahyedilmiştir.

Kur'an'da kendilerine resul denilen Hûd, Şuayb, Lût gibi elçilere kitap verilmemiş fakat ilgili âyetlerden de anlaşıldığı gibi bir takım şer'i kurallar onlara vahyedilmiştir.

Bazı nebîlerle ilgili gelen âyetlerde hem rasul hem de nebi oldukları sanılmaktadır. Mesela İsmâil (as) ile ilgili ayet: **“Kitapta İsmâil’i de an; şüphe yok ki o, vaadinde gerçekte ve insanlara gönderilmiş olan (resul) bir Nebi idi.”** (Meryem, 54)

Âyette **“rasulen nebiyyen”** şeklinde geçmektedir. Aralarında “ve” bağlacı olmadığı için rasul ve nebi idi diyemeyiz. Bazılarının sandığı gibi burada nebi, rasulün sıfatı değildir. Çünkü nebi daha geneldir yani her resul nebidir zaten fakat aksi doğru değildir. Dilbilgisi açısından burada nebi hal (durum) konumundadır. Anlamı şöyle olur: Nebi konumunda gönderilmiştir (mürselen).

Ayrıca İsmâil, Hârun gibi nebîler kendi dönemindeki cari olan kitaba tâbi olarak resul vasfı almıştır. Yani İsmâil babası İbrâhîm'den Hârun da kardeşi Mûsâ'dan dolayı Resul vasfı almışlardır yoksa İsmâil ve Hârun nebîlerin bir başka uydukları ve çağırdukları kendilerine verilmiş Kitap yoktur.

Hız. Muhammed'in (sav) son resul ve nebi olduğu Kur'an'da bildirilmiştir. Şu âyetten bunu anlamaktayız: **“Muhammed, sizin**

adamlarınızdan hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve nebilerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir.” (Ahzâb,40)

Âyette Allah'tan vahiy aracılığıyla gaybi bilgiler alan nebiliğin son bulduğunun bildirilmesi dolaylı olarak şeriat ve kitapla gelen risaletinde tamamlandığı veciz bir şekilde ifade edilmiştir. Çünkü nübüvvet daha genel bir görevken risalet daha özel bir görevdir. Allah, son ilahi mesajı olan Kur'an'la kitap ve şeriatler silsilesindeki tüm peygamberlerin ortak ve tek dini olan İslâm kemâle ermiştir.

“Bugün dininizi sizin için tamamladım, nimetlerimin tamamını size bahsettim ve sizin için din olarak İslâm'ı uygun gördüm.”

(Mâide, 3)

İnsanlar tüm kutsal kitapları her dönemde yeniden anlamak için çaba sarfetmeli, bir nevi nebiler gibi içtihat yapmalıdır. Fakat nebiler içtihatlarında hata yaptıklarında Allah'ın uyarısıyla düzeltiliyordu. Bundan sonra yapılan tüm içtihatlar hatadan masum değildir. İsbetli de olabilir hatalı da.

İşte bu noktada Kur'an'daki resul ve nebi farkının önemi ortaya çıkmaktadır. Allah'ın kitabının tüm âyetlerini ahkâm âyetleri gibi kabul ettiğimizde dinde dinamizm ve içtihadın kapısı kapanıyor. Hatta ahkâm âyetlerinde de lafızdan daha çok maksat öne çıkarılması gerekmektedir. Böylece dinin ruhu her çağda daha doğru ve çağın şartlarını kuşatıcı olarak anlaşılmiş olur.

Yüce Allah, kutsal kitaplarda bildirilen risalet ve nübüvvet makamının Kur'an'la kemâle ermiş olduğunu bizlere bildirmiş, bu makamlarının takip edilmesini, bunların dışında insanın kendi uydurduğu yola girilmemesini bizlere öğütleyerek uyarıda bulunuyor: **“Kim kendisine dosdoğru yol apaçık belli olduktan sonra, Resul'e muhalefet ederse ve mü'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü şeyde bırakırız ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir yataktır o!”** (Nisâ, 115)

Kutsal kitaplarda ve özellikle sahih hadislerde ahir zamanda gönderileceği bildirilen Hz. Mehdi de yeni bir kitap veya şeriatle değil içtihatle gelecektir. Bediüzzaman, Hz. Mehdi hakkında bu

durumu şöyle ifade etmektedir: “En büyük bir müçtehid hem en büyük bir müceddid hem hâkim hem mehdî hem mürşid hem kutb-u azam olarak bir zat-ı nuraniyi gönderecek ve o zat da ehl-i beyt-i Nebevîden olacaktır.”⁸⁵

Depremler, Doğal Afetler Yüce Allah’ın Varlığının ve Merhametinin İşaretleridir

Yüce Allah’ın varlığı ve her şeyi iyilik üzerine yaratmasını göremeyen ateist düşünürler, kendilerince doğru olduğunu sandıkları teodise (kötülük problemi) argümanını ortaya atmaktadırlar. Bu argüman üzerinden en çok doğal afetleri örnek vererek şöyle derler: “Eğer bu âlemin şefkatli ve merhametli bir yaratıcısı olsaydı bu nahoş olaylar gerçekleşmezdi.”

Hâlbuki biz doğal afetlerin “antropik ilke” (insanlı / insaniçinci ilke) ölçüsünde yaratıldığını dolayısıyla evrenin insan yaşamı için özel bir dizayna ve “ince bir ayara” sahip olduğunu görmekteyiz. Bu antropik ilke, bilimsel literatürde bugün çok güçlü bir argümandır.

İmam Cafer-i Sadık, yaklaşık 1300 sene önce manieheist yani kendi dönemindeki ateist düşünceyi savunanlara karşı yazdığı hikmet ve bilgi kaynağı olan “Tevhit” kitabında afetlerin antropik ilke ölçüsünce yaratıldığını şöyle anlatmaktadır:

“Bütün dünyanın bu tür büyük afetlerden korunup muhafaza edildiklerini görmüyor musun ki eğer onlardan biri dünyada meydana gelseydi onu yok ederdi? Bazen insanların uslanmaları ve doğrulmaları için bu hafif (şiddetli) afetler (dünyaya) dokunur. Ayrıca bu afetler sürekli değildir. Tam tersi insanlar bu afetlerden dolayı umutsuzluğa düştüklerinde kaldırılırlar. Böylece bu afetlerin gerçekleşmesi insanlara öğüt ve nasihat, kaldırılması ise rahmet olur.” (s. 144)

Afetlerin tüm sonuçlarının nasıl hayırla sonuçlandığını, Yüce Allah’ın sonsuz merhamet ve hikmeti mucibince özellikle kötüle-

85 Mektubat.

rin içinde bu tür afetlerin iyiliklerine olduğunu İmam Sadık şöyle anlatmaktadır:

“...(Bu tür kimse) insan olduğunu ve Rabbi olduğunu veya kendisine bir zarar dokunacağını veya başına nahoş bir şey geleceğini veya zayıfa merhamet etmesinin kendisine zorunlu kılındığını veya fakire yardım etmesi gerektiğini veya düşküne acımayı veya güçsüz kimsenin acısını paylaşıp sevgi göstermeyi veya acılı kimseye şefkat göstermeyi unuttur. Ama başına bir sıkıntı geldiği ve onun acısını tattığında, öğüt olarak bilgisiz ve gafil olduğunu, çoğu şeyi görür ve kendisine zorunlu kılınmış olan şeyleri yapmaya başlar.” (s. 145)

Yine konunun devamında bu türden acı verici olayları Yaratıcının olmadığına delil görenleri çocuğa benzeterek şöyle der:“...acı ve yakıcı ilaçlara yüzünü ekşiten, zararlı yiyeceklerden men edildiği için öfkelenen, edep ve iş yapmaktan hoşlanmayan, bütün vaktini oyun ve eğlenceye harcamayı seven, her içeceği alıp içen ve her yiyeceği alıp yiyen, kendisini avareliğe sürükleyen kötü zevk ve alışkanlıklardan, lezzetli ve zararlı yiyeceklerin ardında kendisini bekleyen hastalıklardan, terbiyeli olmaktadır iyilikten ve içerisine bazı tiksindirici şeyler karışmış olsa da ilaçlardaki yararlardan habersiz olan çocuklara benzemektedirler.”

Hayata ve ölüme pozitif bakabilmek gerçek mutluluktur. Doğal afetler karşısında iyilerin de hatta üzerine mutlak azap yazılmamışsa kötülerin de kazandığını görmekteyiz. Bizler bazen kötülere iyi bir ceza oldu diyoruz, İmam Caferi Sadık ise onlara bile hayır gözüyle bakıyor:

“Allah, bu afetlerde de her iki grup için yararlar karar kılmıştır. İyiler için olan yararı onların bu dünyadan ayrılarak onun sorumluluklarından rahata kavuşmaları ve sıkıntılarından kurtulmalarıdır. Kötüler için olan yararıysa günahlarından arınmaları ve onları artırmalarına engel olunmasıdır. Sözün özeti şu ki yetenekli bir üreticinin rüzgârın devirdiği bir ağacı veya hurma ağacını alıp çeşitli yararlı işlerde kullandığı gibi yaratıcı da bilgeliliği ve kudretiyle bu işlerin hepsini hayır ve menfaate çeviriyor.

Bilge planlayıcı ve tasarımcının bedenleri ve malları konusunda başlarına gelen afetlerdeki fiilide böyledir. Bu afetlerin hepsini hayır ve menfaate çevirir.” (s. 148)

Depremleri ve tüm gerçekleşen afetleri tesadüfle ilişkilendirmek isteyenlere karşı önceki sayfalarda delillerle cevap veren İmam Cafer, Allah'ın her şeyi en ince detaya kadar hikmetle tasarladığını ve kaderde yaratılandan daha iyisinin olmasının mümkün olmadığını, bunun en makul yol olduğu söyler.

Aynı bakış açısını İmam Gazali müthiş felsefi birikimi ile şu veciz sözle ifade eder: “*Leyste fi'l imkân, ebdeü mimma kâne*” (Olmuş olandan daha iyisinin olması mümkün değildir.)

Son günlerde tüm dünyada ve ülkemizde yaşanan depremler karşısında televizyonlarda uzmanların birbiriyle çelişik açıklamalarını izlemekteyiz. Bazıları fay hatlarını, sismik dalgaları...vs inceleyerek deprem artık yoktur, bazıları ise büyük deprem kapıda gibi farklı farklı açıklamalarla halkın karşısına çıkmaktadırlar. Dolayısıyla insanlar tedirgin olmaktadır.

Yeryüzüne Allah'ın koyduğu bir denge ve ölçü vardır. Allah'ın kanununu dolayısıyla da depremlerin gelişini ve ölçüsünü Kainat Kitabını yani tabiatı inceleyerek anlayabiliriz. Ancak Kutsal Kitabı da Kainat Kitabıyla beraber okuyup Allah'ın muradının nasıl ve neler karşısında gerçekleştiğini görebiliriz.

Kur'an-ı Kerim'e baktığımız zaman Allah'ın evrendeki tüm sistemde mutlak hakim olduğunu, kullarının amellerine göre muamele ettiğini görüyoruz. Birçok doğa olaylarında da ani bir değişimin olduğu her zaman gözlemlenmiştir. Kulların amellerine göre Allah'ın hükümleri zuhur eder.

“Gökte bulunan (Yüce Allah'ın) sizi yerle beraber batırmaya-çağından emin mi oldunuz?” (Mülk, 16)

Yüce Yaratan'ın istediği sosyal adalet düzenine göre hareket eden bir topluma dönüşürsek, korunmuş oluruz. Yaşadığımız bu zaman âhir zamandır. Âhir zamanda büyük bazı sosyal hadiselerin ve doğa olaylarının gerçekleşeceğini, biz dini kaynaklardan öğrenmekteyiz.

İnsanların toplum olarak uyanıp, ayağa kalkacağı zamana Kur'an'da "Kıyamet Günü" denilmektedir. Bu uyanışın olmasının çoğu zaman büyük olaylar sonunda gerçekleştiğini görmekteyiz. Şu Kur'an ayetinde bunu görmekteyiz:

"Bizim kıyamet gününden önce helak etmeyeceğimiz veya şiddetli bir azapla azaplandırmayacağımız hiçbir ülke (memleket) yoktur. Şüphesiz bu, Kitap'ta yazılıdır." (İsra, 58)

İnsanlar kendilerine yapılan uyarı ve mesajları dikkate aldığında ise bu tür bela ve afetlerin kalktığını Yüce Allah bizlere bildirmiştir:

"Oysaki, sen onların içinde iken Allah onlara azap etmeyecekti. Onlar, af dileyip dururken de Allah onlara azap etmezdi." (Enfal, 33)

İmam Cafer Yunan Kaynaklarını Biliyordu!

Sayfa 155'te geçtiği gibi, Yunanca kozmos kelimesinin imam, süs anlamına geldiğini bildiriyor. İmamın bu bilgiye sahip olması Yunanca bildiğini veya tercüme Yunanca eserleri okuduğunu gösteriyor. Mevcut bilgilerden imamların yararlandığını anlıyoruz yoksa onları dışa kapalı sadece vehbi ilimle elde edilen bilgiler sanarak kesbi ilimleri dışlamış değiller. Tüm ilimlerin sahibi Allah'tır.

"Ey Mufazzal! Bil ki bu âlemin Yunan dilindeki kullanımı ve onların bildiği adı 'Kosmos'tur ve anlamı süstür. Filozoflar ve bilgelik iddia edenler ona bu ismi verdiler. Acaba onu bu isimle adlandırmaları onda gördükleri takdir ve düzenden başka bir şey için mi isminin takdir ve düzen olmasına razı olmayıp süs adını verdiler? Bununla onun doğruluk ve mükemmellik üzere olduğuyla birlikte güzelliğin ve zarafetin zirvesinde olduğunu mu bildirmek istediler?"

Cosmos, İngilizce'de evren⁸⁶, kâinat anlamlarına gelir. İmam Cafer-i Sadık'ın Yunanca bildiğinin kanıtlarından olması için şu bilgileri paylaşıyoruz. "Kozmos" kelimesinin "Kozmeo" fiilinden türetildiği iddia edilmiştir. Bu kelime: Düzenlemek, düzene koymak;

86 Yunanca κόσμος (Kosmos).

yönetmek, idare etmek; süslemek, tezyin etmek, bezemek, övmek, methetmek, yüceltmek, onurlandırmak gibi anlamlara gelmektedir.⁸⁷ Aynı kökene sahip kelimelerden “Κόσμημα,” “Κόσμησις” ve “Κοσμητικός” kelimeleri süs, süsleme, bezeme, süsle ilgili gibi anlamlara gelmektedir. Birbiriyle aynı kökten gelen kelimelerin ortak noktası “süs” kelimesidir.

Filozofluk ve bilgelik iddia edenlerden kasıt Pisagor (Pythagoras) ve Pisagorculardır. Bunların bâtil bazı düşünceleri vardır. İmamın “filozofluk ve bilgelik iddia edenler” demesindeki kasıt bu olmalıdır. Pisagor ve taraftarlarının “Kosmos” kelimesini evren manasında ilk kullananlar olmaları meşhur bir bilgidir.⁸⁸

O sıralarda Budist ve maniheist olan Türklerin Müslümanlaşması bazılarının iddia ettiği gibi zorla olmuş olamaz. Yani İmam Caferi Sadık'ın bu eserlerini yazdığı zamanda. Kuteybe, Emevi yayılması politikasını güderek bazı katliamlar yapmış olabilir fakat o dönemde yaşayan 715 yılında Türklere Kuteybe'nin seferi olmuş, İmam Sadık 770 yılında vefat etmiş, kurduğu üniversite ve yetiştirdiği öğrencileriyle maniheizme net cevaplar vermiştir ki Tevhid kitabı tamamen onlara karşı yazılmış. Tarihte şahit oluyoruz ki Emevi politikasının zıddına imamlar tebliğ yoluyla İslâm'ın yayılmasına hizmet etmiştir. Türk bölgelerine giden Ehlibeyt mensupları İmam Rıza başta gelir, İslâm'ın Türkler arasında kılıçla değil gönülle yayılmasına davetle tebliğle yayılmasına vesile olmuşlardır inşallah.

Bu durumda Batıların İslâmi kaynaklardan çok yararlandığı aşikâr. İmam Sadık'ın da eserlerine vakıf olmamaları düşünülemez ki batıda bu konuda bilim adamlarının konferansları yapmıştır.

Razi ve İbn Sina'nın portreleri bugün Paris Üniversitesi'nin duvarında asılıdır. Avrupalı bilim adamı “Daryeer” yazdığı “Bilimle Din Arasındaki Problem” adlı kitabında şu cümlelere yer vermiştir:

87 Eski Yunanca- Türkçe Sözlük, Güler Çelgin. Kaynak olarak verdiğimiz kitabın 383. sayfasında birebiriyle benzer kelimeler vererek bu kelimelerin birbirinden türediğini yazıyor.

88 Tevhid-i Mufazzal, Çevirmen: Kemâl Kuntaş, Editör: Muharrem Uçar, s. 155'te dipnot.

“Müslümanların bilimde ilerlemesinin nedeni onların kullandıkları yöntem ve metottur. Onlar eski teori yöntemi ile bilim alanında ileriye gidilemeyeceğini fark ettiler. Doğruların ancak gözetim ve denetim (gözlem ve deney) yoluyla elde edilebileceğini gördüler. Onların yazdığı bilimsel eserler, bize sürpriz olarak görüldü. Sanki biz onları yaşadığımız asrın bilgileri sanıyorduk.”⁸⁹

1968 yılında Fransa’da Strasbourg Üniversitesi’nde, İmam Cafer Sadık’ın bilimsel keşiflerini incelemek amacıyla “bilimsel bir komite” kuruldu. Komite yirmi bilim adamından oluşuyordu. İçlerinde İslâm ülkelerinden profesör ve bilim adamları da vardı.

1970 yılında, Paris Frances Üniversitesi “Basım Evi” bu komitenin Fransızca hazırladığı raporu yayınlamıştır. Daha sonra bu rapor, Zebihullah Mansuri tarafından Fransızcadan Farsçaya tercüme edilmiştir. Bilahare Arapçaya da çevrilmiştir. Kitabın adı: Batı Bilim Adamlarına Göre İmam Caferi Sadık’tır.

Meşhur Popüler Bilim Yazarı Carl Sagan’ın Derin Devlet Tarafından Ateizme Alet Edilmesi!

Popüler bilim adamı ve televizyon programları yapımcısı Carl Sagan çok dikkat çekici bir şahıs. Bu şahıs yıllar öncesinde NATO’ya uzay çalışmalarında da danışmanlık yapmış. Bilim alanından çok topluma mal olmuş önemli kitapların yazarı.

Cosmos kitabı İncil’den sonra en çok okunan kitap diye anlatılıyor. Popülerleştirmek için bu şekil bir ifade kullanılıyor. Çok baskı yapmış ve bilimi toplumun anlayacağı dilde çok kolaylaştırarak anlatıyor. Aynı kitabın konusuyla ilgili televizyon belgeselleri de çekilerek birçok dilde, birçok ülkede, televizyonlarda, Türkiye’de de dahil çok eski tarihlerde yayınlanmış.

Bu kadar önemli bir yapıyı anlatan, birçok konuda eseri olan bir kişi, her şeyin o kadar detaylı, ince ve düzenli bir sistemin var olduğunu anlatmasına rağmen Tanrı’nın varlığı noktasına vurgu yapmaması hatta bazı yerlerde zorlama bir şekilde “bunlar Tanrı’nın

89 İmam-ı Caferi Sadık, Avukat Veli Hasan Ekber, s. 100

eseri değil, ben bir ateistim” anlamına gelecek sözlerini söyleme gereği duymuş.

Bunları güneş ışınları nedeniyle oluşan mutasyonlardır deme ihtiyacı hissetmiş. Evrimcilerin bu konudaki yaklaşımını en iyi özetleyen kişi ise ünlü Amerikalı ateist, din düşmanı ve evrimci.

Carl Sagan, Cosmos adlı kitabında, “eğer insanlar kendilerinden büyük bir şeye tapınacaklarsa bu güneş olmalıdır” diye yazmış ve şöyle eklemiştir: “Atalarımız Güneşe tapıyorlardı ve bu şekilde hiç de aptalca bir iş yapmıyorlardı.⁹⁰ Bilim dünyasında çok etkin olan ateist propaganda ve baskılar sebebiyle maalesef güneşe tapma ayinleri yapan eski putperest inanışlar günümüzde yeniden hortlamış durumdadır.

Sagan’ın hocası olan evrimci astronom Harlow Shapley ise, “bazıları başlangıçta Allah vardı diyor, ben ise başlangıçta hidrojen vardı diyorum” sözleriyle tanınmaktadır. Yani Shapley, var olan tek şeyin hidrojen olduğuna ve bu gazın zaman içinde kendi kendine insanlara, hayvanlara, ağaçlara dönüştüğüne inanmaktadır.

“Milyarlarca ve Milyarlarca” kitabının son bölümünde özellikle eşile beraber günlük şeklinde geçirdiği hastalığın raporunu yazıyor. Eşi burada kendi gözlemleriyle kocasını o kitapta da bir bölümde yazmış. Ölümle yüz yüze olduğu, artık ölüme çok yakın olduğu halde, hiç tanrı inancına yönelmedi. Hiç korku duymadı. Çünkü biliyor ki bu hayatın tek gerçeği geride güzel bir iz bırakmak sonra da yokluğa gözünü yummak gibi böyle çok naif ve zorlama ifadeler kullanıyor. Karısı ikinci eşi olarak sanırım bu birliktelik derin devletin kontrolünde yapılan bir evlilik. Çünkü derin devlet yapılanmaları bilim insanlarına yön verirler. Böyle zeki insanlara el atarlar. Ailesinden başlarlar. İlk karısından bir vesileyle boşanıyor. Bu kadınla da bir bilim toplantısında tanışıyor ki kadın sanırım bilinçli bir şekilde bir istihbaratçı olarak buna yaklaşmış gibi duruyor. Ve bunu yönlendirmiş. Eserleri popüler olmuş çok satanlar listesinde sürekli ama özellikle ateizmin propagandasını

90 Carl Sagan, Cosmos, s. 245.

buradan yapıyorlar. Bazı yerlerde agnostik olduğunu da söylüyor. Carl Sagan baskı altında şöhreti uğruna böyle eserler ortaya çıkarmış görünüyor. Çok okunan bu kitaplar, tabiatla, kâinatla, uzayla ilgili çok miktarda mükemmel bilgiler veriyor ama bunu getirip Allah'ın kudreti olduğunu maalesef anlatmıyor. İmam Caferi Sadık ise aynı konuyu çok özlü, kısa bir şekilde anlatmış, gerçekleri nasıl Allah'ın varlığına işaret ettiğini söylemiş.

Aklı Gözüne İnen Materyalistler

Sayfa 156'da imam, İslâm'da saf akılçılık (rasyonalistler) akımının temsilcileri Mutezile akımının içerisindeki tabiatçılara müthiş bir taş örneğiyle cevap veriyor. Tabi ki Mutezile'nin hepsi aynı değil. İslâm'ın akılçılığı desteklediği açıktır. Kur'an hep akla, düşünmeye, incelemeye, gözleme işaret eden yaklaşık 700 tabiat âyetini kapsar. Burada eleştirilen ifrad Mutezililerdir. Onlar kendinden önceki Yunan tabiatçılarını takip etmişlerdir. Günümüz materyalistlerinden olan Darwinistler bunlar gibidir. Her şeyi gözleriyle görmek isteyen bir akla sahiptirler.

“Her şeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir. Göz ise maneviyatta kördür.”⁹¹

“Senin gibi aklı gözüne inmiş ve gözüne perde çekilmiş adamlara söz anlatmak ve bir şey göstermek elbette müşküldür. Fakat hak o kadar parlaktır ki, körler de görebildiği için, biz de deriz ki...”⁹²

Ey kozmoğrafyanın ruhsuz meseleleriyle zihni darlaşan ve aklı gözüne inen ve şu âyetin azametli sırrını o sıkışmış zihninde yerleştiremeyen mektepli efendi! Şu âyetin semâsına yedi basamaklı bir merdivenle çıkılabilir. Gel, beraber çıkacağız. Kaynak: Ey aklı gözüne inen mektepli efendi!⁹³

İmam Cafer-i Sadık bu konuda şunları söylemektedir:

91 Mektubat, Hakikat Çekirdekleri: 55.

92 Sözler, Otuz Birinci Söz, İkinci Esas.

93 Sözler, On Beşinci Söz.

“Akıl ile idrak edilemeyen şeyleri his ile idrak etmek isteyenlerin (Mu’tezilenin) tamamına şaşırıyorum. Bunu yapmaktan aciz kalınca inkâr ve yalanlama yolunu seçerek: Neden akıl ile idrak edilmiyor? dediler. (Onlara cevaben) şöyle denildi: “Çünkü gözün göremediği şeyler onun (idrak) derecesinin üzerinde olduğu gibi (bunlar da) aklın (idrak) derecesinin üzerindedir? Eğer sen havaya yükselen bir taş görürsen onu havaya fırlatan biri olduğunu bilirsin? Bu bilgiyi (sen) göz tarafından değil, tersine akıl tarafından (elde edersin). Çünkü onu algılayıp ayıran akıldır. Akıl, taşın kendiliğinden havaya yükselmeyeceğini bilir. Gözün sınırına ulaştığında durup onu aşmadığını görmüyor musun? Aynı şekilde akıl da yaratıcısını tanıma noktasında kendi sınırına ulaştığında durur ve onu aşmaz. Ama insan onu görmeksizin ve herhangi bir duyu ile algılamaksızın aklıyla anlayarak nefsi olarak onu ikrar eder (onaylar).”

Yine bu konuda Sayfa 157’de aklın yaratıcıyı tanınması konusunda verilen padişah örneği harika:

“... Bir adam Padişahın kapısına gider ve: Kendini bana göster ki seni iyice tanıyayım. Yoksa seni dinlemem, derse kendisinin cezalandırılmasına sebep olacağını görmüyor musun? Aynı şekilde bir kimse ‘itiraz ederek künhünü (özünü/zatını) kavrayıp kuşatmadıkça yaratıcıyı onaylamayacağım’ derse O’nun öfkesini üzerine çeker.”

Sayfa 160’ın son iki paragrafında soru-cevap şeklinde günümüz ateizminin, boşlukların, bilinmezlerin tanrısı diyerek Tanrı’nın aslında bizim bilmediğimiz şeylere izafe ettiğimiz iddiasına verilen özlü bir cevap:

“Şöyle diyebilirler: “Siz şu anda O’nun sıfatlarına olan eksik bilgi ile O’nu vasıflandırılıyorsunuz! Öyle ki sanki o bilinmezdir.”

Onlara şöyle denilir: “O, aklın künhünü bilmek ve O’nu kuşatmak istemesi açısından böyledir. Diğer taraftansa açık ve anlaşılır delillerle hakkında bilgi edinildiğinde O, her yakından daha yakındır. Bir açıdan hiç kimseye gizli kalmaksızın apaçık

gibidir ve bir taraftan da hiç kimsenin kavrayamadığı belirsiz ve gizemli gibidir. Tanıklarıyla görünen, zâtıyla (özüyle) gizli olan akıl da böyledir”

İmam Cafer -i Sadık Aristo'nun Mutasyonla İlgili Cevabını Takdir Ediyor!

Sayfa 161 üçüncü paragrafta sakat doğumların tasarımın olmadığına delil olduğunu iddia edenler olduğunu belirtiyor İmam Caferi Sadık. Sonra da Aristo'nun verdiği cevabı aktarıyor. Demek ki bugünkü mutasyonun evrime delil olduğunu söyleyen Darwinistlerden çok önce bunlar söylenmiş ve cevaplanmış. Ayrıca İmam'ın Aristo'yu onaylaması da çok önemli. Demek ki Aristo'yu tabiatçılardan ayrı tutuyor bu müspet felsefeyle yakınlaşmaya yönelik güzel bir örnek. Yunan Tabiatçı filozoflarından Sokrates, Aristo, Platon, Pisagor, gibiler inançlı filozoflar olarak kabul edilmiştir. Doğa felsefesi ile ilgilenen Thales, Anaximenes, Anaksimandros gibi ilk maddeyi araştıranlar ise daha çok materyalist kabul edilmişlerdir.

“Örneğin; eksik doğan veya fazla parmağa sahip ya da yaratılışı değişmiş özürlü olarak dünyaya gelen bir insan. Bunu şeylerin var oluşunun amaç ve takdir ile olmadığına, tersine tesadüfi ve rastlantı eseri var olduklarına delil kabul ediyorlardı.

Aristoteles bu grubun (düşüncelerini) reddetti ve şöyle dedi: “Tesadüfi ve rastlantı eseri olan sadece ihmal anında etkenlerin bir defada doğasına etki ederek yolundan ayırdığı (aslını bozduğu) şeydir. Bu ise akıp giden doğal olaylar gibi sürekli ve birbiri ardınca tek bir şekilde akıp gitmez (gerçekleşmez).”

Aristo ve Üstadı Hermes'ten (İdris) Gelen Hikmet

Arapça Hermetik metinler konusu ilk defa Louis Massignon tarafından ele alınmıştır. Ona göre Grek felsefesi adıyla anılan felsefi düşüncenin İslâm dünyasında rahatlıkla yer bulabilmesinin sebebi, Müslümanların bu felsefenin ardında İdris peygambere kadar uzanan bir silsile görmüş olmalarıdır. Martin Plessner, H. Corbin,

Seyyid Hüseyin Nasr gibi birçok ilim adamı da daha sonra bu görüşe katılmıştır.⁹⁴

Aristo'ya ait olan orijinal nüshası sadece Arapça çevirisini elimizde bulduğu "Sırru'l Esrar" isimli eserde tabiattaki varlıklardaki yaratılış sırları hikmetli bir şekilde anlatılmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca geliştirilen bu tabiata dair bilgilerin kaynağının kitapta Aristo'nun da ifade ettiği gibi Hermes yani İdris peygamberden gelmektedir. Aşağıda kitaptan bazı bölümleri aktarıyoruz:

"Şunu bil ki ey İskender, sıfatı yüce olan o yaratıcının tasarladığı ilk şey bir cevherdi; sade, ruhani, gayet eksiksiz, mükemmel ve faziletli. Ve onu 'akıl' diye isimlendirdi. Bu cevherden de rütbe olarak aşağıda olan bir başka cevher yarattı ve buna da 'külli ruh' dedi. Bu ruhtan bir başka cevher çıkarttı ve buna da 'Heyûla' dedi. Heyûlâ uzunluk, genişlik ve derinlik boyutlarını kazandı ve böylece somut bir cisim oldu. Sonra bu cisim küre şeklini aldı ki o şekillerin en uygunu, aslolanı, devamlılığı sonsuz idi ve bundan yıldızlar ve sistemler ortaya çıktı. Bunlar düzenli bir şekilde sıralanmışlardır. İlk sıradaki 'Kapsayıcı Küre'den sondaki 'Ay Küresi'ne kadar peş peşedirler. Bunlar dokuz tanedir ve bazıları bazılarının içinde döner. En üstteki ve en yücresi Kapsayıcı Küre'dir. Onun altında Sabit Yıldızlar Küresi, onun altında Zühal (Satürn) Küresi, onun altında Müşteri (Jüpiter) Küresi, onun altında Güneş Küresi, onun altında Zühre (Venüs) Küresi, onun altında Uttarid (Merkür) Küresi, onun altında Ay Küresi, en sonunda da elementlerin küresi bulunur ki bunlar ateş, hava, su ve topraktır. Toprak bunların merkezindedir ve cevherce en kabası vücutça en yoğunudur.

Bu birbirinin içinde deveran eden küreler o yaratıcının hikmeti gereği ince bir nizâma ve güzel bir tertibe sokuldu. Bu küreler varlıkları ve yıldızları ile mezkûr dört elementin etrafında dönmeye başladı. Bunu gece ve gündüz, yaz ve kış, sıcak ve soğuk takip etti ve bunlar birbirlerine karıştı. Böylece latif kesifle, ağır hafifle, sıcak soğukla ve nem kurulukla kaynaştı. Bunların bileşimi ve uzun

94 Diyanet İslâm Ansiklopedisi, Hermes mad.

zamanın geçmesi ile canlıların, bitkilerin ve madenlerin meydana geldiği çeşit çeşit terkipler oluştu.

Madenler, arzın derinliklerinde toplanan şeyler, buhar tüten çukurlarda ve dağların oyuklarında toplanmış veya serbest kalmış gazlar, mağaralardaki ve havadaki nemdir. Toprak bunların hepsinin üzerini örtmüştür. Madenler şunlardır: Altın, gümüş, demir, bakır, kalay, elmas, yakut, mercan, çinko, cam ve varlığı malum diğerleri.

Hayvanlara gelince, onların hepsi mekândan mekâna hareket eden, hisseden ve intikal eden cisimlerdir. Hava onlarda ağır basar. Terkip olarak, bitkiler madenlerden, hayvanlar bitkilerden üstündür ve insan da bütün hayvanların en üstünüdür. Onda ateş ağır basar. İnsan varlığında, varlığın basit ve karmaşık bütün manalarını toplamıştır. Çünkü insan kaba, cismani bir cesetten ve sade, öz bir ruhtan oluşur.

Bu yüzden, eğer varlığın hakikatleri bilgisine ulaşmak niyetinde isen ey İskender, ilk önce kendini bilmekten başlamalısın zira o sana en yakın şeydir. Sonra diğer şeylere geçmelisin.

Şunu bil ki, Külli Ruh, o yüce Yaratıcı tarafından verilmiş içsel bir kuvvettir. Ve yine bil ki, onun güneş ışınlarının havadaki parçacıklardan geçişi gibi her cesette bulunan iki geçer gücü vardır. Bu güçlerden biri idraki/algısal güç ikincisi ise faal güçtür. Yüce Allah bu ikisini yedi takviye ile güçlendirmiştir. Bu yedi takviye güç şunlardır: Cezbeden, tutan, hazmeden, def eden, besleyen, biçimlendiren ve geliştiren. Bu güçler insan cesedi ana rahminde bir nutfe halinde iken bir bileşen olarak verilir ve tedbir için bebek dokuz ay orada kalır. Bu müddet dolduğunda yüce Allah cismanî, hayvanî benlik gücünün o mekândan bir genişlik olan bu yurda (dünyaya) taşınmasını takdir eder. Bu sefer de dört sene süren yeni bir tedbir dönemi başlar.

Bu dönemde bilhassa algılanmışlar üzerine konuşma ve yorum yapma yeteneği gelişir. Sonra on beş yaşına kadar süren yeni bir tedbir dönemi gelir.”

“Sonra bunlar iç içe giren ve üst üste binen şu kısımlardan oluşur: Hurma ağacı gibi meyve verip çiçek açmayanlar, bunlar Zühal ve Güneş grubundandır. Çiçek açıp meyve vermeyenlere gelince, bunlar da Müşteri ve Merih grubundandır. Sonra diğerleri de vardır ki bunlardan bazılarının dalı dikilir, bazılarının tohumu saçılır, bazıları ise dalsız tohumuz topraktan biter.

Şimdiye kadar söylediklerimden çıkarılması gereken sonuç şudur ki bitkilerin bütün çeşitleri bir yıldızdaki kuvvete benzeyen bir özelliğe sahiptir. Bu özelliğin yıldızın kuvvetine benzemesinin yanında onu benimsedikçe kuvveti de artar. Onların her bir özelliği onlara benzeyen tabiat kuvvetleri ile belirir ki bunlar çeşit, renk, tat, koku ve şekildir.

Küllü Ruh bu özelliklerin, kuvvetlerin ve tabiatların her birini tanzim eder. Çünkü bunlar ondan birer parçadır. O bunların görsel kuvveti olan belli bir zaman müddetince bunları ortaya çıkartır ve devam ettirir. Öyle ise hareketsiz fiil, sınırsız bilgi olmaz.

Bu yüzden, Allah seni doğruya ulaştırınsın, bitkilerin şu çeşitlerini bil:

Hasta edenler ve tedavi edenler,
Ferahlık verenler ve hüznü verenler,
Sevgi verenler ve nefret ettirenler,

Taşıyanına heybet ve izzet kazandıranlar ve taşıyanına acizlik ve zillet katanlar yükselir. Sonra yeniden yeryüzüne iner. Bu yüzden ulvî ve süflî güçler O'ndadır; O nurların nurudur ve seninledir. Böylece karanlık senden uzaktır. O öyle bir güçtür ki, O yüce ve bilge olanın takdiri ile, her latif şeye galebe çalar ve her kesif şeye nüfuz eder.

Bu bir iftihar vesilesidir ve bu yüzden Hermes Trismegistus'tan aldığım bu bilgileri İlhamî Hikmet olarak isimlendirdim.⁹⁵

Bu satırlar İslâm dünyasında Meratibu'l-Vücut (varlıkların derecelendirilmesi) denilen kategorik anlatımın ilk defa görünüşüdür.

95 Sırların Sırrı, Aristo, s. 116-118.

Bu Eflatun'un akış nazariyesinin Aristo tarafından anlatımıdır. Bu varlığın hikmetli bilgisinin aktarılmasında Aristo bu bilgileri üstadı Hermes (İdris peygamber)'den aldığına övünçle anlatmaktadır.

Yine kitapta taşların harikaları, taşların özellikleri, becerileri ve garipliklerine hakkında da çok güzel bilgiler aktarılmaktadır:

“Bu taş, su ve rüzgâra galiptir. Onun gerek suyun içinde gerekse rüzgârda ilerlediğini görür, akıntılı suda bile onu bulursun. Onun keyfiyeti şudur, onu eline aldığı zaman ve sekiz karatlık bir miktarda sancağında bulundurduğun zaman o sancağın karşısındaki orduları hezimeteye uğrattırısın.

Bundan başka iki taş daha vardır ve onlar daimî karalıkların yakınında bulunmuştur. Bunların birincisi beyaz, ikincisi kırmızıdır. O ikisi tatlı suyu olan bir nehirde bulunur.

Onların seyri şöyledir:

Onlardan beyaz olanı güneş batarken suyun yüzeyinde ortaya çıkmaya başlar ve gece yarısına kadar bu durum devam eder. Daha sonra ortaya çıkışını tamamlar.”⁹⁶

İmam Cafer-i Sadık “Tevhit” kitabının sonunda imam, Mufaz-zal bin Ömer'e “sana çok az bu konuda bilgi verdim” demesinden anlaşılın İmam'ın bilgisi deryalar kadar maşallah.

Ayrıca sana daha sonra melekut âlemi Sidretü'l-Münteha gibi şu öğrettiklerimden çok daha derin bilgiler vereceğim” demektedir.

3- İmam Gazzâlî, el-Hikmetu Fi Mahlukatillah (Allah'ın Yarattıklarındaki Hikmetler) Kitabı

İmam Gazzâlî Celal Şengör'e Jeoloji Dersi Veriyor!

Sayfa 40-41'de dağların yaratılmasının hikmeti çok güzel anlatılıyor. İslâm âlimleri eserlerinde her şeyin varlığındaki hikmeti incelemiş, bilimsel bir bakışla gözlemler yapmıştır. Gözlemlerinin ötesinde deneyler ve pratik uygulamalarla teknolojik birçok aletler icat etmişlerdir. Mesela Cezerî, Harezmi, İbni Heysem gibi nice

96 A.g.e, s. 169-170.

âlimler gözlem ve deney metodunu kullanarak teknolojinin bugünkü temellerinin atılmasına vesile olmuşlardır.

Celal Şengör bir TV programında Kur'an'da geçen dağların görevini anlatan şu âyeti söz konusu ederek bilimsel anlayışa ve jeolojiye ters olduğunu bu sebeple Allah'ın sözü olamayacağını -hâşâ- iddia etmiştir: **“Onları çok sarsmasın diye yerin içinde sabitleyen (oturaklı) dağlar oluşturduk. Hedefledikleri yere ulaşsınlar diye de derin vadiler, yollar oluşturduk.”** (Enbiya, 31)

Celal Şengör: “Kur'an, biz dağları karaları zelzeleden korusun diye yarattık. Tam tersi, tam tersi! Dağların olduğu yerde müthiş zelzele olur, canına okur karaların. Dağ olmadı mı dümdüz yerlerde zelzele olmaz.”

Peki âyette onun yönlendirmeye çalıştığı gibi bilimsel olarak bir çelişki var mıdır?

Kesinlikle hayır. Söz konusu âyette “dağların olduğu yerde deprem olmaz” denilmiyor, “dağlar depremin sarsıntısını azaltır” diyor. Peki siz olmayan bir şeyi engelleyebilir veya azaltabilir misiniz? Tabi ki hayır!

Ayrıca âyette Celal Şengör'ün okuduğunun aksine yarattık (halekna) değil var ettik (cealna) fiili kullanılmıştır. Böylece bu âyette aslında mucizevi bir şekilde ancak günümüzde bilenebilen iki Kur'an mucizesine şahit olmaktayız.

Dağlar bir anda yaratılmamış, kara hareketleri, sarsıntılar. vb. aşamalarla zamanla ortaya çıkmış ve karaların hareketliliğini önleyecek şekilde sarsıntılarının azaltılmasına vesile kılınmıştır.

Şimdi İmam Gazzâlî'nin dağlarla ilgili aktardığı jeolojik bilgilere bakalım:

“Yeryüzünün yaratılışındaki büyük hikmetlerden biri de dağların yaratılmasıdır. Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Ve dağları sağlam bir şekilde çaktı” (Nâziât, 32). Bir başka âyette şöyle buyuruyor: **“Sizi sarsmaması için yeryüzünde sağlam ve sabit dağlar var etti.”** (Nahl, 16/15). Yine şöyle buyuruyor: **“Gökten suyu bir ölçüye göre indirdik ve onu yerde durdurduk.”** (Mü'minûn, 18)

Allah yeryüzünde dağları, sayısını ancak kendisinin bileceği kadar çok faydalar için yaratmıştır. Bunlardan biri, Allah'ın, kullarına ve beldelere hayat vermesi için gökyüzünden suyu indirmesi ve dağları, içlerinde suların muhafaza edildiği bir mahzen yapmasıdır. Eğer dağlar olmasaydı, toprağın nemiyle birlikte yeryüzüne rüzgârlar ve güneşin yakıcı sıcaklığı hâkim olurdu ve insanlar suyu ancak, yorucu ve meşakkatli bir şekilde kuyu kazarak bulurlardı. Ancak dağların içinde muhafaza edilen suların geri dönmesiyle pınarlar, nehirler ve denizler oluşur. İnsanlar da yağmur yağana kadar, kuraklık zamanlarında bunlardan yararlanırlar. Dağlardan bazılarının içinde suların muhafaza edileceği mekânlar yoktur. Ancak Allah o dağların üzerinde suları kar ve buz şeklinde muhafaza eder.

Sonra güneşin ısısı bunları eritir ve böylece nehirler ortaya çıkar. İnsanlar da yağmurlar gelinceye kadar, bu sulardan yararlanır.

Bazı dağlarda, üzerinde suların birikeceği doğal havuzlar vardır. İnsanlar bu havuzlardan elde ettikleri suları kullanırlar. Dağların hikmetlerinden bir diğeri, tahtaları tekne ve gemi yapımında kullanılan bazı büyük cins ağaçların sadece oralarda bulunuyor olmasıdır. Yine dağların alçak yerlerinde hayvanlar ve insanlar için ekilecek yerler, yaban hayvanlarının yuvaları ve arıların yaptıkları kovanlar bulunur. Dağların faydalarından bir diğeri, insanların oralarda, kendilerini soğuktan ve sıcaktan koruyacak meskenler ve ölülerini gömecek yerler edinmesidir. Yüce Allah şu âyette bundan bahsediyor: “Onlar dağlardan güvenli evler yontmuşlardı.” (Hicr, 82) Yolculuk yapanların, yollarını bulmada birer işaret gibi görev yapmaları da dağların sağladığı faydalarındandır. Aynı şekilde denizde yolculuk yapanlar da sahilleri tespit etmek için dağları birer işaret olarak kullanırlar.

Dağların bir başka faydası, sayıları az ve zayıf olup düşmanlarına güç yetiremeyen grupların, dağları, kendilerini düşmandan koruyacak kaleler edinmeleri ve oralarda güven içinde yaşamalarıdır.

Allah'ın dağlarda altın ve gümüşü belli bir ölçüye göre var etmesine bir bak! Kudretinin genişliğine ve nimetinin kapsayıcılığına rağmen, bu ikisini, sudan farklı olarak bol miktarda yaratmamış ve ortaya çıkarılmasını da kolaylaştırmamıştır. Bunun sebebi de şu âyette ifade edildiği gibi, Allah'ın, yarattıklarına en uygun olanını ezeli ilmiyle bilmesidir: “Hiçbir şey yok ki, onun hazinesi bizim yanımızda olmasın. Biz onu ancak belli bir miktar ile indiririz.” (Hicr, 21)

Suyun Yaratılmasının Hikmetleri

Sayfa 48'de suyun yaratılmasının hikmeti çok güzel anlatıyor. Aşağıdan buharlaşarak yukarı çıkarken dalların bitkilerin üstünün nasıl suyla istifade ettiğini anlatıyor.

“Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Her canlı şeyi sudan yarattığımızı düşünemediler mi? Yine de inanmazlar mı?” (Enbiyâ, 30) Yine şöyle buyuruyor: “(Allah'a ortak koştukları mı hayırlı) yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten size su indiren mi? Biz onunla bir ağacını bile bitirmeye gücünüzün yetmediği güzel güzel bahçeler bitirmiştir. Allah'la beraber başka bir tanrı mı var? Hayır, onlar haktan sapan bir gürühtür.” (Neml, 60)

Yüce Allah'ın kullarına bahşetmiş olduğu, canlı ve cansız her şeyin kendisiyle hayat bulduğu tatlı su nimetini bir düşün! Eğer insan su içmeye mecbur olduğu halde su içmekten men edilse, çok kolay bir şekilde sahip olduğu bütün dünya hazinelerini bu uğurda verirdi. Ancak kulların bu büyük nimetin farkında olmamaları gerçekten şaşılacak bir durumdur. Suyu olan ihtiyacın şiddetini ve Yüce Allah'ın bu nimeti kullarına ne kadar bol miktarda verdiğini bir düşün! Eğer Allah bu nimeti ölçülü ve sınırlı verseydi, dünyadaki her şey büyük bir sıkıntıya düşerdi.

Sudaki letâfeti, yumuşaklığı ve şeffaflığı bir düşün! Yeryüzünde (yukarıdan aşağıya doğru) dökülerek inişine bir bak! Diğer taraftan, tabii yapısı aşağılara inmek olduğu halde, letâfeti ve güneşin ısısayesinde ağaçların ve bitkilerin damarlarında ilerleyerek, onların en tepe noktalarına çıktıklarını tefekkür et! Yemekten sonra,

gıdaların hazmedilmesi için su içme ihtiyacı hissedildiğinde, suyu içen kişi onda bir lezzet, afiyet ve rahatlama bulur. Aynı şekilde su, bedenlerdeki, elbiselerdeki ve diğer şeylerdeki kirleri ve pislikleri temizleyici ve giderici bir nesne kılınmıştır. Bina yapımı ve diğer işler için toprağın ıslanıp uygun hale getirilmesi de su ile olur. Yine kuru olarak kullanılması mümkün olmayan bütün maddeler de su ile ıslatılıp yumuşatılır. Meşrubatların yumuşatılıp içmeye uygun hale getirilmesi, çıkan yangınların söndürülmesi, boğaza tıkanan ve insanı ölümlü burun buruna getiren bir lokmanın giderilmesi, yorğun ve bitap bir haldeyken yıkanıp hemen rahatlamak, yiyeceklerin temiz hale getirilmesi ve bunun gibi insanların vazgeçemeyeceği daha pek çok şey su ile olur.

Bu nimetin kapsayıcılığına rağmen onu elde etmenin kolaylığını; ona duyulan ihtiyacın şiddetine rağmen onun kadrinin bilinmediğini bir düşün! Eğer su konusunda darlığa düşülecek olsa, dünyada hayat çekilmez hale gelirdi. Yüce Allah gökten suyun indirilmesi ve kolayca elde edilip kullanılması ile içindeki canlılar, bitkiler, madenler ve saymakla bitmeyecek diğer faydalarıyla birlikte dünyanın mamur hale getirilmesini irade etmiştir.”

Kur'an'da suyun mucizevi anlatımına şahit olmaktayız. Burada Müminun Sûresi 18. âyette: “Ve Biz suyu gökten (belirlediğimiz) bir ölçüye göre indiriyor, sonra da onu yeryüzünde tutuyoruz; ama, hiç şüphesiz, bu (nimeti) geri almaya da kâdiriz!” buyurulmuş. Âyette çok dikkat çeken şeyler var. Birincisi suyun gökten (uzaydan) indirilmesi, ikincisi, yeryüzünde suyun tutulması.

Evrenin her yanına dağılan bu su molekülleri gaz ve toz bulutlarında (nebula) bol miktarda bulunuyordu.

Güneşimizin böyle bir nebuladan (Kur'an'a göre duman) oluştuğunu biliyoruz. Güneş sistemi ve gezegenler oluşurken bol miktarda su içeren sayısız kaya parçaları Güneş sistemimizin dışına itildi. Dünya'mız soğuduktan sonra su içeren bu kayalar (aslında kuyrukluydılar) dünyaya bol miktarda çarptılar ve içlerindeki suyu dünyaya bıraktılar. Dünya'daki okyanusları ve tatlı su kaynaklarını oluşturdular.

Çok nettir ki: Gördüğünüz tüm sular uzaydan indirilmiştir. Yüce Allah uzaydan inen bu suyu Dünya'da tutmaktadır.

Suyun tutulması:

Yeryüzünde su gerçekten tutulmaktadır. Öncelikle Dünya'nın soğuması ile Dünya yüzeyine çarpan bol miktarda su Dünya'nın yerçekimi kuvveti marifeti ile uzaya yayılmadan Dünya'da kalabilmiştir. Fakat Dünya'ya indirilen ve orada tutulan bu suyun kaybolmaması için farklı sistemler devreye girmiştir.

Bir sistem vardı ki suyun uzaya uçup gitmesine engel olmaktadır. Yeryüzünün yeterince büyük bir gezegen olması ile yeterli yerçekimi kuvvetini oluşturabilmesi, çok iyi bir atmosferinin olması buharlaşan suyun uzaya kaçmadan tekrar Dünya'ya döndürülmesi gerçekten muhteşem mekanizmalardır. Yüce Allah sağlamış olduğu mekanizmalar ile suyu Dünya'da tutmaktadır, onu Dünya'da sakinleştirmektedir.

Suyun Dünya'dan uzaklaştırılması:

Yüce Allah âyette açıkça belirtmektedir ki dilerse yeryüzündeki okyanuslardaki, nehirlerdeki, atmosferdeki suları uzaklaştırabilir. Onları giderebilir.

Büyük bir mucize ve büyük bir delil! İnsanlar bu nasıl olabilir derler?

Ama milyarlarca yıl önce aynı Dünya'mız gibi Mars gezegenine uzaydan indirilen suyun uzaklaştırıldığını ve giderildiğini modern bilim bize gösteriyor.

Mars şu an soğuk ve kuru olarak gözüke de üzerindeki nehir, göl yataklarının varlığı milyarlarca yıl önce Mars üzerinde bol miktarda akışkan su olduğunu bize göstermiştir. Bir zamanlar Mars gezegeni Dünya'mız gibi okyanuslar içeriyordu. Nasıl Dünya'mıza bol miktarda su uzaydan indirildiyse Mars gezegenine de uzaydan bol miktarda su inmişti.

Mars'a uzaydan indirilen su bir zamanlar okyanusları, gölleri ve nehirleri oluşturuyordu. Ama Yüce Allah o suyu giderdi, o suyu uzaklaştırdı.⁹⁷

97 Bkz: kuranmucizeler.com, Prof. Dr. İbrâhîm Esinler.

Alexis Carrel ve Gazzâlî’de Hikmet

İnsan Denen Meçhul kitabında özellikle anatomi ile ilgili anlatımlar insanın kâinat gibi bir varlık olduğunu, içerisinde akarsular, pınarlar aktığını, dış everenle benzerlikleri olduğunu... vs. hikmetle anlatmış. Sonunda buna meçhul demiş ama bu kitap Nobel ödüllü ve anlatımı gerçekten güzel. Çünkü hikmeti öne çıkarmış. İmam Gazzâlî ise kitabında bunu aynı şekilde 1000 yıl öncesinden anlatmış. İmam Gazzâlî şöyle diyor: Anatomi ve astronomi bilmeyen Allah’ın kudret ve azametini anlayamaz. Gazzâlî, İbni Sina’nın eserlerini iyi tetkik etmiş olmalı. İbni Sina her ne kadar tıbbın kurucusu sayılan Hipokrat ve devamında meşhur Galen’den istifade etmiş olsa da batı dünyası her ikisinin de önemli birer tıp âlimi olduklarını bilirler.

Aşağıda “İnsan Denen Meçhul” kitabındaki hikmetli anlatımlardan küçük birer parçalar sunalım:

“İnsan vücudu büyüklük dereceleri içinde, atomla yıldız arasındaki yolun ortasında bulunur. Bir hidrojen atomu ile kıyas edilince tasavvur edilemeyecek kadar büyüktür. Fakat dağ veya dünya ile mukayese edilince küçücük olur. Işığın bir saniyede kat ettiği yolun insan boyundan 150 milyon kere daha uzun olduğu ve yıldızlar arasındaki mesafelerin de ışık yılları ile ölçüldüğü malûmdur. Vücudumuz işte bu ölçülere göre tasavvur edilemeyecek kadar küçüktür.

Vücut güzelliği kasların ve iskeletin bütün kısımlarının ahenkli bir şekilde gelişmesinden ileri geliyor. Yüzün, ağzın, yanakların, göz kapaklarının ve diğer bütün hatların şeklini, deri altında ve yağ içinde hareket eden düz kaslar tespit eder.”⁹⁸

Hücreler organizma içinde, karanlık ve ılık bir ortama dalmış küçük su hayvanları gibi davranırlar. Bu muhit deniz suyuna benzer. Fakat deniz suyundan daha az tuzlu, bileşimi ise çok daha zengin ve değişiktir. Vücudun en küçük odacıkları olan hücreler, dokular ve organlar dediğimiz toplulukları oluşturuyor. Çok küçük olmasına rağmen her hücre çok karışık bir organizmadır.

98 Alexis Carrel, İnsan Denen Meçhul, s. 45.

Hücreler, geometrik peteklerini kuran, ballarını yapan, embriyonlarını besleyen ve her biri matematik, kimya, biyoloji biliyormuş gibi bütün toplumun yararına hareket eden arılara benzerler

Organik fonksiyonların ahengi huzur duygusu verir. Bir organın varlığı bilinç eşliğine ulaşıncâ, bu organ fena çalışmaya başlar. Ağrı bir imdat işaretidir.”⁹⁹

“Ahlâk bütün devirlerde mevcuttu. İnsanlık tarihi boyunca büyük önem göstermiştir. Bu duygu aynı zamanda zekâyâ, estetik ve dine bağlıdır. Bize iyiyi kötüden ayırt ettirir ve iyiyi kötüye tercih ettirir. Yüksek derecede medeni olan insanda zekâ ve irade tek ve aynı fonksiyondur. Bunlar bizim hareketlerimize ahlâkî değerlerini verirler. Her birimiz iyi, sıradan veya kötü olarak doğarız. Fakat zekâ gibi ahlâk duygusu da eğitim, disiplin ve irade ile geliştirilebilir.”¹⁰⁰

“Denilebilir ki, basit insanlar Allah’ı güneşin ısısı gibi kolayca hissedebilir, bir dostun iyiliği gibi anlayabilirler. Organik tesirleri olan dua, bazı özel özelliklere de sahiptir. İlkin, bu dua hiçbir menfaat gözetilerek yapılmaz.”¹⁰¹

“Balmumu nasıl çeşitli heykeller yapıldığı zaman kompozisyonunu değiştirmiyorsa, bu maddeler de her birimizin varlığına uyar, fakat karakterlerimizin hiçbirini almazlar. Bunlar bize, hücrelerin enerji harcama ve büyüme için gerekli olan maddeleri aldıkları bir ırmak gibi geçer. Mistiklere göre biz dış âlemde bazı mânevî elementleri de alırız. Yüce Allah’ın lûtfu ruhumuza havadaki oksijenin, yiyeceklerdeki azotun dokulara geçmesi gibi geçer.”¹⁰²

İmam Gazzâlî, “Hikmet” kitabının 76. sayfasında insan bedenini kral ve maiyetinin bulunduğu bir saraya benzetmiştir. Bu evrenin de sahibi Allah denilerek güzel bir teşbih yapmış. Bu benzetmeler, İnsan Denen Meçhul kitabındaki anlatımın başka bir üslupla ama aynı bakışla anlatımı. Sadece o kitapta modern bilimin kavramları

99 A.g.e, 73.

100 A.g.e, 84.

101 A.g.e, 87.

102 A.g.e, 183.

ve biyoloji istilahları var. Gazzâlî'de kendi döneminin bilim üslubunu işlemiş.

“Organları ve uzuvlarıyla birlikte beden, sanki içinde çeşitli görevleri yerine getirecek görevlilerin ve bir topluluğun bulunduğu bir hükümdarın evi gibidir. Evin içindeki adamlardan kimi, o topluluğun ihtiyaçlarını karşılar, kimi onlara su getirir, kimi hazineye gelen şeylerin işlenip kullanıma uygun hale getirilmesi için teslim alır, kimi teslim alınan şeyleri işleyip hazır hale getirir ve kimi de evin içindeki pislikleri süpürüp dışarı atar. Bu örnekteki hükümdar her şeyin yaratıcısı olan yüce Allah ev, beden; evdeki görevliler bedenin organlarıdır ve topluluk da dört kuvve, yani nefistir. Nefis, insandaki düşünce, vehim, akıl, hifz, öfke ve bunlar gibi şeyleri ifade eder.”

Sayfa 86'da kuşlar konusunda yazılan bölüm o kadar hikmetli bir anlatıma sahip ki insan günümüzde iyi hazırlanmış bir belgesel tadında okuyabilir. Sanki 21. yüzyıl bilimi gözlem ve aletleri kullanılarak araştırma inceleme yapılmış, o kadar harika.

Hristiyan düşünür ve din adamları arasında en meşhurlarından olan Thomas Aquinas'ın da Gazzâlî'nin “Hikmet” kitabından etkilendiği görülüyor. Birçok görüşünü Gazzâlî'nin eserlerinden aldığı söyleniyor.

Gazzâlî Teorik Felsefeyi Eleştirmiş Pratik Felsefeyi Eleştirmemiştir

Gazzâlî'nin Mutezile İslâm âlimlerinin Yunan felsefesinin etkisiyle oluşturduğu felsefi ve bilimsel gelişmelere karşı çıktığı doğru değil. O, Fârâbî ve İbn-i Sina gibi teorik felsefe yapanları eleştirdi. Yoksa İbn-i Heysem, Hârizmî gibi uygulamalı bilimle uğraşanları eleştirmede. Bizzat kendisi de bilimsel metotla hareket etti. Akla, mantığa, matematiğe çok değer verdi. “Mantığı bilmeyenin dini bilgisi yoktur” dedi.

Sayfa 110'da İmam Gazzâlî sineklerin göz kapaklarının olmasının hikmetinden bahsediyor. Sineklerin altı ayaklı olmaları,

kanat yapıları, gözlerinin büyük olması vs. Birçok özelliklerini o kadar detaylı anlatıyor ki bu gözlemleri doğayı bilimsel bir gözlemle araştıranların görebileceği çok ince bir araştırma ve gözlemlemeye dayanır. Yine canlılardaki kamuflaj özelliklerine değiniyor. Sayfa 113'te sivrisineğin çok detaylı vücut yapısını incelenmiş. Ayrıca arı, karınca, ipekböceği ve birçok küçük canlılar 21. Yüzyıl zooloji kurallarının bir belgeseli kalitesinde anlatımlar yapıyor. Sayfa 117'de deniz yıldızının kayalara yapışarak, onun suyunu içerek beslenmesini çok ince ve detaylı bir bilgi ile dile getirmiş. Bunu günümüz doğa bilimleri uzmanları ancak detaylı alet ve gözlemle görebilirler.

Gazzâlî bu canlıların detaylı özelliklerini anlatırken “niçin” sorularını sorarak hepsinin hikmetine değinir. Fakat günümüz belgeselleri hikmete değinmeden anlatım yapar. Yine sayfa 115'te balıklar müthiş anlatılır. Ciğerlerinin olmaması tespiti ancak müthiş bir gözlemi gerektirir. Bu bölümde mürekkep balığının korunması müthiş anlatılır. Bu bölümün son paragrafında “hayvanlar konusunda ciltler yazılabilir” diyor. Demek ki Gazzâlî diğer İslâm âlimleri -İbn Heysem, Câhız, Birûni, İbni Sina ve daha birçokları- gibi çok gözlem ve araştırma yapmış.

“Bir balık türü var ki (mürekkep balığı), Allah onda, tıpkı mamede sütü yarattığı gibi, mürekkebe benzeyen bir sıvı yaratmıştır. Kendisine zarar verecek bir tehlike hissettiğinde, hemen o sıvıyı salgular ve suyu bulandırır. Böylece nereye gittiği belli olmadan ortadan kaybolur. İşte kendisini koruması için ve bizim bilmediğimiz birçok hikmetten dolayı bu özelliği ona veren Allah'tır.”

Gazzâlî canlılar ve doğayla ilgili bu detaylı bilgilerinin Câhız'ın “Kitabü'l-Hayevân,” ve Demiri'nin “Hayatü'l-Hayevân” gibi eserlerden yararlanmış görünüyor. Çünkü Câhız kitabında aslında hayvanların tasnifini sunmayı, ansiklopedik bilgi vermeyi değil de onların insan için ne tür hikmetlerle yaratıldığını anlatır. Bunlar hep yaratıcıya işaretidir.

Câhız'ın eserini yazarken faydalandığı başlıca kaynaklar Kur'an, hadis, şiir, mesel, hakîmlerin sözleri, çok okuyanların ve çok gezenlerin anlattıklarıdır. Bu arada Grekçe eserlerden yapılan tercüme-

ler dahil olmak üzere bazı yabancı kaynakları da kullanmış, fakat bunlardaki bilgilerin daha geniş bir şekilde Arap kaynaklarında, özellikle Arap şiirinde mevcut olduğunu söylemiştir.¹⁰³

Yine Câhız'ın Aristo'nun hayvanlara ait kitabından da istifade edildiği söyleniyor. Aristo'nun hayvanlarla ilgili birkaç tane kitabı var.

Bu bilgi çok önemli. Demek ki Araplarda da tabiat ilimleri vardı. Demiri'nin kitabında da Havas ilminden bahsedilir ki Gazzâlî de bundan bahseder. Anlaşılan Gazzâlî bu kitabı biliyordu.

4- Abdussabur Şahin, Ebi (Atam) Âdem Kitabı

Mısırlı Ezher ulemasındandır. Bu kitabını 30 yıllık bir çalışma sonunda 1998 yılında yayınladı. Eser İslâm âleminde çok etkili oldu, Ezher rapor hazırladı ve kitabın görüşlerini reddetti. Mısır'da kitap yasaklandı fakat eser yeni görüşleriyle etkili olmaya devam ediyor. Yazar kendi fikirlerinin yanında Suriyeli Muhammed Şahrur'un fikirlerinden de alıntılar yaptığı görülüyor. Gerçi Abdussabur Şahin, evrim konusuyla ilgili bu eseri için 30 yıllık bir emek olduğunu söylüyor. Bu Muhammed Şahrur'dan yararlanmadığı anlamına gelmez.

Sayfa 12'de: İnsanın hayat mertebeleri şöyle sıralanır: Yeryüzü, toprak, beşer, rabbani.

Beşer durumundaki insana ruh üflenince rabbani bir hal aldı. Âyette "Rabbaniler olun" buyuruluyor. İnsanın sonsuz Rabbani boyutları vardır.

Sayfa 42'de: 1956 yılında yapılan bir araştırmaya göre bir bilim adamı insanın maymundan gelmediğini, Darwin'in söylediklerinin bilimsel verilere aykırı olduğunu, her türün ayrı ayrı var olduğunu söylüyor. Âyette "bazısı karnı üstünde, bazısı iki ayak üzerinde" ifadesinden de bu anlaşılıyor.

Sayfa 42'de bazı bilim adamlarının yaptığı araştırmalar sonucunda insanın iki ayağı üzerinde yürüyen bir canlı olarak yaratıldığı

103 İslâm Ansiklopedisi, Kitabı'l Hayvan Maddesi.

ortaya çıkıyor. Darwin'in dediği gibi dört ayak üzerinde yürüyen bir maymundan veya şempanzeden gelmiyor.

“İsveçli atom bilimci Profesör Johannes Horthler, 1956'da bir bildiri yayınladı. Darwin'in teorisine şiddetle karşı çıktığını ve şöyle dediğini görüyoruz: O adamın bin delilinden tek bir tanesi... insanın maymun soyundan geldiğine dair bir tane dahi delil yoktur. Yaptığı kapsamlı deneyler, insanın on milyon yıldır tek başına ve çok uzakta yaşadığını göstermiştir.”

Amerika'da, Columbia Üniversitesi araştırma sorumlusu Dr. Reuter'in, Profesör Horthler'in bu görüşünü desteklediği ve böylece Darwin'in teorisinin hiçbir bilimsel delile dayanmayan bir görüş olarak kabul edildiği duyuruldu. İki ayak üzerinde yürüyen insan, dört ayak üzerinde yürüyen hayvanlar ve karınları üzerinde yürüyen sürüngenler da dahil olmak üzere, her biri bağımsız türler olarak yaratılmıştır. Her tipin kendine ait bir dünyası, yetenekleri, başlangıcı ve sonu vardır.

Bu inceleme tam da Kur'an'daki şu âyeti ifade etmektedir: “Allah, hareket eden her canlı varlığı sudan yarattı. Onlardan bir kısmı karnı üzerinde sürünür, bir kısmı iki ayağı üstünde yürür, bir kısmı da dört ayağı üstünde yürür.” (Nur, 45)”¹⁰⁴

Sayfa 44'te güzel bir örnek var. İnsan dört ayak üzerinde olsa nefes alması, tabiatı gereği çok zor olurdu ki ilk insanlar avcı olduğu için yüzlerce kilometre yol yürüyorlardı. Bu şekilde ancak iki ayak üzerinde olmalıydılar. Maymunlar da 4 ayak üzerinde ormanlarda hızlı daldan dala hareket edebiliyor, ikisinin tabiatı ayrı. Bunların insana ait denilen Lucy fosili de bunu gösteriyor.

“Bilim insanları, Etiyopya'da bulunan ve tarihi 3 milyon yıl öncesine dayanan, (Lucy) isimli insana benzer bir canlının iskeletinden eski insanın boyut ve büyüklük ölçülerini aldıklarını, daha sonra da bilgisayar ortamında bunu yeniden uyarladıklarına dikkat çekti. Lucy'nin nasıl hareket ettiğine dair bir model olması için bir insanı yapay bir robota (robot) insana dönüştürüldü. Bilim in-

104 Abdussabur Şahin, Ebi Âdem, s. 42.

sanları, yapılan deneylerin, bir kadın olan Lucy'nin bundan sonra evrimleşip dik yürüyemeyeceğini kanıtladığını açıkladı. Araştırma katılımcılarından Dr. Robin Crompton, şunları söyledi: Bu, eski insanların eğik yürüdüğü anlamına geliyor. İnsanın iki ayak üzerinde durmaya başladığı andan itibaren yeniden bilgisayarda yazılımının oluşturulması gerektiğine dikkat çekti. Çünkü (bilgisayar ortamında yazılımla oluşturulan bu yapay modelin) yürümesi ve dik durması için güçlü bir baskı vardı.

Dr. Robin, dik yürümenin insanların daha iyi nefes almasına yardımcı olduğunu açıkladı ve şempanzelerin çömelerek yürüdüklerinde çok daha hızlı ve daha iyi yürüdüklerini belirtti. Çünkü bu dik pozisyon onun düzgün nefes almasına yardımcı olmuyor. Aksine onu strese sokuyor. Bu maymunlar, çömelerek sadece elli adım yürüdüktan sonra, hızla koşmaya başlar. Aksine eski insanlar ise arkeolojinin gösterdiği gibi 200 kilometreden fazla yürüyebilecek yetenektedirler. Maymunlar için bu mesafe çömelerek tamamlanamazdı.

Bu araştırma, maymunlarda dik yürüme veya eğilme yeteneğinin tartışılmasına dayanıyordu. Sonuç itibariyle bu araştırma Darwin'in teorisini reddeder.¹⁰⁵

Profesör Baha Havli şöyle diyor: “Yeryüzünün verimli toprağından bir avuç alıp üzerinde kimyasal analiz yapsanız, onun 16 elementten oluştuğunu görürsünüz. İnsan vücudundan da bir parça alsanız ve onun üzerinde bu analizi yaptığınızda, aynı zamanda on altı elementten oluştuğunu da bulursunuz.

Bu elementler, Dünya'nın toprağının oluşturduğu elementlerle aynıdır ve bu elementler şunlardır:

Oksijen, Hidrojen, Karbon, Azot, Kalsiyum, Fosfor, Klor, Flor, Kükürt, Potasyum, Sodyum, Magnezyum, Demir, İyot, Silikon, Manganez.

İnsan topraktan yaratıldı. Cenab-ı Hakk'ın indirdiği yirmi ikinci surede -yani Mekke'nin ilk vahiylerinde- bildirdiği gibi, “O, sizi

105 Abdussabur Şahin, Ebi Âdem, s. 44.

topraktan var ederken de annelerinizin rahminde saklı bulunduğunuzda da sizinle ilgili her bilgiye sahiptir” (Necm, 53/32).

Yani toprağın madeninden. Siyah, pis kokulu kilden yapılmış ki, Allah'ın isteği budur ve hiç kimse bu gerçeği inkâr edemez.¹⁰⁶

Sayfa 95: Beşerin insana dönüşmesi konusuyla ilgili Hicr Sûresi'nde iki ecelden bahsediliyor. Birincisi beşerin eceli, ikincisi insanın ecelidir diyor. Şu âyet de olabilir: **“O sizi çamurdan yarattı, sonra bir ecel belirledi. Kendi katında da belirli bir ecel vardır. Sonra (buna rağmen) siz şüphe ediyorsunuz.”** (En'âm, 6/2)

İnsanla beşer arasındaki büyük fark En'âm Sûresi'nde geçen âyetteki belirli ve belirsiz iki ecel konusundan bahseden yerde görülmektedir.

“O sizi çamurdan yarattı, sonra bir ecel belirledi. Ve kendi katında belirli bir ecel de vardır. Sonra (buna rağmen) siz şüphe ediyorsunuz.” (En'âm, 2)

İki ecelin ne anlama geldiğini tanımlamak müfessirlerin yorumlarının konusu olmuştur ve onlar bu konuda üç görüş belirtmişlerdir:

Ya ilk ecel ölüm, ikincisi ise kıyamet. Veya birincisi: Yaratılıştan ölüme kadar olan, ikincisi ise ölümlü diriliş arasındaki (ki bu Berzah'tır).

İlki: uyku, ikincisi ölüm olarak da söylendi.¹⁰⁷

Tefsir-i Menâr'da ise: İkinci ecelin kıyametin gelişiyiyle sona erecek olan bütün insanların ömür süresi olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁸

Şöyle de denilmiştir: Her bireye özgü olan ecel ve dünya ömrü olan genel ecel.

Biz bu tahminlerde gözden kaçan bir ihtimalin var olduğuna inanıyoruz ki o da ilk (belirsiz) ecelin insanlık döneminden önceki beşer yaşamının süresi olduğudur. Belirli (eceli müsemma) ise: Mükellef olan her bir bireyin ecelidir. Birincisi, her şeyin tek bir bütün

106 Abdussabur Şahin, Ebi Âdem, s. 80.

107 Keşşaf II, 4.

108 Tefsir-i Menâr'da VII, 248.

halinde toplandığı genel ecelken, ikincisi ise sorumluluk, hesap verme ve kaderle olan ilişkisi gereği her bireye göre detaylandırılmış olandır. Bize göre âyetten bu anlamın çıkmasına bir engel yoktur.¹⁰⁹

Sayfa 95'te toprak, nutfe (sperm) ve alak (zigot) arasında ilk kez bağlantı elli dokuzuncu surede yapılmış ve şöyle buyurulmuş: **“Sizi topraktan, sonra spermden, sonra alaktan yaratan, sonra bebek olarak çıkarın O'dur...”** (Gafir, 67) Burada iki aşamadan söz ediyor: Toprakta yaratılış aşaması ve spermden yaratılış aşaması. Görünüşte iki ayrı mertebeler ve Kur'an, zamansal uzaklığı ifade etmek için onları uzak zaman anlamında kullanılan terahi (summe) edatıyla birbirine bağlamıştır. (Yani topraktan yaratılış ve sperm ile yaratılış arasında uzun bir zaman dilimi vardır)

Sayfa 96'da insanı “tin” (toprakta) yarattı âyeti, başka âyette tefsir edildiği gibi beşeri kastediyor ve âyetin devamında o tinden/toprakta neslini yarattı. Sonra uygun hale geldiğinde ruh üfledi ve insan oldu. Demek ki tinden topluluk yaratılıyor. En'am Sûresi 2'de de bu açık ifade ediliyor, sizi tinden yani topraktan yarattı şeklinde geçiyor.

Sayfa 96'da: Nuh Sûresi'nde aşamalardan bahsediliyor. “Sizi aşamalarda yarattı” (Nuh,14). Nedir bu aşamalar? Bunun üzerine yetmiş dördüncü surede (mü'minlere) cevap geldi, o da Yüce Allah'ın şöyle buyurmasıdır: “Andolsun biz insanı bir toprak sülalesinden yarattık.” Sanki âyet iki sürecin tek bir süreçte birleştirilmesi ihtimaline göre bakmayı engelliyor. İnsan, (toprakta) türeyen bir sülaleden (bir soydan) yaratıldı. Yani: O, doğrudan topraktan yaratılmamıştır, doğrudan torağın oğludur (ilk beşer) ve bu da milyonlarca yıl önceydi.

Bu mana, 32'inci surede (Secde) ifade edilen manadır ve Nuh Sûresi'nde (aşamaların) ne anlama geldiğine dair verilen bilgilere önemli bir eklentidir. Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: **“Yarattığı her şeyi güzel ve muhkem yapıp insanı ilkin çamurdan yarattı. Sonra onun neslini, önemsiz bir suyundan, meniden üretti.”**

109 Abdussabur Şahin, Ebi Âdem, s. 94, 95.

Sonra bir seviyeye geldiğinde ona ruhundan üfle. Size kulaklar, gözler, gönüller verdi. Ne az şükrediyorsunuz!” (Secde, 32/7-9)

İnsanın yaratılışı (topraktan başladı), yani beşeriyetin başlangıcında, sonra Allah ondan (önemsiz bir suyun özünden) nesiller çıkardı, sonra uygun seviyeye gelince ruh üflendi. Böylece insanoğlu uzun tarihsel aşamaların sonundaki meyve (insanı kâmil) oldu.

Burada Cenab-ı Hakk'ın Secde Sûresi'nde geçen ilgili âyetlerde yer alan **“Sonra bir seviyeye geldiğinde ona ruhundan üfle. Size kulaklar, gözler, gönüller verdi..”** (secde)” âyeti uygun seviyeye gelmenin hangi aşamalar olduğuna işaret etmektedir. Aynı annesinden yeni doğmuş bir bebek çıktığındaki gibi beşeriyetin de ilk dönemlerinde işitme, görme ve akletme kabiliyetleri uygun seviyede olmadığı varsayılmaktadır.¹¹⁰

Burada anti parantez olarak, Cübbeli Ahmet'in “Allah insanı yaratmaya tinden (çamurdan) başladı” (Secde, 7) âyetiyle ilgili bir youtube videosunda, “Âdem'in yaratılışı direkt topraktan başladı” demektedir. Hâlbuki başka âyette yeryüzünde gezin, yaratılışın nasıl başladığını görün buyuruluyor. Burada Cübbeli Ahmet'in kevnî âyetler konusunda ne kadar bilgisiz olduğu, kendisinin sadece bilgi aktaran nakilci biri olduğunu göstermektedir. Cübbeli Ahmet ve bu gibi insanlar Kur'an ve hadislerle ilgili söyledikleri hak sözlerden ayrı birçok uydurma rivâyet ve hikâyeyi din adına anlatarak insanların dine karşı olumsuz bakmasına sebebiyet vermektedirler. Bu da büyük bir mesuliyettir.

Başlamak demek, bir sürecin başlaması anlamındadır. Başka âyette “biz insanı tinin sülalesinden yarattık” “minsülaletinmin tin” buyurulması. Demek ki tin bir süreç. Devamında sülalesi var ki buradan beşerin çocukları tinden yaratılıyor sonra ruh üfleniyor ve insan oluyor.

Sayfa 105'te “insan” ve “beşer” kelimelerinin güzel bir tahlili yapılıyor. “Ayrıca, Âdem'in seçilmesinden sonra Allah, beşer soyu-

110 Abdussabur Şahin, Ebî Âdem Kıssatu'l-Halikati Beyne'l-Usturati-ve'l-Hakika, s. 96.

nun tamamının son bulmasını diledi; devam eden nesil ise sadece Âdem'in çocuklarından oluştu" diyor.

"Yalnızca insan tevhit ve ibadetle sorumludur. O da Âdem aleyhisselamın varlığıyla başlar. Âdem (beşerin atası) değil (insanın atasıdır) ve Âdem ile beşer arasında hiçbir ilişki yoktur.

Bazı nedenlerden dolayı Kur'an'ın beşere hitap etmediğini, aksine insanlara hitap ettiğini gördük. Dini yükümlülük "beşeriyet" niteliğine değil, "insanlık" niteliğine bağlıdır. Âdem aleyhisselamın ortaya çıkmasından ve onun soyundan gelenlerin çoğalmasından bu yana eski beşer artık yoktu. Beşer soyu yok olup, Âdem'in soyu devam etti, yeryüzü ve üzerindeki her şeyin mirası Âdemoğullarına kaldı.

(Beşer) sözcüğü camid (türememiş ve çekimsiz)dir. Hem tekil hem de çoğul anlamında kullanılır. (İnsan) kelimesinin ise geniş çoğul kullanımları vardır ve Kur'an'da farklı şekillerde geçmektedir. İnsan kelimesi tekildir, çoğulu: Ünasin ve ünasidir. Küçültme olarak kullanılmış, öyle denilmiştir: Ünisiyan ve bunun gibi birçok kullanım şekilleri vardır.

Yüce Allah, yeni seçilmiş ırkı yeryüzü cennetinde (İrem bahçesi) izole ettikten sonra, Âdem'in soyundan gelenler dışındaki tüm beşeri yok edilmesini takdir etmiştir, ta ki... kan dökücü beşer grupları yok edilir ve bundan sonra insanlık destanı başlar.¹¹¹

Sayfa 120'de Allah beşeri diğer canlılardan ayrı bir tür olarak yaratmıştır. Darwinistlerin iddia ettiği gibi tek kökenden gelinmiyor. Doğu İslâm filozofları ve batılı âlimler bunu çürütmüştür. Nur Suresi 45. âyette: "Allah, her canlıyı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üzerinde yürümekte, kimi iki ayağı üzerinde yürümekte, kimi de dört (ayağı) üzerinde yürümektedir. Allah, dilediğini yaratır. Hiç şüphesiz Allah her şeye güç yetirendir." buyuruluyor. Bilim, jeoloji ve fosiller de insanın hep iki ayak üzerinde yaratıldığını ispat eder.

111 Abdussabur Şahin, Ebî Âdem, s. 104.

Sayfa 121’de: “Eğer türler tek bir kökenden türemiş olsa, Allah meleklerle neden Âdem’e secde etmelerini söylesin ki? Beşer gelişip tesviye ile (akıl, şuur ile) uygun hale gelince o zaman kemâle ermiş insan oldu.

Sayfa 122’de: İnsanın topraktan yaratıldığından bahseden âyetler uzun zaman içinde insanın topraktan geldiğini anlatıyor. Bu milyonlarca senelik süreçte nihai hedef Âdem’in sahneye çıkmasıydı. Dipnotta Hinduların kitaplarında Âdem’in annesi olduğu bilgisi Menar tefsirinin yazarı Reşit Rıza’dan aktarılır. Yani Âdem ve Havva’nın anne ve babadan gelmesinin akli bir sakıncası yok.

Araf Suresi 20. âyette bildirilen şeytanın Âdem ve Havva’ya vesvese verirken ölümsüz olmaları vaadinde bulundu. Demek ki bundan önce Âdem ve Havva ölümün ne olduğunu biliyorlardı. Kendilerinden önce yaşayan beşerin öldüğünü görüyorlardı.

“Bizim metodumuz açısından derin anlamlar taşıyan soyut metafizik anlamlardan biri de Âdem ve eşinin yasak ağaçtan yemeye ayartan şeytanın dilinden anlatılan olaydır: “Şeytan... Rabbinizin sizi bu ağaçtan men etmesi sırf melek yahut ölümsüz olmamanız içindir dedi.” (A’raf, 20). Âdem ve eşi ölümsüzlüğün anlamını ne zaman anladılar? Onların ilk insan olduğunu varsayarsak hiç yaşanmamış bir gerçekliği nasıl hayal edebilirler? Ölümsüzlüğün zıttı olan ölüm gerçeğini kastediyoruz?

Bu da onların daha önceki nesillerin ölümle biçilip yok edilmelerine tanık olduklarını doğruluyor. Belki de ölümsüzlük ya da sonsuz olma onların bir hayalimdi ve Şeytan onların bu hayalini veya zayıf noktalarını bildiği yerden onlara yaklaştı.”¹¹²

5- Muhammed Şahrur el-Kitap Ve’l-Kur’ân Kitabı

Muhammed Şahrur, el-Kitap ve’l-Kur’ân isimli kitabının “insan ve beşer bölümünde insanı alaktan yarattı” âyetinde “alak kelimesinin izahında bunun alaka yani bir takım fiziksel, kimyasal ilişkiler sonucu maddi yönünün yaratıldığını anlatmaktadır. Onun bu ke-

112 Abdussabur Şahin, Ebî Âdem, s. 133.

limeyi sadece maddi cephesiyle açıkladığını görüyoruz. Alakadan yaratılışın insanın sosyal bir varlık olduğu yönüne de işaret ettiği düşünülebilir. Ayrıca insanın anne karnındaki ilk yaratılış sürecinde sülük benzeri bir şekil aldığı görüntülenmektedir. Arapçada alaka kelimesinin sülük anlamına da geldiği göz önüne alındığında Kur'an âyetlerinin birçok alt anlamlar içerdiğini ve bir insan sözü olamayacağını görmekteyiz.

İlgili bölümde M. Şahrur şöyle demektedir:

“Yüce Allah, vahyin başlangıcında “İnsanı bir alaktan yarattı” (Alak, 2) buyurarak insanın yaratılışını ne kadar güzel ifade etmiştir.

Müfessirler “alak”ı kan pıhtısı olarak anlamışlardır. Bu yorum, sperm hücresi, yumurta ve hücresel aşının varlığı konusundaki o dönemdeki bilgi eksiklikleri nedeniyle gerçeğe tam olarak uymamaktadır. “Alak”, bir şeyin başka bir şeye bağlaması anlamına gelir ve onun tekil şekli “alakah”tır. Bunun üzerine âyette şöyle buyuruldu: **“Sizi topkraktan, sonra nutfeden (sperm), sonra alakadan yaratan O’dur.”** (Mü’min, 67) Dolayısıyla alak, spermden sonra gerçekleşmiştir. Spermin yumurtaya girişi bir şeyi başka bir şeye bağlar ve biz buna aşılama diyoruz. Günümüz modern Arapça kullanımında “alaka/ilişki” diye isimlendiriyoruz. “Alak” ilişki anlamına gelen “alakah” kelimesinin çoğulu olup, alakalar yani ilişkiler demektir. **“İnsan bir alaktan yaratılmıştır”** sözü, insanın bir dizi ilişkilerden yaratıldığı anlamına gelir. Modern terimle bu, fiziksel, kimyasal, mineral, organik ve biyolojik ilişkilerdir. “İnsanın alaktan yaratılışı” âyetinin vahyin başında gelmesi, insanın maddi varlığının birbiriyle iç içe geçmiş geniş bir ilişkiler bütünü olduğunu ve insanın bunların dışından değil, bu ilişkilerden oluştuğunu belirtmektedir. İnsanın bilinci, şuuru hariç maddi varoluşunun bir ilişkiler bütünü olduğunu belirtmektedir.¹¹³

“Kur’an’ın bilgi nazariyesine ilişkin bu maddi anlayış sayesinde Şahrur, evrimci düşünceyi (ilerleme ve yükselme nazariyesini) reddeden, bunu yaparken de hüccetleri, “insan niye maymundan

113 Muhammed Şahrur, el-Kitap Ve'l-Kur'an, s. 309-310.

konum itibariyle yükseldi de maymun, maymun olarak kalmaya devam etti” gibi sorulardan öteye geçmeyenleri ve Kur’an’ı sembolik anlayanları eleştirmektedir. Nitekim ona göre bu tür soruların cevabı açıktır çünkü Allah, ruhu sadece beşere üflemiştir. Zaten insan, köken olarak hayvanlar âleminin bir grubudur. Kendisine ruh üflenmesi onun hayvanlar âleminde insanlığa geçmesine ve yükselmesine neden olmuştur. Aslında Darwin’in insan nazariyesindeki kayıp halka, ruh üflenmesi hususudur.”¹¹⁴

Şahrur, Kur’an’da geçen “Ey insan, ey nas” ifadelerinin birbirinin çoğulu olarak anlaşılmasını yanlış görerek, arasındaki farkı açıklamaktadır. Yine bu kelimelerle beşer arasındaki ayırımı da dikkat çekmektedir:

“İnsan ve nas kelimeleri, birçok âyette akıl sahibi varlık anlamında zikredilmiştir. Ancak bunları birbirinden ayırmak gerekir. İnsanın aslı, Arapçada bir şeyin görünmesi (zuhur) anlamına gelen “ensene”den gelir. Ayrıca vahşet türünden her şeyin karşıtı anlamı vardır. İnsanın bir şeyden ürkmeyeğinde o şeye aşına olması anlamına gelen “üns” kelimesi de insan kelimesinin kök anlamlarındandır.

İnsan kelimesinin çoğulu “ünasi”dir.

İnsan, başkalarıyla sosyal ilişkileri ve bağlantıları olan, insani değerler kazanmış, vahşi olmayan bir beşerdir.

Nas kelimesine gelince, Arapçada çalkantı ve dalgalanmayı ifade eden bir kök olan “nevs”ten gelmiştir. Bizler arılar ve diğer canlılar gibi monoton bir şekilde hayattan zevk alamadık ve onlar nuus oldular, yani hareket ettiler.

Bir insan diğer insanlarla bir araya geldiğinde, bu bir araya gelme sosyal, ekonomik ve politik yaşamda hareketlilik ve dalgalanmaya neden olur. Yani insan, diğer canlılar örneğin arılar gibi tekdüze bir hayat yaşamadı. Bilinçli olarak bir yerden diğer bir yere intikal eder. İnsani ilerlemesinde ilerledikçe hareketliliği de artar.

114 Mustafa Ünver, Dr. Muhammed Şehrur, Lugavi Kur’an Okumaları, s. 84.

Kur'an'daki: Ey insan ve ey nas hitaplarına bakılırsa bunların hep akıl sahiplerine yönelik olduğunu, bu şekilde gelen âyetlerin hiçbirinin “ey beşer” diye hitap etmediğini görürüz.”¹¹⁵

Muhammed Şahrur'un incelediği Rum Suresi 20. âyette, toprak ile beşer kelimeleri arasında “sümme” yani terahi (uzun zaman) ve “iza” (geçmiş bir zaman) edatları var ki bunun anlamı topraktan sonra uzun zaman geçti ve beşer oldu anlamı ortaya çıkmaktadır. Âyetin devamında “yayıldılar” kelimesi geçiyor. Beşerden insanlar demek ki yayıldı. Dünyanın birçok yerinde belki de beşer şeklinde vahşi, zombi olarak hayat yaşayan beşerler vardı. Sonra Allah içlerinden Âdem'e vahyetti. Şahrur'un aşağıda alıntılatacağımız bölümlerde ifade ettiği beşer insanı, bunların iki ecelinin olduğu ve aralarından uzun zaman geçmesi konularının ecel ve sümme edatı konularının Abdussabur Şahin'in yukarıda incelediğimiz kitabında da aynı şekilde geçmesi, bu konularda Şahrur'un eserlerinde istifade ettiğini göstermektedir. Ayrıca daha sonra da ifade edeceğimiz gibi Mustafa İslâmoğlu da evrim ile ilgili kitabında Şahrur'un fikirlerini anlattığını görmekteyiz. Tâbi ki ilim sahipleri birbirinden istifade ederek kendini geliştirmeli ve sürekli gelişime açık olmalı. Fakat ilim ahlâkına yakışan fikirlerinden istifade ettiğimiz kişileri ve alıntılatacağımız yerleri göstermeyi gerektirmektedir. Kendisi bir TV programında “Âdemden önce de insanlar vardı onlar Kur'an'a göre beşerdi. Âdem ilk ruh sahibidir. Hayvanlarda ruh yoktur. Onun için ruh canlılığın sebebi değil, ruh şuurlu, akıl sahibi olmanın vesilesidir” derken, bu görüşleri ilk defa kendisinin savunduğunu söylüyor. Her ne kadar Türkiye'de belki ilk bundan bahsedenlerden olsa da Arap âlimlerinden bu bilgileri aldığını görmekteyiz.

“Allah'ın Kitabında “beşer” terimi, pek çok yerde geçmekte ve cinsle delâlet üzere insanın maddî fizyolojik varlığını anlatmaktadır. Örnek olarak şu âyeti inceleyelim: “Sizi topraktan yaratması, sonra da yayılan beşer olmanız O'nun âyetlerindedir.” (Rûm, 20) Dikkat edilirse bu âyette Allah Teâlâ “sümme-iza” uzak zaman anlamlarına

115 Muhammed Şahrur, el-Kitap Ve'l-Kur'an, s. 312-312.

gele iki tane edatı beraberce kullanmaktadır. Bunun sebebi beşer olmakla topraktan yaratılma arasında uzun bir zamanın geçmiş olmasıdır. Şu hâlde Allah Teâlâ yeryüzünde yayılma aşamasının “beşer” merhalesindeyken gerçekleştiğini açıklamaktadır. O zaman beşer, henüz insan haline gelmemiş, başka bir deyişle kendisine henüz ruh üflenmemiştir.

Şimdi de şu âyetleri düşünelim: **“Hani Rabbin meleklerle ben çamurdan bir beşer yaratacağım. Onu biçimlendirip, ruhumdan üflediğim zaman hemen ona secde edin demişti. Meleklerin hepsi secde etmişti.”** (Sâd, 71-73)

Yani melekler secde etmişler, İblis’in yaptığı gibi akıl yürüterek itiraz etmemişlerdi. Ancak Allah Teâlâ onlara şöyle deyince karşıt görüşler ortaya çıkmıştı: **“Hani Rabbin meleklerle ben yeryüzünde bir halife yaratacağım demişti de (o zaman) melekler orada fesat çıkaracak, kan dökecek birisini mi yaratacaksın demişlerdi.”** (Bakara, 30)

Meleklerin bu karşıt görüşleri şahit oldukları bilgilere dayanmaktaydı. Çünkü Allah’ın halife yapacağını söylediği varlık, insan olmadan önce vahşi hayvanlar gibi et yiyordu, bu kapsamda belki birbirlerini de yiyorlardı. **“Orada (yeryüzünde) fesat çıkaracak”** ifadesi onun bilinçsizce ormanlarda yaptığı tahribata delâlet etmektedir.¹¹⁶

6- Mustafa İslâmoğlu, Yaratılış ve Evrim Kitabı!

Sayfa 131’de birinci âyette: “Biz sizi topraktan yarattık” buyurularak sadece Âdem’in değil, tüm insanların topraktan yaratıldığı anlatılıyor:

“Kur’an, topraktan yaratılmayı Âdem’e has kılmaz. Aksine tüm insanlık topraktan yaratılmıştır: “Ey insanlık! Eğer yeniden diriliş konusunda kuşku içindeyseniz, unutmayın ki Biz sizi topraktan yarattık. Allah’ın Âdem’i çömlekçinin çömlek yapışı gibi topraktan yarattığını düşünenlerin gözden kaçırdığı nokta budur. Kur’an

116 A.g.e., s. 315-316.

açıkça, Âdem'in de bütün bir insanlığın da "topraktan yaratıldığını" söylüyor. Önümüzde iki örnek var. İlki olan Âdem'in nasıl yaratıldığını bilmiyoruz, ama ikincisi olan insanın nasıl yaratıldığını her gün görüp duruyoruz. Bu durumda, bize meçhul olan Âdem'in yaratılışını, bize malum olan insanoğlunun yaratılışına mı kıyaslamalıyız, tersini mi yapmalıyız? Elbette ilkini yapmalıyız."

İslâmoğlu, Evrim kitabı sayfa 169'te: "İnsanın atasının maymun gibi dört ayak üzerinde değil dik yürüdüğü 90'lı yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla ispat edildi" diyor. İslâmoğlu'nun verdiği bu bilgiyle, tüm canlıların Darwin'in dediği gibi bir tek canlıdan (ona göre Allah'ın kontrolünde) evrimleşerek geliştiğini kabul etmesi bir çelişki oluşturmaktadır.

İslâmoğlu Evrim, sayfa 174'te elementer köken ile embriyolojik köken dörtlü olarak karşılaştırılır ve birbirlerine denk düştüğü ifade edilir:

"Kur'an Hac 5 ve Mü'minun 12-14 gibi âyetlerde insanın elementer yaratılış süreciyle anne karnındaki embriyolojik yaratılış sürecini birlikte ele alır. Bu âyetler Hicr Süresi'nin 26. âyeti ile birlikte düşünüldüğünde, elementer kökeni temsil eden dört unsurla embriyolojik süreci temsil eden dört unsur arasında şöyle bir eşleştirme yapılabilir:

1. Tıyn-nutfe (çamur-meni).
2. Salsal-alaka (usta eli değmiş çamur-cenin ilk evresi).
3. Hameinmesnun-mudğa (mayalanmış çamur-fetus).
4. Fahhar-ızam (pişmiş çamur-kemik)."

Sayfa 175'te de topraktan (tin) yaratılış ile nutfe (anne karnında yaratılışın) birbirinin benzeri olduğu anlatılarak güzel karşılaştırma örnekleri veriliyor. Bu örneklemenin bir benzerini İbnü Nefis'in Kâmil isimli romanında görüyoruz.¹¹⁷

"Âdem'in dünya cennetinde sınanma süreciyle, her bir insanın anne karnında yaşadığı embriyolojik gelişim süreci arasında, bazı

117 Kitabımızdaki İbnü Nefis ile ilgili bu bölüme bakılabilir.

paralellikler kurulabilir. Mesela anne rahmi, Âdemoğlunun zahmetsizce yaşadığı bir tür cennettir. Âdem'in dünya cennetinden çıkarılışı, insan yavrusunun anne rahminden çıkışıyla kıyaslanabilir. Âdem'in yasak ağaçtan yedikten sonra cinselliği keşfetmesi, insanın akıl-baliğ olarak cinselliği keşfetmesini çağrıştırır. İnsanın Dünya hayatının ahirete nispeti, ana rahmindeki sürenin Dünya hayatındaki süreye nispeti gibidir. Allah en doğrusunu bilir.”

Mustafa İslâmoğlu, Yaratılış ve Evrim isimli kitabında Arap âleminde daha önce yayınlanmış bazı kitaplardan oldukça alıntılar yapmaktadır. Alıntılanan bu yerlerin kitabının dipnotlarında gösterilmediğini görüyoruz. Tabii ki telif bir eser oluşturulurken birçok kaynaktan alıntı yapılabilir fakat bunların gösterilmesi gerekir. Dolayısıyla İslâmoğlu'nun bu eserindeki görüş ve açıklamalarının tamamının orijinal olduğunu söyleyemeyiz. Aşağıda bazı örnekler vereceğiz:

“İnsan aceleden yaratıldı” âyeti Mustafa İslâmoğlu'nun kitabıyla Arap dünyasında Kur'an'a evrimci bir bakışla yazılmış meşhur “Kadıyatı'l-Halk” kitabındaki ilgili yerlerdeki benzerlik çok net görünmektedir. Aşağıda ikisine de yer veriyoruz:

“Şu durumda “topraktan yaratılma” lafzi değil, sembolik bir anlatım mıdır?

Buna cevap vermek için şu âyeti okumak gerekir: “İnsan aceleden yaratılmıştır” (21:37). Âdem'in çömlekten yaratıldığını söyleyenler, tutarlı olmak istiyorlarsa bu âyeti de şöyle anlamalıdır: ‘Acele’ adlı bir hammadde vardı, Allah insanı ondan yarattı. İyi de nasıl? İnsan aceleden nasıl yaratılır? ‘Acele’ diye bir hammadde yok. O halde bunun anlamı nedir? Elbette “insan aceleci bir varlıktır” denilmek istenmektedir. İnsanın hamurundaki bir unsura, fitri bir zaafına dikkat çekilmektedir. Bu, Kur'an'ın üslubudur. Aynen bunun gibi, ‘Âdem’ de, ‘toprak’ da semboldür. İlki insanoğlunu, ikincisi elementer kökeni ve beslenme kaynağını sembolize etmektedir.”¹¹⁸

118 Mustafa İslâmoğlu, Yaratılış ve Evrim, s. 132.

“Kelimeyi lafzi olarak ele alırsak, bize birisi acelenin bir araba, bisiklet, uçak veya tren olup olmadığını veya bunların hangisinden yaratıldığını sorduğunda nasıl cevap vereceğimizi karıştırdık. Hepsi acele (sürat) ifadesini kapsar veya hızdan yaratılmıştır, çünkü hız sürattır. Dolayısıyla lafza bağlı kalmamalıyız. Âyetin, insanın fitratının aceleci ve sabırsız yaratıldığını ifade ettiğini söylemeliyiz. O halde insanın yaratılışından bahsederken neden ısrarla sadece onun çamurdan ve balçıktan yaratılışından bahsedilmektedir?”¹¹⁹

Ayrıca İslâmoğlu, kitabının 237. sayfasında Âdem’in diğer beşer içerisinden seçilmesini anlattığı yerle Kadiyatü’l Halk kitabının 117. sayfasındaki aynı konunun yaklaşık aynı ifadelerle yazıldığını yine İslâmoğlunun kitabının 130. Sayfasındaki “İsa’nın durumu Âdem’in durumu gibidir” âyetini incelediği yerle Kadiyatü’l-Halk kitabının 129. sayfasındaki benzer ifadelerle şahit olmaktayız.

Yine İslâmoğlu’nun, Muhammed Şahrur’un eserinden oldukça fazla bilgi alıntıladığını görmekteyiz. Örneğin İslâmoğlu’nun ilgili kitabının 177. sayfasında insanın alaktan yaratılışını anlatan yerde Muhammed Şahrur’un bir önceki başlıkta bizimde alıntıladığımız alak kelimesini aynı ifadelerle ve aynı izahla anlatmıştır.

7- Alaaddin Başar, Varoluş

Profesör Dr. Alaaddin Başar, Varoluş isimli küçük hacimli eserinde Risale-i Nur’un anlatımlarından ve örneklerinden yola çıkarak evrim teorisinin yanlışlığını ortaya koymaktadır:

“Kâinat altı evrede yaratıldı. İnsan da ona benzeyerek sünnettullah gereği 6 evrede yaratıldı.

Meyve bir anda olmuyor. Çünkü tohum bir anda ağaç olmuyor. Hepsini aynı kanuna tabi ki insan da bir anda olmuyor.

Lamarck “ceylanlar otlara uzanmak için boyunları uzadı” diyor. O zaman ağaçlar niye meyve verdi? Kendisi için mi, yavrusu için mi? Katır niye güçlü insana iyi iş yapması için mi? Tavuklar niye

119 Dr. Hasan Hamid Atiyye, Kadiyatü’l Halk, s. 139.

uçmadı? Uçamadı. Evrimleşmelerinin sonucunda insan onu kolay yakalayıp yesin diye mi?”¹²⁰

8- Alexis Carrell, İnsan Denen Meçhul

Alexis Carrell'in Nobel ödülü kazanan kitabındaki aşağıdaki satırlar ve kitabın birçok yeri birebir Kur'an'la uyumludur. Bu sayfalarda topraktan gelen yönümüz anlatılıyor:

“Bizler kelimenin tam anlamıyla balçıktan yapılmış bulunuyoruz. İşte bundan dolayıdır ki vücudumuz ve onun fizyolojik ve zihinsel özellikleri, yaşadığımız ülkenin jeolojik yapısı, beslediğimiz hayvanların ve bitkilerin tabiatının etkisi altında kalır. Yapımız ve faaliyetimizin karakterleri aynı zamanda aldığımız gıdaların seçilişine de bağlıdır.

Her türlü insanî faaliyetlerin bedensel özü cansız âlemden gelir ve er geç oraya döner. Bu bedensel öz, cansız varlıklardaki aynı unsurlardan yapılmıştır. Dış âlemde olduğu gibi, kendimizde de fizik ve kimya kanunlarının bulunuşuna, bazı modern fizyolojistlerin hâlâ hayret ettikleri gibi, şaşmamalıyız. Bu mevcut kanunlara rastlanılmasaydı asıl o zaman şaşırarak gerekirdi”¹²¹

9- Hüseyin Aydın, Yaratılış ve Gayelilik

Her Canlının Sudan Değil Su Sayesinde Varedilmesi

“Kur'an'da “ve Biz canlı olan her şeyi su sayesinde var kıldık” ifadesi vardır. Çoğu meallerde bu âyet, “ve Biz her bir canlıyı sudan yarattık” şeklinde Türkçeye aktarılmıştır. Bu çeviri, bize suyun ilk madde konumunda olduğu izlenimini vermektedir. Oysa diğer âyetler ve Kur'an'ın genel üslubu, bize, bu âyetin mealinin “her canlı şeyin sudan yaratıldığı” şeklinde değil, “her canlı şeyin su sayesinde canlı kılındığı” anlamının çıkarılmasını telkin etmektedir. Bu nedenle Kur'an'da “su”yun her şeyin kendinden çıktığı kadim varlık olması asla söz konusu değildir. Varlığın yaratılmasının belirli bir

120 Bkz: Var Oluş, Prof. Dr. Alaaddin Başar, Zafer Yayınları.

121 Alexis Carrell, İnsan Denen Meçhul, s. 64.

safhasından sonra canlıların ortaya çıkmasında, su önemli bir unsurdur. Aslında bu âyetin bütününe baktığımızda, hayatiyetin ortaya çıkması, yaratmanın çok anlamlı bir şekilde dile geldiğini ve suyun canlılık için ne kadar önemli bir öge olduğunu görmekteyiz. Âyetin tamamı şu şekildedir: “İnkâr edenler, (başlangıçta) gökler ve yer yapışıkken onları ayırdığımızı bilmezler mi? Ve Biz canlı olan her şeyi su sayesinde var kıldık. Bu gerçeklere hâlâ inanmazlar mı?”

Görüldüğü gibi evren yaratılıp belirli bir merhaleye geldikten sonra gökler ve yer bitişik iken onları Allah ayırmış ve yeryüzüne, canlının yaşayabileceği şartları ve imkânları kazandırmış ve ondan sonra sudan hayatiyeti, canlılığı yaratmıştır. Böylece su, varlığın ana kaynağı, ilk maddesi değil, canlılığın, organik varlığın ilk şartı, temel unsurudur.”¹²²

İdealiz (Maddesizlik veya Matrix) Felsefesinin Zaferi

Sayfa 68’de madde ve maddesizliğin iç içeliği yani materyalizm ve idealizm anlatılmaktadır. Buradan idealizm üstün çıkıyor ve maddenin açıklamasının bilimsel olarak mümkün olmadığı, gaybi bir konuya dolayısıyla bir inanç konusuna dönüştüğü izah ediliyor:

“Maddenin böylesine manevileşip gittiği yönün ufkunda, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, gayb alanına, ideal varlık alanına, zaman ve mekân dışı alana doğru uzanmaktadır. Aynı zamanda burada felsefenin varlık hakkındaki iki zıt temel görüşünün, idealizm ile materyalizmin nasıl birleşip aynileştiğini, bu uzlaşmanın ve aynileşmenin idealizmin lehine nasıl sonuçlandığını görüyoruz. İdealizmde göre aşağıda olanın, maddî olanın, zaman ve mekân kanunlarına tâbi olanın kaynağı ve orijini, yukarıda olan, zaman ve mekân kanunlarına tâbi olmayan güç ya da güçlerdir ve bu güç ya da güçler yönetir. Zaman ve mekân dışı olan da insanın algı alanına girmez; yani insanın duyularına verilmemiştir. İdealizm ve semavi dinler, bu güç ya da güçlerin ne olduğu konusunda ayrılmakla birlikte, zaman ve mekân içi olanın kaynağının zaman ve mekân

122 Hüseyin Aydın, Yaratılış ve Gayelilik, s. 56.

dışı olanda olduğu ve oradan yönetildiği konusunda birleşirler. Bu nedenlerle evrenin kaynağı sorununu bilimsel olarak çözmemiz mümkün değildir.

Bilimsel yönden belirlenip aydınlatılması insanın bilme imkânlarını aşan, bu nedenle de bilimsel olarak çözülmesi mümkün olmayan evrenin kaynağı sorunu, bu mahiyeti gereği ancak inanmanın, teorilerin konusu ola gelmiştir. İnanmanın söz konusu olduğu yerde, semavi dinlerin kitapları bir bilgi kaynağı, bir yönlendirme rehberi olarak karşımıza çıkıyor. Semavî dinlerin kitaplarının, bize özel durumda olan İslâm'ın kitabı Kur'an'ın evrenin yoktan yaratılmış olduğu konusundaki görüşleri, bilimsel verilerin oluşturduğu bu zeminde destek bulmakta ve kolayca inkârı mümkün olmayan dinî bir "iman" olarak karşımıza çıkmaktadır."

Sayfa 69'da: "Allah, insana gerçekliğin, yani zaman-mekân içinde olan, zaman-mekân kanunlarına tâbi olan varlık alanının, yani evrenin bilgisini hazır olarak vermemiştir. Bu alanın bilgisini elde etmeyi insana görev olarak vermiş, insanı bu görevi yerine getirebilecek kabiliyetlerle donatmıştır."

Böylece, "Yeryüzünde gezip dolaşın ve Allah'ın ilk yaratılışı nasıl başlatıp devam ettirdiğini görün." (Ankebût, 20) âyetinin hikmeti anlaşılmalı olmaktadır.

Sayfa 108'de canlılığın oluşmasında DNA'nın kendisini eşlediğini ve canlılığının böyle başladığını, Allah'ın her şeyi çift yaratma sırrını burada tecelli ettiğini anlatılır:

"Bilimsel araştırmalar, organik unsurlar alanından canlı varlıklar alanına geçişin, kendilerini çiftleyebilen, kendilerine eş üretebilen biyolojik organizmaların ortaya çıkması ile mümkün olduğu gerçeğini ortaya koymasından sonra, bu sefer de Kur'an-ı Kerim'in, canlıların çiftler halinde yaratıldığını beyan eden âyetleri, daha anlamlı bir şekilde dikkatimizi çekmeye başlamıştır. En genel bir ifade ile söylersek, Allah'ın her şeyi çiftler hâlinde yarattığını şu âyet açık bir şekilde dile getiriyor: **"Toprağın bitirdiği bitkileri, insanları ve onların bilmediği şeylerin hepsini çift çift, çeşit çeşit**

yaratan Allah, bütün noksan sıfatlardan münezzehtir; O, yücelerden yücedir.” (Yâsîn, 36)

Ayrıca şu âyette biz bitki türlerinin ayrı ayrı yaratıldığına işareti ettiğın görmekteyiz: “Ve gökten bir su indirdi; işte biz, bu su sebebiyle çeşitli türde nebattan çiftler (erkekli dişili bitkiler) çıkardık.” (Tâ-Hâ, 53)

İnsanın Topraktan Yaratılışı Mecazi midir?

Sayfa 117’de topraktan yaratılmanın mecazi olduğu, insanın evrenin elementlerinden yaratıldığını vurguluyor. Fakat Kur’an’a baktığımızda topraktan yaratılmanın anlatıldığı yerlerde toprağın birçok haline vurgu yapıldığını görüyoruz. Ve bilimsel verilerin de ispat ettiği gibi insanın biyolojik maddi yönü ve toprak aynı 16 elementten oluşmaktadır. Bu apaçık bir Kur’an mucizesidir.

“Allah, insanın ilk maddesinin toprak olduğunu insanın yaratılışını topraktan başlattığını ifade buyururken, bu yaratma olayını sıradan her insanın kolayca anlayıp tasavvur oluşturabileceği bir seviyede tasvir etmek gayesini gütmüştür. Çünkü burada bence “toprak” kavramı, mecazen kullanılmıştır. Eğer burada evrenin unsurları türünden bir ifade kullanılmış olsaydı, her çağ ve her kültür seviyesindeki insan için bir anlayış ve tasavvur oluşması mümkün olmazdı. Çağımızın bilim ve kültür seviyesini bir yana bırakıp, daha önceki çağları göz önüne getirecek olursak, o dönemler için “evrenin elementleri”, “evrenin temel maddeleri” türünden kavramlar, hiçbir şey ifade etmeyecekti. Toprak ya da daha genel anlamda yeryüzü (arz), insan idrakine doğrudan doğruya verilmiştir ve insan, bunların günlük hayatındaki önemini her an yaşamaktadır. Toprak ya da yeryüzü ise, evrenin bütün temel maddelerini, şu veya bu oranda, ihtiva etmektedir. Başka bir ifade ile söylersek, onlardan meydana gelmiş durumdadır.”

10- Melikşah Sezen, Eşref-i Mahlukatı Anlamak

Sayfa 90’da Darwin’in “Türlerin Kökeni” kitabının ilk yayınlanmasından sonra kendisinden önce evrimden bahsedenlerden

bahsetmemesinin eleştirildiği bir yer var ki Müslüman düşünürlerden Câhız'ın da Kitabu'l-Hayevân isimli kitabından Darwin'in yararlanıp da bahsetmemiştir.¹²³

Sayfa 91'de yine Rebacca Stott'tan bir alıntı yaparak, Câhız'ın "Kitabu'l-Hayevân" kitabı Aristo'nun Hayvanlar kitabının özeti olduğunu yazıyor.

Evet Câhız ve diğer İslâm filozoflarını Darwin'in evrim teorisiyle birlikte anmak büyük bir hata veya kasıtlı bir yaklaşımdır. Çünkü bu Müslüman düşünürler Aristo'daki varlık mertebeleri konusunu farklı açıdan eserlerinde işlemişlerdir. Onlar hiçbir şekilde türler arası geçişi savunmamıştır.

Sayfa 93'te Mehmet Bayraktar'ın Câhız ile ilgili mesh olayından evrimi çıkarmasına yine Câhız'ın sözlerinden doğal seçim yoluyla evrimi çıkarmanın yanlış olduğunu söyleyerek görüşlerini reddetmiş.

Melikşah Sezen'in bu eleştirisi haklı. Bu İslâm düşünürlerinin görüşlerini zorlama bir çabayla türler arası geçişe mesnet yapmak yanlıştır.

Sayfa 95'te Celal Şengör'ün İhvan-ı Safa'nın risalelerinden türler arası geçiş çıkmaz dediği şu pasajı aktarmıştır:

"Tüm bu tablonun peşinden İhvan-ı Safa'nın risalelerinden evrim kabulü çıkarımının hatalı olduğu kanaatimizi de paylaşabiliriz. Çünkü onların kaleme aldığı risalelerin muhtevası tetkik edildiğinde türlerin dönüşümüne açıkça karşı olduklarını görebilmek mümkündür. Onlar bitkilerin bitki, hayvanların hayvan ve her bir türün o tür olarak kalacağını tecrübî bilgiden hareketle ısrarlı ve açık bir şekilde ifade etmektedirler."¹²⁴

Sayfa 98'de: "Halanız olan hurma ağacına saygılı davranın. Çünkü hurma ağacı Âdem'in balçığının kalanından yaratılmıştır" rivâyetinin uydurma olduğunu açıklıyor:

123 Rebacca Stott, Darwin's Ghots, çev. Alev Elçin Cankurt, s. 83.

124 Celâl Şengör, Yaşamın Evrimi Fikrinin Darwin Döneminin Sonuna Kadar Kısa Tarihi, s. 47.

“Mezkûr rivâyetin, usûl-i hadis nazarınca kıymet hükmüne dair şunları belirtmekte fayda bulunmaktadır: Rivâyet Ebû Ya’la’nın Mûsned’inde mevcut olmakla beraber İbnü’l-Cevzi Mevdûâfında, Aclûnî Keşfü’l-Hafâsında ve Ahmed Sıddık el-Ğumarî el-Müda-vî’inde bu rivâyetin mevzû (asılsız) olduğunu beyân etmektedirler. Dolayısıyla uydurma olduğu kabul edilen bir rivâyetin naklî delil olarak bir kıymetinin bulunmadığı da izahtan varestedir.”

Bu müteşabihat içeren hadisin kaynaklar açısından sıhhati eleştirilebilir. Fakat mana olarak insanın yaratılışını anlatan birçok dini metinlerde bu şekil ifadeler bulunmaktadır. Tevrat’ta özellikle bu şekilde tasvirler vardır ki bu konularda dini nasların literal anlamından daha çok mecazi anlamlarını dikkate almak gerekir.

Sayfa 100-101’de Tahiri Mevlevi, Mesnevi Şerhinde maden, nebat, hayvan, insan zinciriyle ilgili açıklamasının bir gelişim aşamaları olduğu anlatımı:

“Bitkilerin (nebâtat) topraktan kuvvet alarak yetiştiği için onlar arasında bir nevi mücadele olduğunu, bitkinin hayvana yem olması hasebiyle ona ulaşmak açısından bir mücadelesi olduğunu, hayvan ve bitkinin insana gıda olması hasebiyle de arada bir bağın olduğu şeklinde beyan eder. Tıpkı ceninin anne karnında annesinin kanı ile beslenmesinin daha sonra anne sütüne teveccüh göstermesine vesile oluştundaki bağ gibi bir durumu vardır der.

Yani insan tıpkı bir bitki gibi besinini idrak şuuruna dahi mâlik değilken anne rahminden, topraktan kuvvet çeker gibi bedenine kan çekerek bir mertebeye erişti, ardından hareket melekesi kesbederek gıdasına teveccüh gösterip annesinin sütüne yöneldi ve böylece hayvanî bir mertebeye ulaşmış oldu. Daha sonra akıl, âlim ve kâmil deryasından tattıkça hayvanî âlemden insanlığa yükseldi. Bir önceki mertebesinin şuuruna mâlik olmadığı gibi, insan olarak da her gün öncekinden daha yükseklerle ilerleme istidadına mâliktir ve sanki o mertebeleri hiç geçmemiş gibi aştığı makamları unutturur. Beyitlerin siyaki ve sibaki ile anlattığı bütünlük ve şarihlerin izahları

dikkate alındığında Mevlâna'nın anlattığı tam da bundan ibarettir.”¹²⁵

Sayfa 31'de Ömer Nasuh Bilmen'in evrime aklen caiz demesinin Mustafa İslâmoğlu tarafından çarpıtıldığını aktarıyor:

“Şunu da söyleyelim ki bitkiler ve hayvanların ve hatta insanların evrim yoluyla var olmaları aklen mümkündür. Kâinatı yaratan Allah Teâlâ dilediği mahlûkunu bir anda müstakil olarak yaratabileceği gibi, tedricî yoluyla kademe kademe de var edebilir. Bunda aklen müstehil olan bir durum yoktur. Ancak bu konuda kesin bir bilgi bulunmadıkça şer'î naslarımızın zahirine aykırı bir itikadda bulunamayız. Bitkilerin, hayvanların ve özellikle insan türünün evrim sonucu meydana geldiğini iddia edenlerin bu konudaki düşünce ve etüdleri bütünüyle faraziye ve hayallere dayanır; bir tecrübeye dayalı değildir ve bilimsel bir değeri yoktur. Bundan dolayı bunun gibi zayıf delillere dayanarak dini buyrukları tevile imkân yoktur.”¹²⁶

“Aklen câiz” ile “şer'an câiz” arasındaki farkı dikkate almayan ve bu sebeple Ömer Nasuhi Bilmen'i “evrimin câiz olduğunu dolaylı yoldan söyleyen biri” olarak takdim edenlerin bu iddiaların aslı esası yoktur.¹²⁷ Aktarmış olduğumuz satırlardan da açık olarak anlaşıldığı anlaşılacağı üzere merhum Ömer Nasuhi Bilmen, evrimin aklen câiz olmakla birlikte şer'an câiz olduğunu teyid edecek hususlardan mahrum olduğunu izah etmiştir. Bu iki hükmün birbirinden farklı olduğu ehlinin malumudur ve izahtan varestedir.¹²⁸

11- Muhammed Mahmud Taha, “Salât” Kitabı

Sudan'ın Cumhuriyet Parti kurucusu, modernist görüşleriyle dikkat çeken sûfi tiynetli büyük İslâm düşünürüdür. Birçok özgün düşünen insanın başına geldiği gibi o da fikirleri sebebiyle yargılandı hatta irtidatına hükmedilerek idam edildi. Bu büyük dava,

125 108 Tahirü'l-Mevlevi, Mesnevi Şerhi, VIII, s. 940-941 ve 94.

126 Ömer Nasuhi Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelâm, s. 196.

127 Bkz.; Mustafa İslâmoğlu, Tabiat ve Kur'an Âyetleri Işığında Yaratılış ve Evrim, s. 160.

128 Melikşah Sezen, Eşref-i Mahlukatı Anlamak, s. 31.

inanç ve fikir adamının konumuzla ilgili olan “Salat Risalesi”den bazı bölümleri aktaracağız:

“**İnsan gelişiminin üçüncü aşaması:** İşte bu, yaşadığımız bu devrin aşamadır ve bu, görevlendirilmiş insan olan peygamber Âdem’in yeryüzünde zuhur ettiği (göründüğü) gün başlamıştır. Ve bu Âdem, Allah’ın mükemmel olarak cennette yarattığı ve melekler onun önünde secde ettiği Halife Âdem değildir. Daha ziyade, Halife Âdem’in yeryüzüne inip yaratılış aşamalarından geçerek tekrar Halife Âdem’in seviyesine kadar gelmiş durumudur.¹²⁹ Halife Âdem (mükemmel Âdem) cennette, melekut (saltanat) âleminde yaratıldı ve sonra günah onu ele geçirdiğinde oradan kovuldu.

Âdem’in mükemmel en yakın şekilde yaratıldıktan sonra cennetten kovulması ve yeryüzüne inmesi. Şu âyette zikredildi: “**Andolsun, biz insanı en güzel şekilde yarattık, sonra onu aşağıların en aşağısına indirdik**” (Tin, 4-5)

Âdem en alt düzeyine geri gönderildiğinde, o, yaratılışın başlangıcı olan su buharı sonra Allah’ın lütfuyla yeryüzünde peygamberlik mertebesine ulaşıncaya kadar yolculuğunu başladı ve ilk sorumluluk sahibi insan oldu. İtaatsizlik yüzünden kaybettiği büyük halifelik makamına yaklaşmanın ilk aşaması olan somut bir şekilde yeryüzünde ilk aşaması inme ile başlamıştı, ancak henüz tamamlanmaktan çok uzaktı. Bu şerefli makamdan inerek, adı uzun süre kaybolup gittikten sonra, saltanat âlemi (yönetme gücü) içinde anılmaya başlandı. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor: “**İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?**” (İnsan, 1)¹³⁰

“Âdem, Allah’ın krallığı diye anılan cennetteki statüden göç ederek yeryüzünde peygamberlik statüsüne ulaşan kişidir. Bu dünyadaki ilk halifedir. Beşerin atası Âdem’den önce birçok Âdemler bu menzileye ulaşmayı denemişti ama başaramadılar. Ve soyları tükendi. Toprak ırkının öncüleri bu onurlu statüyü elde etmek için

129 M. M. Taha sanki burada bezm-i âlemdeki ilk yaratılışı ifade etmektedir.

130 Muhammed Mahmud Taha, Salat Kitabı, 9.

çabalamaya devam etti ve başarısız oldu. Öyle ki başarılı olamayacakları meleklerin aklına yerleşinceye kadar bu toprak ırkının öncüsü Âdemler bu başarıyı bekletiler. Allah nihayet başarılı girişimin ortaya çıkmasına izin verdi ve Âdem, insanlığın (beşerin) atası oldu.”¹³¹

“Âdem üç kez yaratıldı: İki kere melekut âleminde ve bir defa da mülk âleminde. Melekut âlemi akıllar âlemidir, mülk âlemi bedenler âlemidir. Melekut âlemindeki şey, mülk âlemindeki karşılığını kontrol eder. Çünkü Melekut âlemi letafet (şeffaf) âlemidir ve mülk âlemi kesafet (yoğun) âlemidir. Her latif olanın kesif olan üzerinde yetkisi vardır. Bu Yüce Allah’ın şu sözünün anlamı: “**Her şeyin mülkü elinde olan Allah’ın şanı yücedir ve O’na döndürüleceksiniz.**” (Yâsîn, 83) İçimiz yoğunlukla şeffaflığa döner. Ruhumuz bununla rahatlar. O’na teslim etmekle olur. Şeffaf olan aklımızdır. Ve şeffaflığın zirvesi Allah’ın zatındadır ve bu nedenle Yüce Olan’a dönmek gerekir ve dönüş ancak O’nu yakınlaştırmakla olur. Bizim sıfatlarımız O’nun sıfatlarıdır.”¹³²

M. M. Taha’nın beşer ve insan ayırımı yapan İslâm düşünürlerinin öncüsü olduğunu görmekteyiz. Arap âleminde o dönem yaygın olan sosyalist düşünceleri İslâm’ın sosyal adalet anlayışıyla yorumlayarak, sosyalizmin Arap dünyasında muhtemel yıkıcı etkilerine karşı bir görüş oluşturmuştur. Sosyalizmdeki tez anti tez yani zıtların çatışması anlayışını Kur’an’daki şeytani ve rahmani yönler olarak yeniden yorumladığını, insanın doğru ve hata arasında duygularla Allah tarafından donatıldığını işlemiştir.¹³³ Bu yönlerden Muhammed Şahrur’un da sosyalist hareketler içerisinde geçmişinde çok bulundu ve bu ideolojisini detaylı olarak tanıdığını bilmekteyiz. Şahrur da kitaplarında sosyalist düşüncüyü Kur’an perspektifinden ele alarak İslâmi anlayışa uygun yorumlar yaptığını görüyoruz. O da aynı şekilde zıtların çatışması felsefesini Şeytani ve Rahmani yön olarak yorumlamaktadır. Ayrıca Şahrur, Kur’an’da geçen sebebe

131 A.g.e: s. 11.

132 A.g.e: s. 12.

133 A.g.e, bkz. s. 14.

(tesbih) etmek fiilinin kök anlamından yola çıkarak her şeyin hareket ettiğini söyler: “Göklerde ve yerde olan her şey, Allah’ı tesbih etmektedir.” (Haşr,1) Böylece evrende bir dinamizm vardır ki bu eşyanın sürekli yenilenmesini, gelişmesi sağlar.

12- İbn-i Heysem, Semeretü’l Hikme Kitabı

İslâm bilim ve teknolojisinin gelişmesine en çok katkıda bulunanlardan olan İbni Heysem, gözlem ve deney metodunu kullanarak günümüz teknolojisinin de bir nevi temellerini atmıştır.

İslâm filozofları hayvan kelimesini canlı anlamında kullanmıştır. Bazıları klasik İslâmi eserlerdeki bu sözleri alarak İslâm filozoflarının insanı hayvanlar kategorisinde tanımladığını iddia ederler. Bu çok hatalı bir yaklaşımdır, mesela kelâm ile ilgili giriş mahiyetindeki kitapların ilk başlangıcında şu sözler geçer: “El insanu hayevânun natıkun/İnsan düşünen bir hayvandır.” Burada hayvan kelimesi canlı anlamında kullanılır. Aşağıda İbni Heysem’den alıntılatacağımız yerde hayvandan bahsederken “behime” kelimesinin kullanıldığını göreceğiz. Kur’anda da biz bu ayrımı görmekteyiz: “Hâlbuki dünya hayatı, eğlence ve oyundan başka bir şey değildir. Ve şüphesiz âhiret yurdu ise, gerçek canlılık (hayevân) orasıdır. Keşke bilmiş olsalardı.” (Ankebût, 64) Âyette hayevân: “canlılık, hayat, yaşama” anlamında geçmektedir. Dikkat edilirse bu sadece insana özgü bir hitaptır. Fakat dilimizde kullandığımız hayvan türünün Kur’anda “behime, en’âm” gibi kelimelerle ifade edildiğini görmekteyiz.

Aşağıda İbni Heysem’in kitabından aktardığımız pasajlarda bu konulara ve hikmet içeren benzer konulara dikkat çekilmektedir:

Kuvve-i Gazabiye, başarı ve galibiyete ilişkin güçtür. Bu güç yalnızca canlı cinsinden şeylerde bulunur. Canlılığın iki faslı/kısmı vardır: Düşünen olmayan ve düşünen. Bu güce “öfke gücü” denir. Üçüncüsü, mutluluğa ilişkin güçtür. Bu güç sayesinde düşünen canlı idrak eder (hisseder). Bu da “düşünme gücü” (el-kuvvete’n-nâtika) şeklinde adlandırılır.”¹³⁴

134 İbn-i Heysem, Semeretü’l-Hikme, s. 36.

Felsefe İnsanın İnsanlığını Ortaya Çıkarır:

Zira insan, felsefe ilimlerinden hiçbir şey tahsil etmediği sürece hayvan hükmündedir. Çünkü hayvanda meftun olduğu şeye dair arzusuna/şehvetine uymaktan onu alıkoyacak bir şey yoktur. Aynı şekilde felsefe ilimlerinden uzak olan insanda da meftun olduğu şeye dair şehvetine uymaktan onu alıkoyacak bir şey yoktur. Bu nedenle sıradan insanlar nebevi hikmete muhtaçtır. Çünkü felsefe ancak filozofu iyiliğe karşılık mükafat istediği için değil de iyiliğin kendisi nedeniyle iyiliği yapmaya sevk eder ve kötülüğe karşılık ceza almaktan korktuğu için değil de kötülüğün kendisi nedeniyle kötülük yapmaktan alıkoyar. Bu mertebeye ulaşamayan kimse iyiliğin ancak ona karşılık mükafatlandırılmak istediği için yapılması gerektiğini düşünür. Dolayısıyla o kişinin iyiliğe karşılık mükafat vadedilmek suretiyle iyilik yapmaya teşvik edilmesi gerekir. (Yine bu mertebeye ulaşmayan kimse) kötülüğün ancak ona karşılık cezalandırılmaktan korkulduğu için terk edilmesi gerektiğini düşünür. Bu nedenle o kimsenin kötülüğe karşılık acı verici cezayla korkutulmak suretiyle kötülük yapmayı terk etmeye teşvik edilmesi gerekir.¹³⁵

Felsefe Tahsil Etmemiş Sıradan İnsanların Kısımları:

Bu nedenle idare ettiğimiz sıradan insanlar üç kısma ayrılır:

1. Vaat ve tehdidin hakikatini bilen, ona aşına olan, dünyada ve âhirette ona rıza gösteren ve böylece onu uygulayan ve nefsini tutan kısım. Bu tür kişiler tıpkı iyi huylu hayvan gibidir. Nitekim o hayvanı bir şeyden şiddetli bir şekilde korkutmak suretiyle engellediğinde bu, onun nefsinde yerleşir ve bir daha onu tekrarlamaz.
2. Vaat ve tehdidin hakikatini bilen, fakat âhirette ona rıza göstermeyip dünyayı isteyen, onun sonucunda olacak şeylere kendini adapte eden ve dolayısıyla onu uygulamayan ve nefsini tutmayan kısım. Bu tür kişiler kötü (huylu) hayvana

¹³⁵ İbn-i Heysem, Semeretü'l-Hikme, s. 112.

benzer. Nitekim onu korkutarak bir şeyden sakındırdığında onu daha fazla ve çabuk yapar.

3. Bu hususta şüphe içinde olan ve onun doğru mu yanlış mı olduğuna yönelik kesin bilgiye sahip olmayan, dolayısıyla ya onunla birlikte olması (subbet) ve onu huy edinmesi nedeniyle ya da yanlışlığını üstün tutması veya onu kabul etmekle birlikte onun sonucunda olacak şeyleri kabul ederek razı olması nedeniyle nefsinin tutan kısmıdır. Bu tür kimseler huyu bakımından ne iyi ne de kötü olan hayvana benzer. Nitekim onu bir şeyden korkutup sakındırdığında bazen ondan kaçınır, bazen de onu işler.¹³⁶

136 İbn-i Heysem, Semeretü'l-Hikme, s. 114.

TEİSTİK EVRİM ANLAYIŞI

19. Yüzyıla kadar canlı varlıkların karmaşık organizasyonu ve etkin işleyişi akıllı bir tasarımcının delili olarak ele alındı. Darwin'den sonra bu argüman yeniden düzenlendi. Tesadüfçü Darwinistler Allah'ın tasarlamadığı kendiliğinden olan bir evren tasavvuruna yönelirken bazı dindarlar Allah eşyayı, varlığı mevcut formlarında yaratmadı. Ancak tüm canlı formların var olması yoluyla evrimsel bir süreci tasarladı diye inanmaya ağırlık verdi.

İslâm bilim ve felsefesinin batıya büyük etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. 19. Yüzyıla kadar batıda yaratılış çok akılcı bir yorumla ele alınmadan Tanrı'nın direkt yaratması kabul edildi. Fakat biz Tevrat ve İncil'den sonra gelen Allah'ın son mesajı Kur'an'ın yaratılışla ilgili önceki kitaplardan farklı olarak detaylı bir şekilde fizik dünyadan bahseden akla hitap eden âyetlerini görüyoruz. Batılı din ve bilim insanları Kur'an'ın dolayısıyla İslâm âlimlerinin etkisiyle Allah'ın yaratma sanatını 19. yüzyıldan sonra tekrar akılcı bir şekilde ele almaya başlamış olmaları.

Darwin'in kendisini de etkilemiş olan bu süreci Darwin, Tanrı'nın yaratması olarak değil, materyalist anlayışla yorumlamıştır. Darwin, kitabının son bölümünde yaratıcının eliyle evrimin olduğunu kendisi ifade ediyor. Darwin'e karşı Hristiyan bilim adamları yaratıcının tasarladığı yaratılış tasarım delilini savunmuşlardır.

Hatta Darwin'den daha önce dindar Hristiyan bilim insanlarının türlerin kendi içinde aşamalı bir yaratılışı olduğunu kabul etmişler. Bu konuda meşhur yazar ve kitaplar var.

Teistik evrimcilik Protestan ruhban okullarında öğretilen başlıca yaratılış anlayışıdır ve Katolik Kilisesi de bu çizgide durmaktadır. 1996 yılında teistik evrimciliğin Papa John Paul II tarafın-

dan yeniden tanımlanan versiyonuna göre, Tanrı yaratmış, evrim gerçekleşmiş ve insanlar belki de daha ilkel primat formlarından evrimleşmiştir. Fakat insanın evrimleşmesinde, Tanrı'nın eli değmeden insan ruhunun ortaya çıkmış olamayacağı kabul edilmiştir. Son papa XVI. Benedict, evrim düşüncesini genel olarak kabul eden Katolik anlayışı tekrar etmekle birlikte, felsefi doğacılığı reddetmenin öneminin altını çizer.

Evrimin ateizmin inançsızlığıyla bağdaşmayacağını söyleyen birçok bilim insanı da bulunur. Örneğin: Asa Gray, Darwin'in teorisini dünyaya tanıtan adam Theodosius Dobzhansky. Evrim teorisini bugünlere getiren bilim insanı Francis Collins. Bugün en önemli projelerden biri olan İnsan Genom Projesine uzun yıllar başkanlık yapmış çok değerli bir bilim insanı Simon Conway Morris. Çağımızın en önemli fosil bilimcilerinden biri Darwin'in döneminde evrim teorisinin de ortağı olan Russel Wallace ve Darwin'in arkadaşı olan Amerikalı Asa Gray açıkça teistik bir evrim fikrine sahiptirler.

Darwin'e Arkadaşları Asa Gray ve Alfred Russel Wallace'ın Reddiyeleri

Wallace canlılarda doğal ayıklanmayı ilk savunan kişidir. Fakat bunun insana uygun olmadığını savunur. Wallace, 1870'te insan beyninin doğal ayıklanmanın bir sonucu olmadığını ve ilk insanın aklını kullanarak doğal ayıklanmadan farklı bir yol izlediğini söylemiştir. İnsanların yardım ve dayanışma esasına göre gelişip hayatlarını idame ettiğini söyler. Bu düşünceyi Kropotkin de savunarak Darwin'in doğal seleksiyon sebebiyle türleşmenin olduğu varsayımını eleştirmiştir.¹³⁷

Türlerin yaratıldığı düşünüldüğünde tür içindeki çeşitlerin ve bireysel canlıların da yaratıldığı yani tasarım sonucu oldukları düşünülebilir. Her bireysel canlının ebeveynlerinden farkı doğmasına neden olan değişim, Tanrı'nın tasarımı olarak, türlerin de evrimi-

137 Wallace'ın fikirleriyle ilgili kitaptaki şu başlığa bkz: "Evrim Kuramının Gerçek Kurucusu Wallace Yok Sayılıyor."

nin nedeni sayılabilir. Dolayısıyla türlerin evrimi felsefi bakımdan tasarım ve nihai nedenlerle uyumsuz değildir. Dahası yaratmanın doğal bir açıklaması olarak anlaşılabilir. Örneğin Tanrı'nın insanı yaratması, şempanze veya gorillerden dahası tüm yaşam olarak tek bir hücreden türemesine engel değildir. Buradaki mantığı Gray şu şekilde ifade eder: A ve D gibi iki bitki veya hayvan türündeki tasarım kanıtı, sonradan B ve C gibi ara form olan iki yeni türün daha keşfedilmesiyle iptal olmaz aksine ara formları da içine alır. Dahası ara formların sayısı ne kadar artarsa artsın veya aralarındaki farklılıklar ne kadar yakın olursa olsun tasarım kanıtına sahip olur. Bireysel canlıların yapılarında ve çevrelerine adaptasyon tasarım için bir kanıt sayılır. Göz ve el önemli örnekler olmak üzere birçok organ ve yerine getirdiği işlevle arasındaki uyum, kendilerindeki baskın özelliğin tasarım olduğunu destekler. Bir bütün olarak doğanın da bir tasarım olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bununla birlikte tasarım kanıtı her zihni ikna etmeye yetmeyebilir. Fakat evrim teorisini tasarım kanıtının ikna gücünü düşüren zorluklar arasında görmek doğru değildir. Ona göre tasarım kanıtı için Darwin'den önce sorun, doğanın tasarım eseri olduğuna karşı çıkan ateist materyalist felsefedir. Materyalist felsefe evreni ve içindekileri Tanrı'nın müdahalesini gerektirmeyecek bir şekilde sırf şans ile açıklamaya çalışır. Bu doğrultuda eğer evrim teorisine materyalist bakış açısıyla yaklaşırsa ateist sonuç çıkarılır.

Darwin'in kendisi de eğer çevremizde meydana gelen olayların nedensiz ve tasarımsız sadece şans eseri olduğuna inanıyorsa bu ateizm demektir. Fakat kendi başına evrim teorisi ateist bir sonuç vermez. Evrimde doğal seçilimin gelişi güzel değişimler arasından uygun olmayanları elerken uygun olanları seçmesi, tasarıma karşı şansın varlığına bir kanıt olarak görülebilir. Ancak doğada bir miktar şansa izin vermek tasarıma aykırı düşmez. Örneğin, canlıların tohumlarının ve polenlerinin uygun olmayan büyük bir kısmının telef olurken uygun olan az bir kısmının üremeyi başarabilmesini ifade eden doğal seçilimin şansa dayandığı ve tasarımı ortadan kaldırdığı sonucuna ulaşamaz. Doğa böyle birçok olguyla doludur.

Dolayısıyla şansın az bir miktar varlığına rağmen doğada tasarım hâkimdir. Çünkü şansın hâkim olduğu bir doğa birbirine bağlı bir sistem oluşturamaz. Diğer bir deyişle şansa dayalı doğadan ancak kaos beklenir. Bunun aksine tasarım, doğada amaçlar ile araçların birbirine uygun olarak düzenlendiği bir sistem oluşturur. Bu durum doğanın anlaşılabilir olmasını sağlar.

Felsefi açıdan doğadaki tasarım, etkin neden yani Tanrı'nın üç farklı tarzda eylemiyle açıklanabilir. Birinci tarzda etkin neden zamanın başlangıcında maddeyi gerekli kuvvetleri vererek yaratmıştır. İkinci tarzda etkin neden, ara nedenler vasıtasıyla eylemde bulunur. Üçüncü tarzda ise Tanrı'nın eylemleri her zaman doğrudan, düzenli ve süreklidir. Hıristiyanlık Tanrı'nın eylemlerinin bu tarzda olduğunu kabul eder. Buna göre türlerin meydana gelişi Hıristiyanlık açısından doğrudan mucizevi bir yaratma olarak görülür. Darwin'in evrim teorisi ise daha çok Tanrı'nın ara nedenler vasıtasıyla eylemde bulunduğu ikinci tarza uygun düşer. Bu durumda türlerin kökeni doğal olarak açıklanır. Bununla birlikte her mucizenin de doğal nesnelere üzerinde gerçekleştiği hatırlanırsa Darwin'in yaptığının da mucize olanı doğal yoldan açıklamak olduğu sonucuna ulaşılabilir.¹³⁸

Evrimin mekanizmalarının ateizme götürmediğini ve tasarımın varlığıyla beraber Tanrı'nın varlığının da inkâr edilemeyecek bir gerçek olduğunu Asa Gray açıkça ortaya koymaktadır.

Darwin'i Eleştiren George Jackson Mivart'ın Akıbeti

George Jackson Mivart FRS¹³⁹ (30 Kasım 1827 – 1 Nisan 1900), İngiliz bir biyologdu. Doğal seçilimin ateşli bir savunucusuyken sonrasında bunu en sert şekilde eleştirenlerden biri haline gelmesiyle ünlendi. Charles Darwin'in Türlerin Kökeni (On the Origin of Species) kitabına cevap olarak kaleme aldığı ve orijinal başlıktan sadece tek bir sözcükle ayrılan On the Genesis of Species, Mivart'ın bilim camiasından fiilen aforoz edilmesine yol açtı. Bu kitapta evrimi,

138 Fatih Özgökman, a.g.e: s. 163-164.

139 FRS: Fellow of the Royal Society Türkçesi: Kraliyet Cemiyeti Üyesi. Bilime önemli katkılarda bulunan kişilere verilen seçkin bir unvandır.

“doğal seçilimin, yararlı yapıların belirmeye başladıkları aşamaları açıklamadaki yetersizliği” sebebiyle eleştirdi ve bunu Darwin’in ölümcül kusuru olarak gördü. Ara türleri akla aykırı gören Mivart’a göre, belirli bir işlevi yerine getiren bir yapı (örneğin kanat) ilk tomurcuklanmaya başladığı vakit canlıya herhangi bir fayda sağlayamaz. Ayrıca Kilisenin bazı düşüncelerinin Darwin’in fikirleri kadar mantıksız olduğunu yazması Kilise ile arasını açtı. Ölümünden altı hafta kadar önce Katolik Kilisesi tarafından aforoz edildi.

Mivart yaratmanın üç farklı anlamını birbirinden ayırt eder. Birinci anlamda yaratma, herhangi bir şeyin Tanrı tarafından hiç yoktan mutlak olarak ortaya çıkarılışdır ki bu Tanrı’nın doğaüstü bir eylemi olarak da adlandırılır. İkinci anlamda ise herhangi bir şeyin yine Tanrı tarafından dolaylı olarak yaratılmasıdır. Tanrı tarafından önceden yaratılmış madde, yine Tanrı tarafından yaratılan doğa yasaları ve belirli şartlar altında gelişebilecek yeteneklerle donatılmış olarak biçimlendirilir. Bu anlamda yaratma Tanrı’nın fiziksel evrendeki doğal eylemini ifade eder. Üçüncü anlam da ise, bir şeyin Tanrı’nın verdiği yetenek ve güç ile bilinçli varlıklar tarafından yapılmasıdır. Örneğin bir sanatçının bu sanat eserini yaratması bu anlamdadır. Mivart’a göre tartışma, yaratmanın ilk iki anlamının birbirine karıştırılmasından çıkmaktadır. Zira birinci anlamda mutlak veya doğaüstü yaratma fikrinin fiziksel bilimlerle doğrudan hiçbir ilişkisi yoktur ve bu nedenle ne ispat edilebilir ne de çürütülebilir. İkinci anlamda dolaylı veya doğal yaratma ise aynı zamanda fizik bilimlerin de konusudur. Dolayısıyla doğal yaratma, fizik ilimleriyle yorumsal etkileşmeye açıktır. Zira teolojik açıdan bakıldığında Mivart’a göre evrim, ideal bir varlığın, önceden gizli, henüz gerçekleşmemiş ama gerçekleşme gücüne sahip iken, gerekli şartlar sağlandığında, duyular vasıtasıyla mükemmelliğe açılmasıdır. Spesifik formlar veya türler de bu varlığın gizli güç ve niteliklerindedir.

Bu önemli şahsı bilim camiası da, Katolik kilisesi de aforoz etmiştir. Darwin’e müthiş cevapları var, diğer Darwin muhalifleri gibi bunun da eseri dilimize çevrilmemiş. Nazzam’ın kümûn teorisine benzer yaklaşımı var.

Evrimin mekanizmalarını bilimsel olarak Allah'ın yaptığını söylediğinde hemen derin devlet araya giriyor, çünkü evrim ve din çelişir anlayışını hâkim kılmak istiyorlar. Ateizme evrim mekanizmalarını mal ediyorlar. İnananlar olarak bizim hareket alanı çok geniş, dinsizliğin alanı ise çok dardır. Her düşünce ve açıklama ancak Allah'ın varlığıyla anlam kazanabilir. Akılı başında hiçbir kimseyle, düşünceyle, inançla çatışmaya gerek yok. Doğal akışında her yol insanı Allah'ın varlığına götürür.

Robert Chambers, 1844 yılında, Darwin'in Türlerin Kökeni adlı eserinden yıllar önce, türlerin birbirinden evrimleştiğini; ancak bu sistemin Tanrı tarafından kurulduğunu anlatan bir Katolik biyologdur. Diyor ki: Milyonlarca yıl boyunca yaratılışın sürekliliğini yürüten doğa yasaları tarafından yönlendirilen bir süreci inşa edebilen bir yaratıcı, bu süreci yani bir anda bir türü tamamen yaratmak zorunda olan bir tasarımcıdan açıkça daha akıllı görünmektedir.¹⁴⁰

Robert Chambers'ın da bulunduğu bir konferansta, teist bir evrimci konuşmacı, evrimi kabul etmeyen bir öğrencinin sorusuna şu cevabı verir: Senin evrimi kabul etmemen şu anlama gelir: Bir bilardo masasında 15 top var; oyuncu 15 vuruşla hepsini tek tek deliklere sokuyor. Fakat benim Tanrım, masaya yaklaşır ve tek bir vuruşla hepsini birden deliklere sokar. Şimdi, bilardo oyuncusu mu yoksa Tanrı mı övgüye ve ibadete daha layıktır? Bu cevap, Chambers'ın da hoşuna gider ve gülümser.

Seçkin bilim insanları jeoloji, mikrobiyoloji ve bilgisayar teknolojisi gibi disiplinlerde son zamanlarda toplanmış olan gerçeklere dair çalışmalarından şu sonuçları çıkardı: "Bir dizi tesadüfi olaylar yeryüzü yaşamının karmaşasına neden olmuş olamaz. Fakat yeryüzü yaşamının karmaşası daha büyük evrensel akıldan gelmek zorundadır."

Darwin'in tesadüfçü evrim anlayışına karşı bilimsel karşıtlık hız kazanmıştır. Çeşitli bilim dallarından gelen bilimsel eleştiriler

140 Çev. Dr. Kevser Çelik. Metnin alındığı yer: Kenneth R. Miller, Darwin's God, s. 281.

bilim dünyasında da evrimin artık çokça sorgulanmasına sebep olmaktadır. Pierre Teilhard de Chardin'e bu gelenekçilik (tradisyonalizm) okulunun düşünürlerinin hepsi karşı çıkar. Chardin, Hristiyan bir rahip ve evrimi kabul ediyor. Evrensel evrim fikrini içeren makaleleri var Türkçe olarak. Bu konudaki kitabı "İnsanın Tabiattaki Yeri" Türkçeye çevrilmiştir.

Thompson, Darwinci evrim anlayışını eleştiren filozoflara atıf yaparak şöyle diyor: Onlar (Darwin karşıtı filozoflar) basit yaşam süren organizma; canlı ve hisseden organizma; canlı, hisseden ve akleden organizma arasında varlık skalasındaki yükselişe benzer ani geçişlerin olduğunu ve maddi dünya vasıtalarının (doğal seleksiyon gibi mekanizmaların) bu tür geçişleri (kendiliğinden) üretemeyeceğini savunmaktadır.¹⁴¹

Bu ifadeler İslâm filozoflarındaki türün içinde gelişime rağmen türler arası geçişin olmadığını benzer ifadesi gibi gözüküyor. Ama daha çok teist evrim anlayışına yakın. Bilimsel akıl bunu gerektiriyor sanırım.

Rene Guenon ise yaratılıştta tamamen metafizik yöntemi kabul eder. Evrim bir vehimdir, evrim ve ilerleme kelimelerinin ikisi de aynı kapıya çıkar der.

Bölsche, evrimin çatışma değil, yardımlaşmayı esas aldığını söyleyerek Hristiyanlıkla evrimi meczetmiştir. Hatta eski ahit, yeni ahit, üçüncü ahit diye bir sıralama yapar. Yani birincisinde insan evrime uygun olarak ilkeldi. İkincisinde sevgiyle gelişti. Üçüncüsünde en üst seviyeye çıktı der ki bu dinin içinin boşaltılmasına benziyor. Günümüz teist evrimcileri de bunun gibi Allah'ı âlem. Darwin'i rahibe çevirdi deniliyor sayfa 88'de.

141 Çevirenler: Mayide Öztosun, Yüsuf İzzettin Aktaş. Metnin alındığı yer: Osman Bakar, "The Nature and Extent of Criticism of Evolutionary Theory", s. 113. Osman Bakar. (Malezyalı bilim felsefecisi. Evrim teorisine karşı eleştirel yazı ve derleme çalışması vardır. İslâm 'da İlimlerin Sınıflandırılması; Gelenek ve Bilim, İslâm Bilim Tarihi ve Felsefesi gibi eserleri Türkçeye çevrilmiştir.)

İngiltere'nin doğal seçim teorisine uygun olmasının sebebi bozulmuş Yahudilerden geçen üstün ırk anlayışı olabilir.

Alman düşüncesinde başta Lange olmak üzere birçok düşünür, doğal ayıklanma ile teleolojiyi uzlaştırmaya çalışmıştı. Bölsche, bütün bunların dışında oldukça farklı bir yaklaşım sergileyerek, evrimleşmede sevgiyi ve teleolojiyi esas alan yaklaşımıyla Hristiyanlık dinini evrimci perspektiften yorumlamış, evrimle dini uzlaştırmaya çalışmıştı.

Bölsche'e göre, Darwin'in doğaya bakışı, Haeckel ve birçoğunun gördüğü gibi vahşi ve kanlı bir bakış değildir. Çünkü doğa, yaşam mücadelesini hafifletmeyi amaçlayan sevgi, iş birliği ve ortak yaşam örnekleriyle doludur. Doğadaki mücadele daha çok gelişmenin bir ön şartıdır. Hatta en ilkel seviyede bile hücreler hayatta kalmak için savaşıma yerine iş birliğini tercih etmektedir deniliyor sayfa 81'de.

Darwinizm ile Hristiyanlığı uzlaştırmaya çalışan Bölsche'e göre, din ile bilimin birbiriyle ilişkisi çatışmacı değil, tamamlayıcıdır. Bilimi bir düşman olarak algılayan herhangi bir din, orijinal hareket noktasını kaybetmiştir. Evrene bilimsel olarak bakıldığında sevgi ve uyum gözükmemektedir. Dolayısıyla insanın temel hedefi de evrendeki sevgi ve uyuma ayak uydurmak olmalıdır.

Bölsche'e göre, doğaya tapınma Hristiyanlığın reddini gerektirmemektedir. Sorun Kitab-ı Mukaddes'in kendinde değil, kilisenin örgütlenmesindedir. Kilise, Hristiyan sevginin orijinal saf ruhunu bozmuş ve "Aydınlanma" düşüncesiyle mücadeleye girmiştir. Oysa Hristiyanlığın gerçek özü esnek ve gelişmeye uygundur. Kurumsallaşmış Hristiyanlık, kilisenin öğretilerini statik, anakronistik itikada dönüştürerek köhneleştirmiştir. Öte yandan hiçbir eğitilmiş kişi, Kitab-ı Mukaddes'i, bilimsel bir çalışmayı okuduğu gibi okumamalıdır. Bilim ve özellikle de evrim, Hristiyanlığın temel ahlâkî saiki ile uzlaşmalıdır. Evrim teorisi, kültürel bir güç olarak Hristiyanlığın ahlâkî temelleri ile sıkı bir şekilde tutunmak zorundadır. Hristiyanlık, masallar, mucizeler ve eski sembollerin yanlış yorumları ile değil; insan sevgisi, karşılıklı yardımlaşma ve fedakârlık düşüncesi ile uzlaşmalıdır.

Evrendeki gelişmeyi, mücadele ve kargaşadan sevgi ve uyuma doğru betimleyen Bölsche, bu süreci Eski Ahit, Yeni Ahit ve evrimle birlikte ortaya çıktığını iddia ettiği “Üçüncü Ahit”e uyarladı. Eski Ahit, sevgi ve uyuma doğru evrensel gidişin ilk aşaması idi. Bu dönemde kabalık ve sertlik ağırlıktaydı. Bölsche’e göre, sosyal Darwinistlerin “diş ve pençe” doğası diye tanımladıkları bu dönemdi. Hz. İsa ile birlikte başlayan Yeni Ahit, insanın kavga eden hayvani atalarından sıyrılarak sevginin öne çıkarılmasıyla evrenin mükemmelliğe doğru yükseldiği dönemi temsil etmekteydi. Yeni Ahit bunu yaparken Eski Ahit’i reddetmeden, ona yeni şeyler katmıştı. Dolayısıyla evrimleşmenin bir sonraki aşaması olarak ondan üstündü. Yeni Ahit’te Hz. İsa’nın sevgiyi öne çıkaran Hristiyan öğretileri, kültürün en yüksek aşamaları için gerekli ve kaçınılmaz idi. Fakat bu dönem kendi doğal geçmişiyle derin köklere sahip olduğundan, insanın onlardan tamamen sıyrılması ve böylece sevgi ve uyumun hâkim olması mümkün değildi. Evrimci bilimle birlikte “Üçüncü Ahit” dönemi başlamıştır. Üçüncü Ahit, ilk ikisinin ruhunu bozmadan evrimci bilime paralel olarak düzenlenecektir ve böylece onların yanlışlarını düzelttiği için daha üstün olacaktır. Sayfa 84’te Kelly’ye göre Bölsche, Darwin’i bir rahibe çevirmeye kalktı ve onu sonsuz sevgi ve hikmetin beyaz saçlı atası olarak gördü.

Bergson ve Süreç İçinde Yaratılış

Henri Bergson’un Orthogenesis teorisi 20. yüzyıl başlarında oldukça popüler hale gelir ve evrimin dindeki yaratma doktrinine göre yeniden yorumlanmasının yolunu açar. Ortogenez, “organizmaların, bazı iç mekanizmalar veya “sürüş gücü” nedeniyle belirli bir hedefe (teleoloji) doğru evrimleşmeye yönelik doğuştan gelen bir eğilime sahip olduğunu” söyler. Bergson’un bu alandaki en önemli eseri 1907’de “Yaratıcı Tekâmül” adlı eseridir.

Bergson, Yaratıcı Tekâmül adlı eserinde evrimi, felsefesinin temeli olan süre, zaman kavramının üzerine kurar. Ona göre zaman olarak kendini ortaya koyan değişimin gerçekliği öncelikle insan benliğinde, maddede ve yaşamda yansır. Değişimin benlik ve mad-

de üzerindeki etkisinden hareketle yaşam formlarının yaratılması üzerinde de evrim kabul edilebilir. Canlılar arasındaki sınıflandırma ilişkileri, embriyo dönemlerindeki benzerlikleri ve eksikliklerine rağmen fosiller evrimin kanıtlarıdır. Buna rağmen evrim bilimsel olarak çürütüle bile taksonomik ve embriyolojik benzerlikler türler arasında biyolojik değil ideal bir akrabalık olduğunu göstermeye devam eder. Aynı şekilde fosil bulguları da türlerin hepsinin bir anda değil belirli bir sıra ile meydana geldiğini ortaya koyar. Dolayısıyla felsefi açıdan canlılar dünyasında bir evrimin var olduğu inkâr edilemez. Bu nedenle evrim ile yaratma doktrini arasında bir çatışma beklemek de gerekmez.¹⁴²

Yönlendirilmiş Evrim Kuramı Tesadüfü Yok ediyor!

Dobzhonsky, yaratılışı ve evrimi birbirine karşıt teoriler olarak kabul etmenin yanlış olduğunu belirtir ve kendisinin hem bir yaratılışçı hem de bir evrimci olduğunu söyler. Ona göre: Evrim, Tanrı'nın yaratma metodudur. Yaratma M.Ö. 4004'te olmuş bitmiş bir olay değildir. On milyar yıl önce başlamış ve hâlâ süren bir olaydır.

Aynı şekilde modern sentetik evrim kuramcılarından Ronald Fisher'e göre de evrim çok uzun süre önce başlayan ve hâlâ sürmekte olan bir yaratılışı ifade eder. Kutsal kitapta bildirildiği gibi yaratılışın altıncı günü hâlâ sona ermemiş, Tanrı da yaratılışın bitiğini söylememiştir. Tanrı'nın mutasyonları yönlendirilmeyecek biçimde yarattığını veya düzenlediğini söylemek de mümkündür. Çünkü tamamen şansa bırakılmış durumlarda bile belirli bir miktar determinizmden söz etmek yanlış olmaz. Örneğin bir demir paranın yazı-tura gelmesinde yarı yarıya ihtimal olsa da yazı veya turadan başka bir seçeneğin olmaması bakımından belirlenmişlik bulunur. Bu nedenle ihtimaliyetçi bir evrim modeli deterministik bir evrim süreciyle tutarlıdır. Bu doğru ise evrimde şansın ötesinde belirlenmiş gizli değişimler söz konusu olur.¹⁴³

142 Bergson, Yaratıcı Tekâmül (çev. Mustafa Şekip), s. 16.

143 Fatih Özgökman, a.g.e, s. 173.

Yönlendirilmiş Evrim kuramı denilen laboratuvar ortamında insanın gözlem ve denetiminde yapılan cansız maddelerden canlı oluşturulmaya çalışılmasını evrime delil görmek çok tutarsız olur anlayışı evrimsel sürecin çevre koşullarına göre tasarlandığını yani sadece evrimin iç dinamizmi değil dışarıdaki koşullar, hava, çevre, tüm kozmolojik yapının evrimi kuşatan bir etken olduğu söyleniyor. Ayrıca mutasyonların da yönlendirilmiş bir hedefe kilitlendiği düşüncesi de tesadüfü ortadan kaldırıp tasarımı ikame etmektedir. Ayrıca Allah'ın evrim mekanizmalarındaki doğal seleksiyon ve mutasyonu tesadüfe görünürde bırakmasını da makul bir şekilde yaratılış olarak değerlendirebiliriz. Çünkü yazı-tura örneğinde de görüldüğü gibi yazı veya tura geleceği iki seçenek determinist olarak belirlenmiş yani hiçbir şekilde külli iradenin dışına çıkış olmuyor.

Teist Evrim Ateist Evrimden Öncedir!

Robert Chambers, Darwin'den önce evrim anlayışını ortaya atmış ve bunu Tanrı'nın yasaları olarak anlatmıştır. O zaman da toplum katı Katolik bir geleneğe sahip bulunuyor. Ayrıca materyalizm bilimde popülerdi. Bu durumda direkt evrimi tanrısız olarak ortaya atmak çok tepki çekerdi. Chambers'ın kitabı toplumda etki yaptı ve Darwin'in tanrısız evrim fikrine zemin hazırladı. Bu durumda ya ortada bilinçli bir dinsizleştirme projesi var ya da buradan şu da düşünülebilir: Teist evrim anlayışı, ateist evrim anlayışı için bir basamaktır.

Bazılarının sandığı gibi Darwinci Ateist Materyalist Evrim önce, teist evrim ise ondan sonra ortaya atılmadı. Yani dindar insanlar evrimin bilimsel bir gerçek olduğunu ve inançlarını terk edemediği için evrimci bir inanca kendini inandırdığı argümanı doğru değildir. Chambers örneğinden de açıkça görüldüğü gibi Batı'da özellikle de bu ideolojilerin beşiği olan İngiltere'de materyalist din dışı anlayış çığ gibi yayılırken dindarlar bunun karşısında inançlardan şüpheye düşerek teslim bayrağı açarak materyalist, Darwinist görüşü kabul etmişler ama dini değerlerini yok saymayıp evrimle dini bağdaştırmışlardır. Ardından da kaçınılmaz olarak ikinci adımın önünü

açmışlar ki bu da toplumun kitleler halinde ilk önce dinden şüphe etmesi sonra da dinden toplu kopuşlarla ateizme, materyalizme savrulmasıdır. Darwinizm tam da bu anda insanların önüne bilimsel bir dogma olarak konulmuştur.

Francisco Ayala'nın evrimle ilgili bir makalesinde evrimle dini bağdaştırmaya çalışır. Papaların evrimi teori değil gerçek gördüğünü, birçok Hristiyan mezhep ve Yahudilerin aynı görüşte olduğunu anlatıyor. Ayrıca kötülük problemi, körelmiş organlar gibi konuları örnek vererek bunların Tanrı'ya atfedilmemesi için de en iyi yolun Darwinizm'in dediği gibi doğal seleksiyonun bunları tabii süreç olarak gerçekleştirdiğini kabul etme düşüncesi olmuştur. Tanrı evrimi bir araç olarak kullanıyor diyor.¹⁴⁴

Bu ifadeler çok hatalı bir bakış açısı. Kötülük problemi Allah'ın yaratmasına bir kusur oluşturmaz. Aksine yaşamın dinamizmine sebep olur. Zaten kusursuz olan cennet dediğimiz bir yer vardır. Âdem kötülük probleminin olmadığı cennette yaratıldı. Ancak cennetin tadını çıkaramadı, bir tane meyveye takıldı. Allah bu sebeple yani insanın gelişebilmesi için kötülük problemi olan dünyayı yarattı. Augustin, 354-430 yıllarında yaşamış. Bu kişi "Yaratılış Kitabı Üzerine Lafzi Yorum" isimli eserinde Kutsal kitabın dilinin zahiri anlaşılmasında ve bir bilim kitabı gibi bakılmaması gerektiğini söylemesi isabetli bir yaklaşımdır.

Peter Van Havegen özetle Darwinizm'e şu eleştiriyi yapar: Çağdaş evrimci biyologların en meşhurlarından biri olan Ernest Mayer herhangi bir evrimsel yeniliğin tedrici ortaya çıkışı için hiçbir kanıt yoktur" der. Yeni tip organizmalar evrim dünyasında aşama aşama değil, basit bir şekilde ortaya çıkar. Zamanın değişik dönemlerine meydan okur ve sonra türsel yok oluşa uğrar. Birçok tür yok olmuştur. Dolayısıyla Darwin'in yaşam ağacının küçük kalıtımsal farklılıkların yavaş yavaş birikmesinin bir sonucu olduğu varsayımı önemli bir destekten yoksundur... Öyle görünüyor ki Darwin'in

144 Çev. Âdem İrmak. Metnin alındığı yer: Francisco Ayala, Am I am Monkey? Six Big Questions About Evolution (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2010), s. 73-83.

teorisi küçük ölçekli formlar için çalışıyor. Darwin teorisi çeşitlerin farklı ortamlara iyi ayarlanmasını sağlayan türler içindeki varyasyonları ve adaptasyonları açıklayabilir.¹⁴⁵ Kendisi evrimci olmasına rağmen Ernst Mayer’ın, “Evrim Nedir?” isimli kitabında makro evrimi eleştiren ifadeleri var.

Michael Behe ve İndirgenemez Komplekslik

Varlıkların örneğin insan türünün topraktan başlayarak aşama aşama gelişerek kemâle ererek vücut bulması indirgenemez kompleksliğe engel oluşturur mu?

Çünkü her canlı organizma mükemmel bir şekilde var edilmiş. Örneğin bir gözün oluşumu evrimsel süreçlerle oluşamaz. Çünkü bütün mekanizmaları aynı anda hazır olmazsa görme olayı oluşmaz. Bundan dolayı indirgenemez bir kompleks yapı vardır fakat tür içindeki aşamalar buna engel olmayabilir. Çünkü gelişim aşamaları mükemmel haline doğru olduğu için aradaki duruma canlının kendisi diyemeyiz. Örneğin anne karnında ceninin ilk safhalarında mükemmel şeklini almadığından tüm organları kompleks yapıda işlere sahip olmaz. Mesela görme organı tamamlanmadığından görme oluşmaz. Bundan dolayı ara form dedikleri mükemmel şeklini almamış varlıktır ki bu ölü doğan cenin gibi yok olmaya mahkumdur fosili olamaz çünkü yumuşak bir yapıdadır. Bunun organizması iskelet yapısı üzerine oluşmadığından kemik yapısı oluşmadığından yumuşakça bir organizma olacaktır ve bunun da fosil kalıntısı kalması mümkün olmayacaktır. İşte bundan dolayı bir canlının oluşum safhalarındaki kendi içindeki süreçler mükemmel doğru gelip o canlının gerçek kemâl haline almasını sağlar bu süreç içerisindeki oluşmamış mükemmel hal yok olmaya mahkumdur fosil halinde de geriye bir kalıntı bırakamaz.

Michael Behe, “Darwin’in Kara Kutusu” isimli kitabında kendi çalışmalarının metinlerini anti-evrimci olarak değil de “hem

145 Çev. Fatih Özgökman, Darwinizmin ve Tasarımın Bağdaşabilirliği (Peter Van Inwa Gen).

Tanrı'ya hem evrime inanmayı mümkün olarak kabul eden" teistik evrimci olarak tanımlar: "Ben bir Katoliğim ve Katolikler daima Tanrı'nın yaşamı nasıl isterse öyle yaratabileceğine inanırlar. Eğer isterse doğa kanunlarıyla oynayarak bunu yapar, buna karşı çıkacak olan kim? Bize okullarda Darwin'in teorisinin Tanrı'nın yaşamı nasıl oluşturduğu ile alakalı en iyi tahmin olduğu öğretildi. Ben halen daha teolojik temellere dayanarak Darwin'in görüşlerine karşı değilim. Ben ona bilimsel temellere dayanarak itiraz ediyorum. Tanrı'nın rastgele mutasyon ve doğal seçilimi açık bir şekilde kullanarak yaşamı yaratabileceğini düşünüyorum. Fakat benim bilimsel kanıtları okumalarım bana onun bunu öyle yapmadığını bu süreçte daha aktif olduğunu gösteriyor. Uzak geçmişte hepimiz tek bir hücreden meydana geldiğini, lakin o hücre ve sonrasının, akıllı bir eylemin sonucunda kasti olarak ortaya çıktığını düşünüyorum. Bir Hıristiyan olarak, o aklın Tanrı olduğunu söyleyebilirim. Bazı Hristiyanların tavırları, mutasyon ve doğal seçim teorisi ile uyumludur. Bazı insanlar Tanrı'nın bir andan diğerine bu sürece rehberlik ettiğine inanır. Diğerleri de Tanrı'nın evreni bir bilgisayar programını açmamız gibi Büyük Patlama ile kurduğunu düşünür. Bazıları ise bilimsel tavır içerisine girer. Materyalist ateistlerden farksız bir tavır içerisinde olan bilimselciler, bilimsel olmayan sezgileri veya felsefi düşünceleri ya da onları Tanrı'nın var olduğu düşüncesine yönelten zihnin varlığı ile böyle bir pozisyon içerisinde olduğunu söylerler. Ben bir zamanlar, bu son grup içerisindeydim. Şu an bilimin onların düşünüldüğü kadar güçlü olmadığını kanıslıyorum." ¹⁴⁶

Tasarımın diğer bir özelliği ise tasarımcıdan daha açık olarak kendini ortaya koymasıdır. Diğer bir deyişle tasarımcısı bilinmese bile tasarımdan emin olunabilir. Ancak bundan tasarımın tasarımcıyı gerektirmediği sonucu çıkmaz. Yüce Allah'ın hem Zâhir hem de Bâtın isimleri insanlar tarafından kafa gözüyle görünen ve görünmeyen sıfatlarını ifade eder. Materyalist bir insan sadece gözüyle görür fakat şuur ve ruh sahibi bir insan ise aynı zamanda akıl gözüyle de görür. Böylece gözüyle göremese de aklıyla Allah'ı

146 Detaylı bilgi için bkz: Darwin'in Kara Kutusu, Çevirmen: Burcu Çekmece.

her yerde sanatları, eserleri aracılığıyla görür ve takdir ederek boyun eğer.

Bu doğrultuda Behe, 18. yüzyılda saat ve göz örneklerinden hareketle tasarım delilini geliştiren Paley’i de tasdik eder. Ona göre her ne kadar indirgenemez karmaşıklığı keşfedememiş ise de Paley’in saat hakkındaki meşhur görüşü tam olarak doğrudur. Hiç kimse bir saat bulduğunuzda onun tasarlandığı sonucunu çıkarmanızı kesinlikle inkâr edemez.

Göz örneğini Darwin de Paley de Behe de kullanıyor. Akıllı tasarım ve indirgenemez komplekslik konusunu ilk önce Paley işlemiş ve bunların Yaratıcının varlığının delilleri olduğunu ifade etmiş olduğu görünüyor.

Michael Behe, teistik evrim anlayışını benimsediğini ifade eder. Ona göre, insan tek bir hücreden evrilerek gelişmiş, ancak bu süreç Tanrı’nın mutlak kontrolü altında gerçekleşmiştir. Behe’nin bu yaklaşımı, İslâm filozoflarının da savunduğu gibi, insan türünün kendi içinde aşamalı bir yaratılışa tabi olduğu fikrini çağırıştırır. Aslında Behe gibi teistik evrim savunucularına, İslâm düşüncesinin bu özgün bakışı sunularak zihinsel bir rahatlama sağlanabilir. Zira bu kimseler, çoğu zaman materyalist Darwinci evrim anlayışına mahkûm edilmektedir. Oysa bizler, akli deliller ışığında, her türün ayrı bir yaratılış mucizesi olarak Sünnetullah çerçevesinde var edildiğini göstererek onlara daha tutarlı ve metafizik temelli bir alternatif sunabiliriz.

Behe de evrime karşı çıkmasına rağmen evrimin ortak ata iddiasında hemfikirdir. Örneğin insan ve şempanzelerde “E” vitaminin üretilmesini sağlayan genlerdeki mutasyonel bozuklukları “ortak ata”nın kanıtı sayar. Ona göre ortak atanın daha ikna edici kanıtı ise insanlar ve primatlardaki bozulmuş hemoglobin genlerinin varlığıdır. İnsan ve şempanze DNA’sında aynı noktadaki aynı genlerde tespit edilen bozukluk protein sentezinde aynı hataya neden olur. Bu noktada Behe’nin mutasyonları ve ortak atayı kabul etmesine rağmen evrime itiraz etmesi makul görünmemektedir.¹⁴⁷

147 Fatih Özgökman, Tanrı ve Evrim, s. 193.

Burada Michael Behe'nin maymunla insanın benzerliğinden dolayı ortak ata olduğu yanılığısına düşmesi dikkat çekici. Hâlbuki yaratıcının bir olmasından dolayı tabii ki benzerlikler olmalıdır çünkü hepsinin yaratıcısı aynı. Şempanzeyle insan arasındaki benzerlik bir imtihan gereğidir. İnsan tabii ki bir şeye daha yakın olmalıydı o da şempanze olmuştur. İmam Caferi sadık bunu bin yıl önceden çok güzel izah etmiştir. Michael Behe, teist evrimi savunduğu halde evrimci diktatöryaya boyun eğerek ortak atadan evrilerek gelme, mutasyonlar sonucunda evrimleşme gibi fikirleri kabul ediyor. Aynı zamanda Tanrı'nın tasarladığını da kabul ediyor. Kendisi bir çelişki içerisinde. Ortak bir atadan gelme tamamen bir evrimci anlayıştır. İndirgenemez kompleksif evrimci anlayışı yıkan bilimsel bir gerçektir. "Burada bir tasarım vardı, evrim yoktur" demesi gerekirken o evrimci diktatörlere teslim olmuş görünüyor.

Bu durumu Dawkins şu şekilde ifade eder: "Ateizm, Darwin'den önce mantıksal olarak makul olabilirse de Darwin entelektüel olarak tam bir ateist olmayı mümkün hale getirdi."

Dawkins'in de ifade ettiği gibi Darwin'den önce ateizm bilime tam olarak kendini dayayamıyordu ama Darwin evrimi bilime basamak yapıp ateizmin bilim dünyasında çürütülmüş evrim hipotezi aracılığıyla ki kabul edilmesini sağlamıştır. Bunu yaparken de Darwin tabii ki derin yapıların desteğiyle bir proje olarak bunu yapmıştır.

YARATILIŞ VE EVRİM

İnsanlardaki Ruh ve Canlılardaki Nefis'in Farkı

Ruh'un Hakikati:

Ruh'un organik canlılığın kaynağı (hayatın sırrı) olduğu yönündeki yaygın kanaat, insanları Allah'ın Kitabı'nda geçen ruh kavramının gerçek mefhumundan uzaklaştırmıştır. Neticede bu yanlış anlama Müslümanların hayatın, insanın ve yeryüzündeki türlerin aslını araştırmaktan uzak durmasına sebep olmuştur. Zira Müslümanlar ruhun hep canlılığın kaynağı olduğu dolayısıyla da onun sadece Allah'a mahsus işlerden olduğu düşüncesini taşımışlardır.

Ruh, canlılığın sırrı olunca insanlar, havyanlar ve bitkiler gibi bütün canlı varlıkların ruhlara sahip olması gerekecekti! Oysa bu doğru değildir. Çünkü Allah Teâlâ Âdem'e ruhu üflemiştir. Ancak ruhu öteki varlıklara da üflediğinden söz etmemiştir. Zaten Yüce Kitap'taki ölümle ilgili "vefat" ve "mevt" âyetlerini incelediğimizde Allah'ın ruh kavramını hayat ve ölümle ilgili konularda kesinlikle kullanmadığını görmekteyiz. Bilakis bu konularda nefis kelimesi kullanılmaktadır. Zira hayat süren ve ölen nefistir. Bu noktada Hz. Peygamber'in (sav) şu hadisini biraz düşünelim: "**Muhammed'in nefsi, elinde olana yemin olsun ki.**" Acaba peygamberimiz neden nefis kelimesini kullanmış da "ruhum elinde olana yemin olsun ki" dememiştir. Maalesef Hz. Âdem'in yaratılışından söz eden âyetlerdeki müteşâbihlik ve selefin kendi dönemlerinde sahip oldukları bilgi düzeyi onlara canlılığın sırrının ruh olduğunu söyletmiştir.

Konuyla ilgili olarak akla ilk gelen soru şudur: Acaba şu âyet ne anlama gelmektedir? "**Sana ruhu soruyorlar, de ki, ruh Rabbi-**

min emrindedir. Size ilimden az bir kısmı verilmiştir.” (İsra, 85) Araplar, Yahudilerin Hz. Peygamber'e (sav) ruhla ilgili sordukları soruları yanlış anlamışlardı. Gerçekte Yahudiler Mûsâ (as) ve İsa'ya (as) gelen (vahiy meleği) namusu soruyorlardı, ancak Araplar hayatın sırrının sorulduğunu sanmışlardı. Kaldı ki Yahudilere göre ruh, hayatın sırrı anlamına da gelmiyordu, bunun için yukarıdaki âyette verilen cevapla yetinilmiştir.

Konuyla ilgili cevabı verilmesi gereken ikinci soru da **“ona ruhumdan üfledim”** âyetinin ne anlama geldiği hususudur. Bu soruya verilecek cevap için insanı hayvandan ayırt eden şeyin bilinmesi gerekmektedir. İnsan hayvandan sadece iki özellikle ayrılır. Bunlar da bilgi (marifet) ve hukuk (teşri') yani emir ve yasaklardır. Buradan hareketle kendisine ruh üflenmesi sayesinde insanın bir şeyle onun sureti arasında sesli form yoluyla zihinsel bağ kurabilmesi mümkün olmaktadır... Nitekim Allah Teâlâ'nın Âdem'e ruh üflemesinden söz edilirken: **“Âdem'e bütün isimleri öğretti”** denilmektedir. Kuşkusuz bu âyette ruhun anlaşılmasının anahtarı bulunmakta ve beşerin insana dönüşmesi şeklindeki bakış açısı son derece önemli bir yer tutmaktadır. Aslında bunun altında Âdem'in seçilmesi ve üstün tutulması yatmaktadır. Başka bir deyişle burada şuura sahip insanlık tarihinin başlangıcı saklıdır. Âdem'den öncesindekilere beşer adı veriliyordu. Bu beşer belirli bir seviyeye gelince Allah Âdem'i seçti ve ona ruh üfledi. Sonuçta beşer, şuur sahibi bir insana dönüştü. Bunun için Allah, melekleri ona secde ettirdi, çünkü ruhun üflenmesi sırasında ona hilâfet vermişti.

Ruhla ilgili soru sorulduğunda Kur'an'dan şu cevap geldi:

“De ki: Ruh Rabbimin emrindedir.” (İsra, 85) (Emirler)

“Size ilimden az bir kısmı verilmiştir.” (Bilgiler)

Aynı şekilde ruh ile ilgili diğer âyetler de hep emir kelimesiyle beraber gelerek aynı manayı ifade etmektedir:

“Karşılaşma günüyle uyarması için kullarından dilediğine ruhu emrinden indiren O'dur.” (Gafir,15)

“Melekler ve Ruh o gece Rablerinin izniyle her bir emir için inerler.” (Kadir, 4)

“Biz böylece sana emrimizden olan ruhu vahyettik. Oysa daha önce sen Kitap nedir iman nedir bilmezdin.” (Şura, 52)

Hz. Peygamber'e (sav) ruh sorulduğunda onun âlemlerin Rabbinin emirlerinden birisi olduğu cevabı gelmişti. Allah bize namazı, orucu, haccı, zekâtı, anne babaya iyilik etmeyi, doğruluğu ve Kitap'ta yer alan bunlara benzer daha başka hükümleri emretmiştir. Bunların insanla doğrudan ilişkili olduğu açıktır. Bundan dolayı Allah Teâlâ'nın emir ve yasaklarını, Kur'an'ın âyetlerini nakletme görevini üstlenen Cebraîl'e Rûh'u'l-Emin ismi verilmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz İsrâ Sûresi 85. âyette geçen ruhun anlamının Allah'ın vahyi ve bilgiler olduğunu devamındaki İsrâ 86. âyette görülmektedir: **“Andolsun, eğer dilersek sana vahyettiğimizi tamamen gideririz. Sonra onun için bize karşı bir vekil bulamazsın.”**

Buradan açıkça anlıyoruz ki, 85. âyette bahsedilen ruh, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e vahyedilenlerin toplamıdır ve ona hükümler ve ilimden başka bir şey vahyedilmiş midir? Yahudilerin Peygamberimize ruh hakkındaki sorularını canlılığın kaynağı/sırrı anlamında anlamak yanlış olur. Onlar Mûsâ'ya gelen Ruh'u'l-Emin (Namus-u Ekber)'i soruyorlardı. Onlar için ruh bu anlamda kullanılmaktaydı. Dolayısıyla soruyu soran kişi âyette verilen bu cevaptan memnun kalmış olduğunu anlamaktayız.

Allah Teâlâ bize ruhu kendi Zâtından vermiştir, yoksa ruhu insanı oluşturan kâinat maddesine katmış değildir. Hükümlerin ruh adını alması sözünü ettiğimiz sebebe bağlıdır. Çünkü hükümlerin cismî gerçekliğinden söz edilemez, onlar şuurlu davranışlardır.¹⁴⁸

Nefs Nedir?

Şimdi de şu âyet üzerinde yoğunlaşalım: **“Allah nefisleri ölümü geldiği anda. Ölmeyenleri de (ölümü gelmeyenleri de) uykusunda vefat ettirir. Sonra ölümüne hükmettiğini tutar, ötekini belli bir**

148 Bkz: Muhammed Şahrur, el-Kitap Ve'l-Kur'an, s. 121-125.

süreye kadar salar. Bunda düşünen bir topluluk için çeşitli âyetler vardır.”(Zümer, 42)

Öncelikle sık sık birbirine karıştırılan vefat ile ölüm (mevt) kavramını ayırmalıyız. Aslında bu karıştırma “nefs” ile “ruh” kavramlarını karıştırma neticesinde ortaya çıkmaktadır. Nitekim ruh, fizyolojik, organik hayatın sırrı değil, bilakis insan olmanın sırrıdır. Ruh doğrudan Allah’tandır.

Öte yandan Kur’anda nefis kavramı aşağıdaki âyetten anlaşıldığı üzere bilinen iki anlama gelmektedir:

Birinci Anlamı: Nefs, hakkında ölüm (mevt) olgusunun gerçekleştiği canlı fizyolojik varlıktır. **“Her nefis ölümü tadacaktır.”** (Al-i İmran,185)

Nefs hayat halinden ölüm haline, organların çözülmesi, değişmesi ve yok olması hallerine intikal etmektedir. Bu manada bütün canlı varlıklar müşterek özelliğe yani nefse sahiptir.

İkinci Anlamı: Sadece insana özgü olan insanî nefis. Bu nefis; sevgi, nefret, ruhsal olarak acı duyma, ferahlama, sevinç ve azap gibi kimi hislerin içinde yer aldığı duygular bütünüdür. Allah Teâlâ şu âyette bu duruma işaret etmektedir: **“Allah öldükleri anda nefisleri vefat ettirir.”** Böylelikle “ruh” ile “nefs” arasındaki büyük fark ortaya çıkmış olmaktadır. Ruh, çelişkiyi ortadan kaldırmanın, soyut anlamaları bir araya getirerek bağ kurmanın, bilginin, teşriin ve hilafetin sebebidir ve bütün bunlar doğrudan Allah’tan gelmektedir. Vefat eden nefis ise, idrak edilen suretler, duyular, lezzetler ve duygulardır.

Dikkat edilirse nefis, ruh değildir, ruhun bir meyvesidir. Bunu şöyle açıklayabiliriz. Suretler ve hisler idrak edilen varlıklara dayanır, idrak de ruh vasıtasıyla tamamlanır. Bütün bunlar maddî olmadıkları için ölümle çözülmezler. Bunun için ikinci manadaki nefis için vefat; fizyolojik, organik nefis için de ölüm (mevt) kelimeleri kullanılmaktadır. Ruhun ayrılması sadece uyku ve ölüm hallerinde ortaya çıkmaktadır. Zaten bu yüzden Allah Teâlâ: **“Allah nefisleri ölüm vakti geldiği an, (ölüm vakti gelmeyenleri de) uykusunda vefat ettirir”** buyurmaktadır. Dikkat edilmesi gereken diğer bir

konu, uykunun vefat gibi olduğu yanılgısıdır. Aslında vefat denilen şey, rüya (menâm) ve uyku (nevm) esnasında meydana gelir, dolayısıyla vefat uykunun kendisi değildir. Uyuyan kimse rüyasında doğrudan bir anlama veya gizli bir işarete sahip çeşitli resimlerden ve olaylardan oluşan bir bütün görür. Bunların taşıdığı anlamlar ve semboller de nefiste korku, sevinç, elem veya lezzet uyandırır. Böyle bir durum “ötekini belli bir süreye kadar salar” âyetinde ifadesini bulan nefsin geçici vefatıdır. Bu tür hallerin insanın uyuduğu her seferde meydana gelmesi zaruri değildir. Ancak meydana geldiği zaman da uykuda oluşur.

Daimî vefata, âyette “ölümü geldiğinde” diye söz edilen konuya gelince de şunlar söylenebilir: Ölümün hızlı ya da yavaş gelmesi farklı bir konudur ama ölüm anında insan birtakım resimler bütünü görür ve gördüğü resimlere göre rahatlık veya azap hisseder, diriltileceği güne kadar da bu resimler sabit olarak kalır. Dolayısıyla cesedin bunların hiçbirisiyle alakası yoktur. İşte bu merhale “berzah hayatı” diye söylenen kesittir. Bu açıklamalar sayesinde aşağıdaki âyeti anlamaktayız:

“Can boğaza geldiğinde, onu geri döndürsenize! Oysa siz o zaman bakıp durursunuz. Biz ise ona sizden daha yakınız. Fakat siz göremezsiniz. Eğer hesaba çekilmeyecekseniz ve doğru söyleyenler iseniz, onu geri döndürsenize! Fakat Allah’a yakın kılınmışlardan ise, ona rahatlık, güzel rızık ve Naîm cenneti vardır. Eğer âhiret mutluluğuna ermiş kişilerden ise, kendisine, “Selâm sana âhiret mutluluğuna ermişlerden!” denir. Ama haktan sapan yalancılardan ise, işte ona da kaynar sudan bir ziyafet vardır. Bir de cehenneme atılma vardır. Şüphesiz bu, kesin gerçektir. Öyleyse Yüce Rabbinin adını tesbih et.” (Vakıa, 83-96)

Vefatı anında rahatlama ve Naîm cennetini gören nefsin bu deneyimi ise kıyamete kadar devam edecek resimdir: “Ey mutmain nefis! Hem razı olarak hem razı edilmiş olarak dön Rabbine. Haydi gir kullarımın içine, gir cennetime.” (Fecr, 27-30)¹⁴⁹

149 Bkz: Muhammed Şahrur, el-Kitap Vel'l-Kur'an, s. 414-416.

Süreç içerisinde Allah'ın yaratması düşüncesi daha çok Kitab-ı Mukaddes'in Kutsal Ruh anlayışıyla benzerlik gösterir. Süreç yaratıcı gibi, ruh da içten, derüni bir şekilde işler yapar. Kitab-ı Mukaddes'in çeşitli pasajlarında ruh, nüfuz etmek, yenilemek, yetki vermek, rehberlik etmek ve uzlaşmak olarak ifade edilir. Mezmurlar 104'e göre, Ruh şimdi de yaratır. "Hayvanlar için ot, insanların yararı için bitkiler yetiştirirsin; insanlar ekmeğini topraktan çıkarsın diye,... Ruhunu gönderince var olurlar, yeryüzüne yeni yaşam verirsin." Ruh, Tanrı'nın mevcudiyetini ve dünyadaki faaliyetini göstermektedir. Bu, süreç teolojisindeki gibi, aşkınlığı ortadan kaldıran içkinlik üzerine yapılan bir vurgudur.

Kutsal Ruh (Allah'ın etkin gücü)nün yaratılış sürecinde etkili olduğu anlaşılıyor. Yaratılış bölümü birinci âyette de Tanrı başlangıçta yer ve göğü yarattı. Tanrı'nın ruhu yani etkin gücü sular üzerinde hareket ediyordu diye buyrulur. Buradan Allah'ın aşkın olarak varlığın üstünde ve dışında olmasıyla birlikte ruhu (etkin gücü) ile içkin yani varlığın her an üzerinde etkin olduğunu anlıyoruz. O zaman Allah'ın süreç içinde yaratmasının anlaşılması bir yönü yoktur. Fakat bu süreç deistlerin sandığı gibi kendi kendine bağımsız işlemiyor. Aksine sürekli Allah'ın etkin gücü aktiftir. Yaratılış 1. Âyetin devamında kuşlar, balıklar en sonda insan yaratıldı deniliyor. Demek ki tür tür yaratıldığı açık. Yeni dünya çevirisinde bu konuda detaylı bilgiler var. Ayrıca Kur'an'da geçen Ruhul Kudüs kavramını da incelemek lazım. Allah'u âlem bu kutsal kitapta geçen Allah'ın ruhu yani etkin gücü anlamına geliyor.

"Yarattığı her şeyi güzel ve muhkem yapıp insanı ilkin çamurdan yarattı. Sonra onun neslini, önemsiz bir suyun özünden, meniden üretti. Sonra ona en uygun şeklini alınca ona ruhundan üfledi. Size kulaklar, gözler, gönüller verdi. Ne az şükre diyorsunuz!" (Secde, 7-9)

Allah'ın ruhundan üflemesi ifadesi Allah'ın ruhunu taşıması değil Allah'ın onu değerli kılması gibi de düşünülebilir.

Metafizik bakış açısına göre, yaşamın gerçek kökeni maddi dünyada bulunmaz, aksine aşkın olan alanda bulunur. Dünyadaki

nesnelere, İslâm metafiziğinde “gaybın hazineleri” (hazine-i gayb) denilen alandan, Allah nimetlerinin gözle görünmeyen hazinesinden tezahür eder. Fiziksel gerçeklikte hiçbir şey, O’nun aşkın nedeni ve varlığının ilâhî kökeni olmaksızın görünür olamaz. O halde, yaşam bu “gaybın hazinelerinden” fizik dünyaya nasıl çıkar?

Bahsettiğimiz gaybdan şehadet âlemine “çıkış”, Schuon’un atıfta bulunduğu “beş ilahi mertebe” doktrini ile açıklanabilir. Gerçekliğin çeşitli aşamaları, aşağıdan yukarıya doğru “İlahi İlke”de aşağıdaki şekilde sıralanır:

Birincisi; kesif ya da maddi mertebe ki, biz bu mertebeyi aynı zamanda cismani ya da hissi mertebe diye de niteleyebiliriz.

İkincisi, latif ya da ruhi mertebedir.

Üçüncüsü, gayr-ı suri (informal) ya da suret üstü (supra-formal), zuhur mertebesi, ya da firdevsi veya meleki âlemdir.

Dördüncüsü, “sıfatlanmış” kendi kendini “belirlemiş” ve ontolojik ilke olan, “Varlık”tır.

Ve beşincisi; Gayr-i Varlık ya da Varlık üstü Varlık (ki bu saf Mutlak Varlık’ı temsil eden, sıfatlanmamış ve belirlenmemiş ilkedir).

Hazainu’l-Gayb diye çoğul olarak ta ifade edilen gaybdan yaratılış nasıl burada 5 kategori olarak ele alınıyor? En altta maddi mertebe, en üstte varlık üstü varlık ya da gayri varlık (Allah). Türlerin bu sistemle nasıl yaratıldığını yani yukarıdan formlarının asıllarına ulaştığı anlatılıyor. Forma giymemiş olan idealar âlemindeki türlerin ilk haline “arketip” diyor. Bu ifadelerde Platoncu anlayış var gibi ki Platonla ruhun varlığı fikri başladı deniliyor. Ayrıca İslâm filozoflarının “merâtibu’l-vücut” dedikleri varlıkların kategorileri anlayışı da kısmen bu yaklaşıma benzemektedir.

Kün Feyekûn

Yaratılış ve aşamaları meselelerini Kur’ani perspektiften araştırırken ilginç olan Kur’an’daki birkaç âyette tekrar edilen çok kısa bir tabirin kilit rol oynamasıdır. Bu tabirin görüldüğü âyetlerden biri şudur: “Bir şeyi dilediği zaman O’nun emri o şeye ancak “Ol”

demektir. O da olur.” (Yâsîn, 82) Bu âyetin önemli kısmı birçok Müslümanın yaygın dini kültür seviyesinde aşına olduğu “**Kün feyekûn**” ibaresidir. Bu ibarenin tek başına yaratılış konusuna üç değişik yaklaşımı temsil edebileceği görülmektedir.

Geleneksel ve yaygın dini yaklaşım, ibarenin ilk kısmı olan “Kün (ol)”e vurgu yapmakta, ikinci kısım olan “Feyekûn (oluyor)”u göz ardı etmemekte ama bu ikinci kısım, “oluyor” yerine “oldu” ya da “hemen oluverdi” anlamlarına geliyormuş gibi yorumlamaktadır. Böylece birçok Müslüman basitçe, bu ilâhî emir verilir verilmez emrin nesnesinin en kâmil şekliyle, olmuş olarak ansızın vücuda geldiğini düşünmektedir. Bu, âyetin geleneksel yorumudur ve en yaygın yaratılış görüşüdür.

İkinci bir grup, ibarenin ikinci kısmı olan “Feyekûn (oluyor)”a vurgu yapanlar olarak sınıflandırılabilir. Yani şeylerin, ilk “Kün (Ol)” kısmı -yaratılış süreci başlamadan önceki ilahi emir- olmaksızın kendiliğinden meydana geldiğini savunan görüş. Bunlar aslen ister Müslüman olsun ister gayri müslim, modern pozitivistler, materyalistler ve ateistlerdir. Bu, ateistik evrimin görüşüdür.

Üçüncü bir grup, birini diğerine indirgmeden ibarenin her iki kısmını da (Kün feyekûn) alan ve beraberce yorumlayanlar olarak sınıflandırılabilir. Onlara göre -ilk gruba benzer, ikinci grupla çatışır şekilde- yaratılışın başlangıcından önce ilâhî bir emir vardır ve -ikinci gruba benzer ilk grupla çatışır şekilde- yaratılış ilâhî emirden sonra ansızın en kâmil şekliyle meydana gelmez, sadece olmaya başlar ve ilâhî yönlendirme ve doğal kanunlar uyarınca aşamalı olarak oluşur.¹⁵⁰

Bu, evrimsel yaratılış ya da teistik evrimin görüşü diye ifade etmek doğru değildir. Çünkü bu tabirler Allah’ı evrime mecbur etmektedir. Hâlbuki Kur’an’a baktığımızda da evreni incelediğimizde de evrimin iddia ettiği gibi süreci yaratmış ve kendi haline bırakmış bir Tanrı anlayışını görmüyoruz. Aksine inayet ve yardımıyla tüm

150 Bkz: Cafer Sadık Yaran, “Din ve Bilim: Mitolojik ve İdeolojik Girdilerin Ötesindeki Uyuşma” isimli makalesi.

varlığın varoluşunun süregeldiğini görmekteyiz. Bu Sünnetullah'tır. Yoksa hâşâ Allah'a bir sınır koymak olur ki Allah eksikliklerden münezzehtir. Tabi ki Yüce Allah "La yüsel (hesap sorulamaz)"dır. Evrende Yüce Allah'a teslim olmayan hiçbir varlık yoktur. İradesi olmayan maddi varlıklar da iradesi olan insan da bu kanuna tabidir. Yüce Allah'ın tüm fiilleri en iyi, en güzel, en doğru olanıdır, Allah abes bir şey yapmayı kendisine layık görmez, çirkin vasıflardan münezzehtir. İlkeler ve prensipler öteden beri Allah'ın devam edegelen Sünnetullah'ıdır, bunda bir değişme olmaz.

Kur'an'da ve diğer kutsal kitaplarda sık sık görüldüğü üzere, Allah'ın âyetlerinde mecaz içeren ifadeler çoktur. Dini metinlerin genel özelliği bunu gerektirir. İnsanların yaşamları, fiilleri ile ilgili âyetlerde de evrendeki işleyen sistemle ilgili de sürekli teşbihler, mecazlar kullanılır. Bunlara dikkat etmeyen kişi hataya düşer. Âyetleri sadece zahir anlamıyla almak birçok yanlışlıklar doğurur. Mesela İncil'de İncil'in anlatımlarında birçok teşbih ve mecazlar kullanılmıştır. İsa Mesih'e "Allah'ın oğlu" denilmesi Yüce Allah'a "Rab baba" denilmesi bir mecazdır. Kalplerinde hastalık olanlar bunlarda hataya düşerek sapmışlardır.

Kur'an'da sık sık görülen Allah'ın "gelmesi, konuşması, söylemesi, ya da sorması" insanın da "cevap vermesi", gerçekte Allah'ın yaratıcı eylemini ve insanın da buna varoluşsal cevabını, tepkisini dile getirmek için kullanılan mecazi ifadelerdir.

"Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Onlar, cevaben: Elbette! Derler, buna tanıklık ederiz!" (A'râf, 172)

"Kün Feyekün" ifadesindeki Allah'ın varlıklara emretmesi onlarla konuşması da bir mecazdır. Sünnetullah'a işaret eder. Tüm varlıklar Allah'ın kelimeleridir.

Kelimetullah (Allah'ın Kelimeleri / Varlık Âlemi)

Beşerî diller seslerden oluşur. Bu seslerden de kelime ve cümleler oluşur. Biz bir Japon'un konuşmasını duyduğumuzda bir Türk olarak sadece birtakım sesler duyarız fakat zihnimizde bir anlam oluşmaz. Çünkü bu seslerin nelere işaret ettiği o dili bilmediği-

mizden anlayamayız. Kelimelerin zihinde neye işaret ettiği ortaya çıktığında artık o karşılığı olan bir sözdür.

Diller iki şeyi sağlar. Birincisi “iletişim”, ikincisi de “düşünme”-dir. Peki Kelimetullah (Allah’ın kelimeleri) için de bunu söyleyebilir miyiz? Eğer elimizde bulunan yazılı Allah’ın sözü (Mushaf) veya okunan Allah’ın sözü (Zikir) bizzat Allah’ın öz sözü olsa o zaman hâşâ Allah’a bir milliyet isnat etmiş oluruz. Yani Allah’ı Arapça konuşan bir zat olarak görmüş oluruz. İnsan sözleri işaretler ve o işaretlerin karşılık geldiği medlullerden (işaret olunan) oluşur. Fakat aynı şey, nitelik ve nicelikte tek olduğu için Allah için söylenemez:

“De ki “O Allah, tektir.” (İhlas, 1)

“De ki: “O, ancak bir tek olan İlah’tır” (En’am, 19)

Yüce Allah’a beşere ait ne bir dil ne bir milliyet isnat edilemez. O’nun sözlerinin bizzat kendisi medlul yani işaret olunan varlıklardır. Mesela, Allah için güneş kelimesi güneşin bizzat kendisidir. Yani tüm kâinat ve kâinattaki prensipler Kelimetullah’tır. Bundan dolayı Allah haktır, sözü de haktır deriz:

“O’nun sözü Hakk’tır,” (En’am, 73)

“Allah, kelimeleriyle ancak hakkın ortaya çıkmasını sağlar.”
(Yunus, 82)

**“İşte böyle! Allah hakkın ta kendisidir, o Allah’ı bırakıp da tap-
tıkları şeyler ise bâtılın ta kendisidir.”** (Hac, 62)

Zihnin dışında dış dünyadaki varlık âlemi işte bu Kelimetullah diye ifade edilen Allah’ın kelimeleridir. Zihinde oluşanlar değil. Varlık âlemi, fiziksel yasalar ve Esmâ-i Hüsnâ (Allah’ın güzel isimleri) beşer dilinin anlayacağı seviyeye indirgenmiştir. İnsanın idraki sınırlı olduğu için bunları kavrayabilmesi için teşbih ve benzetmeler (müteşabihat) dilde kullanılmıştır.

Küllî ve Cüzî İrade: Allah’ın ve Kulların İradesi

Kur’an’da, “Göklere ve yere: İsteyerek veya istemeyerek buyruğuma gelin, kurduğum düzene dahil olun, buyurdu. Onlar:

İsteyerek geldik, dediler.” (Fussilet, 11) buyrulur. Burada Allah’a teslim olmak sünnetullah kanununa tâbi olmaktır. İnsanın iradesi isteyerek kısmına girmektedir, insan iradesinde özgür bırakılmıştır. Allah akli doğruyu yanlıştan ayırt edebilmek için vermiştir ki bundan dolayı insan sorumludur.

Bir gemi örneği ile bunu anlatabiliriz. Gemide insanlar giderken o geminin rüzgâra ve enerjiye ihtiyacı var fakat rüzgâr ve enerji olduğunda da geminin içindekiler gemiyi kumanda eder, istedikleri yöne çevirirler. Yani oradaki rüzgâr veya motor gücü Allah’ın inâyetidir, o inayet olmasa o rüzgâr olmasa gemiyi kendi başına hareket ettiremez, içindeki o irade sahibi Kaptan. Ama o dış etken, Allah’ın inâyeti dediğimiz o rüzgâr gibi etki geldiğinde insan iradesi ile neyi tercih ederse ona yönelir. Ya iyiye yönelir ya da mahrum olanlardan olur. Kur’andaki âyetlerde de Allah insanın yaptıklarıyla sorumlu olduğunu bize anlatmaktadır. Allah kimseye zulmetmez âyetlerde Allah dilediğini hidâyet eder, dilediğini saptırır buyurur. Devamında da Allah ancak zalimleri saptırır şeklindedir. Kur’anı diğer açıklamasıyla beraber düşünmek zorundayız. Çünkü âyetleri birbirini açıklayıcı olarak indirdiğini bize Allah bildirmiştir. Zaten bu âyetin anlamını dil bilgisi açısından da düşündüğümüz zaman Allah hidâyeti dileyene hidâyet eder delaleti dileyene de saptırır diye de okunması doğrudur. Yoksa Allah insanın tamamen külli iradesi ile cüz î iradesini yok saymamıştır. Onu sorumluluk sahibi bir varlık olarak yaratmıştır. Cehenneme atılan bir insana sorulduğu zaman: Sen ne için buradasın o kesinlikle yaptığının karşılığı olduğunun farkındadır. Müşrikler dünyadayken diyorlar ki: **“Allah dilemeseydi biz O’na ortak koşmazdık.”** Burada Allah’a sorumluluğu yıkarak kendi sorumluluğunu yerine getirmiyor, kendi hatasını hâşâ Allah’a yüklüyor. Şeytani bakış açısı bu çünkü. Şeytan da âyette geçtiğine göre ne demişti: “Sen beni saptırdığın için ben de kullarının dosdoğru yolunun üzerine oturacağım.” Görünürde şeytan burada Allah’ın külli iradesine iman etmiş gibi kendisini gösteriyor ama Allah’ın külli iradesine iman eden sünnetullah çerçevesinde yaşar ve Allah’a teslim olur. Şeytan ise Allah’ı yüceliğini ifade ederken gerçeği saptı-

arak Allah'a baş kaldırıyor. Bu tam anlamıyla bir müşrik kafasıdır. Şeytandaki bu isyan anlayışı büyüklük, enaniyet hissinden geliyor. Allah Âdem'e secde etmeyi emrettiğinde "ben ondan daha hayırlıyım" dedi. Biz bu sözün aynısını Firavun'da görüyoruz, Firavun kendi halkına yani Mısır halkına dedi ki: Ben bundan yani Mûsâ'dan daha hayırlı değil miyim? Mısır'ın nehirleri altından akıyor o (Hz. Mûsâ'yı kast ederek) konuşmayı bile bilmez. Burada aynı şeytan gibi Firavun da büyüklük hissi ile Allah'a yüceliğine ortak koşuyor, kendi kendini büyük görüyor. Yoksa iradesinin farkına varan Allah'a karşı büyüklük hissine bulunmaz. İradesinin şuurunda olan kişi Allah'ın külli iradesinin yüceliği karşısına boyun eğen insandır, yoksa iradesini tanımak demek Allah'a karşı haddi aşmak demek değildir. Said Nursi, "Hüve Nüktesi" veya "Nokta Risalesi" isimli eserinde bunu çok güzel açıklamıştır. Allah'ın insana ene duygusunu yani var olduğu bilincini vermesi kendini bilip Rabbin tanıması içindir.

Sahabe döneminde yaşamış olan Hasan-ı Basrî, Emevilerin halkı uyutmak için kader anlayışını çarpıttığını fark ederek bu konuda küçük bir risale yazarak Emevilerin zalim halifesi Abdülmelik'e gönderdi. Emevi zihniyeti "bizi iktidara Allah getirdi, bizim yaptıklarımıza karşı çıkan Allah'a karşı çıkmıştır" diyorlardı. Bu anlayış cahiliye döneminde Araplarda olan iradeyi hiçe sayan kadercî anlayıştı. Biz bu sözlerin aynısını Moğolların, İslâm ülkesini yıkarken Mevlana'nın halkı pasifize ederek Moğollara karşı teslim olmaları için söylediği sözlerinde görüyoruz.

Hasan-ı Basrî, Kur'an âyetlerinden kader inancının insanın iradesinin devreden çıkarmadığını aksine sorumluluk bilinci yüklediğini âyetler ışığında hikmetli bir şekilde açıklamıştır.

Bu şekilde kadercî anlayışa sahip olan biri hâşâ Allah saptırır dediği halde kendisi için sende saptırıcı birisin denilse kızar kabul etmez. Kendisinin hep iyi anılması hoşuna gider fakat Allah'ı bu şekilde kötü sıfatlarla anmaktan çekinmez. Bu şeytanın kafa yapısıdır. Allah'tan korkar fakat ona layık kulluktan sakınır.

Yukarıda bahsedildiği gibi yüce Allah'ın her şeye gücü yeten bir varlık olması hasebiyle zamandan, mekândan, araç ve mater-

yallerden bağımsız olarak istediği her şeyi anında yapabileceğini düşünmek mantıklıdır. Hakikaten de bir müfessir şu izahı kullanarak tam bir felsefe kavramını ifade etmiştir: Yaratılmış şeylerin hayatında “oran ve ölçü” söz konusu olup bir zaman gecikmesi, mesafe ya da koşul bulunmasına rağmen Allah’ın emrinde Tasarım, Söz, Yürütme ve Sonuçlar tek bir Eylem’dir. Allah’ın Emrinde “ol” (kün) kelimesi, diğer herhangi bir varlığın ya da şeyin araya girmesi yahut bunlara bağılılık olmaksızın her şeyi içerir ve aynı zamanda Vahdet felsefesinin diğer bir aşamasıdır.¹⁵¹

Kur’anı doğru anlarsak, onun zaman, boşluk, malzeme gibi her şeyden bağımsız böyle bir yaratılış iddiası yoktur. Aksine Kur’an çeşitli zaman tabirlerini (yaratılışın altı, dört, iki günü), çeşitli mekânları (dünya üzerinde yaratılış), araçları (Allah rüzgârları gönderir ve onlar bulutları yükseltir vb.) ve fizikokimyasal malzemeleri (sudan, çamurdan, tozdan, kilden vb.’den yaratma) açıkça zikreder. Öyleyse bizzat Kur’an açısından, yaratılışın herhangi bir zaman, madde, ikincil sebepler ve yasalar olmaksızın birdenbire meydana gelme hususu olmadığı görünmektedir. Böylece, temelde “ol” (kün) emrine dayanan anında yaratılışçı yaklaşım, Müslümanlar arasında yaygın ve geleneksel bir inanç olsa da Allah’ın yaratılışa dair eyleminin en uygun temsili gibi görünmemektedir.

Biz bu meseleyi ileride üç alt bölümde ele alacak ve yanlış yorumlama olabileceğini göstermek için delil getireceğiz. Bunun yanı sıra, Kadir-i Mutlak’ın bir emrinin ve eyleminin ansızın en mükemmel haliyle gerçek olması gerektiğine inanmak için -özellikle de bunu kutsal kitaplardan yani Müslümanların Kutsal Kur’an’ından öğreneceksek- güçlü bir teolojik sebep varmış gibi görünmüyor. Bu felsefi teoloji ya da Tanrı’nın emir ve eylemine ilişkin entelektüel öngörü bir dereceye kadar anlaşılabilir olsa da hakikatte bazı Mekke müşriklerinin Tanrı’nın Kur’an vahyini ansızın, tamamlanmış haliyle indirmesi gerektiğini söylerken ki önerilerine benzer bir beklentidir. Gerçekten de Kur’an’daki bir ayete göre: “İman etme-

151 The Holy Quran with English Translation, Kamer suresi, 50. ayet üzerine yorumu.

yenler şöyle der: Kur'an ona bir defada toptan indirilseydi ya!" (Furkân, 32). Onlara göre bu, her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen bir Allah için daha uygun olurdu. Fakat bilindiği gibi Allah bunu yapmadı ve bunun yerine aynı âyetin devamında Kur'an'ı, nedenini şöyle açıklayarak 23 yıllık bir periyot içinde gönderdiğini bildirdi: **"Biz Kur'an'a senin kalbini pekiştirmek için onu böyle kısım kısım indirdik ve onu ağır ağır okuduk."** (Furkân, 32).

Kur'an'ın ilâhî yapısında bir süreç varsa benzer bir süreç canlıların ya da evrenin yapısında neden olmasın? Eğer bu, Allah'ın kudreti ile tezat oluşturmuyorsa, evrenin zamanla gelişen bir süreç olarak yaratılması neden Kur'an'a tezat oluştursun?

Kur'an, bazı basit ve ikincil doğal nedenleri bizce bilindiği için doğal olaylardan örnekler verir ve bir şeyin nedeni olmanın o şeyin yaratıcısı olmak demek olmadığı; benzer şekilde bazı vesile nedenleri bilmenin tüm nedeni bilmek ve tam bir açıklamaya sahip olmak demek olmadığı hususunda ısrar eder: **"Sizi biz yarattık. Hâlâ tasdik etmeyecek misiniz? Attığınız o meniye ne dersiniz? Onu siz mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratan biz miyiz?"** (Vâkıa, 57)

Burada âyette geçen, **"... attığınız meniyi siz mi yaratıyorsunuz biz mi?"** ifadesinden bir şeye neden olmanın onu yaratmak olmayacağı anlıyoruz. Mesela, anne karnında ceninin geçirdiği tüm aşamalar demek ki Allah'ın yaratmasıdır. Bu yaratma Allah'ın etkin gücü (Kutsal Ruh ile gerçekleşir Allah'u âlem). Buna da felsefede inayet denilir.

İbn Sina, külli nizam planlanmış gerekli zamanla birlikte ezeli bilgide bulunur ve bu nizam onun makul feyezanı olarak tertip ve tahsilatıyla ondan feyezana eder. İşte bu inayettir demektir.

Murtaza Mutahhari yaratılışın nasıl gerçekleştiğini anlatan, **"Biz her şeyi belirli ölçüyle yarattık. Ve emrimiz ancak bir göz kırpması gibi tektir"** (Kamer, 49-50) âyetini incelemiş ve şöyle demiştir:

"Bu inanış gereğince, yaratılış için belirli bir kanun ve düzen ile sıra vardır. Eşyanın vücuduna yönelen ilâhî irade düzen iradesi ile

özdeştir. Ayrı noktadan, sebep-sonuç ilişkisi düzeni doğmaktadır.”¹⁵²

Mutahhari'nin yaklaşımı Nazzam'ın bakış açısına benzemektedir. Yani Allah zaman ve mekân ile sınırlanamaz, O, bir an içinde sonsuz önceyi ve sonsuz sonrayı yaratmıştır. Fakat zaman ve mekânla sınırlı olan yaratılmışlar için zamanı ve sırası geldiğinde her şey zuhur eder (görünür).

Farklı Din ve Medeniyetlerde Topraktan Yaratılış Anlatımı

Kur'an'da Çamurdan Yaratılış

Kur'an'da topraktan yaratılış kısaca şöyle belirtilir:

“Allah nezdinde İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Allah onu topraktan yarattı. Sonra ona “Ol” dedi ve oluverdi.” (Ali İmran, 59)

“Allah, insanı pişmiş çamur gibi bir balçıktan yarattı.” (Rahman, 14)

“O (Allah) ki, yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır.” (Secde, 7)

“And olsun ki, insanı süzme çamurdan yarattık.” (Müminun, 12)

Şu âyette de embriyonun gelişimiyle insanın çamurdan yaratılışı karşılaştırılarak ikisinin de aynı metot ve süreçle olduğuna işaret var.

“Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra diriltilmeniz ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir.” (Lokman, 28)

Embriyonun gelişimi sperm halinden bir bebek oluncaya kadar aşama aşama oluyorsa, neden insanın bir çamur özünden yaratılışı benzer bir şekilde aşama aşama süreçlerden geçerek olmasın? Gerçekten de Kur'an, Lokman Sûresi 28. âyette açık bir şekilde ikisini birbirine benzetir.

Bunlara ilaveten bir başka âyet de yaratılışı açıklarken başlangıç kavramını kullanır:

152 Murtaza Mutahhari, Adl-i İlahi, s. 115.

“O ki, yarattığı her şeyi güzel yaptı. İnsanı yaratmaya da çamurdan başladı. Sonra onun neslini bir öz sudan, değersiz bir sudan yarattı.” (Secde, 7, 8). Burada dikkat çekici olan şu ki ayet Allah’ın insanı çamurdan yarattığını değil; açıkça “insanın yaratılışına çamurdan başladığını” söylemektedir. Bu da insanın yaratılışının göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir lahzada olmadığı, bir başlangıca, bir gelişime ve bir aşamaya sahip olduğu anlamına gelmektedir.

İnsanın yaratılışının yoktan yaratılış değil, su ve çamur gibi maddelerin yaratılış aşamalarında olduğu görülüyor:

“Sizi topraktan (arzdan) yaratıp geliştiren, orayı bayındır kılanızı sağlayan O’dur.” (Hud, 61)

“Allah, bütün canlıları sudan yaratmıştır; bunlardan kimi karnı üzerinde sürünür, kimi iki ayağı, kimi de dört ayağı üzerinde yürür.” (Nur, 45) Bu Kur’an âyeti de tür tür yaratılışa işaret etmektedir. İki ayağı üzerinde gezen sadece insan olduğu için bu âyetten insanın ayrı yaratıldığı açıkça ortaya çıkar. İnsanların kullandığı iki ayaklı hareket biçimi oldukça özel, hatta eşsizdir. Vücudunu dik tutan ve sadece iki ayak üzerinde mükemmel dengede hareket eden başka bir tür yoktur.

“Allah, yaratmada dilediğini arttırır. (Allah her mahlûkuna ayrı bir özellik ve güzellik katmıştır.) Şüphesiz Allah, her şeye güç yetirendir. Allah’ın insanlar için açtığı rahmet kapısını hiçbir güç kapatamaz. O’nun kapattığı kapıyı da hiçbir güç açamaz. Zira O’dur mutlak üstün ve yüce olan ve her hükmü doğru olan.”

Allah insanoğluna yüksek bir konum ve manevi bir üstünlük vermiştir. Kur’an’da “O, yaratmada dilediğini artırır. Şüphesiz Allah’ın gücü her şeye hakkıyla yeter. Allah insanlar için ne rahmet açarsa, artık onu tutacak (engelleyecek) yoktur. Neyi de tutarsa, bundan sonra onu gönderecek yoktur.” (Fatır, 1 ve 2); (En’âm, 165) buyurulmaktadır. Aynı durum şu âyette de açıkça ortaya konmaktadır: “Yine eğer dileseydik oldukları yerde başka yaratıklara dönüştürürdük de ne ileri gidebilirler ne geri dönebilirlerdi.” (Yâsîn, 67)

“(Allah) Ey İblis, iki elimle (kudretimle) yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Böbürlendin mi? Yoksa gururlananlardan mısın?” dedi. İblis, “Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın dedi.” (Sad 75-76)

Bu âyetteki Allah'ın “iki eli” tabirini yorumlarken âlimlerin nasıl ihtilaf ettiği tartışmasını bir kenara bırakırsak, âyetin bağlamından da açıkça anlaşılacağı gibi, bu âyette Âdem'in yaratılışının bir şekilde diğer canlıların yaratılışından farklı ve özel olduğunu gösterdiği noktada genel bir uzlaşma vardır.

İbni Teymiye bazı âlimlerin “iki el”i yorumlaması ile ilgili farklı görüşlerine değindikten sonra şöyle demektedir: Her halükârda, Allah'ın onu kendi iki eliyle yaratmış olmasından hareketle hepsi, Âdem'in, diğerlerinin hiçbirinde olmayan bir ayrıcalık ve üstünlüğe sahip olduğunda ittifak etmişlerdir.¹⁵³

Tevrat'ta Çamurdan Yaratılış

“Rab Allah yerin toprağından adamı yaptı ve onun yüzüne hayat nefesini üfledi ve adam yaşayan can oldu.” (Tevrat, Tekvin 2-7)

İncil'de Çamurdan Yaratılış

“Rab Tanrı göğü ve yeri yarattığında, yeryüzünde yabancı bir fidan, bir ot bile bitmemişti. Çünkü Rab Tanrı henüz yeryüzüne yağmur göndermemişti. Toprağı işleyecek insan da yoktu. Yerden yükselen buhar bütün toprakları suluyordu. Rab Tanrı Âdem'i topraktan yarattı ve burnuna yaşam soluğunu üfledi. Böylece Âdem yaşayan varlık oldu.” (Yaratılış 2: 1 – 7)

Zerdüştlükte Çamurdan Yaratılış

Diğer bir kaynak ise Zerdüştlüğün kutsal metni Avesta'dır. “Ahura Mazda (Allah) ilk insanı; Goyamart'ı yarattı, daha sonra Goyamart, Ehriman'a (şeytan) boyun eğdi ve vücudunda metaller oluşmaya başladı. Ve altın uzunca bir süre toprak içinde kaldıktan

153 İbn Teymiye, Mecmû u'l-fetâvâ, IV/16.

sonra Ahura Mazda, Mashya ve Mashyanak'ı (Âdem ve Havva) yarattı.”¹⁵⁴

Mısır Mitolojisinde Çamurdan Yaratılış

“Elephantine'nin -Nil nehrine bir ada- en muhteşem ilahi simgesi, koç başlı Chnumu'dur -ya da Chnuphis, Kneph, Neph, Chem, Kemu, Khem, Khnum, Khneme- ki insanı biçimlendirmiş, Tanrıları yaratmış, elleri ile Dünya'yı şekillendirmiş, kendi kendini yaratmış (yaratana olmayan) ilk yaratıcı güçtür ve ilkel çağlarda her şeyin tek kaynağı olarak bilinir”. İlerleyen bölümlerde Khnemu'dan “Tanrı Nun” olarak bahseder ki “ilahi göğe ait ve dünyevi her şeyi oluşturmuştur” der.

“Khnemu, mevcut olanların yapımcısı, oluşacakların yaratıcısı, var olan her şeyin kaynağı, babaların babası ve annelerin annesidir. Güneşi yaratan, Tanrıları yaratandır. İlk insanı çamurdan, çömlekçi tezgâhında elleri ile şekil vererek yaratan ve yaşamlarında geçim verendir.”¹⁵⁵

Ayrıca Eski Yunan, Çin, Sümer, Babil medeniyetlerinde de çamurdan yaratılış farklı biçimlerde anlatılmaktadır. Her ne kadar bu eski medeniyetlerde birtakım hurafelerle çamurdan yaratılış anlatımı bozulmalara uğrasa da sonuçta tüm medeniyet ve inançlarda araştırıldığında aynı anlatımların olduğu görülebilmektedir. Bu yüce Allah'ın ilk dönemden itibaren gönderdiği tüm elçilerinin dünyanın farklı bölgelerinde aynı bilgileri insanlara öğrettiğinin de bir delildir.

Eski Türklerde İlk İnsanın Çamurdan Yaratılışı

Türklerin en eski ikinci kaynağı olan “Ulu Hân Ata Bitigi (Kitabı)”ye göre; Hak Te'âlâ Sıbin beldelerinin yukarı tarafında bir dağ yaratır, bu dağın adı “Ulu Kara Tağcı”dır. Öylesine yüksektir ki, etekleri karanlıklar içinde kalmıştır. Bu dağ yaratılmamış olsa, güneşin yakıcılığı nedeniyle yeryüzünde bitki, hayvan ve canlı nâmına hiçbir şey kalmayacaktır.

154 Zerdüşt Avesta Bölümler, Çev: Eshat Ayata, Kora Yayınları, s. 41.

155 Budge, Gods of the Egyptians, II: 50, 51.

Bir gün çok şiddetli yağmurlar yağmaya başlar ve her taraf balçıklarla dolar. Bu balçıklar akarak, Ulu Kara Tağcı'nın üzerindeki yüksek bir mağarada toplanır. Bu mağaraya aşağıdan yukarıya doğru uzanan bir yoldan, ancak yedi günlük bir mesâfe aşarak ulaşılır. Mağaranın türlü cevher ve incilerle süslü, kırmızı altından bir de kapısı vardır. Mağaranın içindeki kayalar yarıktır, yarıkların bâzıları âdetâ insanı anımsatır, akan çamurlar gelip bu insan şekline benzeyen yarıkları doldururlar. Uzun bir süre sonra çamurlar su ile olgunlaşıp kararını bulur, güneş Saratan burcuna gelir ve ışık saçar, yarıkların içine dolan balçıkları kurutur. Mağaranın içi tıpkı bir kadının rahmi gibidir. Kuruyan balçıkların üzerinde dokuz ay boyunca rüzgârlar eser ve ortaya çıkan insan şeklini kemâle erdirir. Böylece ateş, hava, toprak ve rüzgârdan ibâret olan dört unsur birleşerek bir insan sûreti ortaya çıkar, nihâyetinde canlanır ve hareket etmeye başlar. Onun adı Türk dilinde “Ulu Ay Atacı”dır...

Ulu Ay Atacı gökten indirilip suyu berrak ve tatlı, havası lâtif ve serin bir yere konar. Tanrı ona bir eş yaratmayı murâd edince bu kez mağarayı tekrar çamurla doldurur ve aynı şeyler gerçekleşir, güneş Sünbüle burcunda iken sıcaklığın harâretiyle balçıklar kıvâmını bulur, canlanır ve ortaya bu kez bir kadın çıkar. Ona Türkler “Ulu Ay Anacı” dedikleri gibi; ay gibi beyaz ve güzel yüzlü olduğu için “Ay-va” da derler. Ulu Ay Atacı, Ay-va ile birleşir ve yarısı erkek, yarısı dişi kırk tane çocukları olur. Bunlar çaprazlama eşleştirilirler ve Ulu Ay Atacı'nın sulbünden insan nesli çoğalmaya başlar. Sonunda Ulu Ay Atacı ile Ulu Ay Anacı'nın (Ay-va) ecelleri gelir, her ikisi de ölür ve çocukları tarafından Ulu Kara Tağcı üzerindeki mağaraya defnedilirler. Çocukları mağaranın önüne, onları anımsatan altından birer sûret yaptırır ve etrâfını çiçeklerle donatırlar, artık bütün Türkler kalabalık gruplar hâlinde gelip orayı ziyaret etmeye başlarlar.¹⁵⁶

İslamiyet öncesi konuları anlatan Ulu Han Ata Bitiği' (Kitabı)'nin yukarıda anlatılan bölümleri İslamiyet ile uyumludur. Kur'an'da ilk

156 Devadârî, Kenzü'd-Dürer ve Dürerü't-Ticân isimli eserlerinin muhtelif sayfaları.

insanın yani Hz. Âdem'in çamurdan / balçıktan yaratıldığı, Hz. Havva'nın da aynı maddeden var edildiği beyan edilmektedir. Bu beyanları dikkate aldığımızda Ulu Han Ata Bitiği'ndeki bilgiler gerçekten ilgi çekici duruma gelmektedir. Havva ismi ile Ay-va isminin Adem ismi ile Ata ismi arasında da dilbilimsel açıdan bir yakınlık olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca çamurdan yaratılarak ölen bu ilk insanların bir mağaraya defnedilerek sonraki nesiller tarafından ziyaret edilmesini biz İslami kaynaklarda Adem peygamberin durumuyla birebir aynı olduğunu görmekteyiz:

“Âdem öldüğünde, Âdem'in oğlu Şit'in oğulları onu, Hindistan'da, ilk indiği yerdeki mağaraya gömmüşlerdi. (Bu dağa Navz derlerdi, yeryüzünün en verimli dağıydı...) Şit oğulları, Âdem'in mağaradaki cesedine giderler, ona saygı dönüşünde bulunurlar ve rahmet dilerlerdi. Âdem'in oğlu Kabil'in oğullarından birisi dedi ki: “Ey Kabil oğulları! Şit oğullarının bir Devâr'ı (etrafında dönülen /kutlu taş) var. Onun etrafında dönüyor, ona saygı gösteriyorlar, sizin ise bir şeyiniz yok!” sonra onlara bir put yaptı, böylece o, put yapanların ilki oldu.”¹⁵⁷

Ulu Han Ata Kitabı; bilinmeyen tarihte, muhtemelen 723 yılında yazılan Orhun Yazıtları'ndan çok önce, metin hâline getirilmiştir. Kitabın sahibi, muhtemelen Farsçadan Türkçeye çevireni de Sâsânî Hükümdarı Enûşirvân'ın (531-579) meşhur veziri Bozorgmihr bin el-Bahtikân'dır (ö. 580). Bütün bulardan anlaşıldığına göre kitap 580'den önce kaleme alınmıştır.

Ulu Han Ata Bitiği, Türklerin en eski tarihi sayılan Orhun Yazıtları'ndan çok öncedir. Belirleyebildiğimiz kadarıyla Ulu Han Ata Bitiği Kitabı'ndan şimdiye kadar bahseden tek kaynak kişi ed-Devletü't-Türkiyye (Türk Devleti) döneminden Mısır'da yaşamış Aybek ed-Devâdârî'dir.¹⁵⁸

157 İbnü'l Kelbi, Putlar Kitabı, s. 49

158 Bkz: Prof. Dr. Necati Demir, Türklerin en eski destanı: Ulu Han Ata Bitiği

Kitabın tamamına şu an ulaşılammıştır. Devâdârî'nin (Ölümü 736/1336) tarihle ilgili geniş ansiklopedik kitabında bahsettiği Ulu Han Ata Bitiği konusunu başka bir kaynakta görmemekteyiz. Fakat Devâdârî'nin verdiği bilgiler ile en eski yazıtlar birbiriyle uyumlu görünmektedir. Bu durum kitabın her ne kadar elimizde kendisi olmasa da gerçek olduğunu kabul etmemizde bir sakınca yoktur.

Dine Mitoloji, Bilime İdeoloji Karıştırılmadığı Sürece Din ve Bilim Çatışmaz Uzlaşır!

Din ve Bilim ilişkisini bir cümleyle özetlemek mümkündür: “Dine mitoloji, bilime de ideoloji karıştırılmadığı sürece, din ve bilim esas itibarıyla çatışmaz, uyuşur.” Din ve bilimin zaman zaman çatışmalarının temel nedeni, bazı din adamlarının dine mitoloji karıştırmaları ve onu dinin özü ve vahyin muhkem âyetleri gibi dinden saymaları ile yine bazı bilim adamlarının bilime ideolojilerini karıştırmaları ve onu bilimin özü ve değişmez yasaları gibi bilimden saymalarıdır. Başka bir deyişle, din-bilim ilişkisinde çatışmanın temel nedeni, dine mitolojik/efsanevi, bilime ideolojik/siyasi girdilerin karıştırılması ve böylece dinsel ve bilimsel gerçeklerin çarpıtılması ve birbirine karıştırılmasıdır. Ayrıca, dinde de bilimde de, hem kolay kolay değişmez özler, hem de her zaman değişmeye açık ayrıntılar vardır. Dinin temel akideleri ve vahyin muhkem âyetleri değişmez gerçekler olduğu gibi, bilimin bazı temel evrensel yasaları da değişmez gerçekler sayılır. Bu temel ve evrensel değişmezler üzerinde, “dinde tefsirler ve yorumlar, bilimde teoriler ve kuramlar vardır”; yorumlar ve kuramların çok daha fazla öznellik, kültürel ve dolayısıyla değişkenlik arz edeceği ve bu yüzden de bunlar arasında çok daha fazla farklılığın ve bazen çatışmanın çıkabileceği inkâr edilemez bir gerçektir. Çünkü dinde mitolojiden, bilimde ideolojiden kaçınmak bir ölçüde gerekli ve mümkündür; ama “dinde yorumdan/tefsirden ve bilimde kuramdan/teoriden” kaçınmak mümkün değildir. Ne var ki, yorumlar ve kuramlar alanında birtakım anlaşmazlıkların çıkmasında garipsenecek bir durum da yoktur.

Evrenin varlığında görülen uçsuz-bucaksızlık ve olağanüstü hassas dengelere oturan “ince ayarlanmışlık” ve insanın varlığında görülen mükemmeliyet, arkasındaki Sonsuz İlmi, Kudreti ve Hikmeti görmeden, varsaymadan, kabul etmeden açıklanabilecek sıradan bir olgu değildir. Bir makinenin veya bilgisayarın nasıl işlediğinin birkaç basamağını çözmüş olmak, onun varlığı ve işlevine dair ihtiyaç duyulan tüm açıklamaları vermediği ve tatmin edici nihai açıklama için makineyi tasarlayana ve yapıcısına gitmek gerektiği gibi; evren ve insanın varlık ve oluşu ile ilgili bazı şartları ve süreçleri (sünnetullahın bir kısmını) öğrenmiş olmak da arkasındaki tasarımcı ve yaratıcı kudrete gitme ihtiyacını asla ortadan kaldırmaz ve tek başına yeterli olmaz.

Tevrat'taki Nefilim Gökten Düşen Melekler

Kutsal kitapta geçen meleklerin insanlarla ilişkiye girerek kısır bir soyun ortaya çıkması konusu ki tarihte “devler” diye hep tabir edilmiştir. Hatta İran'a Müslümanlar fetih amaçlı girerken “kaçın devler geliyor” diye rivâyetler var. Dâvûd'un karşısına çıkan Golyat belki de o genlerden gelmekteydi. Bütün bunlar bulunan bazı dev insan kemikleri ve fosillerinin soyu kesik kısır olan bu insan türü olabileceğini gösterebilir.¹⁵⁹

159 Burada şu notları paylaşmakta fayda mülâhaza ediyoruz:1. “Kutsal kitapta geçen meleklerin insanlarla ilişkiye girerek kısır bir soyun ortaya çıkması.” Bu iddia, Tevrat'ın (Yaratılış 6:1-4) ayetlerinde geçen “Tanrı oğulları”nın “insan kızlarıyla” evlenip “Nefilim” (devler) olarak anılan bir soyun ortaya çıkması anlatısına dayanır. Bu anlatım İncil ve Tevrat kaynaklıdır, Kur'an'da bu tarz bir ifade yoktur. Melekler, Kur'an'da cinsiyetsiz, Allah'a mutlak itaat eden varlıklar olarak tasvir edilir (örneğin bkz. Tahrim 6, Enbiya 26-27). 2. “Devler” diye tarihte tabir edilen “Nefilim”, bazı İncil çevrilerinde “giants” yani “devler” olarak çevrilmiştir. Ancak: Arkeolojik veya bilimsel olarak, insan boyunun devasa olduğu ve bunun soyu tükenmiş bir ırk olduğuna dair kanıtlanmış bir veri yoktur. Bazı büyük iskelet kalıntısı haberleri geçmişte sansasyonel şekilde paylaşılmış, ama çoğu sahte, çarpıtılmış veya yanlış yorumlanmış örneklerdir (örneğin Photoshop'la yapılan sahte “dev kafatası” görselleri gibi).3. “Kaçın devler geliyor” diye Müslüman fetihlerinde söylenmiştir.” Bu ifadenin herhangi

Enok (İdrîs/ Hermes) Peygamberin Kitabı

Enok, İdrîs veya Hermes, dünyanın birçok ülkesinde ismi farklı da olsa birçok medeniyette tanınan Allah'ın büyük peygamberlerinden biridir.

Enok Kitabı, İdrîs peygambere verilen kutsal kitabın apokrif denilen parçalarından biridir. Apokrif gizli anlamına gelmektedir. Yani halkın avam olanının değil de mabette kendini Allah'a adayanların sürekli okuyup Allah'ın sırlarını keşfettiği bir kitaptı.

Milattan önce 3. veya 6. yüzyıllarda bu kitap kutsal metinlerin içerisinde olduğu bilinmektedir. Daha sonraki asırlarda bir dönem kayboldu. Kaybolma sebebi tam olarak bilinmemekle birlikte içerisindeki bilgilerden Kutsal Kitabı yanlış yorumlayan bazı Hahamların rahatsız olmaları onu ortadan yok etmek istemelerine sebep olmuş olabilir. Daha sonra Enok Kitabının birçok nüshası farklı farklı yerlerde bulundu. 1956 yılında Mısır'da bir mağarada bulunan Kumran yazıtlarında da bu kitabın parçalarına rastlandı. Böylece doğru olduğu tescillendi.

Enok Kitabı'nda günümüz biliminin temeli anlatılmış. Astronomiden, fizikten, kimyadan ve birçok bilim dalından farklı bir üslupla anlatımlar bulunmaktadır. Allah'ın İdrîs peygambere bu bilgileri vermesi sebebiyle dünyada hikmet (felsefe) gelişmiştir. Hikmetin merkezi olduğu söylenen Yunan felsefesinin kaynağı da bu bilgilere dayanır. Yunan filozoflarından Tek Tanrı'ya inanan Pisagor, Sokrates, Platon, Aristo gibileri, bilgilerini Mısır'dan almışlardır. Pisagor ve Platon'un Mısır'da uzun yıllar eğitim aldığı bilinmektedir. İdrîs peygamberin bilgileri de Mısır'da çok yaygın olarak bilinmekteydi. Hermetik kitaplar denilen birçok kitabın İdrîs peygambere ait olduğu, kendisinin birçok kitap yazdığı İslâm bilgileri ve başka birçok araştırmacı tarafından

bir güvenilir tarihî veya hadis kaynağında yer aldığına dair bir delil yoktur. Bu tür ifadeler halk anlatılarında, menkıbelerde veya modern yorumlarda ortaya çıkabilir, ama ilmî olarak doğrulanmış rivâyetlerden sayılmaz.4. “Dâvûd'un karşısına çıkan Golyat belki de o genlerden gelmekteydi” Genetik bağlantı ya da soyu tükenmiş bir ırka mensubiyeti tamamen spekülatiftir.

kabul edilmektedir. Hatta Aristo birçok kitabında: “Biz bu bilgileri atamız Hermes (İdris)’ten aldık” demektedir. Enok Kitabı’nın çok büyük bir bölümünde son dönemde gelecek Seçilmişler’den bahseder. Bunların Hz. İsa, Hz. Mehdî ve talebeleri olduğu anlaşılıyor. İnsanoğlu diye çoğu yerde Mehdî ve Mesih’ten bahsedilir. Kitap bu yönüyle günümüzde yaşadığımız ahir zamana yönelik çok işaretler sunmaktadır. Hz. Mehdî’nin ve talebelerinin zulme maruz kalacağını ama kurtulacaklarını ve onlara zulmedenlerin onların önünde pişman olup boyun eğecekleri anlatılır birçok yerde.

Paylaştığımız bu kısa pasajda da Hz. Mehdî ve Seçkin talebelerinin kendilerine zulmedenlere karşı galip geleceği anlatılmaktadır. Hz. Mehdî’nin annesinin bütün dünyanın yönetimi için tahta oturduğunu, izleyeceği müminlerin de coşku ve sevinç içinde hep beraber sonsuza kadar bu cennet ortamını yaşamaya başlayacağı anlatılıyor. İçinde bulunduğumuz ahir zaman bu gibi büyük müjdelere gebedir.

“Yaptıklarından dolayı mükafat olarak onları şimdiye dek gizli kalan hangi mutlulukların beklediğini kimse tahayyül edemez.”

(Secde, 17)

Enok Kitabı’nda Meleklerin Düşüşü

Yedinci Bab

7: 1. İnsanoğulları çoğalınca, güzel kızları oldu.

7: 2. Melekler, göklerin çocukları onları görüp onlara karşı şehvet duymaya başladılar. Birbirlerine, gelin insanların arasından kendimize eşler seçelim ve onlardan çocuklarımız olsun, dediler.

7: 3-4. Sonra liderleri Semyaza onlara, “Bunu gerçekten yapmayı kabul etmeyeceğinizden ve büyük bir günahın cezasını tek başıma çekmek zorunda kalacağımdan korkuyorum,” dedi.

7: 5-6. Liderlerine, “Yemin edelim. Ne olursa olsun bu plandan vazgeçmeyeceğimize dair karşılıklı yemin edelim,” dediler.

7:7. Sonra hep birlikte yemin ettiler ve planı uygulayacaklarına dair birbirlerine söz verdiler. Toplam iki yüz kişi, Yeret’in zamanında Hermon Dağı’nın zirvesine indiler.

7: 8. O dağa Hermon Dağı derlerdi. Çünkü bu iş için birbirlerine söz vermiş ve vazgeçmemek üzere birbirine lânet okumuşlardı.

7:9. Liderleri şunlardı: Semyaza, Araklba, Rameel, Kokablel, Tamlel, Ramlel, Danel, Ezeqeel, Baraqiyal, Asael, Armarel, Batarel, Ananel, Zaqiel, Samsapeel, Satarel, Turel, Yomyael, Sariel. 200 meleğin liderleri bunlardı.

7:10. Bütün melekler kendilerine eşler aldılar. Her biri kendine bir eş seçti ve onlarla birleşmeye, kendilerini onlarla kirletmeye başladılar. Onlara büyüler öğretiler. Onları bitkiler konusunda ustalaştırmak için kök kesmeyi de öğretiler.

7:11. Sonra kadınlar hamile kaldı ve boyları 135 metre olan devler doğurdu.

7: 12. Sonunda insanlar onları doyuramaz oldular ve bu devler insanların ürettiği her şeyi tüketti.

7: 13. Ve devler insanları yemeye başladılar. Kuşlara, yabani hayvanlara, sürüngenlere, balıklara karşı günah işlemeye ve sonra birbirlerinin vücutlarını yediler. Sonra bunların kanını içmeye başladılar.

7: 14. Ve insanlar bu zalimlerden şikâyetçi oldu.¹⁶⁰

Kur'an'da Harut İle Marut ve Masonluk

Kur'an'da da gökten inen meleklerle Harut ve Marut olarak deyinilir. Bu konuyla ilgili Kur'an âyeti şöyle:

“Onlar, Süleyman'ın hükümranlığı hakkında şeytanların uydurup söylediklerine uydular. Gerçek şu ki Süleyman kâfir olmadı, fakat şeytanlar kâfir oldular; çünkü insanlara sihri, Bâbil'de iki meleğe/melike, Hârût'la Mârût'a indirileni öğretiyorlardı. Hâlbuki bu iki melek/melik, 'Biz ancak imtihan vasıtasıyız; sakın küfre sapma!' demedikçe hiç kimseye bilgi vermezlerdi. Fakat onlar bu iki melekten/melikten, kadın ile kocasının arasını açacak şeyleri öğreniyorlardı. Oysa Allah'ın izni olmadıkça onunla hiç kimseye zarar veremezlerdi. Yine de kendilerine

160 Enok Kitabı, Meleklerin Düşüşü, s. 21-22.

fayda sağlayanı değil, zarar vereni öğreniyorlardı. Andolsun onlar, bunu (sihri) satın alan kimsenin âhiretten nasibi olmadığını çok iyi biliyorlardı. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür, keşke bilselerdi! (Bakara, 102)

Bu âyetin “iki melike (hükümdara) herhangi bir şey inmedi” şeklinde okunduğu kıraat de var. Bu yorumu göre âyette iki melekten değil, iki melik yani hükümdar olan Dâvûd ve Süleyman peygamberden bahsedildiği söylenmiş olmaktadır.

Âyette şeytanların Süleyman’ın mülkü yani hakimiyeti konusunda uydurma yollara girdiklerini söylüyor. Süleyman bunların yaptığını yapmamıştı, bu şeytani derin yapılar bu tür birtakım şeyleri Süleyman’ın yönetim anlayışı diyerek uydurdular. Şeytani yapılar Babil’den öğrendikleri eskiden beri gelen gizemli sihr benzeri bilgileri aldılar. Süleyman ve Dâvûd peygamberden de vahiy bilgisini aldılar, ikisine meczederek insanlara sundular. Bunlar Tevrat’ın dışına çıkan Kabalist Yahudilerdir. Mistik bir anlayışa yönelerek vahyin mesajından uzaklaştılar. İnsanlara sihr öğretmeye yani masonluğun bilgilerini öğretmeye başladılar. Kâinatın ulu mimarı diye Allah’ı kendi zanlarına göre anlattılar. Toplumları bu oluşturdukları masonik bilgi yani sihirle yönetmeye etkilemeye kalktılar.

Harut ve Marut, Davud ve Süleyman’dır, baba oğul. Bunlar Vahiy ile gelen o manevi güç kutsal ruhla beraber Allah’ın onu desteklemesi ile işte rüzgârların, kuşların, cinlerin onların itaat etmesi yani her şeyi yönetiminin Allah’ın elinde olduğunu bildiği için her şeyde bu iki melike bir nevi boyun eğmişti.

Âyetin devamında gelen “karı ve kocanın arasını ayırıyorlardı” kısmı bize bu olayın masonlukla ilgili olduğunu açıklıyor. Çünkü masonlukta sadece erkek üye vardır. Kadın üye kabul edilmez. Bu geleneksel anlayış yaklaşık yüzyıl öncesine kadar sürdü. Sonra masonluğun içerisinde bu gelenekçi ateist yapıya zıt inançlı bir yapı oluştu ki kadınlar da artık mason teşkilatlarına girebildi. Fakat gelenekçi yapı kurallarını değiştirmeden devam ediyor. Masonluktaki bu ayrışma çok özel bir manevi müdahale ile oldu Allahualemler. Hızırvarî zatlar buna Allah’ın izniyle vesile oldular. Böylece şeytanın

yeryüzündeki sapkın davasına büyük bir darbe geldi. Aynı Firavun gibi erkekleri kurban edip kadınları bırakıyorlardı. Yani erkekleri şeytani sisteme kurban ediyorlar hatta bazı ritüellerde erkek üyeleri kılıçla boyun eğdiriyor, sahte tanrılarına sembolik kurban ediyorlar.

Bu sapkın yola yapılan manevi müdahale ile yol hak yola doğru ikiye ayrıldı. Allah'ın hep kadın ve erkeği birlikte anması şeytanı rahatsız ediyor. Ayırmak istiyor. Demek ki bu çağ müminlerin çağı olacak en açık alamette kadınların ön planda değerli hizmetlerde bulunmasından anlaşılacak. Bu kutlu hareket dünya barışına vesile olacak Allah'ın izniyle.

Yahudi mistisizmi Tevrat'ın dışına saparak Kabala öğretisini yerleştirmiştir. Kabalist Yahudiler masonluğu kontrol altında tutmaktadırlar. Bu gizli teşkilatlar aracılığıyla toplumları özellikle siyasilere yönlendirirler. Medya bunların en önemli aracıdır. Masonluk teşkilatı Hz. Süleyman'ın yolunda gittiklerini söyleseler de aslında onlar şeytani bir yapılanmaya yönelmişlerdir. Yukarıdaki âyette anlatılan bilgiler her ne kadar tarihi bir konuya işaret etse de günümüz masonik derin yapıların özelliklerini bize işari bir dille anlatmaktadır. Harut ve Marut gerçekte iki melek iken günümüzde ise iki melik (kral) olabilir.

Âdem'den Önce Âdemler

Ruhu'l-Meani'de şöyle denir: "İmamiyye'den Camiu'l-Ahbar müellifi, on beşinci fasılda uzun bir haber nakleder. Ve orada Allah'ın, Âdem atamızdan önce her ikisinin arasında bin yıl olmak üzere otuz Âdem yarattığını, onlardan sonra dünyanın 50 bin sene harap kaldığını, müteakiben 50 bin senede imar edildiğini ve daha sonra da Âdem atamızın yaratıldığını anlatır." İbn Babeveyh de (Ö. 329/941).

Kitabu't-Tevhid'de Sadık'tan uzun bir hadis rivâyet eder: "-Belki de sen Allah'ın sizden başka insanlar yaratmadığı görüşündesin? -Hayır. Vallahi O, bir milyon Âdem yarattı. Siz, o Âdemlerin sonundasınız." Meysem (Ö. 681/1282). Nehcu'l-Belağa üzerine yazdığı eş-Şerhu'l-Kebir'inde belirttiğine göre Muhammed b. Ali el-Bakır'ın

“Atamız Âdem’den önce bir milyon veya daha fazla Âdem geçti” dediği nakledilir. Şeyh-i Ekber Muhyiddin Arabi (Ö. 638/1240), Futuhat’ında, zahiri itibarıyla Hz. Âdem’den 40 bin sene önce de bir Âdem’in ve başkalarının olduğunu gerektiren şeyler zikretmektedir. İbn Babeveyh’in Hasais’inde neredeyse şu anda bile birden çok insanlığın mevcudiyeti anlamına gelebilecek şeyler vardır. Orada rivâyet edildiğine göre Sadık şöyle demiştir: “Allah’ın 12 bin âlemi vardır ve bunlardan her biri yedi semadan ve yedi arzdan daha büyüktür. Bu âlemlerden hiçbirisi, Allah’ın, kendilerinin dışında başka bir âlemi olmadığı görüşündedir.”¹⁶¹

Tasavvuf ve İslâm felsefesinde kutup sayılan ve Şeyh Ekber unvanı ile yad olunan İbn Arabi’nin Fütuhat’ındaki sözlerinin zahirinden anlaşılan da ceddimiz Âdem’den evvel 40 bin sene geçtiği ve birçok Âdem yaratılmış olduğudur. İbni Arabi bir gün Makke-i Mükerrreme’de tavaf esnasında gözüne, şekil ve kıyafeti yabancı olduğuna delalet eden bir Âdem’e tesadüf eder, yanına yaklaşır kim olduğunu sorar, o zat da ben senin büyük atalarındanım, der.

Şeyh Ekber’in: “Hangi asırda yaşıyordunuz?” Sualine: “40 bin sene evvel ölmüştüm” cevabını verir. Bunun üzerine Şeyh: “Sen ne söylüyorsun? Kitaplar Ebu’l-Beşer Âdem’in altı bin sene evvel yaratıldığını haber veriyorlar” deyince yabancı adam: “Sen hangi Âdem’den bahsediyorsun? İyi bil ki Ebu’l-Beşer dediğiniz Âdem’den evvel daha yüz bin Âdem geçmiştir” cevabını verir.

İbni Arabi’nin bu konuşması, şüphe yok ki, ruhani bir mükaleme olacaktır. Ancak İbn Arabi bundan beşeriyetin herhalde öyle Tevrat’ın vesairenin yazdığı gibi altı yedi bin senelik değil, yüz bin sene evvel de mevcut olduğunu söylemek istemiştir, ki bu bakımdan pek doğrudur.¹⁶²

Bazı kutsal kitap yorumcuları Tevrat’taki 7 bin yıllık yaratılış tarihini 7’nin kesret ifade etmesinden yola çıkarak bu sayıyı yediyle çarparak insanın yaratılış tarihini 49 bin yıla çıkarıyorlar.

161 Alûsi, Ruhû’l-Meâni, IV, 180-181.

162 Bkz: “Âdem’in Oluşu” isimli Ahmet Hamdi Akseki’nin makalesi.

Bu rivâyetler zayıftır. Üzerine akidevi bir inanç kurulamaz. Fakat “Âdem’in Oluşu” isimli Ahmet Hamdi Akseki’nin makalesinde de denildiği gibi İbn Arabi Tevrat’ın literal anlamından çıkan 6000 senelik Âdem’in ömrünün doğru anlaşılmadığını ifade etmek için bu bilgileri aktarmış olabilir. 6000 senelik Tevrat âyetleri mecaz veya başka bir şeyi işaret edebilir. Hatta dünyanın ömrünün 7000 yıl olduğuna dair aktarılan rivâyetlerden de yola çıkarak biz şunu anlayabiliriz:

Arapçada da İbranice’de de Aramicede de ortak dil olan bu dil grubunda kesretten kinaye diye bir tabir var. Yani bazı rakamlar çokluğu ifade etmek için kullanılır. Mesela 70 bin, 7 bin, 7 gibi ifadeler çoklu ifade etmek için kullanılmıştır. Mesela 70 bin âlem ifadesi. Bu nereden çıkmış? Kur’an’da Fatiha Sûresi’nde Rabbul âlemîn (âlemlerin Rabbi) derken birçok âlem olduğu anlaşılıyor. İşte bunu bazılarını 18 bin âlem diye kesretten kinaye olarak aktarmış, yoksa 18 bin değil belki çok çok fazla da âlem olabilir. Allah’ın yarattıklarının ucu bucağı sayılamaz, bitmez. Kur’an’da da Allah’ın âyetlerini denizler mürekkep olsa ağaçlardan kalem yapılırsa yazmakla bitirilemez buyrulur. Allah’ın ilmi sonsuz olduğu gibi yarattıklarının da sonunu bizim görmemiz mümkün olmaz. Onun için birçok kutsal kitaplardaki rakamlarla ifade edilen konular aslında kesretten kinayedir. Belki Nuh peygamberin işte ömrünün uzun olması konusu da böyle düşünülebilir. Allah’u âlem.

Nuh Peygamber 950 Sene mi Yaşadı?

Nuh peygamber, kendisine ilk vahiy gönderilen elçidir. Kendisinden önce Âdem ve İdris gibi nebiler gelmişler fakat Nuh peygamber gibi şeriat içeren bir vahiy ile görevlendirilmemişlerdir. **Âyetten** vahyin Nuh (as) ile başladığını anlıyoruz. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Nuh’a ve ondan sonraki nebilere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrâhîm’e, İsmâil’e, İshâk’a, Ya’kûb’a, torunlarına, İsa’ya, Eyyûb’a, Yûnus’a, Hârûn’a ve Süleyman’a da vahyettik. Dâvûd’a da Zebur verdik.” (Nisâ,163)

Yine diğerk bir âyette bu konu şöyle anlatılıyor:

“O size, dinden Nuh’a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhîm’e, Mûsâ’ya ve İsa’ya tavsiye ettiğimizi şeriat (hukuk düzeni) yaptı.” (Şûrâ,13)

Bu konu Hz. Peygamber (sav)’in hadislerinde şöyle geçmektedir:

Katade, İbn Abbas’tan, o da Peygamber (s.a.v.)’den rivâyet etmiştir. Peygamber buyurdu ki:

“İlk gönderilen nebi Nuh’tur. O yeryüzündeki herkese peygamber olarak gönderilmiştir.”¹⁶³

“Kıyamet günü Âdem (as) insanlara Nuh’a gidin çünkü o yeryüzünde Allah’ın gönderdiği resullerin ilkidir.”¹⁶⁴

Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu bildirmiştir.¹⁶⁵

Sümerlerle yakın bir dönemde Nuh peygamberin yaşadığı arkeolojik bilgilerden anlaşılmaktadır. Sümerlerle ilgili, bulunan tabletlerde anlatılan Gılgamış Destanı’ndaki tufan ile Kur’an’da anlatılan tufan neredeyse tamamen benzerlik göstermektedir. Ayrıca yukarıdaki âyetlerde ilk kendisine yazılı vahiy (kitap) verilen peygamberin Nuh (as) olduğunu söylenmiştir. Bilindiği gibi yazıyı tarihte ilk defa kullanan toplum Sümerlerdir. Bu da Kur’an’ın ayrı bir mucizevi bilgisidir. Tabiat güçlerine ilk kulluk Nuh (as) döneminde oldu. Kavmin önde gelenleri (elit) fakir ve zayıf olan halkın alt tabakasını sahte tanrılar uydurarak, güya kendilerini bilgili kişilermiş gibi gösterip, dini duyguları istismar ederek, halkı sömürme ve yönetme sistemini oluşturdular. Bu konu âyette şöyle geçmektedir:

“Kavminin kâfir olanlarından ileri gelenler, biz dediler, seni de bizim gibi bir adam görmekdeyiz ve sana uyanları da görüyoruz ki düşünmeden ve derhal sana kapılıveren ve ancak ‘aşâğılık tabakadan’ (self) olan adamlarımız ve sizin, bize bir

163 Deylemî, Müsned, I, 9; İbn Asâkir, II, 326.

164 Buhârî, Müslim, I, 327; Tirmizî, 2436.

165 Tirmizî, a.g.y.

üstünlüğünüzü de görmüyoruz, hatta yalancı olduğunuzu sanıyoruz.” (Hud 27)

Bunlar sahte ilahlarla bu alt sınıfı uyutuyorlardı ve ilahlarınızı bırakmayın diyorlar böylece onları sömürüyorlardı. Âyette şöyle geçmektedir:

“Sakin ilâhlarınızı bırakmayın. Vedd’i, Suvâ’i, Yegûs’u, Yeûk’u ve Nesr’i kesinlikle bırakmayın, dediler.” (Nûh, 23)

Nuh kavmine Allah’ın dışında ilahlarınız yoktur diyerek mele (ileri gelenler) sınıfının onları aldatmak için sanki bu tabiat güçlerini bağımsız güç ve iradeleri varmış gibi sunmalarına karşı halka Allah’ın bütün doğaya hâkim tek güç olduğunu anlattı.

“Biz Nuh’u kavmine gönderdik. O da: “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin O’ndan başka ilahınız yoktur. Ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum” dedi.” (Araf, 59)

Kur’an’da mele sınıfının bütün sömürgeci baskıcı düzenlerde yandaş olduklarını görüyoruz. Bu kelime molla kelimesinin de türevidir. Mele/Molla kelimesi dolu anlamına gelir. Yani bunlar, insanları aldatmak için sahte bilgilerle, illüzyonlarla dolu. Firavun’un melesi (ileri gelenleri) de (mollaları) sihirbazdılar. Birçok bilgilerle doluydular. Günümüzde de güç odaklarının ve yanlarındaki ekibinin insanları aynı Firavun’un mollaları gibi yalanlarla yönettiğini görüyoruz.

Nuh peygamberin kaç yıl ömür sürdüğü hususunda rivâyetlerde farklı görüşler vardır. Bu rivâyetlerde insanın normal ömrünün çok üzerinde rakamlar aktarılsa da yaşının Yüce Allah’ın Kitabı’nda zikrettiği kadar olduğu söylenmiştir. Kur’an’ın en ilk ve en bilgili müfessirlerinden sayılan İbn Abbas dedi ki: **“Nuh (a.s) kırk yaşında peygamber oldu. Kavmi arasında ise elli yıl eksiği ile bin yıl süreyle kaldı. Tufan’dan sonra ise insanlar çoğalıp etrafa yayılınca kadar altmış yıl yaşadı.”**¹⁶⁶

166 İbn-i Kesir Tefsiri.

Nuh peygamberin tebliğ süresi ve ömrü ile ilgili bilgiyi, Yüce Allah'ın şu âyetinde görmekteyiz: "Andolsun biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik. Onların içinde bin SENEDEN elli YIL eksik kaldı. Sonunda onlar zulümde devam ederlerken kendilerini tufan yakaladı." (Ankebut Suresi 14).

Bu âyeti yorumlayanların çoğunluğu 1000 yıldan elli yılı çıkarıp 950 yıl sonucuna ulaşmaktadırlar. Bunun Nuh'un tebliğ yaparak kavmi ile birlikte yaşadığı dönem olduğunu söylemektedirler. Aslında durum böyle değil.

Bu âyette iki zaman kavramı var. Elfesenetin (1000 sene) ve hamsine amen (50 yıl) şeklinde iki birbirinden farklı ifade kullanılmış. Önceki makalelerimizde de çok üzerinde durduğumuz kilit bir konu olan Kur'an'da müteradif (eş anlamlı) kelimeler olduğunu kabul eden geçmiş müfessirler, bu tür kelimelere hep aynı anlamı vermişlerdir. Bu yaklaşım sebebiyle Kur'an'daki birçok incelik gözden kaçmış ve âyetlerin asıl anlamları örtülmüş. Kur'an'da eş anlamlı bir kelime yoktur. Yüce Allah'ın kitabındaki her kelime ayrı bir anlam ifade eder. Birbirine çok yakın anlamlı kelimeler olsa da kendine özgü bir anlam içerir.

Bu âyette ifade edilen zaman dilimleri Nuh dönemindeki toplumun kullandıkları takvim sistemine daha doğrusu sayı sistemine göredir. Nitekim Nuh peygamber ile çok yakın bir dönemde yaşadığı tarihi kayıtlarda bilinen Sümerler altmışlı rakam sistemini kullanırlardı, bizim gibi onlu rakam sistemini kullanmıyorlardı. Bu Güneş sistemine dayalı seneyi ifade etmiyor. Çünkü Kur'an'da Güneş sistemine dayalı bir yılı ifade eden kelime dönmek, (güneşin etrafında) bir tur atmak anlamına gelen "havl" kelimesiyle ifade edilir. Şu âyette bu konu geçmektedir:

"Emzirmeyi tamamlamak isteyenler için anneler çocuklarını iki tam yıl (havleyn) emzirirler." (Bakara, 233)

Yukarıdaki âyette "iki tam yılı" ifade eden "havleyn" kelimesi gelmiştir ki bu havl (1 yıl) kelimesinin ikil kalıbıdır. Burada şemsi (güneş) takvimine denk gelen 365 gün kastedilir. Fakat Nuh peygam-

berden bahseden âyetlerde bu açıklık yoktur. Nuh ile ilgili yerde Yüce Allah'ın iki ayrı zaman kavramı kullanması aynı saatte kullandığımız birimlere benzetilebilir. Şöyle ki; Biz saat 22:10 dediğimizde 22-10=12 sonucunu mu kastederiz? Tabii ki hayır. İlki saattir ikincisi dakikadır. Yani saat 22'yi 10 geçiyor demektir. Aynı bu örnekteki gibi 1000 : 50 denilmiştir. Buradaki sonucun 950 olması beklenemez. Çünkü matematikte ancak aynı kavramlar birbiriyle işleme girer.

Bu âyette kullanılan “sene” ifadesini biz Yûsuf peygamberde de görüyoruz. Yûsuf dedi ki: “**Yedi sene (seba' sinin), âdet olduğu gibi ekip biçin, hasılatın pek azını yiyin, geri kalanını saklayın.**” (Yûsuf, 47) Bu âyette bereketli geçecek yedi sene devamındaki âyette de yedi kurak sene belirtilmiş. Demek ki aynı burada olduğu gibi “sene” kavramı o dönemlerdeki tarım toplumunun arasında yaygın olan tarımla ilgili mevsimsel bir zaman dilimi olabilir.

Tarihi kalıntılardan edinilen bilgilere bakıldığında Sümerlerin krallarının 64.000 yıl, 28.000 yıl, 18.000 bin yıl gibi ömürlerinin bu şekillerde kaydedildikleri bilinmektedir. Sümer krallarını anlatan M.Ö. 3. bin yılın sonlarına tarihlenen bir belgede Rahiplerin Tufandan önce ve sonra Mezopotamya şehirlerini yöneten Sümer krallarının bir listesini derlediler. Bunların ömürlerini kaydettiler.¹⁶⁷

Yüce Allah'ın ilahi kitabı Kur'an'ın mucize olması bakımından bu çok büyük bir delildir. Sümerler döneminde yaşayan Nuh peygamberin ömrü aynı Sümer Kralları gibi 1000'li rakamlarla ifade edilmektedir. Sümer krallarıyla ilgili yazıtlar, kalıntılar yaşadığımız asırda bulunmasına rağmen Kur'an bu olağanüstü bilgileri yaklaşık 1400 sene önce bildirmiştir.

“Kadir gecesi, bin aydan (yaklaşık 83 yıldan, yani bir insan hayatından) daha hayırlıdır.” (Kadir, 3).

Yukarıdaki âyette de bin aya dikkat çekilmesi manidar. Bu bir insanın ömrüne denk geliyor yaklaşık olarak. Nuh ile ilgili âyette “felebise” (kaldı) ifadesi geçmektedir. Bu kelime yaşadığı anlamına gelmez. Çünkü: “Kavmine elçi olarak gönderdik ve bunun üzerine

167 Bkz: Vikipedi, Sümer Kral Listesi.

onlar arasında kaldı” buyurulmuştur. Lebise fiilinden hemen önce” fi” edatı gelmiş. Bu edat takibiye (hemen ardından) anlamındadır. Yani Nûh, elçi olmadan önce bir vakit yaşamıştı sonra onların arasında âyette bildirildiği süre kadar kaldı. Yukarıda geçen: **“Onların içinde bin SENEDEN elli YIL eksik kaldı”** âyetiyle ilgili izahlarımız doğrultusunda düşünüldüğünde buradaki iki rakamında yıl ifade etmediği açıktır. Ay ve yıl olarak anlamamız daha uygun görünmektedir. “Bu durumda, 1000 rakamı 83 yıla denk geldiğine göre, Nuh peygamber kavminin arasında yaklaşık $83 - 50 = 33$ yıl kalmış olmalı.” Nuh gelirken 40 yaşlarında olsa, 33 yıl tebliğ yaptıysa, tufandan sonra da bir dönem yaşadığını biliyoruz. Böylece normal bir insan ömrü kadar yaşadığı anlaşılıyor. Çünkü kavminin, eşinin ve oğlunun da onunla beraber yaşadığını görüyoruz.

Kur’anda bu şekilde müteşabihat cinsinden âyetler çoktur. Bu tür âyetlerin derinliklerinde detaylı anlamları gizlidir. Ayrıca bu âyetlerin anlamları zaman ilerledikçe daha net anlaşılır.

Mesela Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: **“Andolsun ki atıldığında erkek menisinin damlasından (spermden x ve y kromozomlarını çift olarak) erkek ve dişi yaratandır.”** (Necm Sûresi. 46)

İlk yüzyıllarda Araplar, spermin, erkeğin suyu ile kadının suyunun karıştırılmasından oluştuğunu âyetten anlamıştı. Bu anlayış biyoloji açısından hatalıdır. Ayrıca âyette sadece erkeğin sperminden bahsedildiği halde çift kelimesinin anlamını o dönem bilemedikleri için kadının da erkeğin de menisinden olduğu sanılmış.

Bu kısa âyette bilimsel açıdan çok mucizevi yönler var. Âyetin numara değeri 46’dır. Erkek ve dişinin çiftten yaratıldığı ifadesinin 23’er kromozom taşıyan erkek ve dişinin kromozom sayısına denk geldiğini görüyoruz. Her biri 23 kromozomdan oluşan erkek ve dişinin toplamda 46 kromozom sayısına sahip oldukları gerçeğine bu âyette ince ve güzel bir işaret var.

Yine bu âyette erkeğin menisinden cinsiyetin belirlendiğine de mucizevi bir şekilde değinilmiş. Erkekte x ve y kromozomları varken kadında sadece x kromozomu vardır. Erkekten gelen kromozomla cinsiyet belirlenmiş olur.

Yine bu âyeti kerimeden öğreniyoruz ki; insan, meninin hepsinden değil, meninin içindeki bir parçadan yaratılmıştır. O parçanın adına da bilim sperm adını vermiştir. Meni, erkeğin boşalması sırasında gelen, erkek hücrelerini içinde taşıyan atılan bir sıvıdır. Sperm ise meni içindeki milyonlarca canlı hücrenin adıdır. Menide sperm oranı %5-10 kadardır. Bütün bunların bilimin gelişmesiyle anlaşılan Kur'an mucizeleri olduğunu görüyoruz.

Kur'an'daki matematiksel bu harikalıklardan yola çıkarak Nuh'un ömrü konusuna tekrar bakacak olursak, Yûsuf peygamber döneminde âyette kurak ve bereketli geçen 2 tane 7 seneden bahsedilmişti. Buradan yola çıkarak "sene" ifadesinin tarımsal bir takvimi işaret ettiğini ve toplamda 14'lü bir ay sistemine denk geldiğine de düşünebiliriz. Kavminin arasında kaldığım süre (bin sene eksi elli yıl) $1000 / 14 = 71$ yılı en yakın tam sayı çıkmaktadır. 50 yılı ise 14'e böldüğümüzde = 3 yıla yaklaşık denk gelir. $71 - 3 = 68$ yıl Nuh peygamberlikten önce ve kavmine daveti ile çektiği zorlukları yaşadığı süreyi verir. Tufandan sonra 3 yıl yaşar, toplamı $68 + 3 = 71$ yıl = 1000 sene eksi 50 yıla denk olur Allahüalem.

Bu uzun rakamsal işlemlere girmemizin bir sebebi de Nuh Süresi'nin Kur'an'ın mushaf düzenine göre de surelerin iniş düzenine göre de 71. sırada olmasıdır. Bu da çok ince, güzel bir Kur'ani tevafuk maşallah.

Âdem'den evvel başka birçok Âdemler olduğu düşüncesine sahip olanlar, iddialarını Âdem'in altı bin sene evvel yaratıldığına itikad edenlere karşı felasifeden bazıları tarafından vuku bulan şu itiraz ile teyid ediyorlar: "Altmış asır; dilde, dinlerde, bedende vukua gelmiş olan bu değişiklik, bu inkişaf ve terakki için yeterli değildir. Binaenaleyh bir ana ile bir babadan türemiş ve onlardan yapılmış olan milletler arasında husule gelen bu cismani ve ruhani tehalüf ve bu tekâmül için binlerce asır geçmiş olmak lazımdır."

Bunlar, aynı zamanda, yeryüzünde ilk insanın mevcut olduğu tarihi tahdid etmek hususunda jeoloji ilminin hesap ettiği müddetle de görüşlerini teyid etmek istiyorlar. "Çünkü jeolojiye göre, insan vücudunun devasa şekillerinin bulunduğu en derin katmanların,

yeryüzünden ayrılan kara tabakasının oluşabilmesi için en az otuz bin yıl gereklidir.”

Kur'an-ı Kerim:

“**قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ** / **Kul sîrû fi-l-ardi** / **Arzda seyir ve seyahat ederek yaratılışın nasıl başladığını görünüz.**” (Ankebût, 20) âyeti kerimesi ile bize jeolojik tetkikler yapmayı emir ve teşvik ediyor. “Bu âyetten anlaşılıyor ki, yeryüzünde gezip araştırmalar yapmakla, insanın yaratılışının başlangıcına dair bilimsel veriler görülebilir ve anlaşılabilir.” Çünkü “arzda geziniz!” emri hem arzın üstünde hem de hafriyat ile derinliklerinde gezerek tetkikat yapmaya şamildir. Hatta “**fi'l-ardi**” (**فِي الْأَرْضِ**) tabiri asıl maksadın ancak yerin derinliklerinde yapılacak hafriyat ile husule gelebileceğini pek güzel ifade etmektedir. Müsbet ilimlerin meydana koyduğu ve koyacağı hakikatler İslâm esaslarını teyid edeceği cihetle Müslümanlık bunların terakkisini ve bunlara dair insan bilgisinin artmasını daima teşvik eder.

Görülüyor ki Kur'an-ı Kerim Âdem'in ne zaman yaratıldığını bildirmemiş ve ne zaman yaratıldığı bahsi ile alakadar olmayarak bunu insanların yapacağı araştırmalara bırakmıştır.¹⁶⁸

Ali İmran Sûresi 59. âyette: “**Allah katında İsa'nın durumu Âdem'in durumu gibidir ki, Allah onu topraktan yarattı ve sonra “ol” dedi ve oluverdi**” buyurulması anne karnında aşamaları ile toprak karnı aşamalarının benzerliğine işaret ediyor.

Hız. İsa, annesinin karnında normal hamilelik süresince oluştu ve doğdu. Hız. Âdem ise topraktan geldi. Âyette ilk önce Allah onu topraktan yarattı diyor. Benzerliğe işaret etmesi birini anne karnında nutfeden yaratılışı, diğersinin torağın karnında nutfeden (nefsi vahide) yaratılışına yönelik gibi görülüyor. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, meşhur tefsirinde İnşikâk Sûresi'nin 19. âyetinde: “**Muhakkak ki siz bir halden başka bir hale geçeceksiniz**” ile ilgili olarak hem ilk insan hem de tüm insan topluluğunun yaratılışını ifade ettiğini söylemektedir:

168 Bkz: “Âdem'in Oluşu” isimli Ahmet Hamdi Akseki'nin makalesi.

“Hilkatin ferden ve cem’an geçirmiş olduğu tekâmül mertebeleri.”

Âyetlerde Âdem’in de bütün insanların da yaratılışının başlangıcı toprak olarak gösterilmiştir. Âdem’in topraktan yaratılmış olması, yüksek bir ilmi hakikatin ifadesidir. Yani tohumunu topraktan yarattı. Summe (sonra) kelimesi “yaratılış” ve “kün” yani ol emri arasında uzun bir zamanın geçtiğini gösterir. Demek ki Âdem, bir anda yaratılmadı. Önce topraktan seçme, sonra insan olarak “kün”(ol) emri, sonra da “feyekûn” (oluşur), hayat silsilesi yani canlılık aşaması anlatılıyor.

Nefsi Vahide

“Ey insanlar sizi nefsi vahide (tek nefis)ten yaratan Rabbinizden korkup sakının. O (tek nefis)ten eşini de yarattı ve her ikisinden birçok erkek ve kadın türetilip, yaydı.” (Nisa, 1)

Bu âyette “Ey insanlar sizi tek nefisten yarattı” buyurulmuş, aynı bu âyetin benzeri ifadeler Bakara suresi 21. âyette de şöyle geçmektedir: **“Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin”**

Her iki âyette tüm insanlığın ortak bir meselesi olan konuya başlandığı için: **“Ey insanlar”** diye başlamaktadır. Bakara Sûresi’ndeki bu âyet mushaf tertibine göre Kur’anda Allah’ın yaratma sıfatından ilk bahsettiği yerdir. Bu âyette yaratma fiilini ifade eden kelime “haleka”dır. Bu kelime yoktan yaratma için kullanılmaz. Kelimenin sözlük anlamlarında şekillendirmek, takdir etmek, tertip etmek anlamları vardır.

Kur’an genel mânâda yaratma için “haleka” maddesini kullanmakla birlikte, aynı tezahürü birçok değişik kelime ile de îrâd ederek, Allah’ın yaratıcı sıfatının bütün kâinatı kuşattığını gösterir. Bu terimler genel yaratma mefhumunu hususileştiren değişik mânâlara sahiptirler. Genel ve ilk yaratış için bed’è, yubdi’u, el-halk, fatara; tekrar yaratma için yu’îdu; yoktan hiçbir şeye dayanmadan yaratan için Bedî’ yaratışın çeşitli safhalarını ifade için enşe’e, zera’e, ce’ale,

savvara, sevvâ fiilleri ve “kun” emri, hususiyle canlıları ve onların azalarını düzgün ve dengeli ve ahenkli olarak yaratma için berâe lafızları kullanılmıştır. Bunlar yaratmayı doğrudan doğruya ifade eden tabirlerdir. Aslında yaratma manasında olmadığı halde, Allah’a isnad yoluyla yaratma kavramı kazanan “ilkâ, itâ, inbât, ihrâc, inzal” gibi lafızlar da vardır.¹⁶⁹

Allah her şeyin yaratıcısıdır. Bundan dolayı yaratma geniş bir alana yayılmaktadır. Varlık sahnesinde bulunan her şey yaratmanın konusudur. Allah göremediğimiz varlıkları, hattâ mücerred nesnelere de yaratmıştır, ölümü, hayatı, kulların fiillerini, melekleri, cinleri ve daha göremediğimiz ve bilemediğimiz nice varlıkları yarattığı gibi, görünen kâinatı da yaratmıştır. Yedi gök ve en yakın sema ve gökte bulunan uçsuz bucaksız âlem, galaksiler, yıldızlar, güneş, güneş sistemi, burçlar, gezegenler, ay, gece ve gündüz ve yine bir gök cismi olan yeryüzü ve üzerindeki dağlar, ovalar, madenler, denizler, nehirler, şehirler ve yeryüzü zenginlikleri, çift çift, çeşit çeşit canlılar, bitkiler, hayvanlar ve bütün bunlar emrine ve hizmetine verilen Allah’ın halifesi insan, ulu Allah’ın yaratıklarıdır. Allah’ın yaratıcı icraatından hiçbir varlık hariçte kalmaz.

İnsanın topraktan yaratılmasının uzun bir süreç içerisinde olduğunu Kur’an âyetlerinden anlıyoruz. Ebû Musâ el-Eş’arî’den rivâyet edilen bir hadis-i şerif şöyledir: “Doğrusu Allah Âdem’i Arz’ın her tarafından aldığı bir kabza topraktan yaratmıştır. (Bundan dolayı) Âdemoğulları toprağın miktarına göre (vücuda) gelmişlerdir. Onlardan kırmızısı, siyahı, beyazı ve bunlar arası (renkte olanları) vücuda gelmiştir. Yumuşak huylusu, sert huylusu, kötüsü ve iyisi (vücuda) gelmiştir”.¹⁷⁰ Bu hadis-i şerif; insan vücudunda yeryüzünde mevcut 103 elementin (makro element ve mikro elementlerin) çoğunun (80 kadar) az veya çok değişik oranlarda bulunduğunu bildiren biyolojik gerçekle daha iyi açıklanmaktadır.

169 Veli Ulutürk, Kur’ân-ı Kerim’de Yaratma Kavramı, s. 165.

170 Ebû Dâvûd, hadis no: 4693.

Modern ilim, insan vücûdunun, yeryüzünün ihtiva ettiği elementleri kendisinde topladığını isbat etmiştir. Toprağın taşıdığı bu 16 elementten önceki sayfalarda bahsetmiştik. Toprağı meydana getiren bu elementlerden, insanda da değişik nisbetlerde yer aldığını görüyoruz. Bu nisbet topraktan toprağa değiştiği gibi, insandan insana da değişmektedir. Fakat yine de bunlardan birer parça hepsinde bulunmaktadır.¹⁷¹

İlk yaratılışla ilgili olan Bakara Sûresi'ndeki âyette “**sizi ve sizden öncekileri yarattı**” ifadesini görüyoruz. Demek ki insandan önce yaşayan yine kendi soylarından olan diğer kişiler vardı ki bunlar ruh daha üflenmemiş beşerdi.

Ayrıca yaratılıştan bahsedilen bu ilk âyetlerin ikisinde de Rab sıfatı geçmektedir. Buradan anlaşılan, beşer olmayan şuurulu insanlara sesleniş var. Rab terbiye eden, eğiten demektir. İnsanın yaratılışının üzerinden geçirdiği uzun süreçte ilahi yönlendirmeye eğitildi ve “sonra onu düzeltip bir seviyeye gelince ruhundan üfledi.” (Secde, 10)

Yaratılışı anlatan âyette geçen “nefsi vahide” hayat nutfesi olabilir. Bunun ilk tohum, zigot (döllenen yumurta) olması muhtemel. İlk tek hücreli bakteri sonra da ondan çok hücreli canlılar diyerek Kur'an'dan evrime yol bulmaya çalışanlar da olmuştur. Ancak âyette hitap insan soyuna yapılmış ve tek nefisten yaratıldıkları bildirilmiştir. Diğer canlılarla birliktelik burada söz konusu edilemez. Bu durum tüm canlı türlerinin evrimleşerek aynı sodan gelmesine aykırıdır. Burada hitap insanadır. Öyleyse insan hayvanlardan ayrı olarak tek nefisten yaratılmıştır.

Abduh'a göre “nefs-i vâhide” terkibinden maksadın Hz. Âdem olmadığına karinesi âyette: “Böylelikle ikisinden sayısız erkek ve kadın meydana getiren...” denilmesi, “ricâlen/erkekler” ve “nisâen/kadınlar” ifadelerinin de nekre (belirsiz) kullanılmasıdır. Şayet bu âyetteki “nefs-i vâhide” terkibinden maksat Hz. Âdem olsaydı âyetteki “erkekler” ile “kadınlar” ifadesinin marife (belirli) kullanılması, “çok/kesîran” sözcüğünün de sıfat olarak gelmemesi gerekirdi. Buna

171 Seyyid Kutub, Fî Zilal'il Kur'ân.

göre bu durum, türlerin çokluğuna ve “ikisinden” sözcüğündeki “iki”den maksadın Âdem ve Havvâ olmadığına işaret etmektedir.

Abduh, bu çerçevede bazı insanların Âdem ve Havvâ’yı ne bildiklerini ne de duyduklarını söyler. Hal böyleyken, yani tüm insanlığın hafızasında ortak bir ata söz konusu değilken, nasıl olur da tüm insanlığa yapılan genel hitaptan Hz. Âdem sonucu çıkarılabilmektedir? Kaldı ki insanlığın kökeninin Âdem’den başladığını, bunu söyleyenlerin de İbranîler olduğunu belirten Abduh, Çinlilerin insanlık için başka bir ata kabul ettiklerini ve kabul ettikleri bu atanın tarihinin ise İbranîlerin öne sürdükleri tarihten daha uzun bir geçmişe sahip olduğunu söyler. Nitekim insanlık tarihindeki kalıntıların üzerinde yapılan arkeolojik ve bilimsel çalışmaların da İbranîlerin kabul ettiği tarihi çürüttüğünü, Müslümanlar olarak Yahudilere ait olan bu insanlık tarihini onaylamak zorunda olmadıklarını, çünkü Tevrat’ta yer alan bu bilginin Hz. Mûsâ’nın aktardığı şekliyle orada kaldığına dair elimizde herhangi bir belgenin bulunmadığını belirtir.

Öte taraftan Kur’anda Âdem’den önce dünyada insan veya insana benzer bir akıllı varlığın bulunup bulunmadığı tartışmaları da yaşanmıştır. Âdem’den önce insan ya da akıllı bir varlığın yaşadığını ileri sürenler: “Hani, Rabbin meleklerle: ‘Bakın, ben yeryüzünde bir halife yaratacağım’ demişti. “Melekler, ‘Biz seni güzel sıfatlarla nitelerek ve yüceliğini dile getirmekte iken orada bozgunculuk yapıp kan dökecek bir varlık mı yaratacaksın?’ demişlerdi. (Bu serzeniş karşılık) Allah: ‘Ben sizin bilmediklerinizi bilirim’ buyurmuştu” mealindeki Bakara 2/30. âyetini referans almışlardır. Nitekim Abduh birçok müfessirin âyette geçen “halife” sözcüğü, yeryüzünde “hayvan-ı natık” (konuşan canlı) türünde bir veya birden çok sınıfın olduğunu ve bunların dünyadan silinip gittiklerin göstermekte olduğunu ifade ettiklerini belirtmiştir. Bu müfessirlere göre melekler, âyette geçen soruyu, yeryüzünden silinip giden sınıfın yeryüzünü kana bulayıp fesat çıkarmalarına binaen sormuşlardır. Çünkü halifenin, yerini aldığı kimseye uygun karakterde olması ve onunla aynı potansiyele sahip olması gerekmektedir. “Abduh, söz konusu müfessirlerin ilgili âyet hakkında aktardıkları rivâyetlerin,

İran mitolojisinde yer alan bilgilerle paralellik gösterdiğini belirtmiştir. Ona göre, Âdem'in yeryüzünde yaşayan ilk akıllı varlık olmadığı bilgisi hem bu rivâyetlerde hem de farklı kültürlerin mitolojilerinde ortaklaşa kabul edilen tek noktadır.”¹⁷²

“Bitkiden Yetişme” Âyeti!

Burada Nûh Sûresi 17. âyette: “Sizi yerden bitki olarak yetiştirdi” buyruğunda mastarın nebat gelmesi imbat şeklinde gelmemesi inceliği önemlidir. Demek ki insanın gıdası bitkidir kendisi bitki değil. Meful’ü mutlak olarak inbat şeklinde gelseydi fiille mefulün benzerliğinden dolayı bitki olarak “bitirdi” anlamı doğru olurdu. Ama mefulü mutlak değil mastar kalıbında (nebat) olarak geldiği için mefulle fiilin arası kopmuş. Mefulün başka bir şey olduğu ortaya çıkmış olur. Yani doğru anlam “bitki nasıl bitiyorsa sizi de öyle bitirdi” olması gerekir.

Böylece âyette şöyle denilmiştir: “Sizin gıdanızı ondan (nebat/bitki) yapmıştır. Yani onu büyüten şeyden yapmıştır. Böylece siz de onunla büyürsünüz. Yani cisimleriniz büyür ve gelişir.”

Okullarda Evrim ve Yaratılış Çatışması

CRS- Yaratılış Araştırma Cemiyeti:

Henry Morris (1918-2006), Yaratılış bilimi ve Yaratılış Araştırma Cemiyeti (CRS)’nin kurucusu. Kutsal kitabın bilimsel veriler ışığında yaratılışı kanıtladığı gösteren ilk çalışmalar ve kitapları o yazmıştır. Genç Dünya Yaratılışçılığı ve Yaşlı Dünya Yaratılışçılığı diye iki ayrı yaratılışçı düşünce vardır.

Morris, 1963 yılında kurduğu Yaratılış Araştırma Cemiyeti üyelerinden, kutsal kitabın yanılmazlığına, “bütün temel yaşayan varlıkların” özel olarak yaratıldıklarına ve küresel bir tufanın yaşandığına inandıklarını gösteren bir inanç ikrarı belgesi imzalamalarını talep etti. CRS’nin kurucuları kendilerini “Bilimsel Yaratılışçılar”

172 Reşîd Rızâ, Tefsîru'l-Menâr, I, 215.

olarak tanımlıyordu. Yaratılışçı anlayışın halkın geneline de tanıtılması için başka organizasyon ve kuruluşlar da kuruldu.

Kaliforniya Tartışması:

1972'de Kaliforniya Eğitim Komisyonu tarafından oluşturulan bir komite 30 ders kitabını gözden geçirdi. Evrimciler ve yaratılışçılara ait müfredatın içeriğiyle ilgili taleplerini inceledi ve 30 ders kitabını gözden geçirdiler. Onlar gelişmiş ya da evrilmiş kelimele-
rinin yerine ortaya çıkmış kelimesini, çiçeklenmiş kelimesi yerine vuku bulmuş kelimesini ikame ettiler. Komite bazı tasarruflarda bulunarak "delil net değildir fakat evrim teorisinde böyle inanılır" ve benzeri sözcükler eklediler.

Arkansas Duruşması:

Amerikan Sivil Özgürlükler Derneği, Arkansas vilâyetindeki kamu okullarında yaratılış teorisi öğretimini zorunlu tutan mevzuata meydan okumuş ve olayı yargıya taşımıştı. Burada da yaratılışçılarla evrimciler arasında eğitim ve kitapların içeriği konusunda tartışmalar yaşandı.

Bu konuda ülkemizde de ders kitaplarında aynı Kaliforniya örneğindeki gibi ders kitaplarının bazı değişikliğe uğradığı ve bazı kelimelerde ekleme yoluna gidildiğini biliyoruz. Fakat tamamen kitap içerikleri evrimi baştan sona anlatırken bu tür kelime ekleme ve çıkarmalar etkisiz kalmaktadır.

Okullardaki fen kitapları, biyoloji kitapları birçok açıdan evrimi anlatıyor 12. Sınıf Biyoloji kitabının son ünitesi önceden evrim konulu üniteydi. O evrim konulu üniteyi kaldırıp evrim teorisini çocuklara öğretmemeye çalışıldı fakat bütün kitabın her ünitesi evrimin aşamalarını anlattıktan sonra son bölümde evrim teorisini başlıklı bir ünite konulmasa da sonuçta evrim bir bilimsel veriymiş gibi anlatılmış oluyor. Bütün kitap zaten evrimin mekanizmalarını anlatıyor. Tarih kitapları hakeza. Yine fizik, kimya kitapları aynı şekilde evrim teorisinin iddiaları üzerine bir sistematik kurmuş. Hep o doğrultuda kitaplar içeriklere sahip.

Burada asıl olan tesadüfen hiçbir şeyin olamayacağını, evrende üstün bir aklın işlediğini, düzenliliğin var olduğunu anlatabilmek. Bu anlatılır, tesadüf fikri engellenirse zaten evrimci anlayış kendiliğinden yok olur. Kitaplardan evrim teorisini anlatan bölümlerin kaldırılmasına gerek yok. Evrim teorisi anlatılmalı hatta tüm yönleriyle anlatılmalı. Fakat evrim teorisi bilimsel bir gerçekmiş gibi dayatılmamalı. Evrim teorisinin karşısındaki dini argümanlar, deliller ortaya konularak onlar da anlatılmalı. Her öğrenci bu gerçekleri karşılaştırarak doğruya kendisi karar vermeli. İşte o zaman bu objektif yaklaşım gerçek bilimsel yaklaşım olur ve burada da vicdanlar tesadüfü kesinlikle kabul etmez bir yaratıcının varlığını akıl sahibi herkes her genç, her öğrenci anlar ve doğru olan inanca yönelir.

Batılı Yaratılışçılar, Kutsal Kitabın yaratılış âyetlerinin lafzi/literal anlatımını kullandılar ve yaratılışa bilimsel destek sağlamaya çalıştılar. Batıda dindarların talep ettiği yaratılış anlayışının okul kitaplarına girmesi için “biyoloji, dünya tarihi, jeoloji, zooloji, botanik, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, felsefe, fizik ve kimya gibi branşların önemli bölümlerinden vazgeçmek zorunda kalınacaktı.

Fakat din ve bilimin çelişmezliğinde aklî verilerin önemi kısmen göz ardı edilmekteydi. Dini naslar çoğu zaman özelliklerle tabiatla ilgili âyetler yorumu açık anlamlar içermektedir. Kur'an'da 700'den fazla tabiat âyetleri var, bunları güncel bir okumayla yeniden okuduğumuzda günümüzün doğru bilimsel verileriyle tamamen uyduğu görülecektir. Kitabı Mukaddes'in de indiği dönemdeki ifadelerini günümüzde doğru bir bakış açısıyla okuduğumuzda bilimle çelişmediği görülecektir.

İslâm âleminde Bediüzzaman ve Bahau'llah gibi âlimler din ile bilim birlikteliğini ta 19. Yüzyılın sonlarından itibaren savunmuşlardır. Onların bu öngörülerini Batı'da ilerleyen yıllarda mâkes bulmuş. Batılı inançlı düşünür ve din adamları da o dönemlerde aynı konuları vurgulamış olsalar da daha çok felsefi görüş olarak din bilim birlikteliği savunulmuş. Hristiyan düşünür Thomas Aquinas ve William Paley gibi orta çağdan itibaren bilimsel tasarım anlayı-

şını savunanlar olsa da Henri Bergson gibi teslimiyetçi “yaratılışçı evrim” düşünceleri gelişmiştir.

Yaşadığımız bu çağ yüzyıllardan beri inanca yönelik saldırıların temel felsefesi olan materyalist, tesadüfçü evrim anlayışının yıkılışına sahne olacak, insanlık dünya barışına (İslâm) koşacaktır. Kutsal kitaplar da tarih de sosyoloji de bunun böyle olacağını haykırmaktadır.

Allah'ın Tasarımla Yarattığını Savunan Önemli Kitaplara Yasak Konuluyor

Orta çağda akıllı tasarım anlayışını en güçlü Hristiyan düşünür Thomas Aquinas dile getirir. O İncil’de doğanın Tanrı’nın sanatı olarak görülmesi gerektiğini söyler.

Fakat Tanrı aşkın bir varlık olduğundan delillerle ispat edilmesinin mümkün olmadığını, onun varlığının duyular âleminin ötesinde sezgiler âlemiyle yani sezgisel bir şekilde anlaşılacağını söyler. Onun zatını değil nesnelere üzerindeki etkisini görebilirim der.

William Paley ise daha sonra gelerek o da bir Hristiyan olarak bu akıllı tasarım anlayışına en son hâlini vermiştir. Fakat Tanrı’yı anlamaya çalışırken evrendeki tasarımdan yola çıkarak sanki empirik, deneysel bir gözlemlerle kanıtlamaya çalışır. O Tanrı’nın varlığının gözle görülür bir şekilde ispat edilebileceğini anlatır. Organların işlevleri ve bazı organizmaların birbiriyle uyumu gibi konular üzerine yaptığı deney ve gözlemlerle akıllı tasarımı daha doğrusu akıllı tasarımcıyı ispat etmeyi amaçlamış ve bunu sistemli bir şekilde doğal teoloji kitabında aktarmıştır. Bu önemli kitabın Türkçeye halen çevrilmemesi üst aklın nasıl çalıştığını gösteriyor. Kendisi bir İngiliz olan bu imanlı bilim insanının bu değerli eseri dilimize çevrilmezken İngiliz Darwin ile ilgili yüzlerce eser çevrilmiştir. Darwin’in yaşadığı döneme yakın bir tarihte yaşamış olan William Paley ateist, materyalist evrimci anlayışın karşısındaki en güçlü bir rakibinin sesini engellemek için derin yapılar özellikle masonlar Paley’in eserlerinin önünü kesmiş olmalı ki Türkçemize de çevrilmemesi bu iddiamızı güçlendiriyor. Akıllı tasarım teorisini

daha sonra Michael Behe yeni bir versiyonla yeniden günümüzde savunmuştur.

Thomas Aquinas'ın Allah'ın varlığının ispatı konusundaki yaklaşımı ile klasik İslâm kelâmcılarının yaklaşımı aynı. İslâm kelâmcıları “Allah'ın varlığı ispat edilemez fakat inkârı da mümkün değildir” derler.

William Paley'in saat örneği çok meşhurdur. Şöyle anlatır, doğada gezerken ayağımıza bir taş çarpsa o taşı elimize alıp baktığımızda bunun burada bulunması doğal bir şey. Bunun burada olması gerektiği için bu buradadır deriz. Ve onu doğal karşılarız. Ama gezerken ayağımıza bir saat çarpsa o saati elimize aldığımızda çalışan düzgün mükemmel yapılmış bir saat olduğunu görsek bunun burada olması gerektiği için burada demeyiz. Bunu doğal karşılamayız. Bu saatin burada olmaması gerekiyor. Bunu demek ki biri buraya düşürmüş. Bu saat mükemmel bir sisteme sahip. Bu doğa içerisinde bu saatin kendisinin doğal olarak olması mümkün değil bu saati biri yaptığı için onu kullanan kişi de burada düşürmüş diye düşünürüz. İşte bu bakış açısından yola çıkarak Paley'i evrende mükemmel saatten daha mükemmel bir sistemin kozmosun bulunduğunu, bu mükemmel şaşmayan sistemin de öylesine doğal olarak oluşmuş olduğunu düşünmenin mantıksız olduğunu delillendirmiştir. Bir saatin saatçiyi hatırlatması ne kadar doğalsa evrende saatten daha mükemmel olan yapının Allah'ı, yaratıcıyı hatırlatması, O'na işaret etmesi de o kadar doğaldır. “Her şeyde tek ve bir olana götüren bir delil vardır.”

Bu gibi eserler tarih sayfalarının arasına terk edilmeye çalışılıyor, başka dillere çevirisi yapılmıyor, örneğin Paley'in, Thomas Aquinas'ın Türkçe tercümesi yoktur, Michael Behe'nin meşhur “Darwin'in Kara Kutusu” kitabının tercümesi ise piyasadan yok edilmiş, bu önemli eseri bulamıyorsunuz.

Kutsal Kitaplar Bilimle Çelişmez, Bilime Yol Gösterir!

Kutsal kitapta Yereyia peygamber, dünyanın düzeninden hareketle Allah'ın çok güçlü ve güvenilir bir Yaratıcı olduğunu söyler.

O, yine yaratılanların büyüklüğünden yaratıcının gücünün büyüklüğünü çıkararak şöyle dedi **“Gökyüzünün hizmetçileri sayılamaz ne de denizin kumu ölçülebilir.”** (Yeremya, 33:22)

Evrenin düzenli hareketlerinin Tanrı'nın güvenilirliğini gösterdiğinden bahseder başka bir yerde. Aynı Kur'an'da geçen ayetler gibi: **“Gece ve gündüzün birbirini takip etmesinin”** düzenliliğine, **“göklerin ve yerlerin düzenlerine”** dikkat çeker. Ve onların varlığını Yakup'un Tanrı'sının güvenilirliği için bir kanıt olarak kullanır. (Bkz: Yeremya, 33. Bölüm)

Mezurlarında Davud, Süleyman, Asaf ve Musa peygamberler yüce Allah'ın harika yaratılışını dile getirirler. Süleyman'ın Vaiz Kitabı hikmetlerle doludur ve hep Allah'ın kudretini, aklının üstünlüğünü anlatır. Davut şöyle dedi: **“Gökler Tanrı'nın haşmetini bildirir; gök kubbe elinin eserlerini anlatır”** (Mezurlar, 19:1)

Eyüp Kitabında geçtiği gibi Eyüp peygamber, yaşadığı dayanılmaz zorluklara rağmen, sabırla ve ıstıyakla birçok yerde tabiattan gözlemlenebilir harika örnekler vererek Allah'ın yüceliğini terennüm ve tefekkür eder. Örneğin dünyanın uzayın boşluğunda olduğunu şöyle anlatır:

“O ki boşluğun üzerine kuzeyi yayar, Hiçliğin üzerine dünyayı asar” (Eyüp, 26:7)

Kutsal kitaplardan İncil, geldiği dönem çerçevesinde felsefe ve teoloji açıdan metafizik konulardan daha çok bahsetmiştir. Yunan ve Mısır felsefesinin Yahudilik üzerinde çok etkisi olduğu bir dönemde Hz İsa gelmişti. Hem şekilci, tutucu, bağınaz Yahudilere vaaz verdi hem de maneviyat ve metafizik derinliği olan ayetler okudu. Mesela:

“Gerçeği bileceksiniz ve gerçek sizi özgür kılacak” (Yuhanna, 8:2)

Süleyman'ın Vaiz isimli Kitabında insanın hayvanla benzerliği, elenip seçilme olarak anlatılmış. İkisinde de ruh olduğundan bahseder. Tevrat'ta canlıların yaratılışının aynı Kur'an'daki gibi topraktan gelen uzun bir zaman sonucunda ayrı ayrı türler olarak yaratıldıklarını anlıyoruz:

“İnsanoğlu ile ilgili kendi kendime şöyle dedim: Tanrı onları eleyip ayırıyor ki, hayvanlardan farklı olmadıklarını görsünler. Çünkü insan için de hayvan için de bir son var, ikisinin de sonu aynı. Biri nasıl ölüyorsa, öbürü de öyle ölüyor; hepsinde aynı ruh var, dolayısıyla insanın hayvana üstünlüğü yok, her şey boş. Hepsi aynı yere gidiyor. Hepsi topraktan geldi ve toprağa dönüyor.” (Vaiz, 3:18-20)

Tevrat ve İncil'deki ayetler kendi çağlarının ihtiyaç ve anlayışına göre Allah tarafından gönderilmiştir. Kutsal kitaptaki kendi döneminin anlayışına hitap eden birçok mecazi ifadeyi son dönemlerin batılı insanları gerçek olarak düşünüp kutsal kitaptaki ayetlerin bilime zıt olduğunu sandılar. Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim, son ilahi kitap olduğu için içerisinde evrenle (dolayısıyla bilimle) ilgili çok fazla, yaklaşık sekiz yüzün üzerinde ayet bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'deki bu ayetler günümüz bilim üslubuyla hitap etmemekle birlikte modern bilimin tüm gelişmelerine ışık tutmaktadır.

Allah'ın gönderdiği bütün kitaplar haklıdır. Tevrat, İncil, Kur'an her biri Allah'ın farklı dönemlerde, farklı ihtiyaçlar üzere gönderdiği kitaplardır. Fakat Tevrat'ın geldiği dönem, toplumun temel ihtiyaçları neyi gerektirirse daha çok onun üzerinde durulmuştur. Ama dinin esasları hiçbir kutsal kitapta değişmez, hepsi aynıdır. Yani Allah'a inanç, ahiret, adalet, doğru bir yaşantı bütün kutsal kitaplarda ortaktır. Fakat kutsal kitaplardaki sosyal konulara yaklaşım ve şeriatler değişir. Bu açıdan baktığımız zaman İncil genelde maneviyatı esas alarak Tevrat'tan sonra insanlara maneviyat kazandırılması için gönderilmiştir. Çünkü Tevrat'ın hükümlerinde, o zamanki toplumu yasaya, ilkeli yaşamaya hazırlamak için çok kurallar vardı. Yahudilik zamanla bazı din adamlarının eliyle Tevrat'ın yorumu olan Talmut yasalarıyla tamamen kurallar dinine dönüştürüldü. Dinin ruhu, maneviyatı ortadan kayboldu. Bunun üzerine Allah Hz. İsa'yı İncil'le yeniden maneviyat esaslarını diriltmek üzere gönderdi.

Kur'an'da ise hem kurallar hem de maneviyat vardır, akıl ön plandadır. İşte Kur'an, kıyamete kadar geçerli olan Allah'ın son kitabı olduğu için aklın verilerine daha çok vurgu yapmıştır. Onun

için Batıda Kutsal Kitaba karşı ön yargı, İslam ülkelerinde Kur'an'a karşı ön yargıdan daha fazladır.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi Eyüp kitabında gökyüzünden, yeryüzünden, nebatattan, hayvanattan örnekler verilerek tasarım delilleri anlatılır. Hem Tevrat'ta hem İncil'de Allah'ın kudretine işaret eden çok ayetlerden örnekler verilmesiyle birlikte Kur'an delilleri daha çok işlemiş, bilimsel konulara daha çok vurgu yapmıştır. Göklere, yeryüzünden, gezegenlerden, bitki ve hayvanların özelliklerinden, bunlardan çıkarılacak derslerden çok örnekler vermiştir. Bütün bunlar kutsal kitapların birbirine karşı üstünlük derecesini değil, güneşin ışınlarının farklı bölgelerde farklı aksetmesi gibi aynı ilahi kaynaktan vahyin farklı tecellileri olarak düşünülmelidir.

İSLÂM ALİMLERİ EVRİMİ SAVUNMAMIŞTIR

İslâm Modern Bilimin Kurucusudur

Frederick A. Longe: “Çağdaş anlamda doğa bilimlerinin gerçek kurucusu Araplardır” der.

İslâmiyet, Arap uygarlığının görkemli gelişimi sayesinde Orta çağda bağımsız bir felsefi zihniyet oluşturmuştur. Bu oluşum önce Yahudileri, daha sonra da Batı Hristiyanlarını ciddi şekilde etkilemiştir. Araplar, Yunan felsefesini tanımadan önce soyut bir Tanrı kavramı geliştirmişlerdi. Bunun yanında Orta çağ Arapları astronomi, matematik, 19. yüzyılın ikinci yarısında materyalizmin Tanrı bilimi haline genişletip özellikle materyalizmi ilgilendiren sorunlarla çok yakın ilişkisi olan fizyoloji alanında çok ciddi çalışmalar yapmışlardır. Bu nedenle Friedrich A. Lange’ye göre çağdaş anlamda “doğa bilimleri”nin gerçek kurucusu Araplardır. Müslüman Arap dünyasının bilim alanında yaptığı bu çalışmalar nedeniyledir ki Lange, üç tek Tanrı dinden doğa bilimlerine en elverişli dinin, geliş sıralamasına göre en sonuncusu olan İslâmiyet olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Araplar, Aristoteles sisteminin fizikle ilgili yanını geliştirmişlerdi. Bununla da kalmayarak Abbasilerin koruyuculuğu altında Basra’da akıl ve inancı birbiriyle uzlaştırmaya çalışan akılcı bir okul kurmuşlardı. Bütün bu gelişmelerin etkisi altında ortaya çıkan Arap-Aristotelesçi felsefesinin yorumunu Batı’ya tanıtan ise İbn Rüşd olmuştur.

Batı dünyası, doğa bilimlerinden ilk olarak tıpla tanışmıştır. Bu tanışma, Akdeniz dünyasının Müslümanlarla yakın ilişkisi sonucunda açılan tıp okullarıyla birlikte, Arapça tıp kitaplarının Latinceye

çevrilmesi sonucunda gerçekleşmiştir. Böylece doğa bilimleri içerisinde ilk gelişen ve özgürleşmenin de temelini atan aslında tıp ve fizyolojidir. Diğer doğa bilimlerinin gelişmesi de kendini “tanıyan” insanın çevresini tanıması çerçevesinde, bu sürece katkıda bulunmuştur. Çünkü insanın kendisini birinci derecede ilgilendiren şey sahip olduğu bedeni ve onu korumasıdır. İnsanlık maruz kaldığı hastalıkları daha önceleri soyut şeylerle açıklamaya çalışmış; uzun tecrübeler sonucunda somut olarak hastalıkların tedavisini bulma gayreti içerisinde de olmuştur. Yukarıda belirttiğimiz gibi tıp ve fizyoloji, bilimsel gelişmesini ciddi bir şekilde Orta çağ İslâm dünyasında göstermiş, daha sonra ise Latinceye çevrilen tıp kitapları aracılığıyla Batı’ya geçmiştir. Bu durum, insanın kendisini daha somut şekilde tanımasını ve bu tanıma sonucunda kendine olan güveninin artmasını sağlamıştır. Bu güven sonucunda insan, bilginin kaynağı olarak kendisini esas almış ve bunun aracı olarak da duyularını kullanmıştır. Bu doğrultuda bilimsel düşünce yükselişe geçmiştir. Bu sürecin varacağı nokta insan aklının aracılığıyla elde edebildiği bilgiler yardımıyla her şeyi yeniden anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmak olacaktır. Bu çaba nesnel şeylerde olduğu gibi Tanrı, din, düşünce ve ahlaki değerlere kadar varacak şekilde değişik tonlarda devam edecektir. Bu süreçte batı bazen dini kavramları -Tanrı, melek, ruh, öteki dünya gibi- bilinemez olarak ilan ederek bir kenara itmiş, bazen de inkâra çalışmıştır.

Avrupa’da bilginin kaynağının el değiştirme süreci, Kilisenin tekelindeki dini bilginin otoritesini kaybederek “bilimsel bilginin, yani doğa bilimlerinin ve bunların taşıyıcıları olan bilim adamlarının çok çetin ve uzun mücadelelerle bilginin otoritesini ele geçirmeleri sonucunda gerçekleşmiştir.

Bacon, deneye dayanmayan hiçbir bilgiyi bilgi olarak kabul etmemektedir. Felsefenin kurtuluşunu “deney” ve “gözleme” dayanan bilgide gören Bacon, bunlara dayanmayan düşüncelerin hiçbir işimize yaramayacağını belirtmektedir.” Bacon, skolastik düşünürlerin İlkçağ besledikleri büyük saygıyı eleştirirken “özellikle Yunanlı-

lardan türetmiş olduğumuz bilgeliğin, bilginin çocukluk çağından başka bir şey olmadığını” ifade etmektedir.¹⁷³

Bacon, Fibonacci gibi birçok modern bilim kurgucusu batılılar Endülüs İslâm devletinin bilimsel gelişmesinden etkilenmiş, oradan aldıkları bu doğa bilimlerinde Müslümanların kendi metodu olan gözlem ve deney yöntemi batıdaki bilimsel gelişmeye yani Rönesans’a basamak olmuştur.

Elon Musk’ın, İslam’ın Bilimsel Gelişmelere Katkısına Övgüsü

Elon Musk, son yıllarda en dikkat çekici kişilerden biri. Bugün Amerika’da yaşayan Musk, artık Amerika’da devlet yönetiminde de ileri derecede söz sahibi oldu. Elon Musk, Fizik alanında eğitim almış, ticari atılımlar yaparak hem bilimsel alanda ufkunu geliştirmiş hem de müthiş bilimsel yatırımlar yapmış bir insan. Dünyanın en zengin kişisi sayılıyor. Sosyal medyaya olan ilgisi, insan haklarına, doğaya, barışa gösterdiği olumlu çabaları, bilginin kısıtlanmadan özgürce elde edilebilmesine yönelik özellikle Twitter yeni adıyla X üzerinden sunduğu hizmetler, insanlık için Mars’ta yeni alanlar oluşturma çabaları, elektrikli araçlar icat ederek doğayı kirlemeden kurtarmaya çalışması ve bunun gibi öne çıkan birçok dikkat çekici yönü var. Tüm bunlarla beraber aynı zamanda inançlı bir insan. Hristiyan dindarlarla hep görünüyorsa da İslamiyete de çok ilgi duymakta.

Tesla ve SpaceX’in sahibi olan bu Barışsever İnsan Elon Musk, Dubai’de katıldığı bir yıldır bir konferansta İslam’ın Altın Çağı’na, bilimsel ve entelektüel ilerleme üzerindeki derin etkisine olan hayranlığını dile getirdi. Musk, Roma İmparatorluğu’nun gerilediği bir dönemde Hilafet’in bilgiyi koruma ve bilimsel ilerlemeleri teşvik etmede oynadığı önemli rolü kabul etti.

“İslam’ın 8. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar süren Altın Çağı, başta Ortadoğu, İran ve İspanya’nın İslam bölgeleri olmak üzere bilimsel, teknolojik ve kültürel alanda kayda değer bir artışa tanık oldu.

173 Atilla Doğan Osmanlı Aydınları ve Darwinizm, s. 20-21.

El-Harezmi, El-Razi ve İbn-i Sina gibi saygın alimler bu dönemde ortaya çıktı ve çeşitli çalışma alanlarında çığır açan katkılarda bulundu. Onların dikkate değer çalışmaları kalıcı bir miras bıraktı ve insan ilerlemesinin gidişatını önemli ölçüde şekillendiğini ifade etti.

Elon Musk'un yukarıda ifade ettiği gibi İslam bilim ve medeniyeti orta çağda altın çağını yaşamıştır. Bu çağda diğer medeniyetlerin akılcılıktan uzaklaştığını, bağınaz din anlayışını yaşadıklarını görüyoruz. Müslümanlar ise ürettikleri bilgi ve teknik yeniliklerle yaklaşık sekiz yüz yıl dünyada hakim ve seçkin bir konumdaydılar. Zamanla İslam toplumunun geri kalmasını sağlayan etkenler oluştu. Bu etkenlerde en büyük pay Müslümanların "din ve bilim birlikteliği" anlayışını kaybetmelerinden kaynaklandı.

İslam Bilim Tarihçiliğinde son dönemin en etkili ismi olan Prof. Dr. Fuat Sezgin bu alanda ortaya koyduğu dev ansiklopedik çalışmaları, tespit ettiği tarihi vesikaları, kurduğu İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzeleri'yle Müslümanlara kendi gerçek kimliğini anlatmaya çabaladı. Fuat Sezgin'in kendi ifadesiyle "Müslüman olmayanlara İslam'ın geçmişteki üstün bilim ve medeniyet sevisini anlatmamız Müslümanlara anlatmamızdan ve kabul ettirmemizden daha kolay olmaktadır. Çünkü Müslümanlarda batıya karşı bir eziklik kompleksi var, batıyı her alanda, her dönemde kendinden ileride görmeye şartlanmışlar, bu aşağılık kompleksini Müslümanlar aşarda kendi tarihlerini doğru tanırlarsa yeniden dünyaya ümit ışığını sunabilirler." Fuat Sezgin hocanın bu söylediğini biz Elon Musk'ta gözlemliyoruz. Musk, İslam'ın tarihteki büyük bilimsel gelişmelere nasıl imza attığını bilip, takdir etmesine rağmen bir çok Müslüman bunun farkında değil.

İslam'ın bilime verdiği önemin farkında olan Musk'ın geliştirilmesine ön ayak olduğu "Yapay Zeka Programı" küreselci derin devletlerin medya, bilim, siyaset, ekonomi, sanat vs. birçok alandaki tarafı yayın ve yönlendirmelerine karşı bu program özgürce bilginin ulaşıldığı bir adres olmuş durumda. Sürekli dinlerin özellikle İslam'ın kötülendiği tüm mecralarda artık bu söylemlerin değiştiğine şahit oluyoruz.

“Allah’ın kalbini İslâm’a açtığı kimse Rabbinden bir nur üzere değil midir? Allah’ın zikrine karşı kalpleri kaskatı olanların vay hallerine! İşte onlar apaçık bir sapıklık içindedirler.” (Zümer, 22)

İslâm Düşüncesindeki Meratibu’l-Vücut (Varlık Mertebeleri) Kavramı, Evrimi İfade Etmez!

Aristo ise canlıların sınıflandırılmasıyla ilgilenir ve bu doğrultuda canlılar arasında düzen olarak adlandırılabilir doğa bir hiyerarşi kurar. Bu hiyerarşi, bitkiler ve hayvanlar âlemi arasındaki ilişkileri göstermesi bakımından ilginçtir. En üst bitki yaşamıyla en alt hayvan yaşamı arasında çok az farklılıkların bulunduğu işaret ile canlılığın bitkiden hayvana tedrici bir gelişimini bildirir. Bu bakımdan hem bitki hem hayvan özellikleri gösteren canlıları tespit eder ve onları ara-tür olarak tanımlar. Fakat bununla birlikte evrim anlamına gelecek anlayışını yani bitkinin hayvana dönüştüğünü açıkça söylemez. Yapmaya çalıştığı şey sadece, tüm canlıları da kendi âlemi içinde gelişmişlik düzeylerine göre sıraya koymaktır. Hiyerarşi süreklilik arz eden bir yapı göstermez ve başka mükemmel canlıların birbirinden meydana geleceğini düşünmez.

Aşağıda İslâm düşünürlerinin bu konudaki düşüncelerine de yer vereceğiz.

1- İbni Miskeveyh

İbni Miskeveyh'e göre: “Yüksek âlemden inen nefis yani ruh, çeşitli dünya varlıklarında kendini göstermiş ve tekâmül ederek insanlık mertebesine ulaşmıştır. Bu yüce hayat eserini kabul eden ilk varlık bitkidir. Aşağı düzeyinde bitki, otlar gibi tohumuz ürer. Bunlar minerallerden, azıcık hareket yeteneğiyle ayrılırlar. Hayat eseri nefis, bitkilerde güçlenmeğe devam eder, gelişir, tohumla üreyen bitkiler meydana gelir.

Bunlardan sonra köklü, yapraklı ve meyvalı ağaçlar türer. Ağaçların da ilk mertebesi, dağlarda, çöllerde, adalarda kendi kendine bitenlerdir. Bunlar, türlerini tohumla sürdürmekle beraber ağır hareketlidirler. Sonra zeytin, nar, ayva, elma, incir ve benzeri güzel toprağa,

tatlı suya, mutedil havaya ihtiyacı olan ağaçlar hasıl olur. Nihayet gelişim, üzüm ve hurma ağacına varır. Bitki, hurma ile tekâmülünün son sınırına varmış, hurmada artık hayvan özelliği belirmeğe başlamıştır.

Hurma ile hayvan arasında çok benzerlik vardır. Hurmanın erkeği, dişisi vardır. Meyve vermesi için tıpkı hayvanlardaki birleşmeye benzer şekilde aşılınması gerekir. Kök ve damarlarından ayrı olarak hurmada temel bir organ daha vardır ki buna bir şey oldu mu hurma ölür. Bu organ, arzın içindeki baştır. Bu baş hayvan beyni gibi görev yapar. Bu toprakta sabit kaldıkça hurmanın hayatı sürer. Hurma, bitkinin son ve hayvanın ilk derecesindedir. Bundan sonra azıcık serbest hareket kabiliyetine sahip, köke muhtaç olmadan yaşayabilir, yalnız dokunma duyusu bulunan basit hayvanlar meydana gelir. Nehir ve deniz kıyılarında bulunan sedef ve salyangoz gibi.

İbni Miskeveyh'e göre; gelişim devam eder, kurtlarda, kelebeklerde olduğu gibi duyu gücü artar. Hayat eseri nefis, gelişimle kuvvetlenir, köstebek ve benzeri gibi dört duyu sahibi hayvanlara, oradan da karınca, arı ve gözleri boncuğa benzeyen, göz kapakları olmayan hayvanlara varır. Bunlarda henüz görme duyusu zayıftır. Daha sonra beş duyu sahibi hayvanlar türer. Bunlar da derece derecedir. Kimi aptaldır, hisleri cevval değildir; kimi zekidir, hisleri latiftir, terbiye edilebilir, emir ve yasağı kabul eder, sözden anlar, ayırım yeteneğine sahiptir: Hayvanlardan at, kuşlardan doğan gibi. Nihayet gelişim insan sınıfına yaklaşmıştır. Hayvanlık mertebesinin sonu, insanlık mertebesinin başında maymunlar ve benzeri hayvanlar vardır. Bunlarla insan arasında azıcık bir mesafe kalmıştır. Burası atlanınca insan olur. Bu noktaya gelince nefsin boyu düzelir, azıcık ayırım gücü, bilgi kazanma yeteneği hasıl olur. Dünyanın uzak kutup bölgelerinde yaşayan bu ilkel insanlarla hayvan arasında büyük fark yoktur. Bunlardan hikmet sadır olmaz, komşu milletlerden de bilgi öğrenmezler. Bu yüzden halleri bozuk, yararları azdır. Daha da gelişen orta kuşaktaki insanlar, işte gördüğün bu zekâ, bilgi ve merhamet düzeyine gelmişlerdir.¹⁷⁴

174 İbni Miskeveyh, El FevzülAsğar, s. 87-91

“Burada bitki ve hayvan arasında hurma vardır” der. Hurmanın canlı gibi başı ve bir takım hayvana benzer yönleri anlatılır. İbni Miskeveyh’in bu yaklaşımın sebebi Allahuallem İslâm’ın Arabistan’da çıkması ve o bölgenin gözde meyvesi olduğu için hadislerde hurmanın çok geçmesi. Doğal olarak İslâm’ın ilk yıllarında temel gıdanın hurma olması, bu bitkinin kutsallaştırılmasına sebep olmuş olabilir. İbni Miskeveyh’in bu hayali kategorisinin kaynağı Kur’an’ın anlatımından kaynaklanmış olabilir, yani İbni Miskeveyh’in varlıkları kategoriler halinde maden, bitki, hayvan, insan hatta melekler kategorisi olarak tasarlamaktadır kafasında. Tasarımı Kur’an’a bakarak Kur’an’dan çıkarmış olduğu bir yorum olabilir, çünkü Kur’an’da “bitki gibi bitirdi” âyetinden dolayı bitkiler sonra hayvan sonra insan ... vs. yaratılış süreci anlatılır. İbni Miskeveyh’in insandan önceki hayvanlar âleminde insana en yakın olan halkanın maymun olduğunu tercih etmesi de yine Kur’an’dan yola çıkarak yaptığı bir tefekkür olabilir. Kur’an’da maymuna çevrilen kavimlerden bahsedilmektedir. Böylece önceki o maymuna dönüştürülmüş olan kavimlerin haline bakarak insan ile maymun arasında böyle bir yakınlık hissedip, bu varlıklar kategorisindeki sıralamada insana en yakın hayvanı maymun olarak değerlendirmiş olabilir.

İbni Miskeveyh bitkilerin gelişim aşamalarının hayvanların sınırına kadar olduğunu söylüyor. Fakat sonundaki “**Halanız hurmaya saygı gösterin çünkü o Âdem’in çamurunun artığından yaratılmıştır**”¹⁷⁵ hadisi ve yürüyen bitki örneği türler arası geçişi her ne kadar çağırırsa da biz biliyoruz ki İslâm filozofları varlık mertebelerini türler arası geçiş olarak değil manevi yükseliş olarak ifade etmektedirler.

İbni Miskeveyh, bitki mertebesinin başlangıcındaki varlık kendisinden önceki ile ilişki içinde ve onun sınırında bulunmaktadır yani türler karışmıyor demek istiyor: “**İşte ağaç, (bitki türleri arasındaki) üç mertebeden (menzil) orta mertebede bulunmaktadır.**

175 Süyûtî’de geçen hadis zayıf ya da mevzû bir hadistir.

Şu var ki, bu mertebenin başlangıcındaki varlık, kendisinden öncekiyle ilişki içinde ve onun sınırında bulunmaktadır.¹⁷⁶

İbni Miskeveyh, insanın son sınırı meleklerle en yakın makamıdır diyor: “İnsan bu mertebeye ulaşınca, meleklerin mertebesiyle kuracağı ilişki açısından kendi mertebesinin sonuna yaklaşmıştır. Bununla, insani varlıktan daha üstün olan varlık (türünü) kastediyorum. Artık insanla melekler mertebesi arasında sadece az bir derece farkı kalmıştır.”¹⁷⁷

Demek ki İslâm felsefecileri türler arası geçişi kabul etmiyor çünkü insan melek vasıfları kazansa da sonuçta insandır. Hiçbir peygambere melektir diyemiyoruz. İbni Miskeveyh’in de varlık kategorisi madenler, bitkiler, hayvanlar, insanlar, melekler diye kategorize edilmiş ama hiçbir şekilde arada türler arası bir geçiş yoktur. En alt sınırlar ve en üst sınırlar var. Bu sınırlar birbirine benzer olsa da birbirinin sınırını aşamayan mertebelendir.

İbn Miskeveyh, sisteminde evrim için nitelenen yeni bir kavram bulmaktayız. Bu kavram, “irtika”dır. “Mürtakiya min edna merati-biha ila aksaha” (En alt mertebeden en üst mertebeye yükselir).¹⁷⁸

Bu kelimenin İbni Miskeveyh tarafından özenle seçildiği ortadadır. Bir yükselmeyi ifade etmektedir. İbn Miskeveyh’teki evrim yatay bir biyolojik evrimden ziyade aşağıdan yukarıya doğru, yetkinliğe doğru terakki etmesiyle ilişkilidir. Fevzu’l-Asğar’ın 3. bölümü olan peygamberlik başlığı altında ilk üç meselede tekâmülden söz ederek değerlendirmesine başlar. Ona göre peygamberliğin incelenmesinin en temel yolu, varlıkların mertebelerinin ve onların tümünde bulunan Tek Gerçek’ten (el-Vahidu’l-hakk) kaynaklanan (neşet) akıcı hikmeti (el-Hikmetu’s-Sariye) anlatmaktır. Bu bize, Allah’ın var olan her şeyi değeri ve istidadı ölçüsünde yetkinlikle nasıl lütuflandırdığını göstermesi açısından önemlidir.

176 İbni Miskeveyh, el-Fevzü’l-Asğar, s. 111.

177 İbni Miskeveyh, el-Fevzü’l-Asğar, s. 118

178 İbni Miskeveyh, el-Fevzü’l-Asğar, s. 122.

İbn Miskeveyh, akıcı hikmetin var olan şeyleri birbirine bağladığını belirterek bir benzetmeye başvurur. Akıcı hikmet, tıpkı bir örtüdeki tek bir ipliğin düğümler meydana getirmesi gibi bir işlevi vardır.¹⁷⁹

Darwin teorisinde vurgulanan türlerin evriminden ziyade ilâhî var edişin gelişmesi İbni Miskeveyh'de söz konusudur.

İbni Miskeveyh, cansızlar, bitkiler, hayvanlar ve insanlardan oluşan bir sıralamada kâmil insanla, melek arasında bir özdeşleştirilmeye gider. İbni Miskeveyh sisteminde her türü kendi içinde sonsuz ve sınırsız bir evrimleşme gösterebilir, fakat bu evrimleşme sürecinde başka bir türe dönüşme yoktur.¹⁸⁰

“Bitkiler gelişimlerini hayvan ufkuna ulaşınca kadar sürdürürler ve artık bundan ileri gidemezler. Eğer buna çok az bir şey eklenirse, hayvan olurlar. Bu takdirde, güçleri birbirinden ayrılır erkeklik, dişilik ortaya çıkar, kendilerini öteki bitki ve ağaçlardan ayırt eden birtakım hayvani faziletleri kabul ederler. İlgili yerlerde anlatılan on özellikle hurma ağacı hayvan ufkuna ulaşmış, onunla hayvan arasında ancak bir mertebe kalmıştır. O da topraktan kurtulup beslenmek için hareket etmelidir. Hz. Peygamber’in, “Halalarınız olan hurma ağaçlarına ikram ediniz, çünkü onlar Âdem’in çamurunun artığından yaratılmışlardır” sözünde buna bir işaret olsa gerekir. Bitki eğer hareket eder, kendi ufkundan ayrılır, beslenme için yürür, besininin kendisine gelmesi için olduğu yerde durmaz, kendi eksikliğini giderecek araçlarla donatılırsa, bir hayvan olur.”¹⁸¹

İzmirli İsmail Hakkı “İslâm’da Tekâmül Nazariyesi” isimli eserinde İhvan-ı Safa ile İbn Miskeveyh’i karşılaştırarak ikisi arasında fark vardır der. İhvani Safa insana birçok hayvanın benzediğini, İbn-i Miskeveyh ise sadece maymunun benzediğini söyler. İsmâil Hakkı der ki; Darwin ile İbn-i Miskeveyh’in fikirleri daha uyumludur.

179 Age. s. 111.

180 Müfit Selim Saruhan, İbni Miskeveyh Düşüncesinde Tanrı, Evren ve İnsan, s. 88.

181 Metnin alındığı yer: İbn Miskeveyh, Ahlâkî Olgunlaştırma, çev. Abdülkadir Şener, İsmet Kayaoğlu, Cihad Tunç, s. 65.

İnsanla maymun arasındaki benzerlik İslâm filozoflarında kategoriktir. Yoksa birbiriyle iç içe, birbirine geçmiş, evrimsel bir iç içelik yoktur. Maymunun bu kategoride, bu zincirde son halka olması suretendir (şekilseldir), siret (yaşam biçimi) olarak değildir. Çünkü İhvan-ı Safa'nın da belirttiği gibi insana çok benzeyen başka hayvanlarda var. Atların huyunun benzemesi gibi.

Bu İbni Miskeveyh ise sadece maymuna burada insana yakın olduğunu ifade etmesinden maymunla çok yakın, aynı soydan geldiğinin anlaşılması gerekmiyor.

İbni Miskeveyh ve Mevlânâ'dan yaptığı alıntılarla Muhammed İkbal de biyolojik evrimi aslında eleştiriyor. Önceki Müslümanların evrim anlayışındaki metafizik evrim (tekâmül) anlayışının değerini anlatıyor. Vücudu Sari'nin tüm varlıkta deveran etmesini anlatıyor.

Yunan'daki tabiat ilimlerine olan ilgi Müslümanları da etkilemişti. Müslümanlar tabiat ilimlerinde bilimsel deney ve gözlem metodunu uygulayarak bilimsel anlayışa çok büyük katkıda bulundular. Evrim konusunda da Yunan filozofları mesela Anaximander bazı izahlar yapmıştı. Ve birçok Yunanlı filozof bu konuda söz söylemişti.

Müslüman filozoflar, Yunan felsefesinin yanında İran irfan anlayışını da aldılar. İrfan veya gnostik anlayış dediğimiz Mezopotamya'da önceden beri kök salmış derinlerden gelen bir öğretilerdir. Gnostisizm'de de Masonlukta da genelde bätini fikirler vardır. Müslümanlar hem Yunan akılcılığını hem Mezopotamya bätiniliğini alarak meczettiler ve bunları İslâm, Kur'an süzgecinden geçirerek yorumlamaya çalıştılar. Buradan çok faydalı öğretiler, anlayışlar elde edilmiş gibi görünüyor. Fakat bazı sapmalar da yaşandı. Örneğin evrimci anlayışın kökleri hem Yunan ateist tabiatçı filozoflarından hem de irfancı gnostik kültürden gelmektedir. Gnostisizmde varlık âlemi kategorik olarak düşünülür. Reenkarnasyon fikirleri vardır, ruhçudur. İşte bu fikirlerin etkisinde İbni Miskeveyh gibi İhvan-ı Safa gibi bazıları Kur'an'ı referans alarak hayatı ve evreni yorumladılar. Evrim anlayışını Kur'an perspektifinden bir bakışla yaratılışı anlamaya çalıştılar. Fakat ateist Yunan fikri ve gnostik fikirlerin

de etkisiyle evrime yöneldiler. Yine de onlar türlerin arasında bir geçiş olduğunu söylemediler. Hep Yaratıcının etkisini ifade ettiler.

İslâm filozoflarındaki evrim anlayışının özü tasavvufi anlamda seyrü sülûkun bir çeşit izahını yapmaya benziyor. Onların asıl anlatmak istediği tüm varlığın Allah'tan gelip Allah'a gittiği. İnsan bu varlık âleminin topraktan yani tüm elementlerin yatağından süzölmüş olan özüdür. İnsan derece derece manevi yolculukla hakka ulaşır. Yoksa Müslüman âlimlerin, filozofların anlatımlarında materyalist bir tabiatın kendini yönetmesi söz konusu değildir. Böyle bir materyalist, tabiatçı (evrimci) anlayış yoktur İslâm düşünürlerinde.

2- İhvan-ı Safa

İhvan-ı Safâda diğer İslâm filozofları gibi varlık kategorisini aynı şekilde sayar. “Hayvanlar âleminin sonu, insanlar âleminin başı insana bedensel olarak daha çok benzeyen maymundur” der. Yoksa maymun insana birçok yönden diğer hayvanların benzerliğinden daha uzaktır. Hatta İhvan-ı Safa insana huy, mizaç gibi yönlerden birçok evcil hayvanın benzediğini söyler.

Bu konu İhvan-ı Safa'nın eserlerinde şöyle geçer:

“Diğer taraftan, birçok hayvan türü vardır ve onların arasında bedeninin şekli bakımından insanlık mertebesine yakın olan maymundur. At ve evcil kuşlar birçok huyları bakımından insani nefsin huylarına yakındır, yine fil zekâsı bakımından bu mertebeye yakınken, papağan, bülbül ve benzeri birçok kuş çıkardıkları ses ve nağmeleri bakımından böyledir. Arı da ince işçiliği sebebiyle bu hayvan cinsleri arasında insanı andırır.”¹⁸²

Demek ki tüm canlılar arasında aslında benzerlikler var. Yoksa bir önceki halkadaki hayvan sonra gelene en çok benzeyen değildir. Şekli daha çok benzeyenin davranış mizaç huyu tabiatı daha az benzeyebilir ve bunun tam tersi de tabiatta gözlemlenmektedir.

Mesela bir maymun her ne kadar bazı yönlerden insana benzer görünse de aslında akledememe açısından diğer hayvanlara nazaran insana çok daha uzaktır.

182 İhvan-ı Safa Risaleleri, 2. Cild, 134.

Bazı araştırmacıları maymunlara eğitme amacıyla yaptığı bazı egzersizlikler var. Mesela uzun zaman üzerine çalışmalarına rağmen hiçbir maymunu işaret ettikleri Şeye bir türlü baktıramamışlar. Sadece o işaret edilen ele bakmış, işaret eden elin işaret ettiği nesneye bir türlü bakamamış. Çünkü o mukayese yapabilecek insandaki gibi bir akla sahip değil. Bu maymunun aslında insandan ne kadar uzak bir derecede olduğunu göstermektedir. Bazı hayvanlar maymundan daha akıllı davranışlar, daha insanın mizacına benzer yakın davranışlar sergilediğini gözlemliyoruz.

Bundan sonra da insaniyet mertebesinin en altına denk gelen hayvanları İhvan-ı Safa sıralar ki bunlar sureten insan fakat huy ve davranış olarak hayvan derekesindedir. Bunlardan anlaşılan buralardaki benzerlikten ibret amaçlıdır. Yoksa türler arasında bir geçiş yoktur.

İnsaniyet mertebesinin en altında gelen derece, algılanabilen varlıklardan başka bir Şey bilmeyenlerin mertebesidir. Bunlar hayır olarak sadece cismani Şeyleri görürler, bedenlerin menfaatinden başka bir Şey istemezler, sadece dünyayı isterler ve sadece dünyada ebedi olmayı temenni ederler. Onlar, bu yaklaşımdan uzak durmanın dışında bir yol olmadığını bildiği halde böyle yaparlar. Ancak hayvanlar gibi yeme-içme türünden hazları arzu ederler. Sadece domuz ve eşekler gibi birleşme ve cinsel ilişki için rekabet ederler, toplayacakları bütün Şeylerin dünya metaı olmasını isterler, karınca gibi ihtiyaç duymadığı Şeyleri biriktirirler. Saksaağanlar gibi faydasına olmayan Şeyleri saklarlar, zineti tavus kuşları gibi elbisesinin civıltısı olarak anlarlar, köpekler gibi bozulup gidecek dnyalıklar için dalaşırlar. Her ne kadar bunların zahiri insan görüntüsünde olsa da nefslерinden sadır olan fiiller hayvani ve bitkisel nefslерin fiilleri gibidir.¹⁸³

İzmirli İsmâil Hakkı, tekâmül kavramından ilmi olarak ilk bahsedenenlerin İhvan-ı Safa olduğunu söyler. İhvan-ı Safa, Darwin'in doğal seçilim ilkesine karşılık inâyeti rabbaniye, hikmeti ilahiye

183 İhvan-ı Safa Risaleleri, 2. Cild, 135.

ifadelerini kullanmıştır. Bu inayet kavramı Allah'ın her an varlığı yönlendirmesi gözetmesi kontrol etmesi anlamındadır.

Birçok mutasavvıf gibi İhvan-ı Safa da insanın benliğinde taşıdığı bilkuvve aşk ve arzuyla varlıklar kendinden daha üstün varlığa yükselme dolayısıyla Allah'a kadar yükselme isteği potansiyeline sahiptir. Bu onlara göre “her şey O’ndan gelir O’na döner.” (Bakara, 156.) âyetinin gereğidir.

İhvan-ı Safa'nın Darwin gibi sadece canlılar arası bağlantı kurmadığını, cansızların da dönüşüme (istihale) sahip olduğunu yani en alt tabakadaki elementler en üst seviyede insanın yapı taşlarıdır derler. Buradan anlaşılan şu ki varlığın en küçük parçası olan atomlar elementler şuurlu hareket ederek bir hizmet altında istihdam ediliyorlar.¹⁸⁴

Allah'ın varlığa verdiği bu potansiyel ilerleme isteği yaratıcının varlık için bir hediyesidir. İçindeki azimdir, gayrettir.

Muhammed Esed de yasak ağaç olayını yorumlarken olayı cennetten dünyaya, ferdilikten de içtimaiyata doğru bir sıçrama: اِهْتَوَا (inin) emrinin bir düşüş veya aşağı derecelere inme değil bir yükseliş ve sıçrama olduğu şeklinde yorumlamıştır. Ayrıca cennette de insanların yeniden bir ilerleme anlayışı konulacağı insanda bu gelişmenin ilerlemenin hep olacağı monoton bir hayat hiçbir zaman ne dünyada ne âhirette insan yönünde olmayacağını anlatmaktadır.¹⁸⁵

İhvan-ı Safa Risalelerinde varlık tabakalarının evrimleşerek birbirine dönüştüğüne yönelik bir fikre rastlanmaz. Onlara göre sadece bu varlık tabakalarının meydana geliş düzeni ve onlar arasında bir yakınlıktır.

Burada bir meratibu'l vücud (varlık mertebeleri) var. Allah'ın her şeyi sistemli yaratması söz konusu.

Yunan filozoflarının aklı evvel, aklı sani gibi ifade ettikleri o Plotinus'dan gelen sudur nazariyesi ki; İslâm filozofları özellikle de

184 Bkz: Bayram Ali Çetinkaya, İhvan-ı Safa Düşüncesinde Sosyal, Dinsel ve Kozmolojik Evrim isimli makalesi.

185 Geniş açıklama için bkz: Kitabımızın “Muhammed Esed” başlığı.

Fârâbî bunun Kur'an'a uygun olduğunu düşünerek alıntılamaşlardır. Varlığın ilk "evvel akıl" olan Yüce Allah'tan sudur ettiğini ve akılla sistemin işlediğini bütün varlık mertebelerinin bu şekilde aşk ve akılla işlediğini anlatmaktadırlar.

İbni Miskeveyh başlığında da belirttiğimiz gibi, İzmirli İsmâil Hakkı, "İslâm'da Tekâmül Nazariyesi" isimli eserinde İhvan-ı Safa ile İbni Miskeveyh'i karşılaştırarak ikisi arasında fark vardır der. İhvan-ı Safa insana birçok hayvanın benzediğini, İbni Miskeveyh ise sadece maymunun benzediğini söyler. İsmâil Hakkı der ki Darwin ile İbni Miskeveyh'in fikirleri daha uyumludur.¹⁸⁶

İnsanla maymun arasındaki benzerlik İslâm filozoflarında kategoriktir. Yoksa birbiriyle iç içe, birbirine geçmiş, evrimsel bir iç içelik yoktur. Maymunun bu kategoride bu zincirde son halka olması suretendir. Suret olarak, siret (yaşam biçimi) olarak değildir. Çünkü başka hayvanlar mesela İhvan-ı Safa'nın da dediği gibi insana çok benzeyen başka varlıklar da var. Atların huyunun benzemesi gibi başka konuları da bu konuda anlatmaktadırlar.

Bu İbn Miskeveyh ise sadece burada maymuna insana yakın olduğunu ifade etmesi yoksa maymunla çok yakın aynı soyundan geldiğinin anlaşılması gerekmiyor. Mehmet Bayraklar ise bu iki çağdaş düşünürün görüşlerinin mutabık olduğunu söylüyor. Yani İbni Miskeveyh'in ve İhvan-ı Safa grubunun görüşlerinin birbirine mutabık olduğunu söylüyor.

Darwin'den sonra Müslüman âlimler etki altında kalarak Darwinci Evrim ile İslâm'ı kaynaştırmaya çalışmışlardır. Hâlbuki uyuşması mümkün olmayan iki düşüncedir bunlar. İzmirli İsmail hakkı olsun, daha sonraki başkaları olsun ve işte Mehmet Bayraktar'ın da günümüzdeki ilahiyatçı, felsefeci, Mehmet Bayraktar'ın da bu Darwinci evrim anlayışına yakın durması aslında Darwinizm'in gerçek olduğunu zannetmelerinden bir de İslâm müktesebatını doğru yorumlayamamalarından kaynaklanmaktadır. Darwin her ne kadar İslâm müktesebatının öngördüğü, yorumladığı gibi

186 İzmirli, İhvan-ı Safa Felsefesi ve İslâm'da Tekâmül Nazariyesi s. 11.

doğada bir doğal seleksiyon olduğunu söylemiş olsa da bu doğal seleksiyonun tamamen materyalist çatışmacı rahmetten, Allah'ın inâyetinden uzak kendiliğinden işleyen, güçlünün hâkim olduğu bir sistem olarak anlatmaktadır ki Müslüman âlimler buradaki farkı iyi görüp değerlendirmeleri gerekmektedir.

Batılı yazar De Boer'e göre İhvan-ı Safa'nın Darwin'e benzemesi doğru değildir.

“İhvan, X. yüzyılın Darwincileri olarak tanıtılmışlardır; ancak o bu düşünceye katılmaz. Ona göre, İhvân-ı Safâ Risâleleri'nin, tabiatın çeşitli unsurlarını birbirine bağlı ve yukarı doğru devam eden bir silsile olarak kabul ettiği doğrudur; ancak bu unsurlar arasındaki ilişkiyi belirleyen şey cismanî yapı değil, zatî form (es-sûretü'z-zâtiyye) ya da cevherin nefsi (en-nefsü'l-cevher)dir. Form, varlıkların alt tabakalarından üste ve üstten alta doğru gider, fakat bu teşekkül edişteki kanunlara veya hariçteki değişikliklere değil, yıldızların tesirlerine ve bilhassa insanın durumuna ameli ve nazari davranışlara uygun olarak olur. Tekâmül (evolution) kelimesine modern çağda yüklenen anlam İhvan-ı Safa'nın düşüncelerinden çok uzaktır. Mesela onların ifadesine göre bir fil ve at, insana maymundan daha fazla benzer; hâlbuki vücut yapısı bakımından maymun insana daha yakındır.”¹⁸⁷

Hilmi Ziya Ülken de İhvan-ı Safa ve İbn Miskeveyh gibi filozofların Darwinci Evrim fikrinde olmadıklarını söylemektedir.

“Sürekliliği anlatmak için İhvan-ı Safa Risaleleri hayvanlardan insanlara geçişi açıklamakta, hatta maymundan insana benzer vassıfların nasıl başladığını anlatmaktadır. Fakat Darwin kuramının erken habercileri insandan sonra da melekler âlemine, oradan ilâhî âleme ve mutlak varlığa doğru yükselişi anlatmaya devam ettikleri için, bu görüşün çağdaş evrimcilikle ilgisi olmadığı anlaşılır.”¹⁸⁸

187 T. J. De Boer, İslâm'da Felsefe Tarihi, notlar ekleyerek çev: Yaşar Kutluay, 2. cild, s. 170-171.

188 Hilmi Ziya Ülken, İslâm Felsefesi Kaynaklar ve Etkileri, s. 44.

İslâm filozoflarına göre Allah'ın ilk yarattığı bir güç (külli ruh ki bu ruhül Kudüs dediğimiz kutsal kitaptaki Allah'ın aktif gücüne benziyor) varlıkların hepsini tesir ederek türler birbirine geçiş yapmadan ruhen tekâmül etmeleri anlatmışlar.¹⁸⁹

Darwin İslâmi Eserlerden Aldığı Bilgileri Kendi Bâtl Düşüncesine Alet Etmiştir!

Charles Darwin'in evrimle ilgilenmesinde dedesi Erasmus Darwin'in etkili olduğu, birçok kişi tarafından kabul edilmektedir. Batı'da Roger Bacon'un "Arapça öğrenin, çünkü ilim oradan gelir" sözü, Arapçaya ve dolayısıyla İslam bilim mirasına verilen önemi ortaya koyar. O dönemde Müslümanlar, bilim, fen ve felsefede ileri düzeydeydi; çünkü Yunan felsefesi ve diğer kültürel miraslar İslam düşüncesinde yeniden yorumlanmış, Kur'anî bakış açısıyla değerlendirilmişti. Bacon da bu durumu fark ederek, Arapçanın öğrenilmesi ve Müslümanların bilimsel birikiminden faydalanılması gerektiğini savunmuştur. Bu anlayış doğrultusunda birçok eser Arapçadan Batı dillerine çevrilmiştir. Darwin ailesinin, özellikle Erasmus Darwin'in, Müslümanların evrim konusundaki birikiminden bu eserler aracılığıyla haberdar olduğu düşünülebilir. Nitekim Muhammed Hamidullah, Erasmus Darwin'in Arapça bildiğini ifade etmektedir.

Hatta meşhur tarihçi Philip K. Hitti "Arapların Tarihi" isimli kitabında şöyle diyor: "Erasmus'un zamanında ve ondan önce de neredeyse tüm felsefi ve bilimsel kitaplar ya Arapçadan tercümeydi ya da Müslüman bilim adamları ve filozofların yazdığı Arapça metinlere dayanıyordu."

İleride kendisinden detaylı bahsedeceğimiz Draper, Charles Darwin döneminde yaşamıştır. Huxley'in Samuel isimli bir papazla meşhur tartışmasının olduğu Oxford'daki konferansa Draper da evrim konusunda bir sunum yapmıştır. Darwin'in teorisinin Muhammedî teori olduğunu yani Müslümanların bu konuya çok önce-

189 Bkz: İhvan-ı Safâ'nın Dini ve İdeolojik Söylemi, Bayram Ali Çetinkaya.

leri değindiğini söylemektedir. Burada kastedilen İslâm filozoflarını meratibu'l-vücut yani varlıkların yaratılış kategorisidir.

3- İbni Tüfeyl'in "Hay bin Yakzan" Kitabı

İbni Tüfeyl'in "Hay bin Yakzan" Kitabı 1671'de Oxford'da tercüme edildi. Darwin'in Babası da dedesi de doktoru. Batıda Müslümanların tıpla ilgili kitapları hep tercüme edilerek okutuluyordu. İşte bu sebeplerle bunlar evrim görüşünü Müslümanlardan öğrenmiş olmalılar. Her ne kadar Müslüman düşünürler de evrim düşüncesini Yunan filozoflarından ve diğer kadim medeniyetlerden görmüş olsalar da materyalist bir anlayış üzerine kurulan bu kadim düşünceyi Kur'an süzgecinden geçirerek tekâmül fikrini ortaya koymuşlardır.

Batı'yı ve Batı tıbbını etkileyen diğer Müslüman filozoflar Ebu Bekir er-Râzî, İbni Tufeyl ve talebesi İbni Rüşd idi. İbni Rüşd, Latinceye çevrilen ve Hristiyan üniversitelerinde okutulan bir tıp ansiklopedisi (Kitab Kulliyat fi't-Tıbb) yazmıştı.

Dahası, İbni Tufeyl'in Hayy bin Yakzan'ın Hikayesi eserinin Edward Pocock tarafından ilk Latince çevirisi 1671 yılında Oxford'da basıldı. 1671-1700 yılları arasında bu eserin onlarca farklı edisyonu basıldı. Ardından, 1708'de ilk İngilizce tercüme-yi Siman Okley yaptı ve Felemenkçe, Almanca ve Fransızca tercüme-yeler ise on sekizinci ve on dokuzunda yüzyıllarda yapıldı. İngiltere'de ve Avrupa'nın diğer yörelerinde kitabın bunca farklı edisyonunun ve tercümesinin basılması, kitabın çok popüler olduğunu gösteriyor; öyleyse Charles Darwin'in babası ve dedesinin bu kitabı okuma ihtimali çok yüksekti. Hay bin Yakzan'ın hikayesi de evrime dayanan bir hikayedir. Erasmus Darwin'in, torunu Charles Darwin'i de etkileyecek olan Zoonomia (Organik Yaşamın Yasaları) adlı eseri 1794'te basılmıştı. Zoonomiada Erasmus Darwin "insanın oluşumundan milyonlarca yıl evvel... Tüm sıcakkanlı hayvanlar yaşayan bir alevden ortaya çıktı" diye yazıyor, tıpkı İbni Tufeyl ve diğer Müslümanların Erasmus'tan önce yazdığı gibi.

Batılı tarihçiler İslâm'ın altın çağındaki tabiyyelerin yazdığı tıp kitaplarının, on sekizinci yüzyıla kadar Avrupa'da ders kitabı ola-

rak okutulduğunu kabul etmişlerdir. Öyleyse ikisi de tabip olan Darwin'in dedesi ve babası, Erasmus ve Robert Darwin'in yukarıda zikredilen ders kitaplarından etkilendikleri inkâr edilmez. Bu Müslüman tabip ve düşünürler evrenin ve canlıların yaratılışı konusunda Kur'an perspektifinde eserlerinde çok önceden açıklamalarda bulunmuşlardı. Darwin ailesi ve birçokları Müslümanların bu tür düşüncelerini çarpıtarak yeni bir teori gibi materyalizme alet ederek sunmuşlardır.

Hay bin Yakzan kitabının İngiltere'de British Museum'da bir açıklamasında Mesudi'nin Vakvak ağacından bahseden bölümünden alıntı yapılarak İbn Tufeyl'in Hay bin Yaksan'ın anne ve babasız dünyaya gelme hikayesini açıklama getirilmeye çalışılmış. Güya Ekvator taraflarında sıcak ve soğukun eşitlendiği yerlerde canlılığın güneş etkisi ve çevre koşulları sebebiyle oluşması ve devam etmesinin daha makul olduğu anlatılıyor. Vakvak ağacı Hint veya Çin bölgesindedir demektedir Mesudi. Youtubeda bu ağacın görüntüleri var. Bu vakvak ağacı aslında Allah'ın evrime tam bir cevap olarak yarattığı harikulade bir örnektir. Ağaçta insan suretinde meyve hiçbir biyolojik, evrimsel mantıkla açıklanamaz. Bu meyveyi bazılarının kalıp yoluyla elde ettiği varsayımı çok zorlama bir yorumdur. Eğer böyle olsa bin yıldan beri bunu yapanlar gözlemlenirdi ve bu ağaç sır olmaya devam etmezdi. Bu ağaçla ilgili gerçek bilimsel bir araştırma yapılmamasının ve internette bu konuda neredeyse hiç bilgi olmamasının da üzerine düşünülmesi.

İbni Tufeyl'in Hay bin Yakzan'ın oluşumuyla ilgili iki görüş sunar. Birincisi: Çocuğun bir geminin batması veya başka sebeple ıssız bir adada kalması...

İkincisi: Sünnetullah gereği doğal şartlarda zamanla Allah'ın yaratması. Yorumda etkili olan maddeler: "Mayalanmış balçık, cıvık kütle, sıcak suyun hava kabarcıklar" ifadeleri geçmektedir.

Modern görüşler ise ilk canlılığın günümüz ifadeleriyle sıcak göletler, amonyak, fosfonik tuzlar, ışık, ısı ve elektrik gibi maddeler olarak yorumlanır. Darwin, Haldane, Keosion gibileri bu ifadeleri kullanmış.

İbni Tufeyl zamanında da bilimsel düşünce gereği tabiat gözlemlenmiş ve ilk canlılığın ortaya çıkışına yönelik bir hipotez ortaya atılmış. Ve günümüzde de onun ifadelerinin benzeri olarak modern ifadelerle aynı hipotez devam etmektedir. Fakat bunların kanıtlanması mümkün olmamıştır. İbn Tufeyl'in yaklaşımı bir nevi Kur'ani yaklaşımdır denilebilir. Çünkü Kur'an'da Allah'ın canlılığı yaratış aşamalarında bu ifadeler (su, balçık, sıcak karışım) geçmektedir. Bu hipotez, Allah'ın nasıl yarattığını anlamamıza yönelik kabul edilebilir.

Evrenin her elementinin yapısında, diğer tüm elementlerden bir parça bulunduğu kesindir. Bu konuda modern bilim insanlarıyla eski tabiat âlimleri aynı görüştedir. (Bu görüş, Kur'an'ın yaratılış âyetleriyle uyumlu görünmektedir; Allahu a'lem.) Allah, yaratmayı bir amaç ve plana göre gerçekleştirmiştir. İbn Tufeyl'in Hay bin Yeksan hikâyesini oluştururken, Allah'ın ilk insanı yaratma sürecinde sıraladığı doğal çevre unsurlarının, Kur'an'da anlatılan süreçlere benzediği görülmektedir. Nitekim İslam filozoflarının, Kur'an'da Allah'ın yaratışını anlayarak tabiatı gözlemedikleri anlaşılmaktadır.

Yunan filozofları Thales, Anaximandros gibi tabiatçılar, ilk canlılığın topraktan, sudan ve benzeri unsurlardan oluştuğunu savunurlar. Aristoteles de bu görüşü devam ettirmiştir. Ancak İbn Tufeyl, cansız maddeden ilk canlılığın oluşumunu anlatırken, maddenin başlangıçta cansız olduğunu ve bu elementlerden Hay bin Yeksan gibi bir insanın meydana geldiğini ifade eder.

Aristoteles ve diğer Yunan filozofları, elementleri cansız olarak görmezler; çünkü onların anlayışında tabiat canlıdır. Ateş, su, toprak ve hava olmak üzere dört unsur, tüm maddeleri etkiler. Örneğin su, sudaki canlıların oluşumuna; ateş ise göksel varlıkların meydana gelmesine sebep olur. Bu unsurlar, varlığın formunu ve şeklini belirlerken, oluşmuş varlıkların özü (arke ya da ruh) canlı olarak kabul edilir. Çünkü bu filozoflar, varlıkların oldukça bilinçli biçimde oluştuğunu gözlemediklerini ifade ederler. Ancak bu bilinç, Allah'a değil; tabiatın kendisine atfedilir. Dolayısıyla bu yaklaşım, naturalist (tabiatperest) bir bakış açısını yansıtır. Yani, Yunan filozofları Al-

lah'a değil, dört unsura bilinç atfederler. Aristoteles, Platon'un "Her şeyin ideaları vardır, bu ideaların dünyada şekli oluşur" görüşünü reddeder. Ona göre, "Her şeyin özü de varlığı da kendi içindedir; eğer ruh varsa da, eşyanın içindedir." Aristoteles'in bu yaklaşımı, dualist bir bakış açısı olarak günümüze değin etkisini sürdürmüştür. Buna karşılık İbn Tufeyl'in, cansız maddeden canlının oluşumunu anlatan görüşü ise, muhtemeldir ki Kur'an üzerine yaptığı tefekkürle şekillenmiştir. Onun amacı, yoktan var eden, akıl ve irade sahibi yüce bir Allah'ın varlığını ortaya koymaktır.

Kur'an'da Allah'ın bahsettiği evrenle, insanla, toplumlarla ilgili bilgiler belki de dünyada var olan önceden insanların aklederek bulduklarına atıftır. Çünkü âlimler Allah'ın Âlim sıfatının tecellileri, sanatçılar Allah'ın Sâni, Hâlık sıfatının tecellileridir. Allah bunların vasıtasıyla ilk önce âyetlerini görsel olarak yaratıyor. Daha sonra da kutsal kitaplarında yazı olarak bu âyetleri bildiriyor. Yani Allah hiçbir zaman aklın ihtiyarını kaldırmıyor. Burada bir parantez açarak şu bilgiyi ekleyebiliriz. İbn Tufeyl'in topraktan Allah'ın yaratmasını anlatırken cansız maddenin canlıya dönüşmesi konusunu bugün biz DNA gen biliminin ortaya koyduğu gerçeklerde de gözlemleyebilmekteyiz. Mesela organizmalar aslında biyolojik bir yapı değil. Bir organizma, DNA'sındaki bilgileri üretim amacıyla kullanmadan önce, cansız bir hâlde bulunur. Canlının oluşumu başlamadan önce DNA, içeride protein üretimini başlatır ve bu süreçte RNA ile birlikte çalışır. Bu iş birliğinde, mesajcı RNA (mRNA), DNA'dan aldığı bilginin bir kopyasını çıkarır. Ancak, bu proteinin üretilmesi ve çoğaltılabilmesi için aynı anda başka bir yardımcı proteine de ihtiyaç vardır.

İşte burada canlılığın mucizevi bir şekilde dışarıdan yüklendiğini görüyoruz. Yoksa canlılık içeride organizmanın kendi içinde bir sistem olarak yoktur. Organizmanın içinde cansızlık vardır. Sadece yapı taşları vardır. Bunlar canlılık değildir, akıl burada dışarıdan eklemiştir ki yaratan Allah burada işte iradesini bize göstermektedir.

Luis Pasteur, yaptığı bir dizi başarılı bilimsel deneylerle, mikroorganizmaların, organik maddeleri çeşitli çözeltileri ve karışım-

ları içinde oluşabilmelerinin imkânsız olduğunu kesin bir biçimde ispatladı. Ayrıca o, hayatın, ancak daha önce var olan mikroorganizmalardan, yumurtalardan, maddedeki virüslerden, dışkılarından, çürümüş yiyeceklerden ve çöp kutularından doğabileceğini de kanıtladı. İnsanların yaşamın kendiliğinden doğuşu dedikleri şey, gerçekte mikroorganizmaların büyüüp çoğalmasından başka bir şey değildir.

Anlaşılan şu ki varlıkların kendi kendine oluşma özelliği olması demek her varlığın atomun yani en küçük parçasının şuurlu bir ilah gibi tasavvur edilmesine kapı açıyor. Çünkü her biri kendinin ve diğerlerinin aynı anda kusursuz ve bir amaç doğrultusunda hareket ettikleri görülüyor. Öyleyse hepsini kudreti altında yöneten bir zat var ki o Allah'tır. Fakat kendiliğinden oluşma varlıkların ilk yaratılışıyla ilgili Allah'ın yaratma sanatı, metodu olarak düşünülebilir. Çünkü Allah hâşâ bir sihirbaz gibi düşünülemez. Yaratmasının bir planı, gaye ve prensipleri vardır ki insanlar bunları gözlemleyebilsin. İnsan, bilim ve sanat yoluyla Allah'ın yaratma sanatını örnek alarak hem dünyada huzurlu bir hayat sürsün hem de imanını güçlendirsün.

4- Hüseyin el-Cisr ve Nedim el-Cisr

Hüseyin el-Cisr ve Nedim el-Cisr, evrim fikrinin Kur'an'da açık ve net bir biçimde yer almadığını belirtirler. Onlara göre, Allah'ın yaratma fiilini ister ani ister aşamalı kabul edelim, bu Müslüman açısından esas itibarıyla fark etmez. Ancak Kur'an'da, Allah'ın Âdem'i çamurdan ani bir şekilde mi yoksa aşamalı bir süreçle mi yarattığı hususu açık değildir. Bu sebeple, evrimi açıkça destekleyen rasyonel ve bilimsel kanıtlar bulunursa, bu âyetler tevil edilebilir. Aksi hâlde, âyetlerin zahiri (literal) anlamları esas alınmalıdır.

Bediüzzaman'dan yaklaşık 40 yıl sonra yaşamış olan ve farklı İslâm ülkelerinde bulunmalarına rağmen fikirleri Bediüzzaman tarafından takip edilen Hüseyin el-Cisr, 1845 yılında Trablus'ta doğmuştur. O, dinî ilimlerle müsbet ilimlerin medreselerde birlikte okutulmasından yanadır. Batı'nın kalkınmasının temelinde eğitim yer almaktadır, der. Bu düşünceyle Trablus Şam'da, dinî ilimlerle

fen bilimlerinin birlikte okutulduğu Vatan Medresesi'ni kurmuştur. Bu sebeple Bediüzzaman, Hüseyin el-Cisr için “fikir biraderim” ifadesini kullanmıştır.

“Eğer ümmîsin, fetvayı okuyamıyorsun; bizim hem asrımız ve fikren biraderimiz olan Hüseyin-i Cisrî'nin sözünü dinle!.. Zira yüksek sesle münkir-i küreviyeti tehdid ettiği gibi, hakikat kuvvetiyle pervasız olarak der: “Kim dine istinadla, himayet yolunda müdevveriyet-i arzı (dünyanın yuvarlaklığını) inkâr ederse, sadık-ı ahmaktır (ahmak sadıktır), adüvv-ü şedidden (şiddetli düşmandan) daha ziyade zarar vermiş olur.”¹⁹⁰

Son asırlarda gittikçe büyüyen maddecilik tehlikesine dikkat çeker. Bazı ilmî buluşlar inkârcılığa alet edilmektedir. İlmin kötüye kullanılmasının önüne geçebilmek için, İslâmî akideleri akli delillerle ortaya koymaya çalışır. Cenâb-ı Hakk'ın inâyetiyle peygamberler aracılığıyla gösterilen mucizelerin aklen izahının mümkün olduğunu kaydeder. (Dâvûd Aleyhisselâmın demiri eritmesi gibi).

Risale-i Hamidiye isimli eserinde evrimle ilgili sözlerine bu cepheden bakmak gerekir, yani Bediüzzaman ile aynı bakıyor olmalı Allah'uaalem.

İnsanın insan olmayan bir türden evrimleştiğine gelince; bu, inançsızlık yani küfürdür. Süreci Allah'a ya da “doğa”ya atfetmenin bir önemi yoktur. Çünkü bu, Allah'ın Kur'an'da vahyettiği, Âdem'in özel yaratılış gerçeğini yalanlamaktır.

el-Cisr'in evrim teorisinde eleştirdiği husus Darwin'in iddia ettiği gibi insanın bir önceki tür olan maymundan türemesi fikridir. Ona göre maymun ve insan arasında diğer hayvan türlerine nazaran benzerlikler çoktur. Fakat bunlar onun evrimleşme sonucu maymundan türediği anlamına gelmez. İki tür arasında evrimle aşılamayacak farklılıklar vardır.¹⁹¹

Aslında el-Cisr'in reddettiği evrim, materyalistlerin savundukları varoluşun kendiliğinden, tesadüfi olarak ezeli bir maddeden

190 Muhakemat.

191 Hüseyin el-Cisr, er-Risaletü'l-Hamidiye, (trc. c. II, s. 666-670).

başladığı ve evrimleşerek devam ettiği bu süreçle de insanın hayvandan (maymundan) türediği yönündeki anlayıştır. O ilk yaratıcının Allah olduğu sonra madde, bitki, hayvan ve insan türlerinin müstakil olarak yaratıldıktan sonra gelişmesi ve türemesi anlamındaki evrim teorisine yukarıda zikrettiğimiz âyetlere binaen itiraz etmez. Neticede Allah o şekilde yaratmaya da kadirdir. Bu itibarla el-Cisr'in evrim anlayışı batılı materyalistlerden farklıdır. el-Cisr bazı Müslüman filozof ve kelâmcılar gibi evrime Allah'ın başka bir yaratış şekli ve süreci olarak bakmakta, her bir merhalede O'nun iradesine ve kontrolüne vurgu yapmaktadır.

Nedim el-Cisr kendi babası ve hocası olan H. el-Cisr'i izlemektedir. İki de evrim konusuna geleneksel bakış açısından yaklaşmaktadır. Evrimin muhtemel sonuçlarını insanlık için bile geçerli sayacak şekilde, daha ileriye giderek evrim teorisini benimsemektedir. Söze şöyle başlamaktadır: “Önemli ve gerekli olan, Tanrı'nın dünya ve onun içindeki bütün türlerin yaratıcısı olduğu inancıdır. Bu inancın ötesinde, “yaratılış” ile “evrim”in ilkeleri arasında bir fark yoktur. Allah kendi yarattığı ilk maddeden, evrene kendi koyduğu yasalara uygun bir şekilde, evrim süreciyle tüm türleri yarattı.

Bu âyetler Allah'ın ilk insanı, çamurdan bir anda veya aşamalı bir süreçle yarattığı konusunda apaçık değildir. Öyleyse bu noktadaki yaklaşımımız bu iki ihtimal konusundaki yargımızı askıya almaktır... Ancak, âyetlerin aşikâr anlamı benzersiz bir yaratılışa işaret etmektedir ve mutlak anlamda kesin rasyonel deliller evrimi kanıtlamadığı sürece bu âyetleri yorumlamak ve açık anlamlarını değiştirmek caiz değildir. Bu türden rasyonel deliller insan varoluşunun evrim yoluyla olduğunu kanıtladığında bu âyetleri yeniden yorumlamak ve onları kesin deliller ile uzlaştırmak mümkün olur. Temel ilkeler, her şekilde, Allah'ın insanın yaratıcısı olduğunu gösterdiğinden başkası değildir.¹⁹²

192 Nedim Cisir, Kıssatü 'l-ıman beyne'l-felsefe vel-ilmvel-Kıır'an, s. 208.

5- İbni Haldun

İbni Haldun'un Mukaddime'sindeki Varlık (Yaratılış) Kategorileri Evrimsel Aşamalar Değildir!

İbni Haldun¹⁹³ meşhur kitabı Mukaddime'de varlık mertebelerini (yaratılışı) madenler, bitkiler, hayvanlar, insanlar, melekler olarak kategorilere ayırır. Önce madenler, sonra bitkiler, sonra da diğer canlılar olmak üzere varlıklar mükemmel bir derecelenmeye sahiptir.

İbni Haldun şöyle diyor: “Oluşum (varlık) âlemi madenlerle (minerallerle) başladı, sonra bitkiler, sonra hayvanlar, öyle ki minerallerin son ufku bitkilerin ilk ufkuna, bitkilerin son ufku da hayvanların ilk ufkuna bağlanır... Bu bileşenlerdeki bağlantının anlamı yani onun son ufku, kendisinden sonrakinin ilk ufku olmaya (potansiyel olarak yatkındır) hazırdır... Hayvanlar âlemi genişledi, türleri çoğaldı, ta ki duyu ve algının birleştiği maymunlar (veya kudret/güç) âleminde, düşünce ve görüş sahibi olan insana gelinceye kadar yükseliş devam eder gider. Fakat bu (yükseliş), insanın ilk ufku olan düşünce ve görüş ile bitmedi. İnsandan sonra da (devam eder).”

İbni Haldun'un kitabının orijinal metninde “maymun” kelimesinin geçmediğini bazı araştırmacılar iddia etmiştir. İlk nüshada kudret (güç) âlemi/a'lemi'l-kudre diye kaydedilen bu kavram, bazı nüshalarda maymunlar âlemi/a'lemi'l-kırade olarak kayıtlıdır. Gerçi maymunun hayvanlar mertebesinde insana en yakın canlı olduğunu daha önce İbni Miskeveyh de dile getirmiştir. Büyük ihtimalle İbni Haldun bu bilgileri ondan almıştır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken önemli bir konu şudur: İslâmî eserleri batılı müsteşrikler (doğu bilimlerini araştıran batılılar) İslâm'ın gerileme döneminde iyice tetkik etmişler, İslâm âleminin siyasi çalkantılar, mezhep kavgaları ve bilimde gerilediği o dönemde İslâmî eserleri baştan sona kadar inceleyip, kendilerinin bakış açısıyla matbaa baskısı

193 İbn Haldun (1332–1406), tarih felsefesinin kurucularından kabul edilen, özellikle *Mukaddime* adlı eseriyle toplum, medeniyet ve devletin işleyişine dair özgün analizler geliştiren önemli bir İslâm düşünürüdür.

olarak yazma eserleri piyasaya sürdüler. Bu çalışmalarının birçoğu takdire şayan ilmi çalışmalar olmakla birlikte kendi bakış açılarını da kısmen kitaplara ekledikleri bilinmektedir.

Yukarıdaki İbni Haldun'un ifadelerine geri dönersek: Orada varlıklar arasında bir geçiş söz konusu edilmiyor. Varlıklar âleminde manevi bir yükseliş söz konusu ediliyor. İnsana kadar yükseliş devam eder ve bu yükseliş insanda son bulmaz diyor. Yani melekler âleminin vasıflarını da insan-ı kâmil diyebileceğimiz kişiler idrak ederler. İbni Haldun gibi bazı İslâm düşünürlerini evrimci olarak tanıtmaya çalışanlar bu kategorideki melekler kavramını hep gizlerler. Sanki bu düşünürler varlık âlemindeki bu yükselişin insanda son bulduğunu ifade etmişler izlenimi veriyorlar, melekler kısmını gizliyorlar. Çünkü melekleri ifade ettiklerinde İslâm âlimlerinin asıl kastetmek istediklerinin maddi bir yükseliş, değişim, dönüşüm, evrim değil manevi bir yükseliş olduğu açıkça ortaya çıkacaktır.

Yine başka bir ifadesinde İbni Haldun şöyle diyor: “Öyle ki, madenler yelpazesinin (*ufuk*) sonu, tohumu olmayan kuru otlar örneğinde olduğu gibi bitkiler evreninin (*ufuk*) başlangıcıyla, bitkiler âleminin hurma ve yaş üzüm gibi son sınırı ise canlıların (*hayevân*) salyangoz ve sedef (inci kabuğu) gibi başlangıç noktasıyla bağlantılıdır. Bu iki hayvanın sadece dokunma kuvveti vardır. Bu varlıklar arasındaki bağlantının anlamı, onlardan bir âlemin sonunda bulunan şeyin, kendisinden sonraki âlemin başlangıcına geçiş yapmasını sağlayacak şekilde garip bir yeteneğe (*isti'dâd*) sahip olmasıdır.”

İbni Haldun'un bu ifadelerinden hareketle, onun, kuru otların en gelişmiş madenlerden, salyangoz ve sedefin de hurma ve yaş üzümünden dönüşüm ve başkalaşım yoluyla meydana geldiğini savunduğu kanaatine varmak yanlış olur. Varlık mertebelerindeki bir âlemin sonu diğer âlemin başına en yakın olacak şekilde bir potansiyel güce sahiptir, bu dönüştürücü bir güç değildir sadece kapasite olarak bir yatkınlıktır. Bu ifadeler Müslüman filozoflardaki genel anlatımdır. Fakat onların eserlerindeki bu anlatımlarda türlerin farklılaşması söz konusu değildir. Müslüman düşünürler bunları Allah'ın yaratma sanatı olarak anlatıyorlar. Darwin'in ev-

rim anlayışı ile bu anlatımlar kesinlikle aynı şeyler değil. Darwin evrim anlayışını tamamen hikmetsiz ve çatışma felsefesi üzerine oturtmuştur.

İbni Haldun'un, varlıklar âlemindeki geçişliliği, insanın maymundan veya başka bir hayvandan türediğini savunmak için değil, insanın bir üst varlık mertebesinde bulunan meleklerin özelliğini kazanabileceğini göstermek için dile getirdiği görülmektedir. Ona göre, bunun zorunlu bir sonucu olarak nefsin beşerilikten soyutlanıp meleklığe geçiş yapma yeteneğinin (*isti'dâd*) bulunmasıdır. Bu durum, ruhanî kişiliğin kemâle erip, kendisinden sonraki varlık âlemiyle (*ufuk*) bağlantı kurmasından sonra olur. Düşünüre göre, varlıkların bu konudaki durumları, yüksek (*ulüvv*) ve alçak (*süfl*) olmak üzere iki yönlü bir bağlantıya sahip olmalarıdır.

İbni Haldun, klasik diğer İslâm felsefecileri gibi “maden, hayvan, insan, melek” kategorisini anlatıyor. Bazıları, İbni Haldun'un diğerlerinden ayrı olarak türler arasında geçiş olduğunu söylediğini iddia ediyor. İbni Haldun'dan öncekiler aşağıdan yukarıya doğru yükselme akli ve mantıki bir yükselme (akıl, temyiz, kabiliyetlerinin artması ... vs.) iken İbni Haldun'a göre bu yükselme biyolojik ve organiktir. Ve istihale tahavvül (diğer türlere dönüşme) yeteneğini ilk kullanan İbni Haldun'dur demektedirler. Aslında İbni Haldun bir sosyolog gözüyle eserini kaleme almıştır. Onun biyoloji alanında detaylı gözlem ve sonuç elde etmesi beklenemez. O kendisinden önceki İslâm filozoflarının görüşlerini kendi üslubuyla aktarmıştır. Yoksa deney gözlem yaparak bir hakikati ortaya koymuş değildir. İslâm filozoflarını Darwinist yapabilme arzusu içinde olanlar diğerlerinden sonuç alamadıklarını görünce İbni Haldun'a sarılıyorlar. Hâlbuki bir sosyologdan biyoloji alanında Darwinci evrim anlayışı çıkarmak beyhudedir.

İbni Haldun'un sözünü ettiği bağlantı, aşağıdan yukarıya veya ilkelden gelişmişe doğru tek yönlü bir bağlantı değildir, iki yönlüdür. Yani insan, melek derecesine yükselme kapasitesine de sahip; hayvani derekelere düşme kapasitesine de sahiptir. Düşünürün bunu söylemesinden hareketle, onun, meleklerin insanlardan türediğini

savunduğu kanaatine varmak ne kadar tutarsız olursa, Darwin'in-kine benzer fikirleri savunduğu gibi bir çıkarımda bulunmak da o kadar isabetsiz olur.

Müslümanlar evrim fikrini, İslâm'ın yükseliş dönemlerinde Yunan felsefesinden tercüme edilen eserlerinin etkisi ile aldılar. Yunan medeniyetinde bu düşünce vardı. İslâm medeniyetinin yükseliş dönemlerinde Beyt'ül-Hikme denilen büyük bir tercüme bürosu kurulmuştu. Diğer milletlerden, kültürlerden yapılan tercüme eserler sayesinde Müslümanlar diğer medeniyetleri tanıdılar, Yunan medeniyetinden de çok güçlü bir şekilde etkilenmişlerdi. Bu Yunan medeniyetinden gelen felsefi düşüncelerin içerisinde evrim düşüncesi de büyük yer kaplamaktaydı.

Ayrıca, Ortadoğu'nun geçmiş tüm eski medeniyetlerin beşiği olduğu unutulmamalıdır. Bu bölgede paganist (putperestlik), gnostik (gizemcilik) öğretiler yaygındı. Müslüman filozoflar bu düşünceleri de tanımış oldular. Fakat bu etkileşim altında Müslüman düşünürler Kur'an'a dayalı İslâm düşüncesini insanlara anlatabilmek için dönemin mevcut bilgilerini İslâm süzgecinden geçirerek yeni bir bakış açısıyla bunları yazıya döktüler.

Darwin, insanın evriminde maymunla ortak bir atadan gelmeyi öne çıkarmıştı. Çünkü etkilendiği Müslümanlar maymunun insana en yakın hayvan olduğunu belirtmişlerdi fakat Darwin'in maymunu öne çıkarmasına rağmen sonraki Darwinistler genetik biliminin açıkça yanlışladığı bu görüşten kaçmak için maymun konusunu pek söz konusu etmezler. Bazı evrimciler maymun konusunu ilk olarak Darwin'in Bulldog'u denilen Huxley'in aslında dile getirdiğini, Darwin'in eserlerinde bunu söz konusu etmediğini söylerler. Darwin, meşhur eseri "Türlerin Kökeni"nde her ne kadar bundan bahsetmemiş olsa da 12 yıl sonra çıkardığı "İnsanın Türeyişi" isimli kitabında bunu ifade etmiştir. Acaba Darwin'i maymundan gelme fikrine iten sebep neydi? Müslüman düşünürlerin kitaplarını okuyup da mı etkilenmişti? Normalde gözlemlerle, deneylerle bunu tam olarak gerçekleştirilmesi o zaman için mümkün değildi. Çünkü maymunun kromozom yapısının insana bu kadar yakın olacağını

bilemezdi, sadece taklitlerden, davranışlardan yola çıkarak bunu söylemesi de çok doğru değil, çünkü bir maymun hiçbir şekilde ne kadar eğitilirse eğitilsin insana benzer davranışlar sergileyemediği, akıl sahibi olmadığını görülen bir gerçek ki; o kadar eğitimciler maymunları eğitirken parmağıyla işaret ettiği yere bir türlü baktıramamışlardır, maymun hep parmağa bakmıştır, bir türlü parmağın işaret ettiği yere bakacak akli melekeyi geliştirememiştir. Demek ki Darwin de İslâm felsefesine ait kitapları okurken bu evrim düşüncesinden etkilendi.

Müslüman filozofların manevi yükseliş olarak ifade ettiği yaklaşımı Darwin maddi, gerçek bir değişim ve evrim olarak ortaya atmıştır. Fakat tutarsız bir iddia olduğunu sonradan açık ve net bir şekilde gören Darwinistler bunun üzerine örtmeye çalışarak şunları söyler: “Aslında maymundan gelme diye anlatılmıyor, ikisinin atası ortak bir şempanze veya ikisi ortak bir atadan geliyorlar, o ortak ata da kayıp... !!!”

“Gerçek şu ki biz insanı en güzel şekilde yaratırız ve sonra onu aşağıların en aşağısına indiririz.” (Tin, 4-5).

6- İbni Arabî

İbni Arabî, beşer ve insan arasında ayırım yapıyor. Yine maden, bitki, hayvan insan şemasını yani varlık kategorisini veriyor. Fakat burada Allah'ın yaratılış amacına işaret olduğunu söylüyor, yani “Allah'ın muradı insan-ı kâmil olunmasıdır, yoksa sureti insan, fakat hakikati maymun olan beşer olur” diyor.

İnsan-ı Kâmil en mükemmel formda olduğundan, âlemde Allah'ın vekaletini ve halifeliğini hak eder. Burada bu hilafetin merhalelerini, konumunu ve suretini açıklayacağız. İnsanın sadece bir hayvandan ibaret olduğunu kastetmiyoruz, öte yandan halife olan insandan bahsediyoruz. İnsanın mahiyeti ve hilafetine binaen, Âdemoğlu bu mükemmel sureti layıktır. Her insan bir halife değildir.

Bize göre, beşer olarak insan, hayvani nefse ait insan halife değildir... Murad edilen insan-ı kâmidir. Ötekiler ise beşer insandır.

İnsanı kâmil ile beşer insanın nispeti, maymun ile insanın benzerliği gibidir. Beşer insanı sorarsanız, aslında o insan değildir hakikatinde. Onun durumu hayvanat gibidir. Fakat beşer insan, her bir hayvana has olan benzersizlikler yoluyla temyiz edilir.

Tüm bunların nihai hedefi insanın kemâle ulaşmasıdır. Arz böylece hazır olduğunda, insan en iyi formda varlığa geldi. Allah insanın gelişiminin tamamlanmasını dilediğinde, kâinatın tüm gerçeklerini insanda topladı ve ona ihsan etti ve onu tüm isimlerini öğretmek suretiyle aydınlattı.

İnsan bu iki ismi (insan ve beşer) kendisinde kuşattığı zaman evreni tadil tasnif ve tanzim etmeye ve hilafete ehil hale gelir. Eğer insan kemâl mertebesine ulaşmazsa, o dış görünüşü insan olan bir hayvan olarak kalır. Biz burada insan-ı kâmil ile ilgileniyoruz. Allah'ın ilk yarattığı insan, insan-ı kâmildi. O Hazreti Âdem Aleyhisselam'dı. Allah böylece türlere kemâl mertebelerini göstermiş oldu. Kim ki içindeki insani öze sadık kalır o kemâl yolunda ilerler, bu seviyenin altına düşenler, ancak buldukları seviyeye göre insaniyet vasfına haizdir.¹⁹⁴

İbn Arabî şöyle diyor: El-Fellahatü'n-Nebtiyye'de söylendiğine göre, bazı doğa bilimciler, insan menisinin özel bir ölçüyle ve belirli bir zaman ve mekânda kokuşturulmasıyla, sureti itibarıyla insan meydana getirmişlerdi. Bir sene yaşamış, gözlerini açıp kapatabiliyordu, fakat konuşamıyor, beslendiği şeye bir şey ekleyemiyordu. Bir sene yaşamış, sonra ölmüştü. Onun dilsiz hükmündeki bir insan mı, yoksa insan suretinde bir insan olup olmadığı bilinmiyor.¹⁹⁵

Bu tüp bebek oluşumunu anlatıyor. Demek ki yıllar önce Müslüman filozoflar yaratılışı tefekkür ederek Allah'ın sanatının şifrelerini çözmeye çalışmış. Hikmeti aramış, Allah'a yaklaşmış yoksa günümüzde bazılarının (teist), evrimci Müslümanların sandığı gibi

194 Bkz: T. O. Shanavas, "Darwin Öncesi Müslümanlar ve Evrim Teorisi" isimli makale. Çev. Metin Demir.

195 Muhyiddin İbn Arabî, Fütühat-ı Mekkiyye cilt: I, 2, çev. Ekrem Demirli, s. 295.

bunlar Allah'ın Kur'an'da anlattığı yaratma dışında bir varoluş düşüncesine (evrime) sahip değillerdi.

“Bu âlemde talep edilen insan-ı kâmil iken onun dışındakiler hayvan insandır. Hayvan insanın insan-ı kâmil karşısındaki yeri, nesnas (maymun)un hayvan insan karşısındaki yeriyle birdir. Ayrıntıya girmezden insan-ı kâmilin yaratılışı hakkında söyleneceklerin özetidir.”¹⁹⁶

İbni Arabî insan-ı-kâmil, insan-ı-hayvan ve nesnas (maymun) arasındaki farkı özetlemiş ilk paragrafta. Demek ki İslâm filozoflarında insan maymundan ayrı bir tür ve aralarında aşılmaz bir sınır var.

7- Celaleddin Rumi

“Camid cisimler âleminde öldüm nebat oldum, nebat iken öldüm hayvan oldum. Hayvanlıktan öldüm beşer oldum, peki neden bir kez daha ölmekten bu kadar çok korkayım? Bir dahaki merhalede beşeriyetten geçeceğim, melekler gibi kanatlar çıkarmak için. Sonra da bu melek şahsiyetinden de sıyrılacağımı ve tahayyülün ötesinde bir âleme geçeceğim. İlahi parçalarım yerleri yerine oturunca var olmayacağım. Biz ona geri döndürüleceğiz.”¹⁹⁷

Celaleddin Rumi, yukarıdaki beytinde Allah'a ruhun kavuşması şeklinde bir tekâmül anlatımı yapıyor. İbn Arabî'nin talebesi olarak ondan almış olmalı bu düşüncüyü. Fakat burada sanki Hz. Ali'nin: “Acaba hangi güzel ela gözden, kirpikten yapılmış olmalı bu vazo?” derken kastettiği gibi toprağa karışıp diğer canlıların hücrelerinde gıda olarak yaşamayı kastetmiş olmalı. Çünkü ölen insanların varlıkların tüm elementleri toprağa karışmaktadır. O topraktan yeniden bir çömlekçinin elinde vazoya da dönüşebilir veya toprağın içerisinde bir tohumdan bitkiye karışabilir, o element o bitki bir hayvan yediği zaman hayvanın hücrelerinde bir minerale dönüşebilir, hayvanı yiyen

196 Muhyiddin İbn Arabî, Fütuhât-ı Mekkiyye cilt: 12, çev. Ekrem Demirli, s. 363

197 Mesnevi III, 3901

insan ise o insandan, o hayvandan o gıdayı alarak hücrelerinde onu kendi bünyesinde bir parçaya dönüştürebilir. İşte bu döngü Allah'ın bütün varlıkları birbirine sebep yapması, Aslında Allah'ın tek olduğunu her şeyin tek kontrolde, teke hizmet ettiğini ve mükemmel bir tasarım olduğunu da bize göstermektedir.

8- Muhammed İkbal

İslâmi düşüncenin yeniden yapılanması kitabında İbni Miskeveyh'in evrim görüşünü özetleyerek aktarır ve o böyle inanırdı der. Ardından batıda İslâm'daki bu tekâmül anlayışının farklı şekilde geliştiğini anlatır ve şöyle der: “Avrupa'da bu aynı tekâmül nazariyesinin (evrim teorisi) çok daha büyük dikkat ve araştırma neticesinde teşekkül etmesi, “hal-i hazırda, beşer nev'ine ihsan edilmiş olan mevhibelere (insanlığa verilen yetenekler) çok geniş şekilde mürekkep olması keyfiyeti, artık inkişafa müsait değildir fikrini, haklı çıkaracak hiçbir ilmi esas göze çarpmamaktadır,” kanaatine yol açmıştır. Bugünün insanının gizli yeis ve ümitsizliği kendini ilmi istilahlara perdesi arkasına işte böyle saklar. Nietzsche, tekâmül nazariyesinin, insanoğlunun tefevvük edilmez (üstünlüğü aşılmaz) bir varlık olduğu inancını çıkarmadığını düşünmesine rağmen, bu hususta bir istisna teşkil etmez. Onun, insanın istikbaline dair hissettiği şevk ve heyecan “ebedi rücu” (sonsuz döngü) umdesinde karar kılmıştır.”¹⁹⁸

Allame Muhammed İkbal aslında burada Darwinizm'i eleştirir. Sadece çatışmayı esas alması sınırlam eleştiriliyor. Sonra Nietzsche'nin evrimci anlayışı eleştiriliyor. Darwinizm'in evrimi sadece insanla sınırlandırıp insanın ölümüyle her şeyin sonlandığını ifade etmesinin insanlık için ümitsizliğe sevk olduğunu söylüyor.

Muhammed İkbal “Yaratıcı Tekâmül” kitabının yazarı Bergson'la bizzat giderek görüşmüş ve onun fikirlerinden istifade etmiştir. İkbal'in tekâmül anlayışı insanla hayvan arasındaki farkı

198 Muhammed İkbal, İslâm'dn Dini Tefekkürün Yeniden Teşekkülü, çev. Sofi Huri, s. 1 52

bir derece farkı değil de bir mahiyet farkı gören Bergson'la aynıdır. Bergson'a göre insanın tabiat içerisinde ayrıcalıklı bir yeri vardır ve insanla hayvan arasındaki uçurum kapatılamayacak kadar büyüktür. Bergson'a göre de temelde bütün canlılar birbirine bağlıdır ve hepsi de hayat hamlesine boyun eğmektedirler. Bu hiyerarşik yapı içinde insanlar hayvanlara, hayvanlar da nebatlara dayanmaktadır.¹⁹⁹ Biz İkbâl'in diğer İslâm filozofları gibi sürekli bir dinamizm evrende görerek varlığın gelişme potansiyeline yaratıcı tarafından sahip olduğunu vurguladıklarını düşünüyoruz.

Evrende Yüce Allah'ın koyduğu bu dinamizme karşı İkbâl, vahdet-i vücûd felsefesini tehlikeli bulmaktadır. İkbâl'e göre bu düşünce sistemi, şiiir yoluyla halka kadar sirâyet ederek Müslüman toplumları amel tutkusundan mahrum bırakmıştır. Ona göre bu düşünceye en önemli tepki gösterenlerin başında İbn Teymiyye gelmektedir. Bu düşünce sahipleri hareketsizliği bir erdem olarak pazarlayarak insanlardan eylem arzusunu yok etmişlerdir. İkbâl, Vahdet-i vücûd felsefesini eleştirmek adına meşreben uzak olduğu İbn Teymiyye'ye atıfta bulunmakla ve sûfileri insanları ifsada sürüklemekle ithamıyla yetinmez ve eleştirinin dozunu daha da artırır.²⁰⁰

Muhammed İkbâl biyolojik evrimi aslında eleştiriyor. Önceki Müslüman evrim anlayışındaki metafizik evrim (tekâmül) anlayışının değerini anlatıyor. İbn-i Miskeveyh ve Mevlana'dan yaptığı alıntılar vücudu sarî'nin tüm varlıkta deveran etmesini anlatıyor ki İkbâl de bu görüşte sanırım.

9- Biruni ve Doğal Seçilim

Müslümanlar uzun zamandır, yaratılış sürecinde işleyen bir doğal seçimden bahsederler. Darwin'in doğal seçim tanımı ile Biruni'nin tanımı neredeyse aynıdır. İkisi de "Bahçıvan"ın istediği çiçeği seçtiğini ve gerisini yok ettiğini anlatır. Biruni ayrıca arıların kendi arasında iş yapmayı yok ettiğini de örnek verir.

199 Bergson, Yaratıcı Tekâmül, 345.

200 İkbâl, "Benliğin Gizlerinin Gizleri", Makaleler, 118.

Darwin, “Bir bitki türü tam anlamıyla oluştuğu zaman, tohumları toplayanlar en iyi bitkileri toplamazlar, sadece bunların tohum yatakları üzerinden geçerler ve uygun şekilde olan bitkilerden türeyen yabancı otları dedikleri kısımları söküp atarlar” diyor.

Biruni de “Fi Tahkik Ma Li'l- Hind” (Hint Üzerine Araştırma) eserinde şöyle yazar: “Çiftçi kendi ürününü seçer, ihtiyacı kadarının gelişmesine izin verir ve geri kalanları yolup atar. Ormancı en güzel gelişmiş dalları bırakıp ve geri kalanları keser. Arılar, kovanda çalışmayan sadece yiyen diğer arıları öldürürler. Doğa da tıpkı bu şekilde işler.”

Bu bilgiler bize Darwin'in İslâm filozoflarından haberdar olduğunu aslında örneklerinin dahi İslâm filozoflarının kitaplarındaki örnekler üzerinden verdiğini gösteriyor.

İslâm âlimlerinin botaniğin temellerini atarken bahsettiği doğal seçilimi Darwin 19. yy'da sanki yeni bir şeymiş gibi anlatmıştır. Doğal seçim doğada ve çiftçilerin elinde çok normal bir şekilde uygulanan bir işlemdir. Örneğin tarihin belli dönemlerinde belli bölgelerin at yetiştiriciliğinde öne çıkması da basit bir seçim mantığının sonucudur. Biruni, tür içindeki doğal seçilimi eserlerinde ilk dillendiren kişilerdendir. Darwin ise bunu türler arası evrim iddiasına bir dayanak olarak kullanmıştır ki kendi döneminde bilim camiası bunu hurafe olarak karşılamıştır. Ancak sömürge sisteminin işleyişinde çok faydalı bir teori olduğu için Victoria döneminin sömürgeci hükümetinin yüksek propaganda gücüyle desteklenmiştir.

Materyalistlerin doğadaki noksanlıkları Allah'ın olmadığına -hâşâ- delil görmeleri karşısında Biruni bu noksanlıkların doğanın tasarımında mümkün olduğunu, yani bu eksikliğin de tasarımın bir parçası olduğunu anlatır.

Şöyle söyler: Türleri oldukları gibi korumakla görevli doğanın önünde tükenmez bir kaynak vardır. Doğa bu bol malzemeyi ziyan etmek yerine onları bir şekle sokar. Doğa bir türü, içinde bulunduğu yapısına uygun hale getirmek için yeterli kaynak bulamadığında, o hayvanı öyle bir forma sokar ki; bu yeni formla kusurun rahatsız

edici yanı ortadan kaldırılır ve hayvana olabildiğince yaşam gücü verir.

Çoğunlukla doğanın yerine getirmesi gereken işlerde bazı kusurlar ve düzensizlikler görürsün, fakat bu sadece eşyanın genel tabiatından saparak şeylere suret verebilen Yaratıcının mutlak yüceliğini, kâfirlerin tahmin ve tahayyül edebileceklerinin çok ötesinde olduğunu göstermeye yarar.

Kitabu'l-Cemahir adlı eserinde insan türünün aşamalı gelişimini göz önünde bulundurarak inançlarını şöyle yazmıştır: (Tekâmül aşamasında) İnsan, kendisinden aşağı olan diğer hayvanlara nispetle gelişiminin maksimum derecesine ulaştı. İnsan, şu anki haline köpek benzeri, ayı benzeri, maymun benzeri gibi diğer türlerin hallerinden geçerek yükseldi, nihâyetinde insan oldu.

İslâm filozoflarındaki evrim anlayışının özü tasavvufi anlamda seyri sülûkun bir çeşit izahını yapmaya benziyor. Onların asıl anlatmak istediği tüm varlığın Allah'tan gelip Allah'a gittiği. İnsan bu varlık âleminin topraktan yani tüm elementlerin yatağından süzölmüş olan özüdür. İnsan derece derece manevi yolculukla hakka ulaşır. Yoksa onların anlatımlarında yani Müslüman âlimlerin, filozofların anlatımlarında materyalist bir tabiatın kendini yönetmesi söz konusu değildir. Böyle materyalist bir evrim tabiatçı anlayış yoktur İslâm düşünürlerinde.

Çiftçi, ormancı ve arı örnekleri yapay seçim üzerinden doğal seçilime işaret ediyor. Biruni'nin bu verdiği örnekler ki Câhız'da da biz bu örnekleri görüyoruz.

Yapay bir seçilimin örneklerinde çiftçinin, ormancının, arının bu seçimi yapması, ayıklaması bu yapay seçimden doğal seçilime bir işaret var gibi. Yani evrende de doğada da bu tür bir sistemin kurulduğunu, biz bunu yapay yollarla yapanlardan bir çiftçinin işte en güzel çiçeği gülü dererken, en güzellerini alması, onları koruyup diğerlerini koparmasından bu yapılan yapay seçilimin aslında Allah'ın koyduğu doğal seçim dengesinin bir taklidi aslında. İnsanın doğayı anlayarak keşfederek taklit etmesidir bir yönüyle. Demek

ki Müslüman filozoflar doğal seçim anlayışını önceden tefekkür etmiş. Doğadaki bu Allah'ın sanatını keşfetmiş fakat bunu türlerin dönüşmesine tesadüfün işlemesine dinsizliğe dayandırmamışlardır.

Oysa Darwin, “Türlerin Kökeni” kitabında bir bahçıvan doğal seçimle çiçekleri seçebiliyorsa doğa da hayli hayli seçer diyerek doğayı insan gibi akıllı görüyor.

Müslüman filozoflar doğadan bakarak insana gidiyor ancak Darwinistler kendilerinden doğaya gidiyor. Müslümanlar evrenin bir yaratıcısı olduğu bilinciyle yaratıcının sanatına uygun hareket etmişleridir. Vahşi hayvanları evcilleştirme, bitkiyi hayvanı ıslah etme, iyileştirme yapmışlardır. Ama Darwinist materyalist anlayış yaratıcıyı tanımayarak kendilerini ve evreni Allah'tan bağımsız tasavvur etmeye çalışıyorlar, kendilerinin gücünü sınırsız kullanamadıkları noktada tüm gücü tabiata veriyorlar. Evren yapar diyerek evrene güç veriyorlar. Kendi içlerindeki fesat ve çatışma arzusunu tüm doğaya vermeye çalışarak Allah'ın rahmet sıfatını örtmeye çalışıyorlar.

“... Allah'ın, insanların bazılarını diğer bazılarıyla savması olmasaydı yeryüzünün düzeni bozulurdu. Ancak Allah âlemler üzerinde lütuf sahibidir.” (Bakara 251)

Doğal seçimde ilerleme mümkün olamaz. Doğal seçim ortalamayı korumak için yaratılmıştır.

“Göğü de yükseltti ve ölçüyü koydu. Sakın ölçüde haksızlık ve taşkınlık yapmayın. Dengeyi doğru yapın ve dengede eksiklik yapmayın.” (Rahman 7-9)

Yine Biruni, “Hind” kitabında Malthus'un temel fikrine benzeyen doğum oranlarının artışı ve varlık araçları arasındaki orantısızlık üzerine olan şu sözü dikkat çekici:

“Dünya hayatı ekme ve üremeye bağlıdır. İki süreç de zamanla artar ve bu artış dünyanın sınırlı olmasına karşın sınırsızdır.”

Ayrıca Hint felsefesindeki Dimurg anlayışıyla ilgili olarak da şöyle söyler:

“Nüfustaki geniş artışı düzenlemek için ilâhî olan tarafından dünyayı düzenlemek için gönderilen özel elçiler...”

Bu Dimurg anlayışı Kur'an'da geçen: **“Eğer Allah'ın, insanların bazılarını diğer bazılarıyla savması olmasaydı yeryüzünün düzeni bozulurdu.”** (Bakara, 251) âyetiyle aynı anlamı çağrıştırıyor.

Demek ki İslam filozofları Kur'an'ı tefekkür ederken bu düşüncelere ulaşmış fakat Darwinci materyalistler tamamen hikmetsiz bir “çatışma” düşüncesi üretmişler. Mesela tarihçi Toynbee'nin İbn Haldun'un Mukaddime'sine hayran olması gibi. Mukaddime Kur'an âyetlerinin tefekkürüyle sosyolojik tespitler yapmış. Toynbee kendi alanında bu şekilde bir insan eseri yoktur diyor.

İşte Kur'an'dan beslenen, vahiyle beslenen insanlar doğayı, hayatı çok doğru bir şekilde gözlemleyebiliyor. Doğadaki bu sanatı, Allah'ın sanatını iyi anlayarak onu dile getirmişler. Bu Biruni'nin Hint felsefesini incelerken onlarda dikkatini çeken, işte bu Dimurg anlayışı gibi anlayışları yorumlaması, sentezleyip İslâm düşüncesi içerisinde kabul edilebilecek şekilde yorumlaması da burada bahsedilmiş.

Biruni'nin “Tahkiku Ma li'l-Hind” isimli kitabında Darwin öncesi bir evrim anlayışı anlatımı var.

Fakat bu bir ruhun diğer varlıklara (maden, bitki, insan) dönüşel gittiğini anlatmıyor. Sanki Hindulardaki ruh göçüne bir işaret var der gibi.

Hatta Biruni son kısımda Ebu Yakup Sicistani'nin fikrini aktararak diyor ki ruh göçünde tür korunmuştur. Aynı türler arasında olur der: “Ruh göçü sırasında türler korunmuştur... ruh göçü tek ve aynı tür içinde ilerler, asla sınırları aşmaz ve diğer türlere geçmez.”²⁰¹

Biruni'nin bu kitabında evet ilerlemeci evrim anlayışına işaret eden anlatımlar var fakat biyolojik olarak bu anlatımları ifade etmemiş sadece bunun evrendeki, doğadaki bir ilerlemeci anlayış olarak dile getirmiş. Yoksa biyolojik anlamda, türler arasında canlıların birbirinden geldiği şeklinde ifade edilmemiş.

Biruni ruhun gelişimini anlatmaya çalışır. O öz yerine kabukla uğraşmak istememiştir. Özle uğraşmış, kabuğun bedeninin birbirinden

201 Biruni, Fi Tahkik Ma Li'l- Hind, s. 95.

evrimleşmesiyle uğraşmamış, özle uğraşmış. Yani ilâhî yaratıcının elinden geçerek hamurunun yoğrulduğu, geliştirildiğini ifade etmiştir.

10- Nazzam'ın Kümûn Teorisi

Eserleri kaybolmuş olan ünlü Mutezile âlimi Nazzam'ın fikirlerini kitaplarında aktaran diğer âlimlerin eserlerinden öğrenmekteyiz.

Şehristan'î, Nazzam'ın görüşünü şöyle aktarır:

“Allah Teala varlıkları şu anda oldukları hal üzere (madenler, bitkiler, hayvanlar ve insanlar olarak) bir defada yaratmıştır. Hz. Âdem'in yaratılışı çocuklarının yaratılışının önüne geçmedi. Şu kadarı var ki Allah Teala bir kısmını diğerlerinde gizledi. Öncelik ve sonralık vücudlarında ve yaratılışlarında değil ancak gizlendikleri yerden ortaya çıkmalarında meydana gelir. O bunu felsefecilerin kümun ve zuhür ekolünden aldı. İlahiyatçılardan çok, tabiatçıların görüşlerini onaylamaya daha çok meyletmeye başladı.”²⁰²

Bağdadi de, Nazzam'ın görüşlerini anlatırken şöyle der:

“Yüce Allah insanları, hayvanları, bilgi türlerini ve maden cevherlerinin bütün çeşitlerini bir anda yaratmıştır. Hz. Âdem'in yaratılışı, çocuklarının yaratılışından önce olmadığı gibi, annelerinin yaratılışı da çocuklarının yaratılışından önce değildir. O, Allah Teala'nın bütün yaratıkları aynı zamanda yarattığını ancak, bir kısım şeyleri diğerlerinde gizlemiş olduğundan öncelik ve sonralığın, gizlendikleri yerden ortaya çıkmaları açısından meydana geldiğini düşünmektedir.”²⁰³

Nazzam yaratılışın bir defaya mahsus olarak sayısız imkân ve potansiyellerle gerçekleştiğini söyler. Geçmişte var olmuş ve gelecekte var olacak tüm elementler asli olarak yaratılmış özde potansiyel yahut örtük olarak hazır bulunduğunu ve madenler, bitki, hayvan ve insanlar işte bu gizli potansiyellerin aşama aşama tahakkuk etmesidir diye düşünürdü.

202 Şehristani, el Milel ve'l-Nihal, s. 39.

203 Bağdâdi, el- Fark, s. 127.

Nazzam'ın maden gibi cansız varlıklarla bitki, hayvan ve insan gibi canlı türlerinin prototiplerinin, birer tür olarak ayrı ayrı ve bir anda yaratılmış olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Nazzam, ilk yaratılış manasındaki kumûn teorisini, özellikle, şu Kur'an âyetine dayandırmaktadır:

“Sizi bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden, Allah'tır.”

Bu teoriye göre her şey bir şeyin içinde gizlidir. Allah her şeyi bir kere yaratmış bir iri içine geçmiş olarak her şey bil kuvve vardır. Zamanı geldiğinde bilfiil olarak zuhur eder, ateş odunda vardır der Nazzam. Aslında bu görüş Said Nursi'nin “Ağaç çekirdekte saklıdır” sözüne benziyor. Said Nursi, Nazzam'ın sarfe kanununa da sıcak bakmış. Ona mecruh (eleştirilmiş) görüş demiş, Asıl görüşün, Kur'an'ın icazı konusunda, Nazzam'ın görüşü olduğunu da söylemiş.

Said Nursi'nin, akılcı bu mutezili fikirlere sahip olan Nazzam gibi filozofların da düşüncelerine sıcak baktığını anlıyoruz.

Ayrıca burada bu teorinin dikkat edilmesi gereken noktası varlığın kumûn teorisinde olduğu gibi bil kuvve mündemiç olup sonra zuhur edip açığa çıkması makul, Allah'ın bir yaratma şekli olabilir. Fakat zuhur ve sudur diye iki ayrı teoriyi karşılaştıran düşünürler şöyle bir açıklama yaparlar: İslâm'ın öngördüğü sudur teorisidir. Buna tecelli de diyebiliriz. Yani güneşin her yerde ışığı ve sıcaklığıyla var olması gibi. Güneş gerçekte gökyüzünde kendi makamında bir varlıktır fakat gücü aktif enerjisiyle her yerde tecelli halindedir.

Güneşten gelen bu tecelliler güneşin bir parçası değildir. Onlar güneşin yansımalarıdır. Diğer teoriye dönersek, zuhur teorisi ise bir çekirdeğin içerisinde bir ağacın gizlenmesini düşünelim. O çekirdek ilk açılışta dalların, yapraklarını, sapını içerisinden çıkarır. O yükselen dallar, ağaçlar, yapraklar içerisinden meyvesini verir, böylece çekirdeğin içerisinden ağaç meyvesiyle zuhur etmiş, ortaya çıkmış, görünmüş olur.

Evrende de bu tür bir sanat var fakat bu sanat Allah'ın yaratma sanatıdır. Panteist veya vahdeti vücutçuların da bazılarının zannettiği gibi bütün varlık bu şekilde zuhur etmemiştir.

Eğer bütün varlık, hatta Allah'ı da bu varlığın içerisinde dahil edersek, her şey Allah'tan zuhur etti, açıldı, saçıldı, taşıtı dersek o zaman yaratıcıyı eksiklikle noksanlıkla hâşâ nitelendirmiş oluruz. Çünkü o gördüğümüz her şeyde bir yok oluş var. Bir tükeniş var, canlılarda ölme var, varlıklarda eksilme var, yok olma, yok oluş ve yıkılış var, kevn ve fesat dediğimiz oluş ve bozuluş hadiseleri varlık üzerinde sürekli cereyan eden bir acziyettir. Allah'a da bu acziyeti atfetmiş oluruz ki, bu Allah'ın şanına yakışmaz. Allah'ın varlığı uluhiyeti buna aykırıdır.²⁰⁴ Sübhanallah (Allah'ı tüm eksikliklerden tenzih ederiz).

Hindistanlı Müslüman âlim Seyyid Emir Ali, evrim düşüncesini çağrıştıran tekâmül nazariyesi ile ilgili Müslümanların görüşlerini şöyle özetler: Mevcut âleme önce bitkiler sonra hayvanlar ve en son insan geldi. İnsan bedeniyle madenler âleme aittir, ruhu ise manevi ya da maddi olmayan âleme aittir.

Emir Ali özetlediği bu görüşün aynısı Kur'an'da da bu şekilde sıralanmıştır. Kur'an'daki bu anlatımın aynısı Tevrat'ta da geçmektedir.

11- Câhız ve Mutasyon (Mesh) Anlayışı

Câhız, Kitabu'l Hayevân isimli kitabında tabiatçılarının (materialistler) iki ayrı görüşünden bahseder.

“İnsanlar bu konuda farklı görüşlere sahiptirler. Materyalistler bu konuda ikiye ayrılırlar. Birincisi mutasyonu (mesh) kabul etmeyenler ikincisi ise mutasyonu kabul edenler. Kabul edenler çevre koşullarının, rüzgârın, havanın etkisinin olduğunu söylerler.”

Mesela siyah tenli insanın biti de siyah beyaz insanın biti de beyazdır. Hatta saçı beyazlayanın veya kınasının, rengi kaybolanın bitinin rengi de o renge dönüşür derler.”²⁰⁵

Câhız bu görüşleri ve bazı âlimlerin görüşlerini aktarır. Bu arada kendisinin de çevre koşullarının etkisiyle meshin (mutasyon) olduğunu kabul ediyor gibi bir îmâ var. Uzun zamanda bu mutasyon oluşur der.

204 Seyyid Emir Ali, İslâm'ın Ruhu, s. 424.

205 Câhız, Kitabu'l-Hayevân, s. 70

Anlaşılan o ki Câhız, Mukâtil bin Süleyman'ın kabul ettiği gibi manevi meshi kabul ediyor. Yani manevi mutasyonda ruhun hayvana dönüşmesi söz konusu, ruh kötü oldukça yavaş yavaş domuz, maymun suretini alır. Câhız kitabında, Mağripliler ve bazı Nebatların maymuna benzediğini, bu bölgelerde hava, su ve toprağın kötü olduğunu, bu insanların cahil olduğunu söylüyor. Sanırım insanların bozuk yaşantısı ve kötü ahlâkları ruhlarında ilk önce bozulma (hayvanlaşma) oluşturuyor. Çünkü Kur'an'da onlar hayvanlar gibidir, buyrulur Sonra da suretlerinde hayvanlaşma başlar. Ama bu uzun sürer. Birbirini seven karı koca da zamanla birbirine benzer. Âyette, **“Onlara ‘aşağılık maymunlar olun’ dedik.”** (Arâf, 166) “kıradeten hasiin” (aşağılık maymunlar) şeklinde gelmesini bazıları şöyle açıklamıştır: Eğer “hâsieten” gelseydi ki o zaman sıfat-mevsufta müennes ve müzekkerlik (dişillik ve erillik) uyumu zorunludur. Bu hâsieten tamamen maymun olduklarını gösterirdi fakat hâsiin şeklinde cemi' müzekker ziakıl (eril çoğul akıl sahipleri) kalıbında olduğundan bu kalıp sebebiyle bunlar insandı fakat ruhları maymundu veya yavaş yavaş suretleri de maymun gibi hal alarak manevi sureten insanlık derecesinden hayvanlık derekesine düştüler. Mukatil de yine ruhun hayvanlaştığı anlamında bu âyeti tefsir etmiştir.

Câhız'ın yaşam mücadelesi fikri (doğal seleksiyon):

Câhız aslında tabiata Allah'ın koyduğu besin zincirini anlatıyor burada.²⁰⁶

“Farenin böcekleri yemesi, yılanın fareyi yemesi, büyük canlının küçüğü yemesi Allah'ın bir tabiat yasasıdır”²⁰⁷ diyor Câhız. Fakat öyle bir yaklaşım var ki sanki Câhız, Darwin'in dediği gibi güçlü olan kazanır ve değişir yani bir türe dönüşür diyormuşa getiriyorlar. Mehmet Bayraktar evrim ile ilgili kitabında bu kafada gibi görünüyor. Câhız'a söylemediğini söyletirmeye çalışıyor. Doğada Câhız'ın

206 Kitabu'l-Hayevân birinci cilt.

207 Câhız, Kitabu'l-Hayevân'ın farklı birçok cilt ve bölümünde yaşam mücadelesi hakkında geniş açıklamalar sunmaktadır.

bahsettiği anlamda bir doğal seleksiyon gözlemleniyor. Bu doğal seleksiyon biyologların önceden beri bildiği bir gerçek.

Câhız'ın burada besin zinciri olarak bütün varlığın birbirinden istifade etmesi birbirinin sebep sonuç ilişkisi içerisinde ilişkilendirilmesi gözlemlenen bir gerçek. Allah'ın bu evrende koyduğu besin zincirinde her canlı bir olması gereken görevi yerine getirmekte. Mesela arılar eğer bu besin zinciri içerisinde çıkarılsa arının üretmemesi, evrende kâinattaki arının görevini yapmaması, balı üretmemesi veya diğer fonksiyonlarının olmaması tabiatta çok kısa sürede büyük bir bozulmaya sebep olur. Veya bir yılanın fareyi yememesi bu denge bozulursa aradaki bir zincir çıkarılırsa çok kısa süre içerisinde evrende onulmaz yaralar ve bozulmalar gerçekleştiğini görürüz. Biz bunu komünist Çin'de olduğunu gördük. Orada tahılların iyi ürün vermesi için Mao bitkileri yiyen kuşların avlanılmasını, yok edilmesini emrediyor ve her kuş avlayana kuş başına ödül vereceğini söylüyor. Binlerce kuş telef ediliyor ardından ekinlere böcek tasallut oluyor, büyük bir saldırı oluyor ve uzun süre yaşanan bir kıtlık meydana geliyor. Bunun arkasından dışarıdan yeniden bu telef ettikleri kuşlar getirilerek tabiata konulması sağlanıyor ki ancak yeniden o doğadaki zincir halkası düzelmiş oluyor. Burada önemli bir konu da bu besin zincirinin en başında insan var. Allah bu besin zincirini, doğadaki birbiriyle irtibatlı, birbiriyle ilişki paylaşım yardımlaşma üzerine kurulu zincirin imamesi olarak insanı yaratmış. İnsan bu zincirin, tesbihin imamesi gibi olan bu halkanın başıdır. O bu zinciri yönetecek. Evrene düzen, intizam verecek. Buna Kur'an halife diyor. İnsan bu zincire karışmadığı takdirde zaten bu düzen kendiliğinden işleyen bir hale sahip. Allah mükemmel bir yaratmış. İnsanı çıkardığımız zaman doğada denge var. Ama insanı, halife sıfatını taşımayan insanı koyduğumuz zaman doğada bir bozulma var. Rum Sûresi'nde bahsedildiği gibi, Allah buyuruyor ki: "Kendi ellerinizle yaptıklarınız sebebiyle karada ve denizde bozulma oluştu." İşte insan bu evrende halife göreviyle görevlendirildiği zaman bütün bu varlığın sistemini hayra yönlendirip düzene koymuş ve insanın istifadesine sunmuş olur. Eğer bunu yapmazsa bu sefer yeryüzünde fesada sebep olmuş

olur. Kur'an'ın Fussilet Sûresi 10. âyetinde Allah: "Orada (yerde) onun üstünde sarsılmaz dağlar var etti, onda bereketler yarattı ve isteyip arayanlar için eşit olmak üzere oradaki rızıkları dört günde takdir etti" buyuruyor. Demek ki Allah'ın yeryüzünde tüm varlığın, tüm canlının rızkını eşit derecede ayarlaması söz konusu. Birbiriyle dengeli bir besin zinciri var. Bu yaratılış dengesi. Fakat insan bu eşitlenilmiş sistem içerisine dahil olduğu zaman bu eşitliği günümüz ideolojilerinin etkisi altında kapitalizmin, materyalizmin bencil hırs üzerine kurulu sistemindeki gibi adaletsiz bir şekilde yayılmasına sebep olabiliyor. İşte Kur'an'da bu adaletin sağlayıcısı olarak halife olan insan anlatılmış ki âhir zamanda da Hz. Mehdi'nin gelişini anlatan hadislere bakıldığında Mehdi'nin yeryüzünde rızkı eşit dağıtacağını yani Kur'an'daki bu âyet doğadaki bu görünen âyetle uyumunu sağlayıp her şeyin aslına döneceğini bize anlatıyor.

Mehmet Bayraktar'ın Câhız'ın Sözcüklerini Çarpıtması Câhız'ın türlerin değişkenliği konusu:

Bu isim altında Mehmet Bayraktar'ın yazmış olduğu yazısında müthiş bir çarpıtma var.

Kitabından alıntılar yaptığımız bu bölümlerin bir önceki makalesinde anlatılan yine bu Mehmet Bayraktar'ın Câhız'la ilgili bahsettiği konu geçmekte, ikisi de İngilizceye çevrilmiş durumda. Bu iki çeviriyi karşılaştırdığımız zaman Mehmet Bayraktar'ın tamamen Darwinizm propagandası amacıyla metni çarpıtığını veya öyle anlamak istediğini, metni Darwinizm mantığına uyarladığını görüyoruz. Güya Câhız mesh yani mutasyon konusunu kabul edenlerin meshe uğramış hayvanların dönüşüme uğramaya devam ederek köpek, tilki, ayı... vesairenin birbirinden türediğini söylüyor gibi aktarıyor. Hâlbuki Câhız "meshe uğrayan varlıkların kendinden sonraki nesle de intikal ettiğini kabul edenler var" diyor. Yani maymuna dönüşen yine maymun doğuyor. Hatta köpek, tilki... vesaire bazı hayvanların meshe uğramış türler olduğunu söylüyor. Bu tür hayvanlar meshe uğramış ve böylece devam edip giden hayvanlar olduğunu söylerken Mehmet Bayraktar apaçık bir çarpıtma yapıyor.

Mehmet Bayraktar, “Darwin ve Lamarck gibiler diğer evrimci birikimin devamı olarak Câhız ve diğer Müslüman evrimcilerin görüşlerinden etkilendiler. Ama Darwinistler Câhız ve diğer Müslümanların evrim anlayışını kendi ideolojilerine uygun olarak yorumladılar” diyor.²⁰⁸

Burada Mehmet Bayraktar’ın hakkını teslim etmeliyiz. Evet Câhız doğada işleyen evrimsel yasalardan bahseder fakat bunlar sünnetullahın gereğidir. Darwin ise bunu Victoria dönemi sömürgeciliğine ideolojik olarak uyarlamıştır. Fakat Câhız, türler arasında geçişi söylememişken Darwin bunu söyleyerek insanlarda şok etkisi yaratmıştır. İnsanlar çok şaşırılmışlar, olamaz gibi düşünmüşler fakat ideolojik baskı medyatik akademik baskı halkı inanmaya mecbur etmiştir. Mehmet Bayraktar bunu söylemiyor. Aksine güya Câhız türler arası evrimi savunuyormuş gibi lanse ediyor.

Câhız’ın görüşlerini Avrupalılar nasıl öğrenmiş olabilir?

Biyoloji konularını işleyen İslâmî bazı Arapça eserler İngilizceye 1600’lü yıllarda çevrilmeye başlandı. Damiri’nin Hayatü’l-Hayevân, Câhız’ın Kitabu’l-Hayevân Nüveyri’nin en-Nihaye, İbni Tufeyl’in Hay bin Yakzan gibi. Darwin de büyük ihtimalle bu ortamda bu eserlerden istifade etmiş. Hatta Goethe, Mevlana için Darwin öncesi bir Darwinci ifadesini kullanmış.²⁰⁹

Câhız’ın evrim anlayışı daha önce hiç yazılmamıştır diyor Mehmet Bayraktar. Platon, İyonyalılar Aristo’daki evrim çok farklıdır. Onlar evrende bir gelişme ve kendiliğinden büyüme var derler diyor Mehmet Bayraktar. Fakat Câhız ve Müslüman evrimciler türlerin dönüşümü anlamında evrimi ilk ortaya koyanlardır demektedir Mehmet Bayraktar. Fakat Câhız onun söylediği gibi türler arasında geçişi savunmamaktadır.

208 Bkz: Mehmet Bayraktar, Câhız ve Biyolojik Evrimciliğin Doğuşu isimli makalesi.

209 Bkz: Mehmet Bayraktar, Câhız ve Biyolojik Evrimciliğin Doğuşu isimli makalesi.

12- İbnü'n-Nefis'in "Kâmil" İsimli Kitabı

İbnü'n-Nefis'in "Kâmil" isimli kitabı da Hay bin Yakzan gibi topraktan insanın varoluşunu anlatan felsefi bir romandır. Bu aslında sadece varoluş değil, akıl ve kelâm ilminin delillerini kullanarak Tanrı'yı, gerçeği, peygamberliği hatta son peygamberi ve ondan sonra olacak olayları dahi akılcı metotlarla düşünerek doğruya ulaşmayı anlatan felsefi bir eserdir. Burada dikkat çekici olan nokta kâmil bir selin (Kur'an'a göre sudan yaratılışa işarettir bu) mağaraya girmesi (ana rahmine işaret olabilir), sonucu orada oluşan çeşitli toprak unsurlarının balçık haline gelmesi, kokuşması, pişmesi, (ki bunların her biri Kur'an'da Âdem'in yaratılışında kullanılan maddeleridir) sonucu kıvamını bularak insanın var olması anlatılıyor. Bu mağara benzetmesi yumurtaya benzetilmiş. Yumurtanın kabuğu mağaraya, içindekiler değişik maddelere oluşan civciv de insana işaret etmektedir. Yine oluşumun sonunda kıvama gelen pişmiş topraktan çokça duman buharlaştı. Bu buharın bir kısmı ince ve Latif'teki insanın ruhu da bundan oluştu der. Ayrıca İbni nefsin Kâmil isimli kitabında küresel ısınma sonucu dünyanın yok olacağını söylemiş. İbni nefis Kâmil isimli kitabından da anlaşılan şu ki buradan Darwin'in evrim anlayışı çıkmaz. Burada Allah'ın Kur'an'da anlattığı yaratılışı anlatan müteşabih âyetleri akıl süzgecinden geçirerek anlatmaya çalışmak vardır.

13- Kınalızade Ali Efendi

Türk âlimlerinden Kınalızade Ali Efendi de istihale (bir şeyin başka bir şeye dönüşmesi) ve tekâmülden (olgunlaşma) bahsetmiştir ki ilk evvel Türkçe olarak tekâmülden bahseden bu zattır.

Kınalızade Ali Efendi de klasik varlık kategorilerinden bahsetmiş. Hatta bir ahlâkçı olarak konuyu insanın huy ve davranışlarına yönelik açıklamalarla izah etmiş. Arının altıgen şeklinde petek yapması ve birçok hayvanın yaratılıştan gelen olağanüstü davranışlarını anlatarak Allah'ın eşsiz sanatını anlatmıştır. İnsan ise hayvan ve melek arasındadır. İsterse aşağıya veya yukarıya çıkabilir. Bütün bu anlatımlarda çok üstün ahlaki değerler ortaya konduğu halde Darwin'in acımasızlık üzerine kurduğu teorisine bu zatları referans

yapmaya çalışmak tam bir zulümdür. Kınalızade hayvanların kendilerini korumak için kullandıkları doğal silahlar (organlar)dan bahseder, insan ise hayvandan bu konuda daha zor durumdadır” der. Çünkü insan yiyeceğini ekerek biçerek elde eder. Silahını yaparak elde eder ve çabalar. Hayvanların çok güçlü doğal silahları vardır. Öyleyse insan daha zayıf tabiattadır. Evrimin iddia ettiği gibi güçlü olanın seçilmesi anlayışının burada tersine işlediği görülür. Allah insanı hayvandan kuvvet olarak daha zayıf yaratmış fakat melek gibi ruh vererek bu şartlarda kendisini tanımasını istemiştir. Gazzâlî de eserlerinde insanda “kuvveti gadabiyye, kuvveyi şehviyye, kuvveyi hayvaniyye” diye üç kuvvetin potansiyel olarak bulunduğunu söyler. İslâm filozofları genel manada insanda zaten diğer canlıların özelliklerinin veya unsurlarının olduğunu söylemişlerdir. Hatta Hz. Ali’ye isnat edilen insan küçük bir kâinat, kâinat büyük bir insan sözü ve yine Hz. Ali’nin içtiği bir su testisine bakarak acaba hangi ela gözden al yanaktan yapıldın derken tüm elementlerin birbirine zaten kimyasal olarak karıştığını ifade etmiştir. Bu benzetmede insan toprağa karışır, oradan bir vazo çıkar. Yani canlılar da cansız madde- nin parçası olabildiği gibi cansızlar da insanda bir element olarak iş görür. Ayrıca şu tefekkür de önemli: Canlılar toprak ürünlerinden yiyerek vücutlarında oluşan meni ile nutfe oluşur. Âdem’in ilk yaratılışında da topraktan balçık, çamur, kil, pişmiş gibi özelliklerden sonra toprağın özü süzülerek onun menisi gibi nutfe denilebilen son halinden Âdem yaratılır.

Hüseyin Aydın bu konuda şöyle demektedir:

Evrenin yaratılmasındaki amacın gerçekleşmesinden sorumlu varlık olan insan aynı zamanda metafizik âlemin de çocuğudur. O âlemin de üyesidir. Çünkü varlık bütünlüğü içinde metafizik, ilâhî âlemden de bir öge taşımaktadır. Bu da ruhtur. Allah insanın ilk maddesinin toprak olduğunu insanın yaratılışını topraktan başlattığını ifade buyururken, bu yaratma olayını sıradan her insanın kolayca anlayıp tasavvur edebileceği bir seviyede tasvir etmek gayesini gütmüştür. Çünkü burada bence toprak kavramı mecazen kullanılmıştır. Eğer burada evrenin unsurları türünden bir ifade kullanılmış olsaydı her çağ ve kültür seviyesindeki insan için bir

anlayış ve tasavvur oluşması mümkün olmazdı. Çağımızın bilim ve kültür seviyesini bir yana bırakıp daha önceki çağları göz önüne getirecek olursak, o dönemler için evrenin elementleri, evrenin temel maddeleri türünden kavramlar hiçbir şey ifade etmeyecekti. Toprak ya da daha genel anlamda yeryüzü insan idrakine doğrudan doğruya verilmiştir. Ve insan bunların günlük hayatındaki önemini her an yaşamaktadır. Toprak ya da yeryüzü ise evrenin bütün temel maddelerini şu veya bu oranda ihtiva etmektedir. Başka bir ifadeyle söylersek onlardan meydana gelmiş durumdadır. İslami ıstılahta buna dereceler ve derekeler denilir ki varlıklarda özellikle insanda yüksek ve alçak değerler vardır. Bunlar kendi içinde bir türün iç dinamizmini sağlar.²¹⁰

14- İbn Sina

İbn Sina, kötü nefislerin ve tam gelişmemiş nefislerin ölümden sonra bedene ihtiyaç duyacağını söyler.

Mecalis-i Seb'a isimli küçük hacimli eserinde şöyle der: "Kazanılmış akıl seviyesine yükselen (tekâmüle) eren, nefisler beden olmadan hayatta kalabilse de gelişmemiş nefisler fiziksel ölümlerle birlikte yok olacaklardır."²¹¹ Birtakım insanlar aslında ruh sahibi olmadığından bu gerçek olabilir veya sonsuz cehennemde sadece suret olarak ruhsuz yaratıklar olarak azap içinde kalabilirler. Allah en doğrusunu bilir.

"Düşündünüz mü akıttığınız menileri? Onu siz mi yaratıyorsunuz, yoksa biz mi yaratıyoruz?" (Vâkı'a, 58) âyetine göre bir şeye neden olmak, onu yaratmak olmayacağı anlaşılıyor. Anne karnında ceninin geçirdiği tüm aşamalar demek ki Allah'ın yaratmasıdır. Bu yaratma Allah'ın etkin gücü (Kutsal Ruh ile gerçekleşir Allahu âlem). Buna da felsefede inayet denilir.

İbn Sînâ'ya göre küllî nizam (evrensel düzen), ezeli bilgide zamanıyla birlikte önceden planlanmış olarak bulunur. Bu düzen,

210 Hüseyin Aydın, Yaratılış ve Gayelilik, s. 116.

211 Bkz: Fazlur-Rahman, Molla Sadra'da Eskatoloji isimli makalesi, Çevirmen, Sümeyye Parıldar.

Allah'tan akli bir taşma (feyezan) yoluyla, tertipli ve düzenli bir şekilde varlığa gelir. İşte bu sürece 'inâyet' (ilâhî lütuf ve yöneliş) denir.

İbin Sina yaratılışı akıl yönünden anlaşılması açısından sudur ve inayet teorileri üzerinden yorumlar.

15- Erzurumlu İbrâhîm Hakkı ve Marifetname

Erzurumlu İbrâhîm Hakkı, "Marifetname" isimli kitabında şöyle der: Vücudu Sâri (İlahi Nur, Feyzillahi, Feyzi Rabbani)'nin nüzul ve urucu (iniş ve çıkışı) vardır. Akl-ı Kül'den (Tüm Akıl/Mutlak Akıl/Allah) dokuz akla, dokuz nefse... Sonunda toprağa iner. Buna kavs-ı nüzul (iniş yayı) denir. Topraktan bitkiye, hayvana, insana, insanı kamile, Akl-ı Evvel (İlk Akıl/Akl-ı Kül/Allah)'a ulaşır. Buna da Kavs-ı Uruc (Yükseliş Yayı) denilir. Bazen vücudu sâri, nuzul ve uruç mertebelerinin birinde zayi olabilir. Örneğin bitki boyutundayken çürüdüğü için o bitkiyi bir hayvan yiyemediğinden o başka bir mertebeye taşınamaz fakat sonra başka bir boyutta seyrine yine devam eder. Bütün bu döngüye deveranı vücut (varlık döngüsü) denilir.²¹²

İbrâhîm Hakkı, yine Marifetname'sinde Sudur nazariyesinin tefekkürünü yapmaktadır. Yunan felsefesinde ve eski gnostik öğretilerden de gelen ilahi kitapların bătınından da işaretler, imâlar, remizler yoluyla anlatılan her şeyin deveran halinde olduğu bir öz (Ruh, Vücudu Sâri, İlahi Nur) vardır. O öz varlıklarda şekil ve suret alır. Aristo'nun suret form dediği bu şekiller olsa gerek. Öz ise işte bu ilâhî nurdur. Bazıları tüm maddi âlemde yayılmış bir akışkandan bahseder ki buna esir maddesi denir. Allah'uâlem esir maddesinin şeffaf hali de bu vücudu sâri yani ilahi nur, Feyzi Rabbani'dir. Bu İslâm filozoflarının varlığı bu şekilde tefekkür etmesi, onların her yerde Allah'ın tecellisini görmelerindedir. Her şey bir olanı hatırlatır çünkü onun bir yansımını veya ruhunu içinde taşır. Bu anlayıştaki yüce mertebeyi göremeyen Darwinistler her şeyi madde planına indirerek eşyada çatışma, zıtlık, ikilik görürler. Ve sevginin yerini nefret, birliğin yerini ikilik, eşliğin yerini zıtlık alır.

212 Erzurumlu İbrâhîm Hakkı, Marifetname, 1. Cild, s. 70.

OSMANLI AYDINLARI VE DARWİNİZM

1- Bediüzzaman Said Nursi

Bediüzzaman, Risale-i Nur Külliyyatı'nın birçok yerinde insanın değerini ve diğer varlıklar arasındaki konumunu inceleyerek farkına değinmiştir:

“İnsan, hayat-ı hayvaniye (hayvansı yaşam) lezzetinde ve kemâlinde (olgunluğunda) ve selâmetinde (güvenliğinde)... serçe kuşundan üç derece aşağıdır. Hayatını hayat-ı fâniye-i maddiyeye (geçici ve maddi dünya hayatına) sarf etme (harcama), yoksa en âlâ (en yüce) hayvandan yüz derece yüksek olduğun hâlde, en ednâ (en aşağı) hayvandan yüz derece aşağıya düşersin.”²¹³

İnsanı değerli yapan yönünün manevi, ruhi yönü olduğunu sürekli vurgulayan Bediüzzaman bu değerli varlığın kendisinin gerçek sahibini Yüce Yaratıcısını tanıması gerektiğini diğer canlıları ve evreni inceleyerek bulması gerektiğini söyler:

“Evet, madem mevcudat (varlıklar) var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut (varlık) sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor (var oluyor). Hem madem kadîm (ezelî, başlangıcı olmayan) değil, yeniden oluyor. Herhalde, ey mülhid (inkârcı), bu mevcudu (varlığı), meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem (âlemdeki sebepler) onu icad ediyor (yaratıyor), yani esbabın içtimaında (sebeplerin bir araya gelmesiyle) o mevcut vücut buluyor (varlık kazanıyor); veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor (oluşuyor); veyahut tabiat muktezası olarak (tabiatın gereği olarak), tabiatın tesiriyle (etkisiyle) vücuda

213 Nokta Risalesi, 6. Mukaddime.

geliyor (var oluyor); veyahut bir Kadîr-i Zülcelâl'in (sonsuz kudret sahibi ve yüce Allah'ın) kudretiyle icad edilir (yaratılır).”²¹⁴

Bediüzzaman'ın Darwinizmi Çürüten Hikmet Dolu Delilleri

Bediüzzaman Sünuhat isimli risalesinde Batı medeniyetinin beş menfi esas üzerine kurulduğunu anlatır:

“Birincisi kuvvet (tecavüz), ikincisi menfaat (tezahüm), üçüncüsü cidal (tenazu ve çatışma), dördüncüsü sosyal olarak kavmiyetçilik (sosyal darwinizm, menfi milliyetçilik ki savaşları doğurur). Beşincisi nefsi okşama (bu da insanı dereceyi melekiyetten/meleklerin derecesinden derekeyi kelbiyeye/hayvanların derekesine indirir.) Bunlar insanın mesh- i manevisine (ruhlarının insanlıktan çıkıp hayvani özelliklere bürünmelerine) sebep olur. Medenilerin çoğu manen kurt, ayı, yılan, maymun, domuz gibidir” der.

Bu örnekte Bediüzzaman açıkça Darwinizm'i eleştirmiş ve tahlil etmiştir. Üçyüz yıldır batı medeniyetini etkileyen materyalizmin işte bu beş esas üzere yürüdüğünü söylemektedir. Bu beş madde de tamamen Darwinizmin sömürgeci, çatışmacı, istismarcı, güçlüyü haklı gören yapısını anlatmaktadır. Bunları kendine esas kabul eden bir medeniyetin yetiştirdiği insanlar da suret olarak olmasa da siret olarak manen bir hayvana dönüşür. İşte Darwinizmin insanı hayvan görmesi bizzat kendi üzerinde gerçekleşmiştir.

Darwinizm'in temel felsefesini esas alan toplumların yetiştirdiği insanlık tamamen maneviyatta meshe yani ters bir evrime uğrar. Bediüzzaman'ın o veciz ifadesiyle domuz, ayı, kurt, yılan, maymun gibi mizaçta hayvan, surette insanlar ortaya çıkar.

Peygamber (sav)'den aktarılan uzunca bir hadiste şöyle buyurmuş: “İnsanlar farklı yüzler ile diriltilir. Dünyadaki amel ve niyetlerine göre bazıları domuz, maymun suretinde diriltilir.”²¹⁵ Bu hadiste ruhun mesh (hayvana dönüşmesinden) bahsediliyor. Bu dünyada tesadüflerle oluştuğuna inanan âhirette çarpık bir su-

214 Yirmi Üçüncü Lem'a.

215 Suyuti, ed-Dürri'l-Mensur, VII, 393.

rette olur. Maymundan geldiğine inanan Darwinistler de maymun suretinde olur.

Kur’anda da bu zihniyete dikkat çekilerek şöyle buyruluyor:

“Büyükük taslayarak kendilerine yasak edilenleri bırakmaları üzerine onlara: ‘Aşağılık maymunlar olun’ dedik.” (Arâf, 166)

Bu âyetin tefsirinde ilk tefsir kitabı yazarı olan Mukâtil bin Süleyman suret olarak değil de siret olarak bir mesh (değişim) yani ruhun hayvanlaşması olduğunu belirtmiştir.

Bediüzzaman risalelerinde Allah’ın insana ve tüm varlıklara bahşettiği tekâmül (manen yükseliş) özelliğinden bahseder:

“Elbette, bütün mahlûkattaki (yaratılmışlardaki) hadsiz (sınırsız) istidatları (kabiliyetleri) inkişaf ettiren (geliştiren) ve bütün mahlûkatını kıymettar (değerli) vazifelerde istihdam ettikten (görevlendirdikten) sonra terakkivârî (yükselecek, gelişerek) terhis ettiren (görevden alan, bir sonraki safhaya geçiren), yani unsurları (elementleri) madenler mertebesine (seviyesine), madenleri nebatlar (bitkiler) hayatına, nebatları rızık vasıtasıyla hayvanların derece-i hayatına (yaşam seviyesine) ve hayvanları, insanların şuûrkârâne (şuurla, bilinçli bir şekilde) olan yüksek hayatına çıkarıyor.²¹⁶

Bediüzzaman burada klasik İslâm filozoflarının meratibu’l-vü-cud (varlık kategorileri) bahsini işlemiş. Unsurlar denilen atom ve moleküllerin terakkisi (tekâmül/yükseliş) evrim değildir. Daha çok ekolojik ilişkilerden beslenmeye ait bir serüvendir. Burada Allah’ın canlıları birbirine rızık yapması söz konusudur.

Aynı konuyu başka bir eserinde Bediüzzaman şöyle ifade ediyor:

“İnsanın cesedini teşkil eden zerreler (atomlar), âlemin zer-râtı (kâinattaki maddî parçacıklar) içinde câmid (cansız), dağınık bir şekilde iken, bakarsın ki, mahsus (özel) bir kanunla, muayyen (belirli) bir nizamla (düzenle) intizam altına alınarak, âlem-i anâ-sıra (elementler âlemine) gönderilir. Âlem-i anâsırda (elementler

âleminde) sâkit (sessiz), sâkin (durgun), gizli bir vaziyette iken, birdenbire kâfile kâfile (grup grup), muayyen bir düsturla (belirli bir yasa ile), yevmî (günlük) bir intizamla (düzenle), bir kast (amaç) ve hikmet (bilgelik) altında âlem-i mevâlîde (doğum âlemine, rahme) intikal eder (geçer). Âlem-i mevâlîdde (ana rahminde) de sükût (sessizlik) içinde iken, birdenbire acîp (tuhaf), garîp (şaşırtıcı) bir tarzla (biçimde) nutfeye (spermle yumurtanın birleşimi) inkılâp eder (dönüşür). Sonra müteselsil (zincirleme) inkılâplarla (değişimlerle) alâka (rahme asılı hücre) olur, sonra mudga (bir çiğnem et parçası) olur, sonra et, kemik olur. Bu inkılâpların (dönüşümlerin) her birisi, evvelkisine nisbeten (oranla) daha mükemmel ise de, lâyıkına göre mevattır (cansız maddedir), yani hayatsızdır.”²¹⁷

İnsanın bedeni ve bedenini teşkil eden zerreler (atomlar) ilk olarak âlemde cansız ve dağınık bir haldedir. Sonra bu zerreler Allah'ın kudret ve irade kanunu ile elementlere sevk ediliyor. Bu elementlerden yiyecek ve içecek aracılığı ile insanın belinde sperm olması ve sonraki süreçler birer evre olarak kabul edilirse, bu evreleri kabaca ve özetle camit, nebati, hayvani ve insani şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Darwinizmin temel prensibi olan “Hayat bir mücadeledir” anlayışını Bediüzzaman eleştirerek şöyle diyor:

“Nübüvvetin hayat-ı içtimaiyedeki düsturî neticelerinden ve şems ve kamerden tut, ta nebatat (bitkiler) hayvanatın imdadına ve hayvanat insanın imdadına, hatta zerrat-ı taamiye (yiyecekler) hüceyrat-ı bedenin (hücreler) imdadına ve muavenetine (yardım) koşturulan düstur-u teavün, kanun-u kerem, namus-u ikram nerede? (Bâtıl) Felsefenin hayat-ı içtimaiyedeki düsturlarından ve yalnız bir kısım zalim ve canavar insanların ve vahşi hayvanların fitratlarını suistimallerinden neşet eden düstur-u cidal (mücadele) nerede? Evet, düstur-u cidalî o kadar esash ve küllî kabul etmişler ki ‘Hayat bir cidaldir.’ diye eblehane hükmetmişler.”²¹⁸

217 İşârâtü'l-İcâz.

218 Sözler, Otuzuncu Söz

Burada hayatın bir mücadele olmadığı tersine bir yardımlaşma üzerine kurulduğu anlatılıyor. Bu düsturla bitkilerin hayvanların imdadına hayvanlarında insanların imdadına koşturulduğu ifade edilmiştir. Yiyecek atomlarının (zerrat) bir şevkle beden hücrelerinin “gıdalandırılmasına” koşturulduğu ifade edilmiştir. Tabiatperest felsefenin (Darwinizm) ise Firavun, Hitler gibi zalim bazı insanları ve aslan, sırtlan gibi vahşi bazı hayvanların davranışlarını esas alarak hayatın bir mücadele olduğu ve bu mücadele sonucunda güçlü olanın doğal seçilimiyle evrimleşileceğine aptalca hükmediyorlar.

Darwin meşhur “Türlerin Kökeni” isimli kitabında bitki ve hayvanlar üzerinde detaylı açıklamalar yapmaktadır, kitapta daha çok bitkilerden bahsederek evrime yol bulmaya çalışmış. Bediüzzaman da Risale-i Nur’da daha çok bitkiler üzerinden örnekler vermesinin sebebi kendisine sorulduğunda şöyle cevap veriyor:

“Sual: Eğer dense, “Neden en çok misalleri çiçekten ve çekirdekten ve meyveden getiriyorsun?”

Elcevap: “Çünkü onlar hem mu’cizat-ı kudretin (kudret mucizelerinin) en antikaları (en eski/kadim olanları), en harikaları, en nazeninleridirler (en zarifleridirler), hem ehl-i tabiat (tabiat ehli / doğacılar) (Darwinistler) ve ehl-i dalâlet (sapkınlık ehli) ve ehl-i felsefe (felsefe ehli / filozoflar) onlardaki kalem-i kader ve kudretin yazdığı ince hattı okuyamadıkları için onlarda boğulmuşlar, tabiat bataklığına düşmüşler.”²¹⁹

Aşağıdaki pasajda da Bediüzzaman Darwinizmi açıkça ele alarak temel argümanlarını çok özlü ve hikmet dolu ifadeleriyle eleştirip, çürütüyor:

Ve keza, ilmü'l-hayvanat (zooloji) ve ilmü'n-nebatatta (botanik) isbat edildiği gibi, envaın (türler) sayısı iki yüz bine baliğdir. Bu nev'ler (tür) için birer âdem ve birer evvel baba lâzımdır. Bu evvel babaların ve âdemlerin daire-i vücubda olmayıp, ancak mümkünattan olduklarına nazaran, behemehal vasitasız, kudret-i ilâhiyeden vücuda geldikleri zaruridir. Çünkü, bu nev'lerin

219 Sözlere, Onuncu Söz.

teselsülü, yani sonsuz uzanıp gitmeleri bătıldır. Ve bazı nev'lerin başka nev'lerden husule gelmeleri tevehhümü de bătıldır. Çünkü, iki nev'den doğan nev', ale'l-ekser (genellikle) ya akimdir (kısır) veya nesli inkıtaa uğrar; tenasül ile bir silsilenin başı olamaz.²²⁰

Burada Bediüzzaman'ın pozitif ilimlerde ne kadar mahir olduğunu görüyoruz. Kendi döneminde türlerin yaklaşık 200 binin üzerinde olduğu tespit edilmişti. Her bir tür için bir ilk baba (ata) olması gerektiğini aksi halde türlerin kendi arasında türleşerek yeni türler oluşmasının mümkün olmadığını izah ediyor. Bazı çiftleşen aynı türlerin soyları ya kısırdır katır gibi ya da soyları tükenmiştir diyor. Burada çok dikkat çeken “ale'l-ekser” ifadesini kullanıyor Bediüzzaman. Yani başka türlerin çiftleşmesi genelde kısırdır, yoksa hepsi kısırdır demiyor. Gerçekten de günümüzde bazı farklı bitki türlerinin aşılansarak, eşleşerek yeni kısır olmayan, soyu devam eden türler ürettiği gözlemleniyor. Fakat bu genel kuralın dışında çok istisnadır ki Bediüzzaman'ın bunu yaklaşık 100 sene önce bildirmesi çok dikkat çekici maşallah. Tabi Allah'ın tabiata koyduğu genel kuralların her zaman istisnaları vardır, Biruni'nin de dediği gibi: “**Tabiatta kusur gibi görünenlerde aslında tasarımın bir parçasıdır.**” Çünkü bu kusurlar mükemmelin görünmesini ve Yaratıcının dilediği biçimde yaratma gücüne işaret eder. Bediüzzaman'ın eserlerinde genelde hayvanların “envai” yani türleri; bitkilerin “ecnası” yani cinsleri ayırımını yaparak botanik ilmindeki uzmanlığını göstermektedir. Darwin ise kitabında hem hayvanların hem de bitkilerin sabit/değişmeyen kısımlarını tür kavramı altında isimlendiriyor. Bu bir hatadır. Bitkiler taksonomide (sınıflandırılma) hayvanlardan daha serbest bir çeşitlenmeye sahipler. Böylece bitkilerin arasında cinslerin esas olduğu, öyleyse bitkilerde kısmen türleşme görülebilmesi doğaldır denilebilir.

Darwinizmin her şeyi hikmetsiz, sanatsız anlatışının yanında Bediüzzaman'ın tabiatı anlatımının ne kadar hikmetli ve akıl dolu hakikatler olduğuna aşağıdaki pasajda kısaca göz atalım.

220 İşârâtü'l-İcâz, s. 145.

“İşte, şu fıkra (bölüm) işaret eder ki, kâinatta (evrende) tasarruf eden (hükmeden) haşmet-i rububiyet (Rabliğin görkemi), o koca güneşi şu zemin yüzündeki zihayatlara (canlılar) bir hizmetkâr (hizmetçi), bir lâmba, bir ocak; ve koca küre-i zemini (yerküreyi) onlara bir beşik, bir menzil, bir ticaretgâh; ve ateşi, her yerde hazır bir aşçı ve dost; ve bulutu süzgeç ve murdia (emzirici); ve dağları mahzen ve ambar; ve havayı zihayata (canlılara) enfas (nefesler) ve nüfusa (nefes alanlara/canlılara) yelpaze; ve suyu yeniden hayata girenlere süt emziren dâye (sütanne) ve hayvanata âb-ı hayat (hayat suyu) veren bir şerbetçi hükmüne getiren rububiyet-i ilâhiye, gayet vazih (belirgin) bir surette vahdaniyet-i ilâhiyeyi (Allah'ın birliğini) gösterir.”²²¹

Bediüzzaman'ın evrimci teze yönelttiği eleştirilerin asıl dayanağı ve daha özgün hususlar barındıran yanı ise onun sebep-sonuç ya da nedensellik ilişkisi bağlamındaki görüşlerine dayanır. Bu bağlamdaki değerlendirmeleri, başta canlılığın sebepler sonucu vücuda gelmesi gibi evrimci iddialar olmak üzere, herhangi bir olayın bir sebebe ya da tabiata atfedilebileceğini öne süren tüm maddeci ve determinist yaklaşımları reddetmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede Bediüzzaman Eş'ari gelenekte temelleri bulunan ve özellikle Gazzâlî tarafından felsefi bir sistematığe oturtulan illiyet teorisi temelinde sebep sonuç ilişkisini ele alarak, sebeplerin herhangi bir sonucun nihai sahibi olamayacağını göstermeye çalışır.²²²

Kur'an'dan ders alan Bediüzzaman kâinata bakarken her şeyin güzellik üzerine tasarlandığını gördüğü halde Darwinistlerin bakışı ise ne kadar boğuk ve sıkıcı bir nazardır. Eski felsefenin (Tabiatpe-restler/Darwinistler) güneşi anlatması ve Kur'an'ın hikmetli anlatımı arasındaki farka Bediüzzaman başka yerde şöyle değinmiş:

“Şimdi bak, şu sersem ve geveze felsefe ne der? Bak, diyor ki:

221 Mektubat, Yirminci Mektup

222 Bkz: Hüseyin Allahverdi, “Said Nursi'nin Evrim Eleştirisi” isimli yüksek lisans tezi

“Güneş, bir kitle-i azîme-i mayia-yinâriyedir. (Büyük bir ışık kütesidir.) Ondan fırlamış olan seyyaratı (gezegenleri) etrafında döndürüp cesameti (kütesi, büyüklüğü) bu kadar, mahiyeti (doğası) böyledir, şöyledir.” Mûhiş (çok korkutucu) bir dehşetten, müthiş (çok şaşırtıcı) bir hayretten başka, ruha bir kemâl-i ilmî (bilimsel bir olgunluk) vermiyor. Bahs-i Kur’ân (Kur’ân’ın konusuyla) gibi etmiyor. Buna kıyasen bâtunen kof (içsel olarak boş), zahiren mutantan (dışarıdan gösterişli) felsefî meselelerin ne kıymette olduğunu anlarsın. Onun şaşaa-i surisine (görünüştaki ihtişamına) aldanıp Kur’ân’ın gayet mu’ciz-nüma (çok mucizevi) beyanına karşı hürmetsizlik etme!”²²³

Risale-i Nur’un başka bir pasajında Üstat Bediüzzaman Darwinistlerin sebeplerin ve tesadüflerin varlığın oluşmasında etkin olduğu zanlarının şirk olduğunu, her şeyin tek bir yaratıcının desti kudretinde hareket ettiğini şöyle ifade ediyor:

Madem bir hâkimiyet-i mutlaka hakikati vardır, elbette şirkin hakikati olamaz. Çünkü

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَهُ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا âyetinin hakikat-ı katiasıyla; müteaddid (çok sayıda) eller müstebidâne (zorba, tekelleşmiş) bir işe karışsalar, karıştırlar. Bir memlekette iki padişah, hatta bir nahiyede (bölge) iki müdür bulunsa; intizam (düzen) bozulur ve idare herc ü merc (kaos) olur. Hâlbuki sinek kanadından ta semavat (gökler) kandillerine kadar ve hüceyrat-ı bedeniye (beden hücreleri)den tâseyyaratın (gezegenlerin) burçlarına kadar öyle bir intizam (düzen) var ki; zerre kadar (en küçük parça) şirkin müdahalesi olamaz.

Tabii olarak, sebeplerle tesadüfen gerçekleşen evrime göre tüm canlılar herhangi bir sahibi olmayan kendi kendilerinin sahipleri olan varlıklardır. Bu varlıkların yaşarken gösterdikleri bir düzen ise bu ilgili sebep ve tesadüflerin tabii sonucudur. Burada ise değil her bir canlının sadece iki irade sahibinin karışmasıyla düzenin alt üst olacağı örneklendirilerek evrimin iddiasının muhal olduğu pek

223 Sözlere, On Dokuzuncu Söz.

çok yerde ifade edildiği gibi belirtilmiştir. Sinek kanadından, beden hücrelerinden ta yıldızlara ve burçlara kadar bir düzenin olduğu ifade edilerek evrimin söylediğinin geçersizliği belirtilmiştir.

Konuyla ilgili aşağıdaki pasajda da yine Bediüzzaman Darwinizmin temel iddiası olan hem türler hem de moleküllerin tesadüfen oluşamayacağını ifade ediyor.

Şuursuz, ihtiyarsız (iradesiz), câmid (cansız), basit olan tabiat kanunlarının bütün akılları hayrette bırakan o çeşitli zincirlerinin icadına kabiliyeti olduğu, daire-i imkândan hariçtir (dışındadır). Ve keza (aynı şekilde), kudret mucizelerinden birer nakş-ı garip (garip desenler) ve birer sanat-ı acib (olağanüstü sanat) taşıyan o çeşitli şeylerin içerdikleri bireylerin de, ihtira (icat) ve yaratılışlarını o sebeplere isnad etmek, yalnızca bir muhalin (imkânsızlığın) değil, muhalâtın (imkânsızlıkların) en hurafesidir. Binaenaleyh (bu nedenle), o silsileleri teşkil eden çeşitler ile bireyler, hudus (yaratılış) ve imkân lisaniyle (diliyle) Hâliklerinin (Yaratıcılarının) vücub-u vücuduna (varlıklarının zorunluluğuna) kat'î (kesin) bir şehadetle şehadet ediyorlar.²²⁴

Darwinizmin insanın canlılara üstün geldiğini ve evrimsel aşamada en güçlü olduğu iddiasının hikmetli kısa bir örnekle güzel bir tarzda çürütüldüğünü okuyoruz:

“Evet, bir gözsüz akrep ve ayaksız bir yılan gibi haşerata mağlup olan insana bir küçük kurttan ipeği giydiren ve zehirli bir böcekten balı yediren, onun iktidarı değil, belki onun zaafının semeresi olan teshir-i rabbanî ve ikram-ı rahmanîdir.”²²⁵

Son sözümüzü Bediüzzaman'ın Kur'an'daki bir âyetten mülhem olarak Darwinistlerin düştükleri dalalet batağına bizi düşürmeyen Rabbimize yaptığı duayla tamamlayalım:

“Ve keza; beni; cins, tür, din ve iman yönünden birçok mahlu-katına üstün kılan; beni taş gibi cansız yahut hayvan yapmayan ve

224 İşârâtü'l-İcâz.

225 İman ve Küfür Muvazeneleri.

dalâlette bırakmayan Zat-ı Zülcelâl bana kâfidir. Hamd O'nadır, şükür O'nadır.”²²⁶

“Ve onların son çağırışları şudur: Bütün övgüler âlemlerin Rabbi Allah'adır.” (Yûnus Suresi 10)

2- Ahmet Mithat Efendi

Veladed ve Duvardan Gelen Ses isimli peş peşe iki makalesinde²²⁷ İslâm filozoflarındaki deveranı vücut fikrinden bahsediyor. Burada fen ve felsefe böyle diyor diyerek kimya ve biyoloji ile ilgili konulardan bahsediyor. Demek ki İslâm filozoflarının da bahsettiği bu konu Ahmet Mithat zamanındaki bilimsel verilerle uyuşuyordu. O, makalesinde duvardan gelen ses ile konuşur, bir tuğlanın da kendisi gibi aynı varlıktan geldiğini anlatır. Bir varlık çok varlıktan oluşur. Çok varlık ise bir varlığı oluşturur der Mithat Efendi. Burada reenkarnasyon fikriyle bunun aynı olamayacağını Kur'an'dan âyetler ile örnekler vererek anlatır. Kur'an hikmetinin felsefeden çok üstün fikirlere sahip olduğunu çok güzel anlatır. Reenkarnasyonun mümkün olmadığını birçok ecsamın (bedenin) yeniden aynı bağları kurarak insan olması muhaldir (imkânsızdır).

Diyelim ki yeniden o ecsam yani cisimlerin tamamı aynı şekilde bir araya gelse de insana dönüşse beyin ile diğer azalar aynı insan olamaz. Hadi olsa da geçmişini hatırlamaz ki bu reenkarnasyonun muhal üzeri muhal olduğunu gösterir.

Bu bütün amino asitler, atomlar, proteinler mükemmel hareket ediyorlar ki bu hepsini tahtı kudretinde yöneten üstün bir akıl sahibine işaret ediyor. O da Allah Celle Celaluhu'dur. İşte Ahmet Mithat'ın da anlattığı o dönemki bilimsel verilerin ifadeleri bugünkü genetikçiler ve birçok alanda tesadüfün olamayacağını günümüz bilim diliyle anlatan bilim adamlarıyla Ahmet Mithat'ın ta eski İslâm filozoflarından gelen anlayıştaki ifadeler tamamen

226 Lem'alar, Beşinci Nükte.

227 Yazının alındığı yer: Dağarcık Dergisi, İstanbul, 1288, s. 19-52 ve 99-105 arası

örtüyor. Darwinizmin tesadüf ve amaçsızca çatışma safsatası ile bir alakası yoktur.

“Ahmet Mithat Dünyada İnsanın Zuhuru” isimli makalesinde²²⁸ maymundan gelmeyi kabul ediyor. Fakat Lamarck ve diğerlerine çok eleştiride bulunuyor. Kalıtımı reddediyor. Günümüz maymunlarıyla aynı soydan değil de ortak bir nesnas denilen maymun suretinden gelmiş olabiliriz diyor. O nesnas iki ayak üzerinde olmalı. İnsanın başlangıcı budur diyor. Burada dikkat çeken Darwinistler günümüz maymunlarını atamız olarak kabul etmekten kaçınarak yok olmuş bir şempanze türünden geldik diyorlar. Bu aslında günümüz maymunlarının insana dönüşmesinin imkânsız olduğunu bildikleri için kaçamak yaparak uydurdukları bir sözdür. Ahmet Mithat, Darwinistlere eleştiri getirirken maymundan gelmeyi daha makul yani iki ayaklı nesnas şeklinde ifade etmesi Batı'nın bilimde üstünlüğü karşısında bilime ters düşerim endişesi taşımasındandır sanırım. Hem geçmiş İslâm felsefecilerinin nesnas ki bunu Câhız kullanır, fikrini alıyor hem de Darwinistlerin türler arası geçiş fikrini almak zorunda kendini hissediyor Ahmet Mithat. O dönemde Osmanlı aydınları bir çıkmaza girmişti. Batı ve İslâm arasında git-geller yaşadılar.

Ahmet Mithat, Hoca İshak Efendi'ye verdiği cevapta²²⁹ diyor ki: Hz. Âdem'in yaratılışı ile ilgili âyette Allah innicailun (ben yapacağım) demiyor, İnnihalikun (ben yaratacağım) diyor. İbni Arabi bunu söylüyor ve bu ifadenin Âdem'in yeryüzünün maddelerinin hepsinden yaratıldığı ve çok önce yani bezmi âlemde yaratıldığına işaret eder diyor. Ayrıca Ahmet Mithat, Âdem'in bu dünyada yaratılmadığı için kendisinden önce nesnas denilen birtakım hayvanların yeryüzünde bulunmasının Kur'an'a aykırı olmadığını söylüyor. Hatta Ahmet Mithat, Nesnas'ın bazı filozofların insan gibiydi, sözünü de kabul etmeyerek sadece Âdem aleyhisselam insandı, ondan öncekileri tamamen hayvan türüne dahildi diyor. Burada Ahmet Mithat,

228 Bkz: Dağarcık Dergisi, İstanbul, 1288, s. 109-117.

229 Redd-i İtiraz ve İzah-ı Hakikat (Ahmet Mithat Efendi) Dağarcık Dergisi, İstanbul, 1288, s.234-247.

Âdem'in ilk insan olduğu ve kendinden önce gelen kan dökücü hayvanlar âlemine halife yapıldığını söylemektedir. Böyle bir yorum makul görünüyor. Darwinizmin iddiaları olan bütün türlerin birbirinden türemesi iddiasına zıttır.

Sosyal Darwinizm ile ilgili kitabında Atilla Doğan, Ahmet Mithat Efendi hakkında şöyle diyor: “Osmanlı’da ilk Darwinist. Ansiklopedik eserler ve makaleleriyle meşhur. İnsanın zuhuru gibi isimli makaleleriyle Darwinizmi savunmuş fakat Darwin’den değil hep Lamarck’tan bahsetmişti. Bu makalede nesnas (orangutanın) insanın atası olduğunu, bunda utanılacak bir şey olmadığını söylüyor. Çünkü günümüzde Afrika’da ve Avustralya’da da Nesnas’tan daha aşağı bir seviyede yaşayan insanlar olduğunu söylüyor.” Atilla Doğan’ın yaklaşımı böyle fakat Mithat Paşa’nın Darwin’i olmadığı görülüyor, bazıları da Mithat’ın sonradan Darwinizmden vazgeçtiğini söylüyor. Osmanlı’nın düşünce konusunda kısırlık yaşadığı son dönemlerinde İslâm’ı aydın görüşleriyle var gücüyle savunan böyle değerli insanlar kolayca Darwinist diye harcanmamalı.

Ahmet Mithat Her şeyin kaynağının rekabet olduğunu söyler. Ayrıca tahribin tamirden etkili olduğunu ve insanın yapmaktan çok yıkmaya yatkın olduğunu Kabil-Habil örneğiyle anlatır.²³⁰ Burada antiparantez şunu da belirtmek gerekir: Ahmet Mithat, evrimci düşünceyi savunurken teist bir anlayışla savunmaktadır. Duvardan Gelen Ses isimli makalede de bilimsel bir anlatımla bunu izah etmiştir.

Yani inancı yok saymıyor. Kur’an’a inandığını Hz. Muhammed’in önderliğini kabul ettiğini açıkça anlatıyor ve batıdaki bazı materyalist kişilere karşı cevaplar yazmıştır. Onların kitaplarına önemli reddiyeler yazmıştır. Kendisi ansiklopedik anlamda güçlü bir fikir sahibi. Bu konuyu önceki yaratılış ve tasarım isimli kitapta da inceledik.

Ahmet Mithat ve William Draper

Ahmet Mithat, Draper’den tercüme ederek açıklamalar ve itirazlar yaptığı “Niza-ı İlm ü Dîn - İslâm ve Ulûm (Bilim ve Din Çatışması)” isimli kitapta Draper’in hakikati arayan insafı bir âlim

230 Ahmet Mithat, İnsan (Dünyada İnsanın Zuhuru).

olduğunu söylüyor. Onun özellikle din alanında eleştirilerinin Katolik mezhebi üzerine yaptığını, İslâm'a yönelik müsbet açıklamalarının olduğunu fakat yine de İslâmiyet'e yönelik eleştirilerinde eksik bilgisi olduğu için yanıldığını söyleyerek Ahmet Mithat ona cevaplar veriyor. Osmanlı gençlerinin Batı'nın etkisinde olduklarını, Batı'da da materyalizmin, ateizmin, hızla yayılması sebebiyle genç Osmanlıların bunlardan etkileneceğini düşünerek Ahmet Mithat bu eseri tercüme etmeyi ve gerekli açıklamalarda da bulunmayı istemiştir. Draper, Charles Darwin döneminde yaşamıştır. Hatta Huxley'in Samuel isimli bir papazla meşhur tartışmasının olduğu Oxford'daki konferansa Draper da evrim konusunda bir sunum yapmıştır. Draper kitapta evrimin Muhammed'in dininden alındığını söylüyor. Bundan ayrı İslâm'ın bilimsel gelişmelere katkısını itiraf ediyor. Katolik Hristiyan anlayışının ise bilime engel teşkil ettiğini anlatıyor. Bu anlamda Draper insafılı davranmaktadır.

Batıda yaşanan Sanayi Devrimi, Rönesans reform hareketlerinde öne çıkan insan hakları, özgürlükler fen ve teknolojik gelişmelerin hepsinin arkasında o dönemde İslâm'ın Orta Çağ'daki üstün medeniyetinin etkisi açıktır. Fakat batılılar bunu çoğunlukla gizlediler. Evrim konusu da görünen o ki Darwin ve çağdaşları İslâmi eserlerden bu evrim konusuna aşınaydılar. Çünkü onlar Yunan felsefesini Müslümanların eserlerinden yeniden keşfettiler. Yunan'daki tabiat ilimlerine olan ilgi Müslümanları da etkilemişti. Müslümanlar tabiat ilimlerinde bilimsel deneysel metodu uygulayarak bilimsel anlayışa çok büyük katkıda bulundular. Evrim konusunda da Yunan filozofları mesela Anaximander bazı izahlar yapmıştı. Ve birçok Yunanlı filozof bu konuda söz söylemişti. Müslüman filozoflar, Yunan felsefesinin yanında İran irfan anlayışını da aldılar. İrfan veya gnostik anlayış dediğimiz Mezopotamya'da önceden beri kök salmış derinlerden gelen bir öğretilerdir. Gnostisizm'de de Masonlukta da genelde bînatni fikirler vardır. Müslümanlar hem Yunan akılcılığını hem Mezopotamya bînatniliğini alarak meczettiler ve bunları İslam, Kur'an süzgecinden geçirerek yorumlamaya çalıştılar. Buradan çok faydalı öğretiler anlayışlar elde edilmiş olabilir. Fakat bazı sapmalar da yaşandı. Örneğin

evrimci anlayışın kökleri hem Yunan ateist tabiatçı filozoflarından hem de irfancı gnostik kültürden gelmektedir. Gnostisizmde varlık âlemi kategorik olarak düşünülür. Reenkarnasyon fikirleri vardır, ruhçudur. İşte bu fikirlerin etkisinde İbni Miskeveyh, İhvan-ı Safa gibi bazıları Kur'an-ı referans alarak hayatı ve evreni yorumladılar. Evrim teorisinde Kur'an perspektifinden bir bakışla yaratılışı anlamaya çalıştılar. Fakat ateist Yunan fikri ve gnostik fikirlerin de etkisiyle evrime yönelediler. Yine de onlar türlerin arasında bir geçiş olduğunu söylemediler. Hep Yaratıcının etkisini ifade ettiler.

“Madde ve Kuvvet” kitabı Batıda ve İslâm ülkelerinde materyalizmin en güçlü yayılmasına sebep olan eserdir. Ahmet Mithat hem buna hem Draper'e çok güçlü cevaplar vermiş.

Ahmet Mithat sonradan materyalist fikirlerinden rücu etmiş, dönmüştür. Ahmet Mithat sonradan döndüğü materyalizmi ve intihar eden Beşir Fuat'ın görüşlerini onun Büchner'in “Madde ve Kuvvet” kitabına eleştiri yaparak şöyle diyor: “Eskilerin cevher ve araz dediğine şimdikiler madde ve kuvvet diyor. Sanki yeni bir şey bulmuşlar gibi. Bu iki mahluka Halık (yaratıcı) sıfatı veriyorlar.”²³¹

3- İsmâil Hakkı İzmirli

Yukarıda bahsettiğimiz Darwin'le çağdaş olan John William Draper evrim fikrinin İslâm'dan geldiğini söylemiştir. Muhammedî bir fikir olduğunu iddia eder. Draper evrim düşüncesini İhvan-ı Safa risalelerinde gördüğünü söylemektedir. O dönemde İhvan-ı Safa risaleleri biliniyorsa Darwin de buradan almış gibi görünür. İzmirli İsmâil Hakkı da İhvan-ı Safa ile ilgili yazdığı geniş makalesinde sanırım Draperden etkilenerek bunları tam anlamıyla olmasa da evrimci gibi ifade etmeye çalışmış.

İzmirli İsmâil Hakkı'nın ders notlarını düzenleyip eklemelerle yayınlayan oğlu Celalettin İzmirli²³² sanırım en son sayfa olan yo-

231 Ahmet Mithat, Ben Neyim? Hikmeti Maddiyeye Müdafaa, s. 13.

232 Bkz: İhvan-ı Safa Felsefesi ve İslâm'da Tekâmül Nazariyesi. haz. Celalettin İzmirli (İstanbul: Hilmi Kitabevi, 1949), s. 10-15.

rumları kendisi kattı. Çünkü önceki ifadeler genelde bilinen İslâm filozoflarının görüşlerini yansıtıyor ki daha çok bu makale İhvan-ı Safa üzerine yazılmıştır. Bunlar da inâyeti Rabbanî ifadesini kullandırlardı ki bu Darwinizmin iddiasından çok farklıdır. Son sayfada evrim fikrinin batıdan değil doğudan doğduğu anlatılıyor. Ayrıca nesnas ifadesinin ilk defa Erzurumlu İbrâhîm hakkı bunu eklemiştir denilmesi büyük hata. Çünkü bundan Câhız bahsetmiştir. Bu hatayı İzmirli İsmâil Hakkı değil de sanırım oğlu yapmıştır. Babasının o ilmiyle açıkça Darwin gibi maymundan türemeyi savunacağını sanmıyorum.

4- Suphi Ethem

İngiltere hakkında şöyle diyor: “Güneş ışığı İngiltere’ye az vduğundan, geçim temini için daha kavgacılar. Bundan dolayı yani bu çatışmacı ruh sebebiyle İngilizler diğer kavimlerden daha üstün olmuştur.²³³ İngilizlerin sömürgeciliğine bir meşruiyet kazandırmak için Darwin’in bu teorisinin Victoria döneminde ortaya atılıp desteklendiği açıktır. Britanya ile çok benzer coğrafya ve iklim şartlarına sahip Japonya vardır. Veya çok daha zorlayıcı şartlara sahip bozkır Türkleri vardır. Diğer Avrupa milletleri de sömürgeciliğe katılmıştır. Bu yüzden bu iddia ile hiçbir millete üstünlük atfedilemez. Suphi Ethem’in bu sözü onların bu ideolojik yaklaşımlarının ne kadar etkili olduğunu gösteriyor. Bu teori biyolojik değil ideolojiktir. Darwin’in bulduğu yani köpeği Huxley nasıl kraldan fazla kralcılık yapmışsa Suphi Ethem de aynı yolu izlemiştir. Çünkü evrim, masonik yapılanmanın bir ideolojisidir. Tamamen bilim, medya ve yazılı basını baskı ve yönlendirme ile kendine tabi kılıyor. Kendisinin üstün olduğu fikrini empoze ederek Suphi Ethem gibi düşük karakterlileri Darwin’den fazla Darwinci yapıyor. O da yetmiyor Darwin’in ülkesi İngiltere’nin sömürge politikasına hizmet için savunduğu evrim görüşünü bir de onun ülkesi İngiltere’yi yani küresel yapıyı Suphi Ethem desteklemeye kendini adanmış. Onların sömürüsünü doğal bir güç olarak

233 Subhi Edhem’in Darwinizm Kitabı, Metnin alındığı yer: Recep Alpyağılı, Evrim ve Tasarım, s. 456.

lanse etmiştir. Burada antiparantez şunu da not etmeliyiz. Afrika'da Mozambik ülkesi dünyanın en fakir ülkesi, nüfusunun çoğunluğu da Hristiyan ve orası İngiltere'nin sömürgesi. Bu ülkenin dünyada en büyük şelalesi olan şelalenin adı Victoria Şelalesi. Yani İngiltere bu ülkeyi o kadar sömürüyor, yeraltı kaynaklarını elde ediyor oradaki bütün tabiat güzelliklerine bile kendi isimlerini koyuyor. Darwin'in dönemindeki kraliçe Victoria bu sömürgeciliği esas alarak her yeri sömürmüştür. Darwin de o dönemde bunlara hizmet etmek amacıyla bu ideolojiyi ortaya atmıştır. Yoksa bilimsel bir yönü yok. Bilim adamları zaten bunu o dönemde eleştirmişler fakat insanların hiçbir şekilde kabul etmeyeceği, hayretler içerisinde ilk duyduklarında karşıladığı bu bilim dışı safsata beyinler üzerinde algı operasyonlarıyla, medyatik baskılarıyla güya bilim kullanılarak o kadar ikna edilmiştir ki insanlar şu anda hayret edilecek bir şeyi bilimsel bir gerçek sanarak kabul etmiş durumdadır. Bu bir hipnozdur. Deccalîyetin hipnozudur.

Darwin'e göre bugünkü bazı hayvanların arkasında bulunan kuyruğun önceki hayvanların ecdadına büyük faydaları olmuştur fakat bugün boş yere taşınan uzvu zaid yani fazlalık olmuştur. Geçmişte denizde yüzen atalarına yüzmede yardımcı olmuştur bu kuyruk fakat artık günümüzde bu dumura yani insanlarda körelmeye uğramıştır.

Subhe Ethem diyor ki, uzuvların fayda için evrimleştiğini düşünen bazı Darwinistler hatalıdır. Çünkü kuyruk olayı gibi hiç faydasız bir evrim de oluyor ki evrimde bunlar tesadüfen oluşuyor. Bu söz varlıklarda hikmeti görmeyen her şeyi kör tesadüfe bağlayan zihniyetin yansımasıdır.²³⁴

5- Ahmet Hamdi Akseki

Ahmet Hamdi Akseki, Âdem'in Kur'an'daki yaratılışı sadece Âdem'in değil, bütün insanların hikayesidir diyor:

“İnceden inceye düşünülürse, Kur'an-ı Kerim'deki Âdem hikayesi, hakikatte her insanın hikayesi demektir. Âdem'in yeryüzünde

234 Kitabın Körelmiş Organlar Safsatası başlığına bkz. s.

bir halife, bir hâkim olarak mevcudiyeti, insanın yeryüzünde sade hayvanlara değil, yalnız yerin üstünde değil belki Kur'an'ın mükerremen beyan ettiği gibi, tabiatın bütün kuvvetlerine hâkim olarak işgal edeceği yüksek mevkiye işaretler. Âdem'e üçüncü mevcudiyetinden sonra meleklerle secde ile emredilmesi gösterir ki ilim ile mümtaz, söyleneni işitecek, hakikati görecek ve bunların iyisini kötüsünden ayıracak mertebeye çıkan insan meleklerin fevkinde ve fakat Allah'ın katında en yüksek bir mevki işgal etmektedir. İşte Kur'an'ın bütün kıssaları böyle hayati beşerle derinden derine alakadardır. Elverir ki onlar Kur'an'ın takip eylediği maksada göre tahlil edilsinler.”²³⁵

“Hepinizi çamurdan halketti” mealinde olan Âyeti Kerime (En'âm, 2) bütün insanlara şamildir. Bu âyet yalnız Âdem'in değil, hepimizin çamurdan yaratıldığımızı ifade ediyor. Muhakkak ki Allah arzı yarattığı zaman üzerinde hayattan hiçbir eser yoktu. O hayatsız mevaddi arziyyeden çamur, çamurdan nebat, hayvan ve ilk insan yaratıldı. Sonra insanın sulbünden, o çamurun bir nümune-i istifası olarak çıkardığı bir “Ma-i mehim (hakir bir su) içindeki “huveynat-i meneviye” denilen hurdebini uzviyattan bir silsile mütevaliye olarak insanları halkeyledi ve eylemektedir. İşte bu itibar ile hepimizin maddeiulası bir çamurdan ibarettir.”

“Atam Âdem” kitabının yazarının da tespit ettiği gibi beşerin insana dönüşmesi konusuyla ilgili En'âm suresinde iki ecelden bahsediliyor. Birincisi beşerin eceli, ikincisi insanın ecelidir” diyor. Şu âyet de olabilir: **“O sizi çamurdan yarattı, sonra bir ecel belirledi. Kendi katında da belirli bir ecel vardır. Sonra (buna rağmen) siz şüphe ediyorsunuz.”** (En'âm, 2)

“İnsanı tin'den yarattı” âyeti, başka âyette tefsir edildiği gibi beşeri kastediyor ve âyetin devamında o tinden neslini yarattı. Sonra uygun hale geldiğinde ruh üfledi ve insan oldu. Demek ki tinden topluluk yaratılıyor. En'âm 2'de de bu açık ifade ediliyor sizi tinden yarattı geçiyor.

235 Âdem'in Oluşu, Ahmet Hamdi Akseki, alındığı yer: İslâm-Türk Ansiklopedisi, haz. İsmâil Hakkı İzmirli, (İstanbul: Asarı İlmiye Kütüphanesi, 1941), s. 74-89.

Abdussabur Şahin'in de Ahmet Akseki'nin de bahsettiği gibi Âdem kıssası aslında tüm insanlığın kıssası, Âdem'in yaratılış süreci ile Âdem'in soyunun yaratılış aşamaları aynı Allahuallem. Allah ilk önce topluca topraktan halklar yarattı sonra beşerden sonra Âdem'in soyu devam etti Allah'ü âlem.

“Elhasıl (sonuç olarak), Âdem dahi ilk olarak irade-i İlahiye (Allah'ın iradesi) ile nutfe (döl suyu) mahiyetini almış bir balçıktan, tîn-i lâzib (yapışkan çamur) ve nutfe-i emşâc'dan (karışık döl suyundan) yaratılmıştır. Binaenaleyh (dolayısıyla), 'İnsanı bir nutfeden yarattı' Nazm-ı Celîli, Âdem hakkında da sadıktır (doğrudur). Şu kadar ki, Âdem'in mebde-i hayatı (hayatının başlangıcı) olan o nutfe, bir insan ile mesbûk (önceden var olmuş) değildir. Onun ıstıfası (süzülmesi, saflaşması), tetavvuratı (aşamaları), evlatlarında olduğu gibi bir insan bedeninde vaki (meydana) olmamış, bir insan bedeninden süzülüp çıkmamıştır. Onun geçirdiği tetavvurat (aşamalar) nerede ve nasıldır? Bu cihet de malûm (bilinen) değildir. Bununla beraber, Râzî'nin de dediği gibi, bugün de bütün insanlar Âdem gibi, salsâl'dan (kokusuz kuru balçıktan), bir hame-i mesnûndan (şekillenmiş, mayalanmış çamurdan) halk (yaratılmaktadır) edilmektedir. Şu fark ile ki, bu hame-i mesnûn, insanın tagaddî (beslenme) ettiği nebatat (bitkiler) ve hayvanat (hayvanlar) bünyelerinden geçerek yine bir insan bünyesinde ıstıfâsını (süzülme, seçilme) bulmaktadır.”

Bu bölümde Âdem'in ilk insan olarak yaratıldığını anlatmış yani öncesi yok, fakat Âdem'in ilk insan olması ilk ruh üflenene insan olması anlamında alınması daha isabetli olur gibi sanırım.

“Allah, Âdemi, Nuh'u, İbrâhîm hanedanını, İmran hanedanını bütün âlem üzerine ıstıfa eyledi” (Ali İmran, 33). Bu âyet-i kerimede Âdem'in sade bir Âdem olarak hilkatı ve hatta yeryüzünde hâkim olarak yaratılmış olması değil bir peygamber olarak ıstıfası da mevzuubahistir. İstıfa, Allah Tealanın hilkatı âlem üzerinde cari bir kanunu rübubiyeti, bir sünnetidir. Âyeti Kerime, meratibi eşyadaki bütün tahavvûlat, tetavvurat ve tekemmûlatın kendiliğinden olmayıp ancak bu kanunu husule getiren bir fiil ve tesiri İlahi ile vukua geldiğine ve Âdem'in de böyle bir tekâmül ve ıstıfaya tabi ol-

duğuna işaret etmektedir. Demek ki, mayesini bir kuru toprak teşkil eden insan, kâinatın bütün kuvvetlerine hâkim olacak bir seviyeye yükselbileceği gibi maddiyatın da fevkine çıkarak en yüksek ve namütenahi tecellilere mazhar olabilecektir. Bu ayet, aynı zamanda peygamberliğin de bir İstıfayı İlahi olduğunu beyan ediyor.”

Bu bölümde de günümüzde Mustafa İslâmoğlu gibi bazı İslâm düşünürlerinin dile getirdiği ıstıfanın doğal sečilim anlamına gelmesi konusunu Ahmet Akseki anlatmış, Gerçi İslâmoğlu'nun “Evrım” kitabında bahsettiklerinin kaynağının biz Arapça Kadiyetu'l-Halk'ta görmekteyiz.

1930'lu yıllarda kaleme alınan bu yazısında Ahmet Hamdi Akseki, günümüz birçok teist evrim veya süreçli yaratılışı savunan İslâm düşünürlerine öncülük etmiş görünüyor.

Osmanlı Aydınlarının Darwinist Materyalizmle Dinden Çıkmaları

Beşir Fuat

Osmanlı'da materyalizmin ilk ateşli savunucusu Beşir Fuat'tır. İntihara kadar sürüklenmiştir.

Beşir Fuat ile aynı Mektebi Tibbiye-i şahane'de okuyan Abdullah Cevdet, Rusya'nın Petersburg Üniversitesi'nde yetişip gelen Azeri Hüseyinzade Ali ile ilgili olarak şöyle diyor: “O çok özel bir Rasul” yani elçi. Belki Rasulullah değil ama Rasulhak'tır Türkiye'ye irsal edilmiş (gönderilmiş).²³⁶ Onu kutsallaştıran sözler söyler ki bu Hüseyinzade tam bir materyalisttir. Tibbiyye-i şahane'yi 2. Abdülhamit kurmuş ve burası maalesef dinsizliğin yuvası olmuş.

Abdullah Cevdet

İlk kez Abdullah Cevdet, Darwin'in ismini kitabında zikretmiştir. Boschner'in “Goril” isimli eserini Türkçeye tercüme etmiştir. Eserde genelde Lamarck geçer, fakat Darwin'e bazı eleştiriler de yapar. Darwin'in evrimin bir nedeni olan iklimi göz ardı ederek

236 Hanioglu, Dr. Abdullah Cevdet ve Dönemi, s. 23.

havanın, suyun, yiyeceğin, ısının, ışığın ve toprağın, kısacası çevre şartlarının etkisinden bahsetmemesinin bir eksiklik olduğunu belirtmektedir. Daha sonra Abdullah Cevdet, “Goril” eserini tercüme ettiği Büchner’in, Darwin’den (1859) beş sene önce (1855) tekâmülden bahsettiğini ve bazı kurallarını açıkladığını belirtmektedir.

Abdullah Cevdet evrim düşüncesinin yeni bir şey olmadığını ve M.Ö. 51 yılında ölen şair-i hakim Lucretius’un “Hakikat-ı Eşya” adlı şiirinde tekâmülden “âtesin bir belagatla” bahsettiğini belirterek şu cümlesine yer vermektedir:

“Envâ-i hayvanattan (hayvan türlerinden) bugün mevcut olanlar, ancak desiseleri (hileleri, stratejileri), kuvvetleri ve süratleri sayesinde hayatta kalmışlardır; diğerleri ise mağlup olmuş ve helak olmuşlardır.”²³⁷

Abdullah Cevdet’in Evrim Falsosu

Abdullah Cevdet, Darwin’in kitabından aktararak insanların medenileştikçe kafatasının büyüdüğünü, kadınların kafataslarının erkeklerinkinden küçük olduğunu söylüyor.²³⁸ Homo Sapiens’in kafatası Neandertallerden küçüktür. Hâlbuki evrim sisteminde Neandertaller geri kabul edilir. Ancak Avrupa’da yüzde 5-10 arası Neandertal geni olduğu için Avrupalılar Neandertallerin gelişmiş olmadığıyla ilgili çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu batıdaki bilimin ideolojik olduğunun kanıtıdır.

Abdullah Cevdet, Osmanlı padişahlarının câriyelerle evlilik yapmalarının iyi nesiller doğmamasına sebep olduğunu yazar. Köleler psikolojik olarak zayıftır. Bundan dolayı çocukları şehzade olamaz. Osmanlı’nın zayıflaması ve 2. Abdülhamid’in zayıf ve iktidarsız olmasının sebebi budur der.²³⁹ Bu görüşlerini Darwin’in doğal seçim teorisinden aldığını ve başka düşünürlerin de bu konuda aynı fikirde olduklarını yazar. Hatta bir dişi atı ağır işlerde çalıştı-

237 Büchner, Goril, s. 41.

238 Abdullah Cevdet, Hafıza, s. 274.

239 Abdullah Cevdet, Silsile-i Saltanat Meselesi, s. 87.

rırsan erkek ne kadar cins at da olsa doğan tay cins olmaz. Çünkü Darwin'in de iddia ettiği gibi anne genleri baskındır.

Abdullah Cevdet'in İngilizlerin Üstün İrk Anlayışının Çelişkileri

Abdullah Cevdet, İngilizlerin üstün ırk olduğunu sürekli dile getiriyor. Onların bunu seciyelerinden veraset yoluyla elde ettiklerini yazıyor. Zenciler, Japonlar gibi milletler ne kadar eğitim alsalar da zekâları gelişse de onlar gibi seciyelerinin gelişmesi için en az bin yıl gerekir diyor.²⁴⁰ İngilizlerin tüm dünyayı sömürgeleştirmesini onların üstünlüğüne bağlıyor.

Hâlbuki bu iddia aslında kendilerini yalanlıyor. Çünkü hayvanlar gibi bencil davranıyor İngilizler. Rus evrimciler (hatta Spencer da. Buna aşağıda değinildi) akıl oluşunca doğal seçilimin işlemeyeceğini söyler. İngilizlerde hâla hayvanlardaki gibi mücadele ve seçim esastı. Yani ciddi bir medeniyet çok ileri tarihlere kadar oluşmamış. Hatta Avrupalılar bile İngilizleri küçük görmüştür. Eğer onların savunduğu gibi bir millet daha üstün olabiliyorsa bu Türklerden başkası olamazdı. Güç, yönetim, üstünlük, teşkilatçılık bakımından Türkler hep daha üstün olmuştur. İngilizler bir dal parçasına ip bağlayıp yay yaparken Türkler müthiş kompozit yaylar yapmıştır, rakipleri olmadığı için de hep birbiriyle savaşımıştır. Ancak hiçbir millet diğerinden maddi şeylerle üstün olamaz. Üstünlük takva iledir. Allah'a yakınlık ile üstünlük olur.

Öyleyse ise evrim standartlarına, Darwinizm'e göre gelişmeleri geri sayılmalı onların.

Namık Kemâl

Darwinizm düşüncesini "Riya" isimli romanda şöyle ifade eder: "Medeniyet hayvanların ön ayağını el yapmaya bellerini düzeltip maymunu insan yapmaya çalışıyor. Siz ise mevcut elinizi ayak yapmaya, maymun olmaya çalışıyorsunuz."²⁴¹

240 Abdullah Cevdet, Ruhu'l Akvam, Fasıl 3, s. 272.

241 Karal, Osmanlı Tarihi, VIII, 533.

Edhem Necdet

Edhem Necdet: “Evrım düşüncesi eski Yunan’da var, Araplar da bu düşünceden haberdardı. Daha sonra Hristiyanlık bu düşüncenin önüne set çekti. 18. Yüzyıla kadar mücadele devam etti sonra yaratılışçı düşünceye karşı evrim galip geldi” demektedir.

Eserlerinde evrim düşüncesinin tarihçesine yer veren Osmanlı aydınlarından Edhem Necdet, bu düşünceyi eski Yunan’a kadar götürmekte ve Arap düşünürlerinin de evrimin farkında olduklarını belirtmektedir. Fakat Hristiyanlıkla birlikte engellenen bu düşünce 18. yüzyıla kadar devam eden uzun mücadelenin sonucunda yaratılış düşüncesinin karşısında galip gelmişti. Bu galibiyetin arkasında 17. yüzyılın ortalarında tıp ve biyoloji alanında gerçekleştirilen çalışmalar vardı. Diğer bir Osmanlı aydını Subhi Edhem ise, teorinin tarihçesini 17. yüzyılda yapılan çalışmalarla anlatmaya başlamıştır. Her iki yazar da evrim düşüncesinin Lamarck’a kadar olan dönemiyle ilgili benzer bilgiler vermektedir. Edhem Necdet’e göre Lamarck, evrim teorisinin “babası” iken Subhi Edhem’e göre “skolastik” felsefenin önde gelen isimlerinden Descartes, Leibniz, Kant, Goethe, Hegel, Schopenhauer ve Buffon gibi felsefeciler Lamarck’tan önce “evrim teorisi” hakkında bazı düşünceler ifade etmelerine rağmen, bu teorinin “müjdecisi” Lamarck idi. Çünkü Lamarck’a kadar hiçbir düşünür evrim teorisini bu kadar açık bir şekilde ifade etmemiştir. Lamarck’a göre, bugün mevcut bütün türler, çevrenin, iklimin, beslenme şekillerinin sürekli etkisiyle tek hücreli bir canlıdan evrimleşmişlerdir.²⁴²

Lamarck’ın evrim teorisıyla ilgili ileri sürdüğü bu düşünceler gerek katı bir Hristiyan taassubu gerekse türlerin evrimleşmesini kabul etmeyen etkili bilim adamlarının olmasından ve ayrıca teorinin çok fazla veriye dayanmamasından dolayı ciddi kabul görmemiştir. Daha sonra bulunan fosiller ve Spencer’ın bazı noktalardan evrim teorisini savunması bu teorinin adım adım kabul edilebilir hale gelmesini sağlamıştı.²⁴³

242 Osmanlı Aydınları Ve Sosyal Darwinizm, Atilla Doğan, s. 183.

243 Ethem Necdet Tekâmül Kanunları, s. 8.

Avrupa'da başlayan dine karşı hareketler (aydınlanma hareketleri gibi) Osmanlı'da da sonradan etkisini gösterdi. Osmanlı'da dinden kopuşta en etkili kitap Buchner'in "Madde ve Kuvvet"²⁴⁴ isimli kitabı oldu. Dinden boş kalan alanın yerine de yeni bir din olarak Haeckel'in vahdet-i mevcut isimli kitabı etkili olmuştur. Daha sonra Baha Tevfik ve arkadaşları Nietzsche'nin kitaplarını çevirip epey bir propagandasını yapmışlardır.

Şerif Mardin

Tekâmül kanunu Osmanlı'da nazariye değil kanun olarak görülmüştür. O zamanın materyalist aydınları tekâmül kanununun, Abdulhamid'in istibdadına son vereceğine inanıyorlardı. Tekâmül kanunu, Jön Türklerin ilkelerinden biriydi diyor Şerif Mardin.²⁴⁵

Osmanlı'ya Darwinizm 2. Abdulhamid Döneminde Girdi!

2. Abdulhamid devlet politikası olarak Batıcılığı uyguladı. Batının tekniği, idari sistemi, askeri teşkilatı ve eğitimini almayı hedef edinirken tebaası arasında da Müslümanlığı güçlendirmeye çalıştı güya. Evrim düşüncesini zararlı görüp bir nevi yasak koydu. Yayınlarda sansür uygulanırken Tıbbiye-i Şahane'de çatır çatır evrim okutuldu.

Bu kafa günümüzdeki iktidarlarda da devam ediyor. Güya İslâm'ı güçlendirirken Batı'nın Darwinist düşüncesi eğitimde ismi verilmeden anlatılmaktadır. Darwinizmin toplumlara empoze ettiği barışsız toplumlar savaşarak ayakta kalma anlayışı siyasette yine güçlü olanın ayakta kalmasını esas gören kapitalist anlayışta ekonomide takip edilen programlardır. 2. Abdülhamit zamanından farkı belki şimdi evrimci Müslümanlık yaygın.

Hüseyin el-Cisr, 2. Abdülhamit'e ithafen yazdığı Risale'i Hamidiye'yi padişah çok beğenmiş ve Türkçe'ye tercümesinin yapılmasını

244 Büchner başlığına bakınız.

245 Şerif Mardin, Jön Türklerin Siyasi Fikirleri, s. 181.

istemmiştir. Kitapta evrim bir varsayımdır, kanıtlanmış değildir. Ancak kanıtlanırsa bile bu bizim itikadımıza zarar vermez, Kur'an'la çelişmez denilmektedir. Tabi, Hüseyin el-Cisr'in amacı evrim teorisini kastettiği anlamda savunmak değil onun bilimsel açıdan incelemektir.²⁴⁶

Darwinist Osmanlı Aydınlarının Çarpık Ahlâk Anlayışı

Hakkı Behiç

“Hiçbir kural tanımadan menfaat peşinde koşulması gerektiğini” savunduktan sonra toplumun olgunluk kazanması için adaletli olmalı, zulüm ve toprak istimlakı olmamalıdır der.²⁴⁷ Aslında Darwin'de de aynı çelişki var.

David Hume'un kurnaz kişi örneğinde de biz bunun aynısını görüyoruz. Kurnaz kişi, çıkarıcı kişi adaleti ister. Çünkü herkesin kendisine adaletli yaklaştığı bir toplumda kendisinin haklarının korunacağını düşünür. Ama yeri geldiği zaman menfaatini öne çıkarmasının onun hakkı olduğunu, menfaati için yaşaması, yeri geldiğinde adaleti gözetmemesinin de aslında iyi bir davranış olduğunu söylüyor yaklaşık olarak.

Osmanlı'nın Darwinist, materyalist aydınları da ateist felsefelerden çok etkilendikleri için onlarla aynı düşünceleri yansıtıyorlar. Aslında Darwin'in kendisi de çelişkilidir. Darwin son tahlilde dayanışmacı, uyumlu, huzurlu bir toplum istemekte fakat böyle bir toplum ayıklanma, diyalektik sonucunda oluşacak ve geri gitmemesi için sürekli bir ayıklanma (diyalektik) olmalıdır der.

Asaf Nefi

Asaf Nefi, tam bir çıkmaz içindedir. Sosyal Darwinizmin makalesinde savunduktan sonra sonunda sosyal Darwinizme ciddi eleştiriler getiriyor. Aslında Batılı aydınlar da bu şekilde hep çelişki ve çıkmaz içerisinde. Bunun sebebi evrim teorisinin kendi iç tutarsızlığıdır.

246 Kitabımızdaki Hüseyin el-Cisr başlıklı bölüme bakılabilir.

247 İbnu'r Reşat Mahmud, Kanun-ı Tekâmül, s. 136.

Yaşamı mücadele gördükten sonra adalet ve huzuru aramak tamamen çelişkilidir.

Spencer, fakirlere iyilik yapma duygusunun arkasında da aslında bencillik duygusu vardır der. Darwin de insanlardaki ahlâkın kökeni hayvanlardaki topluca yaşamlarında yardımlaşma ve dayanışma duygularından geldiğini söyler. Çünkü hayvanlar tehlikelerden korunabilmek için dayanışma yoluna gider.

Çatışmayla gelişmenin olacağını, gelişmenin ise huzur, refah olduğunu söylerler. Kötü şeyle güzel sonuç oluşmaz. Oluşan bu yeni toplumda da rekabet anlayışı hâkim olur. Bu da İngiliz toplumunda gözükür. İngilizlerin üstün ırk olduğu görülür. Ancak üstünlüğü rekabetle açıklanır. Bu çelişkidir. Rekabet gelişmemişlikte vardır. Batı medeniyeti de hayvansı rekabetten beslenmiştir. Nietzsche'nin süper insan anlayışı da bu Darwinist ahlâk anlayışının üzerine bina edilmiştir.

Darwin demek istiyor ki insan iyiliği toplumda menfaati için yapar. Fakat gerçek iyilik Allah için yapılıp, karşılıksızdır. Dindarlığı yanlış yaşayan insanlara bakarak aslında dindar insanların da menfaat için iyilik yaptığını düşünüp kendileri de ona göre bir dünya görüşü oluşturmuşlar gibi görünüyor.

Arap Dünyasında Darwinizm

Arap dünyasında ilk Mısır'da Avrupalılaşma başladı. Mehmet Ali Paşa Avrupa'ya öğrenciler gönderdi. 200'den fazla doğu ve batıdan Arapçaya ve Türkçeye kitaplar tercüme ettirdi. Mısır'da Darwin'in biyolojik değil, sosyal ve felsefi yönü daha çok konuşuldu. Darwinizm Darwin'den çok Spencer, Böschner, Haeckel üzerinden öğrenildi ve tartışıldı Mısır'da.

Şibli Şumayyil

Mısırlı bir Hristiyan'dır. Arap dünyasında materyalizmin ilk yayılmasına bu sebep olmuştur. Büchner'in Darwin'le ilgili kitabını çevirmiş ve dinleri reddetmiştir.

Salama Mûsâ

Şumail'in takipçisidir. Evrime kendine adadı. Bu konuda 40'tan fazla kitap yazdı. Arap dünyasında evrimi epey yaydı.

Yakup Sarruf ve Mazhar

Yakup Sarruf ve Müslüman olan Mazhar dindar Darwinist'tir. Sarruf, evrim düşüncesinin Allah inancına karşı olmadığını söyledi. O daha dikkatli ve ılımlı hareket etti. Toplum üzerinde etkili oldu.

Çok güçlü sosyal bir ideoloji olan ilerleme düşüncesini meşrulaştırmak için evrim bilimsel bir araç olarak kullanılmıştır.

Arap dünyasında Müslümanların, doğunun geri kalmasının sebebi Batı'da olduğu gibi pozitif ilimlere sarılmaması denilmiş. Bu sebeple Darwinizm bilimmiş gibi sıkı sıkıya sarılmışlar fakat Arap dünyası bilimde gelişemedi çünkü Darwinizm'i bilim sandı. Türkiye'de ise Darwinizm'e karşı dini hareketler -özellikle nurculuk-din ile bilimin birlikteliğine etki etti ki Türkiye bilimde daha fazla ilerledi. Atatürk'ün bağnazlığın önünü kesmesi ve Bediüzzaman'ın din ile bilim birlikteliğini vurgulaması Türkiye'de dini ve ilmi hayatın gelişmesini sağlamıştır. Türkiye'nin Arap dünyasından farkı burada ortaya çıkıyor. Araplar Darwinizm'i bilim sanıp geri kalmışken Türkiye'de din bilim birlikteliği öne çıkarılmıştır. Atatürk batı değerlerine yönelerek ülkenin modernleşmesini sağlarken Bediüzzaman da bu devrimin tamamlayıcısı olarak dinsizliğe kaymayı önlemiştir.

GÜNÜMÜZ İSLÂM DÜŞÜNÜRLERİNİN EVİRİME BAKIŞI

1- Abdussabur Şahin

Bu önemli yazarın evrimle ilgili eseri hakkında kitabımızın “Abdussabur Şahin, Ebi (Atam) Âdem Kitabı” isimli bölümde detaylı bilgi verilmiştir. Oraya bakılabilir.²⁴⁸ Bu kitap Mısır hükümeti tarafından hâlâ yasaklıdır, fakat Mısır dışında yasadışı olarak elden ele dolaşmaktadır.

Şahin “akıl, dil ve din gibi büyük potansiyellerle donatılmasıyla beşer insana dönüşmüştür” der.²⁴⁹

Muhammed Şahrur gibi “insanın hayvandan evrimleşmediğini kendi içinde bir gelişim süreci yaşadığını” söyler Şahin, Ebi Âdem kitabındaki bazı düşüncelerini ondan almış gibi görünüyor.

Şahin, kutsal kitaptaki yaratılış konusunun birçok bölümünün mecaz anlam ve hermenötik yaklaşımla okunması gerektiğini savunur.

Ezherli Şeyh ve modern düşünceye önem veren Abdüssabur Şahin, bir türden başka bir türe geçişi yani evrim teorisini reddeder. Yani türlerin değişmesini kabul etmez. Din ve bilimi gerçekten bütün türlerin bağımsız olarak yaratıldıkları noktasında uzlaşma halindedir der.

248 Bu tartışmalı kitabın tam adı “Ebi Âdem: el-Halika Beyne’l Ustura ve’l Hakika Atam (Babam) Âdem: Mit ve Gerçeklik arasında Yaratılmış Kâinat, Kahire: Mektebetül-Şebab, 1998.

249 Ebi Âdem, s. 88

Evrim ilkel formlardan daha yüksek bir forma doğru olmak üzere türlerin içerisinde gerçekleşir. Yaratıldığından beri insan ölümlü bir beşer olmaktan başka bir şey değildi. Ve maymun olmaktan başka bir şey değildi. Bunların hepsi ilâhî bir iradeye uygun olarak ve evrenle ilgili ilâhî gayeyi yerine getirmek için meydana geldiğini söyler.

2- Osman Bakar, Spencer’da Evrim (Evrim Kavramının Çarpıtılması)

Hocası Seyyid Hüseyin Nâsır’ın yolundan giderek evrime eleştirilerde bulunur.

Spencer ile ilgili şöyle der:²⁵⁰İlk büyük evrimci kabul edilen Spencer türlerin kökeni yayınlanmadan birkaç yıl önce evrim kelimesini iki farklı anlamda kullanmıştır. Spencer, bir evrim süreci olarak, yumurtadan çıkan tek organizmanın gelişimini, türler arası geçişi tanımlamaktadır.

Spencer “insanlar evrimin harika işleyiş sürecinde tek bir yumurtadan yetişkin bir canlının çıkmasını doğrudan gözlemleyebildikleri halde değişiklikler geçirerek tek hücreli bir varlığın bir memeliye dönüşmesinde neden zorlanıyorlar?” demektedir.

Spencer anne karnındaki yumurtadan gelişime de doğadaki tek hücreden olan gelişime de evrim dediği halde günümüz bilim adamları bundan kaçınıyor. Evrimi sadece türler arası geçiş anlamında kullanıyorlar. Aslında evrimci bilim adamları gözlemlenebilen doğal gelişim sürecine evrim demeyerek gözlemlenemeyen milyonlarca seneler önce safatasıyla olduğu varsayılan sürece evrim diyerek bizi bilimsellikten hikayeciliğe sevk ediyorlar.

Sıçramalı evrimin en büyük savunucusu Gould diyor ki: Kimse doğal seleksiyonun uygun olmayanını elemedeki negatif rolünü inkâr etmez. Ancak Darwinci Teori uygun olanı yaratmasını da istemektedir.

250 Bkz: Osman Bakar Tabiat ve Evrim Teorisinin Eleştirisinin Kapsamı isimli yazısı, Çevirenler: Mayide Öztosun, Yûsuf İzzettin Aktaş, s. 113.

3- Seyyid Hüseyin Nasr

Seyyid Hüseyin Nasr teistik evrimin Darwinci düşünceden daha kötü olduğunu kabul eder. Çünkü teistik evrim bilimsel evrim değildir.

Seyid Hüseyin Nasr da İhvan-ı Safa'nın evrim düşüncesine benzeyen sözleri olmasına rağmen tamamen arada fark vardır.

Bu her şey bir amaç için vardır (teleoloji). Kozmozun nihai amacı, azizin kalbinde çokluğun tehdide dönüşmesidir” demektedir Seyyid Hüseyin Nasr.

Evrim konusunda İhvan'ın ve modern teorilerin bakış açıları arasında bazı benzerlikler kuran Seyyid Hüseyin Nasr'a göre, ikisi de minerallerin zaman bakımından varoluşunun, bitkilerden önce, bitkilerin de hayvanlardan önce olduğuna inanırlar. Aynı zamanda İhvan'ın organizmaların çevrelerine uyum sağlamaları konusunda, on dokuzuncu yüzyıl yazarlarına benzer bir düşünceleri vardır; fakat Risaleler bunu farklı bir perspektiften ele alır. Onların tabiat anlayışlarının bütünü elbette, teleolojiktir. Her şey bir amaç için vardır. Kozmosun nihai amacı ise, azizlerin kalbinde çokluğun Tevhid'e dönüşmesidir. Varlık âlemlerinin her birinin zaman içinde ortaya çıkışı sadece bu çerçeve içinde ele alınır.²⁵¹

Yani tüm varlık birliğe işaret eder. Bu yüzden aralarında bir irtibat vardır. Hepsi, bir fabrikadan çıkmış bir sikke gibidir; aynı mühüre sahiptir ve Yüce Yaraticı'yı hatırlatırlar. Yoksa arada türlerin anlamsız bir dönüşümü söz konusu değildir.

Bir resme baktığımızda o resme dökülmeden önce ressamın zihninde tasavvur halde olması gibi bütün yaratılan varlıklar da ilk önce Yüce Allah'ın zihninde olduğu düşünülebilir. Bu idealar âlemi kavramının aslı acaba Platon'la mı başlar? İslâm tamamen bunu mu kabul eder? Kur'an'da geçen bezm-i eleste yaratılışa işaret ediyor mu acaba idealar âlemi? Bu anlamda Yüce Allah'ın hiçbir zaman yalnız olmadığını, bütün varlığın Allah'ın bilgisi dahilinde

251 Seyyid Hüseyin Nasr, İslâm Kozmoloji Öğretilerine Giriş, çev: Nazife Şişman, 83.

her zaman var olduğunu düşünebiliriz. İnsan için zamanda bir akış var, bu, güneş sisteminin işleyişinin gereğidir. Fakat bizim zaman algımız görecelidir yani bize göredir, Yüce Yaratıcıya göre değildir. O, zamanın üstündedir. O'nun için her şey sadece bir andır. Sonsuz önce ve sonsuz sonranın hepsi bir andır Allah için. “**İşimiz göz kırpması gibi andır.**” (Kamer, 50)

Ahmet Hamdi Tanpınar, felsefi derinliği olan bir şiirinde bunu şöyle ifade eder:

*“Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpare, geniş bir anın
Parçalanmaz akışında.”*

Seyyid Hüseyin Nasr’la ilgili konuya tekrar dönecek olursak o şöyle der: “Bir tür bir başka türe “evrilemez”; çünkü her tür diğerlerinden nitelikçe -mahiyet itibariyle- farklı, bağımsız bir gerçekliktir. Genel anlamda nitelik alanında olduğu gibi, tek tek de her nitelik -maddi olarak (renkler örneğinde olduğu gibi) başka nitelikler tarafından üretilmiş olsa bile- bağımsız bir gerçekliktir.

(Bir renk, başka iki rengin karıştırılmasıyla elde edilmiş olsa bile, kendi başına yeni ve bağımsız bir niteliktir.) Türler söz konusu olduğunda, metafizik bakış açısından bunlar, nihai olarak, -belirli bir kozmik anda nesnel dünyada beliren ve nesnel dünyadaki geçmişleri, tarihleri ne olursa olsun, gerçeklikleri bir başka varlık tabakasında olan - İlahi Zihin’deki pek çok “idea”lardır.”²⁵²

4- Abdülbaha

Yukarıda bahsedilen Spencer’in yaklaşımı Hz. Abdülbaha’nın da yaklaşımıyla paralellik içermektedir. Abdülbaha da hemen hemen insanın anne karnında geçirdiği aşamalarla tekâmüle ererek insanın son şeklini almasının aslında ilk insanın yaratılmasının kısa bir özeti olduğunu ifade eder.

252 Seyyid Hüseyin Nasr, İnsan ve Tabiat, çev. Nabi Avcı, s.162

Darwin, insan ve maymunun atasının ortak bir şempanze veya ikisinin ortak başka bir atadan geldiklerini, o ortak atanın da kayıp olduğunu söyler. Bu konuda Abdülbaha'nın; Bu kayıp dedikleri halka bir türlü bulunamayacak, bulunması mümkün değil diye bir ifadesi de var.

Hz. Abdülbaha, diğer İslâm düşünürlerindeki gibi bitki, hayvan, insan ve ruhun tekâmülü konusunu işlemektedir. Burada türler arası geçiş söz konusu değildir. Bunu kendi ifadesiyle şöyle söyler: Varlıkların kendi içinde mertebeleri vardır bu mertebelerini aşarak en üst mertebeye gelir, artık orada biter. Yani rütbe (başka bir şeye dönüşme) yoktur merite (yükselme) vardır. Örneğin insan, kâmil olduğunda en üst mertebeye ulaşır, artık onun ötesi olmaz. Bitkiler kendisi dışındaki rütbeleri yani hayvani dereceleri akledemez, hayvan da insanı akledemez demektedir.

“Bedenden ayrılıp Semavi Âlem'e ulaştığı andan itibaren ruhun evrimi ruhanidir: Bu evrim Tanrı'ya yaklaşmaktır. Fiziksel yaratılışta evrim, bir yetkinlik aşamasından öbürüne geçiş şeklindedir. Mineralin kendine özgü yetkin özellikleri bitkiye geçer; bitkinin yetkin özellikleri hayvanlar âlemine geçer, o da aynı şekilde insana... Bu dünya, görünürde karşıtlıklarla doludur; bu âlemlerin her birinde (mineral, bitki ve hayvan) o âlemin seviyesinde bir hayat vardır. Ancak insan hayatıyla karşılaştırıldığında ölü gibi görünse de toprak da yaşar ve onun da kendine özgü bir hayatı vardır. Bu dünyadaki şeyler yaşarlar, ölürlere ve başka yaşam biçimleri içinde tekrar yaşarlar; ancak ruh dünyası bundan oldukça farklıdır. İnsan ruhu, yasanın gereği olarak, bir aşamadan diğerine evrilmez Allah'ın merhamet ve inâyetiyle, yalnızca O'na yaklaşmayı sürdürür.”²⁵³

“Mineral, bitki tarafından özümzene kadar değişim geçirir; bitki en sonunda hayvanlarca tüketilip hayatını kaybedene dek gelişir; hayvan ise insan gıdasının bir parçası olarak yine insan tarafından tüketilir. Buradan şu ortaya çıkar ki insan tüm yaratılışın

253 Hz. Abdülbaha, Paris Konuşmalarından Seçmeler, s. 56.

doruk noktasıdır, yaratılmış tüm varlıklardan üstündür, varoluşun çağlar boyunca gösterdiği gelişimin amacı olan noktadır.”²⁵⁴

Bahailiğin kurucusu Bahau'llah ve Abdülbaha'nın eserlerini açıklayarak yeni kitapları müntesiplerine sunan bir yayın komisyonu var. Bu yorumlanan eserlerde Hz. Abdülbaha'nın evrimle ilgili bazı sözlerinde sanki Darwinizm'i savunuyormuş gibi lanse edilmektedir. Hâlbuki Hz. Abdülbaha'nın eserleri incelendiğinde Darwinizm'e tamamen ters yani İslâm felsefesindeki meratibu'l-vücut (varlık kategorileri) kavramında olduğu gibi varlıkların kendi içerisinde tekâmülünün söz konusu olduğunu fakat bir türden başka bir türe geçiş yani evrimleşmenin olmadığını görmekteyiz.

“Hiç şüphe yok ki başlangıçta köken birdi: tüm sayıların kökeni iki değil birdir. O halde başlangıçta maddenin bir olduğu ve her elementte bir maddenin farklı yönlerde ortaya çıktığı açıktır. Böylece çeşitli formlar üretildi ve bu çeşitli yönler üretildikçe kalıcı hale geldi ve her öge özelleşti.

Ancak bu kalıcılık kesin değildi ve çok uzun bir zaman sonrasına kadar idrak ve mükemmel varoluşa ulaşamadı. Daha sonra bu unsurlar bir araya geldi, organize edildi ve sonsuz formlar bir araya getirildi; daha doğrusu bu unsurların bileşimi ve bu bileşimden sayısız varlık ortaya çıktı.”²⁵⁵

“Bu tek kökenden, yaşamın çeşitliliği ortaya çıktı: “Yaratılmış varlıkların dünyasını düşünün, tür olarak ne kadar çeşitli olduklarını, ancak tek bir kökene sahip olduklarını.”²⁵⁶

Yukarıdaki ifadede Hz. Abdülbaha'nın sözü, söylediğinden farklı lanse edilmiş. O maddesel olarak tek köken yani varlığın başının bir olduğunu, elementer yönünden bahsederken sanki canlıların kökenini kastediyormuş gibi sunulmuş.

“Hz. Abdülbaha, karmaşık varlıkların gelişimini yavaş, aşamalı bir süreç olarak tanımlar: “Bütün varlıkların büyümesi ve gelişmesi

254 A.g.e., s. 79.

255 Bazı Cevaplar, s. 62.

256 Paris Konuşmaları, s. 51.

aşamalıdır; bu evrensel ilâhî organizasyon ve doğal sistemdir. Tohum bir anda ağaca dönüşmez; embriyo bir anda insana dönüşmez, mineral birdenbire taşa dönüşmez. Hayır, yavaş yavaş büyüyüp gelişiyorlar ve mükemmelliğin sınırına ulaşıyorlar.”²⁵⁷

Burada da önceden açıkladığımız gibi varlıkların kendi içerisinde gelişimi, tekâmülü söz konusudur, türleşme söz konusu değildir.

Yine bu komisyonun şerh ettiği eserlerde: “Hz. Abdülbaha'nın insanla hayvan arasında 'kayıp bir halka' olduğunu ifade ettiği rivâyet edilir” denilmektedir. “Rivâyete göre” ne demek! Eserleri elimizde. Kendisi Darwinistlerin kayıp halka dediklerinin asla bulunamayacağına söylemektedir. Yani insan ruh üflenip şuur sahibi olmadan önce her ne kadar beşer seviyesinde, medeniyetten uzak olsa da hiçbir zaman hayvan değildir.

5- Muhammed Şahrur

Önceki sayfalarda konumuzla ilgili Muhammed Şahrur ve eserlerindeki bazı fikirlerinden bahsetmiştik. Muhammed Şahrur'un “Beşer, Âdem, Ruh'u'l Emin” konulu Arapça Youtube videolarında yaklaşık olarak şunları söylemektedir:

“Allah âyette şöyle buyuruyor: “Sizi topraktan yaratması O'nun âyetlerindedir. Daha sonra beşer olarak yayıldınız” (Rum suresi 20). Bu âyette Allah topraktan ilk önce oluşmayı yani hücresel boyutu anlatıyor daha sonra ise beşer olarak yayıldınız diyor. Beşer ifadesinin başında “summe” ve “iza” yani “sonra” ve “bir zaman” ifadesi geçiyor. İşte bu iki kelime yan yana geldiği zaman uzun bir zaman anlamına geliyor. Demek ki insan topraktan karışım halinde bir nutfeye, bir hücreye dönüşüp, ardından beşer kıvamına geldiğinde yeryüzüne yayıldı. Ardından da Neandartel dediğimiz insan, ilk insanların hatta akıl sahibi ilk insanların ortaya çıktığını, ardından ruh üflenerek bunların günümüz insanı yani Homo Sapiens olduğu âyetlerden anlaşılıyor.

Âdem kelimesi cins isim yani topraktan yaratılan o ilk insan türünü ifade ediyor. Homo Sapiens değil Homo Erectüs veya Ne-

257 Bazı Cevaplanmış Sorular, 198.

andertal anlamlarında beşer türü. Başka âyette “Allah, onu düzene koyduktan sonra ruhundan üfledi” (Secde, 9) buyuruluyor. Burada “sevva” kelimesi düzene koyma yani insanın uygun seviyeye, hale gelmesi, kâmil (tam) insan kıvamına gelmesi yani Neandertal'den Homo Sapiens haline gelmesi halidir. Bu seviyeye geldiğinde Allah'ın ruh üflediği anlaşılıyor. Muhammet Şahrur, bu “sevva” kelimesini belinin doğrultulması diye ifade ediyor. Yani insan maymundan gelmemiştir fakat insan ortak bir kökten geliyor demektir. İlk önceleri elleri üzerindeydi sonra beni doğruldu gibi yorumluyor ve insana ruh üflendiğinde de insan akıl sahibi biri olup çıktı yani insan-1-kâmil oldu demektir.

Buradaki ifadelerin aynısını biz Abdussabur Şahin'de de görmüştük fakat o belini doğrultulmasını kabul etmiyor bunun bilimsel açıdan da uygun olmadığını izah ediyordu. İlgili bölüme bakılabilir.

Ruh konusunda Şahrur şöyle demektir: Ruh ile ilgili gelen âyetlerin hepsi “emir” kelimesi ile birlikte geçer. Örneğin “Sana ruh-tan soruyorlar. De ki: Rabbimin bir emridir” âyetinde olduğu gibi. Cebrâîle de Ruhul-Emin deniliyor. Çünkü ruh insana üflendiğinde insana artık bilgiyi mukayese gücü ile elde etme yeteneği verilmiş, aklı melekesi gelişmiş oldu. İşte ruh da vahiy ile bağlantılıdır. Vahiy getiren Cebrâîl'dir. Onun için Ruhul-Emin denmiştir. İnsanın Allah ve gökler ile bağlantısını, yeryüzündeki bu yalnızlığından kurtulup yani yeryüzündeki hayvanların içerisindeki doğal ortamdan arınıp gökyüzündeki Allah'ın vahiyyle muhatap olması Cebrâil (Ruhul-Emin) ile olmuştur. Böylece insana ruh üflenmesi demek, bilgi sahibi olması, aklı melekelerin yerine gelmesi anlamına gelir.

Âdem'in cennetten çıkarılıp yeryüzüne indirilmesi konusunda ise Şahrur, iki tane iniş vardır diyor. Birincisinde Allah “birbirinize düşman olarak inin” diyor. Diğerinde de “birlikte inin benden ne zaman Hidâyet gelirse ona tâbi olan kurtulur” buyuruyor. İşte birbirinize düşman olarak inin birinci iniştir. Bu inişte insanın ilk hali yani Neandertal hayvanlarla beraber yaşadığı ve kan döktüğü zamanki halidir. İkinci iniş hali ise hidâyete ermiş vahye muhatap olmuş Homo Sapiens halidir. Yani akıl, şuur sahibi insan-1-kâmil

halini ifade eder, diyor Muhammed Şahrur. Bu iki “inin” emrinin geçtiği âyetin ortasında Âdem’in rabbinden birtakım kelimeler aldığı yani ruh üflenerek akıllanabilen hale geldiği de anlatılmaktadır. Bakara Sûresi’ndeki âyetler şu şekildedir:

“Birbirinize düşman olarak oradan inin. Yeryüzünde sizin için bir yerleşme yeri ve belli süreye kadar geçiminizi sağlayacak varlık verilecektir” dedik. Âdem daha sonra Rabbinden bazı sözler öğrendi ve Rabbi onun tevbesini kabul etti. Şüphesiz O, tevbeleri daima kabul edendir ve çok rahmet sahibidir. Biz onlara şöyle dedik: “Hepiniz topluca oradan inin. Benden size bir hidâyet geldiğinde, kim benim hidâyet yoluma girerse onlar için korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.” (Bakara, 2/36-38).

Bir de Âdem’in cennetteki halini anlatan Kur’an kıssasında ilk önce Âdem’e isimlerin öğretildiği söyleniyor ki orada Âdem yalnız başına fakat devamında Âdem’in eşi ile beraber zikredildiğini görüyoruz. Cennetten iki çıkarılıştaki gökyüzündeki ebedi cennetten çıkarılışlar değildir. Bunlar insanın yeryüzünde yaratılış serüveninin geçtiği yeryüzü cenneti (bahçesi)dir. Âdem burada bir şahsa ait özel isim değil, beşeriyetin tümü için kullanılan cins isimdir. Âdem (beşer) ilk önce yalnız, aile, eş kavramından uzak. Sonra ise eşli ve toplumsal hayat içerisinde olduğunu Âdem kıssasının anlatıldığı bu Kur’an âyetlerinden anlıyoruz.²⁵⁸

6- Abdulmecid Zindani

Zindani de evrim konusunda Hüseyin el-Cisr gibi düşünüyor. Evrimi eleştirmekte fakat İslâm inancı açısından değerlendirirken iki anlayışı caiz görmektedir. Birincisi; “Hüseyin el-Cisr gibi rasyonel bir delil olursa âyetin ve aklın uzlaştırılıp tevil edileceği, fakat şu an için zahiri anlamına göre hükmetmek gerektiği” düşüncesi, ikinci görüşü ise; “insan dışındaki tüm canlı varlıkların evrimleşmiş olabileceği kabul edilebilir. İnsan ise Allah’ın özel bir yaratılışına sahiptir. (iki elimle yarattığım âyeti bu konuyu işaret etmektedir.)”

258 Bu konu hakkında ayrıca M. Şahrur’un eserinden alınmış “İnsanlardaki Ruh ve Canlılardaki Nefis’in Farkı” başlıklı bölüme bakınız.

Zindani'yi bu düşünceye iten sebep Kur'an'a karşı bakış açısı olmalı. Çünkü âyette “İki elimle yarattığımı” ifadesinden direkt Allah'ın evrimsiz yarattığını çıkarıyor olmalı. Ama diğer varlıkların yaratımında ise belki de Allah'ın doğal süreçleri devreye sokarak yarattığını düşünüyor.

7- Muhammed Esed

Kur'an-ı Kerim'in üstün edebi üslubu, kutsal kitapların kendine özgü mecaz ve sembollerle anlatımları sebebiyle tam bir tercümesi yapılamayacağını düşünmekteyiz. Her çağda yeniden o çağın anlayış ve ilmi gelişimi dikkate alınarak yeniden çağdaş bir bakışla okunup yorumlanması gerekmektedir. Kur'an'ın sadece aslına yakın bir şekilde, biraz noksanıyla ifade etmeye, yani tefsir tercümesini yapmaya, “Kur'an'ın tercümesi” denilmekten kaçınılmış, tercüme sözü yerine meâl lafzı kullanılmıştır. Meal, bir şeyin varacağı yer ve gaye manasına gelir. İstilahta ise, bir sözün manasının her yönüyle aynen değil de, biraz noksanıyla ifade edilmesine meal denir.

Yukardaki açıklamalarımızdan sonra bizim konumuzu teşkil eden²⁵⁹ Muhammed Esed'in “The Message of The Qur'an” adını verdiği bu meal/tefsirinde adına uygun olarak, Kur'an'ın mesajını çağın insanına ulaştırmayı arzulamıştır. Tefsirin sunuşunda da yazdığı gibi, onun esas gayesi; “İslâm'ın ana kaynağı olan kitabı doğru, sade, anlaşılır ve günün insanına, daha doğrusu Batı insanına, hitap eden bir üslupta yazmak, böylece onlara ön yargularını terk ettirecek doğru İslâm'ı tanıtmaktır”. Onun yılmaz mücadelesi böylece bizzat Kur'an sahifeleriyle tebliğe dönüşmüştür.

Eser bilinen klasik tefsir anlayışı ile Fatiha-Nas usulü tam bir Kur'an çeviri ve şerhidir. Her sûrenin başına yazdığı giriş mahiyetindeki kısa açıklamalar gerçekten az sözle çok şey söyleme yöntemi ile maksadına daha başta ulaşmaktadır. Burada âdetâ sûrenin bir özeti vardır. Sonra âyetler kendi üslubunca tercüme edilmiş ve gerekli

259 Sinan Dolayman, “Muhammed Esed'in Tefsiri ve İtikadi Âyetlerde Kendine Özgü Yorumlar” isimli tez çalışması, Yaratılış ve Evrim bölümü, Atatürk Üniv. İlahiyat Fak. Erzurum, 2002.

yerlerde dipnotlarla izah yoluna gidilmiştir. Bu haliyle o, daha önce ülkemizde Hasan Basri Çantay'ın yapmış olduğu Kur'an-ı Hakîm ve Meal-i Kerim adlı çalışmaya benzemektedir. Aradaki fark, Çantay'ın kişisel yorumdan ziyade tefsirlerin görüşlerini aktarması, Esed'in ise, kişisel yorumlarına ağırlık vererek zaman zaman da tefsirleri referans göstermesidir.

Muhammed Esed, "Kur'an Mesajı" isimli orijinal dili İngilizce olan meşhur meal ve tefsirli eserinde Kur'an'ın ruhunu günümüz insanının anlayabileceği ifade ve izahlarla çok güzel bir şekilde anlatmaktadır.

"Gerçek şu ki, Biz insanı ses veren balçıktan, biçim verilebilir, özlü, kara bir balçıktan yarattık" (Hicr, 26) âyeti kerimesiyle ilgili notta Esed, insanın yaratılışının kurumuş balçıktan başlayarak devam etmesi konusunda çevre şartları ve sebepler dairesinde bir evrimin gerçekleştiği görüşündedir. Esed'in evrim kelimesine yüklediği mana, materyalistlerin evrim görüşlerindeki anlam değil yaratılış sürecini kastetmektedir.

İlgili notta; "salsal" tabiri "ses çıkaran kuru balçık" anlamına gelmekte ve Kur'an'da münhasıran insanın yaratılışıyla ilgili olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulursa, hem insanı öteki hayvan türlerinden ayıran konuşma ya da dil üretme yeteneğine, hem de insanın varlığının kolay kırılabilir ve zayıf yaratılışına işaret ettiğini söylemektedir. Bu açıklamanın devamında konuyla ilgili görüşünü belirterek şöyle demektedir: "Kanaatimizce burada, insanın, ses veren balçık sözüyle tanımlanan fiziksel varlığının biçim ve öz (kalıp ve terkip) olarak, içinde Allah'ın yaratış planına göre inkişaf edip ya da evrimleşip geliştiği ilkel biyolojik çevre ve koşulların bir tasviriyile karşı karşıyayız."

Konuyla bağlantılı olarak A'raf Sûresi 24'ncü âyet ile ilgili notta insanın evrimleşme sürecinin cennette başladığını şöyle anlatıyor. "O ilk safiyet, masumiyet döneminde insan, kötülüğün varlığından, dolayısıyla eylem ve davranışları için var olan sayısız imkân arasında her an bir seçim yapma gerekliliğinden haberdar değildi. Diğer bir ifade ile, başka bütün hayvanlar gibi sadece iç güdülerinin gösterdiği yolda yaşayıp gidiyordu. İnsanda Allah'ın buyruğuna karşı direngen

bir itaatsizlik eylemi olarak simgelenen bilinç gelişimi ya da bilinç/duyarlık sıçraması, bu statik durumu bir anda değiştirdi; bu uyandırılmış bilinçtir ki, onu, sadece iç güdüleriyle yaşayan bir varlık olmaktan kurtarıp bizim şu bildiğimiz, tüylenmiş, gelişimini tamamlamış insan özüne, eğriyi doğruyu ayırt edebilme ve dolayısıyla hayatta tutacağı yolu seçebilme yeteneğine sahip sahici insana dönüştürdü.”

Esed, evrimin kaçınılmaz olduğu prensibini İslâmî tefekkürde yorumlamış, materyalist evrimcilerin aksine yaratıcının eliyle evrim tezini işletmiş görülmektedir.

Yukarıdaki pasajın devamında da görüleceği üzere evrimi, cennetteki yasak meyvenin yenilmesi sonucu başlayan bilinç sıçramasıyla ortaya çıkmış manevi bir evrim olarak görmektedir. Bu başlangıçta birlikte insan diğer canlılar gibi sürekli gelişir, sürekli değişir/farklılaşır.

Şunu da söyleyebiliriz ki, Esed, yasak ağaç olayını yorumlar-ken olayı cennetten dünyaya, ferdilikten de içtimaiyata doğru bir sıçrama- هيتوا (inin) emrinin bir düşüş veya aşağı derecelere inme değil bir yükseliş ve sıçrama olarak yorumlamış, böylece kanaatimce Kur'an'da anlaşılabilir gibi görünen bu olayı anlaşılır kılmış, Kur'an'da kapalı, anlaşılabilir bir şey olmadığını ortaya koymuştur.

Yaratma ve arkasından şekillendirmeyi anlatan “Evet, gerçekten de sizi yarattık, sonra size biçim verdik” (A'raf, 11) âyetin izahında, bunun insanın bedensel gelişimini ifade ettiği kadar insan soyunun evrimini (gelişimini) de imâ ettiğini söylemektedir.

Canlılarda görülen evrim tezini Darvinci/Materyalist düşünürler, sadece biyolojik evrimi göz önüne alarak yaratıcının olmadığı sonucuna varırken çağdaş düşünürümüz Muhammed Esed, insanın sadece biyolojik değil manevi yönüyle de evrime tâbi olduğunu söylemiş ve insanı diğer canlılardan farklı kılan yönünün tâ cennette yasak ağaca yaklaşmakla günah ve sevap kazanabilme yeteneğini keşfedip yaptığı sıçramayla başladığını ve bunun sürüp gittiğini ifade etmektedir.

Çok ilginçtir Esed, insanın gerçekleştirdiği bu evrimin cennette son bulmayacağını eğer Allah dilerse orada da devam edeceğini

söylemektedir. Bahtiyar olanlara gelince, onlar (da dünyada yaptıklarından ötürü) cennette (yaşayacak) ve Rabbin bunun aksini dilemedikçe, -gökler ve yer yerinde durduğu sürece- bitmeyen bir lütuf sonucu olarak orada kalacaklar. Bu âyeti kerimeyle ilgili notta gelişen evrimin Allah'ın dilemesine tâbi olduğunu dile getirip insanı bekleyen diğer hayatın sabit/monoton/değişmeyen olmadığını şöyle ifade etmektedir: “Yani, Allah onlara daha büyük bir mükafat bahşetmeyi istemedikçe²⁶⁰ ya da -ki bizce daha muhtemel olan budur- insanın (insan türünün) önünde yeni bir evrim sahnesi, daha yüksek bir evre açmadıkça.²⁶¹

Müminun Sûresi 12. âyette insanın toprağın özünden yaratılması anlatılır, Muhammed Esed bunu her an yenilenen bir gerçek olarak açıklar:

“Gerçek şu ki, Biz insanı balçığın özünden yaratıyoruz.”

İnsanın “balçıktan”, “topraktan” yahut yukarıdaki âyette geçtiği gibi, “balçığın özünden (sulâleh)” yaratıldığına dair çok sayıda ki Kur’anî atıflar insan bedeninin toprakta yetişen ya da toprağın bileşiminde bulunan muhtelif organik ve inorganik unsurlardan teşekkül ettiğine, toprakta yetişen besinlerin özümlemesi yoluyla bu unsurların sürekli olarak canlı ve üretken hücrelere dönüştüğüne (Râzî) işaret etmekte ve böylece insanın bedensel menşeinin ya da özünün basitliğini ve buna bağlı olarak da, ona akıl ve duygu donanımı bahşeden Allah’a karşı insanın ödemesi gereken şükran borcunu dile getirmektedirler. 12-14. âyetlerde kullanılan geçmiş zaman kipi (mâzî), bu yaratılış evrelerinin hepsinin Allah tarafından öngörülüp gerçekleştirildiğini ve bu sürecin insanın O’nun tarafından yeryüzüne çıkarıldığı günden bu yana hep tekrarlanıp durduğunu vurgulamak içindir; bu anlam örgüsü içinde söz konusu tekrar tekrar vukuun başka bir dile şimdiki zaman kipinde aktarılması yerinde olacaktır.²⁶²

260 Râzî, ayrıca Menâr XII, 161.

261 Bkz: Muhammed Esed, Kur’an Mesajı. Hûd Sûresi, 108. âyetle ilgili 135. dipnot.

262 Bkz: Muhammed Esed, Kur’an Mesajı, ilgili ayet ve dipnot.

8- Mehmet Bayraktar

Mehmet Bayraktar bu iki çağdaş düşünürün İbni Miskeveyh ve İhvan-ı Safa'nın görüşlerinin birbirine mutabık olduğunu söylüyor. Darwin'den sonra Müslüman âlimler bir etki altında kalarak Darwin-ci Evrim ile İslâm'ı uzlaştırmaya çalışmışlardır. Hâlbuki uyuşması mümkün olmayan iki düşüncedir bunlar. İzmirli İsmâil hakkı olsun, başkaları olsun ve Mehmet Bayraktar'ın da günümüzdeki ilahiyatçı, felsefeci, Mehmet Bayraktar'ın da bu Darwinci evrim anlayışına yakın durması aslında Darwinizmin bir gerçek olduğunu zannetmelerinden bir de İslâm müktesebatını doğru yorumlayamamalarından kaynaklanmaktadır. Darwin her ne kadar İslâm müktesebatının öngördüğü, yorumladığı gibi doğada bir doğal seleksiyon olduğunu söylemiş olsa da bu doğal seleksiyonun tamamen materyalist çatışmacı rahmetten, Allah'ın inâyetinden uzak kendiliğinden işleyen, güçlünün hâkim olduğu bir sistem olarak anlatmaktadır ki Müslüman âlimler bu aradaki farkı iyi görüp değerlendirmeleri gerekmektedir.

9- Muhammed Hamidullah

Muhammed Hamidullah, kendisine sorulan bir soruya İslâm'ın doğuşu isimli kitapta cevap vermiş. Burada Darwin'in geçmiş İslâm filozoflarından evrim teorisini esinlendiğini anlatıyor. Onun üniversitede Arapça gördüğünü yazıyor. Kur'an ile evrim teorisinin çakıştığını söylüyor ve "el-Masadir el-İslamiye li Darwin fi Nazariyeti" isimli kitapta Müslüman evrimcilerin görüşlerinin anlatıldığını söylüyor. Hamidullah acaba batıda hoca olduğu için Darwinizm'e karşı çıktığında eleştirileceğini mi düşünerek bu görüşleri söyledi. Çünkü onun hemşehrîsi ve fikir öncüsü Muhammed İkbâl dahi Darwinizm'i eleştirmişti. O Fransa'nın Sorbonne Üniversitesi'nde bir profesör olduğu için bu konuda kendini biraz baskı altında hissetmiş olabilir.²⁶³ Onun evrimle İslâm'ın uyumu iddiasını nasıl anlamalıyız?

a- Vücut-u Deveran'ın evrimle aynı olmadığını farkındadır ama geniş izah gereği duymamıştır, b- Batıda Sorbonne Üniversitesi'nde bulunduğu için tepki çekmek istememiştir,

263 Hamidullah'ın bahsettiği bu kitaba ulaşamadık.

c. Kendisi İslâm tarihçisi olduğu için İslâm filozoflarının yaklaşımının evrimle uyumsuzluğunu inceleyebilecek yeterli felsefi donanımı bulunmamaktadır.

10- Edip Yüksel

Edip Yüksel, kendi kişisel sayfasında yayınladığı “Kör Saat Gözlemcileri veya Peyniri Koklamak: Evrimde Akıllı Tasarım için Akıllı bir Tartışma” isimli makalesinde teistik evrimi kafadan var kabul ederek başlamış. Darwinizmin tesadüfen olduğu iddialarına kendince biraz da çocukça cevaplar vermeye çalışmış. Hâlbuki tesadüfün bilim karşısında yenilgisi açık. Darwinizm şu an ateizm üzerine değil teizm üzerine yürümeye çalışıyor. Bilimsel olarak çöken Darwinizm tesadüfü konuşamaz hale geldi. Artık teist evrim üzerinden Darwinci diyalektik materyalizmi sömürgeciliği, üstün- lük fikrini yürütmeye çalışıyorlar.

Makalenin sonunda Edip Yüksel, Kur’an’dan bazı âyet numaraları vererek oralarda evrimin savunulduğunu anlatıyor. O âyetlerle ilgili kısa yorumları incelendiğinde klasik Müslüman evrimcilerin argümanlarıyla aynı şeyleri paylaştığını görmekteyiz.²⁶⁴

11- İhsan Eliaçık

İhsan Eliaçık evrim konusuyla ilgili YouTube videolarında yaratılışçı evrim yani teistik evrim anlayışını savunduğunu ifade ediyor. Diğer benzerleri gibi evrimi bilimsel bir gerçekmiş gibi tartışmasız kabul ediyor.

Kendisini antikapitalist, sosyalist bir İslâmcı olarak isimlendirmesine rağmen Darwinizmin kapitalizmle ideolojik olarak nasıl iç içe geçmiş bilim dışı “ideolojik bilim diktatöryası”nın dayatması olduğunu maalesef göremiyor. Sosyal Darwinizmin dünyanın başına getirdiği felaketleri göz ardı edemeyeceği için evrimi sosyalist Kropotkin’in yaklaşımına göre kabul etmektedir. Kropotkin, Darwin ile aynı dönemde yaşamış ve ona itirazlarda bulunduğu “Karşılıklı Yardımlaşma”

264 İlgili âyetlere için, “Mesaj Kur’an Çevirisi- Edip Yüksel” 15:28-29; 24:45; 32:7-9; 71:14-7. âyet numaralarına bakınız.

kitabını yazmıştır. Burada Kropotkin Darwin'in temel argümanı olan doğada güç mücadelesi olduğu anlayışına karşı hayvanlar dahil tüm doğada, canlılar arasında yardımlaşma olduğunu evrimsel gelişmenin temel faktörünün bu olduğunu ifade etmiştir. İhsan Eliaçık da sol cenahın bu düşüncesi üzerinden evrimi savunmaktadır.

İhsan Eliaçık, İslâm'ın insanlığın, hayatın tüm yönlerini, bilim, sanat, felsefe, ahlâk... vs. kapsayan üstün mesajını sadece insanların arasında mal, mülk bölüşümü çerçevesinde devrimci bir görüşe indirgemektedir.

Evrim konulu uzun videosunda ilahiyatçı evrimcilerin genel kafa yapısını yansıtmaktadır. Canlılığın sudan başladığını anlatan âyetten yola çıkarak hikâye tadında evrimsel süreci anlatıyor. Maalesef “Kesik Baş Hikayesi” anlatan bir hurafeci hoca gibi evrimi anlatıyor. O süründü, o uçtu, o kaçtı evrimle hepsi oldu... vs.

12- Ömer Türker

Evrim Risalesi isimli kitabında, tek bir kökenden gelinmediğini, her canlının elementlerinin, su, toprak...vs ortak olduğuna değinmektedir. İslâm filozoflarının görüşünün bu yönde olduğunu ifade ediyor.

Ömer Türker, kitabında: “Türler arasında sadece şekli benzerlik olduğuna İslâm filozofları dikkat çekmiştir, İbni Haldun ve diğerleri doğal ortamın (doğal seleksiyon), çevre şartlarının etkilerini kabul ederler türler arası geçiş anlayışını ne İslâm filozofları ne kelâmcılar ne de tasavvufçular kabul etmezler” demektedir.

13- Mustafa Öztürk

“Kur'an ve Yaratılış” isimli kitabının son bölümünde evrim anlatılır. Kur'an âyetlerinden evrim çıkaranlara âyetlerin o anlamda olmadığını, tarihselci bakış açısıyla rivâyetler ve âyetlerin iniş sebebi çerçevesinde açıklamış.

Kur'an'ın çağımıza hitap eden yönlerini görmemesi, Kur'an âyetlerinin anlamlarını tarihsel verilerle, rivâyetlerle sınırlaması garip. Evrim yok dersin ama âyetleri hep rivâyetle açıklamak Kur'an'ı tarih kitabı gibi görmektir.

Kitabın en son kısmında Caner Taslaman'dan alıntı yaparak evrim konusunda agnostik olduğunu söylüyor. Ayrıca evrim konusuyla ilgili bahsedilecek çok fazla isim bulunmasına rağmen kitabımızın içeriğinin çok genişlememesi ve genelde diğerlerinin de bu sıraladığımız yazarlarla yaklaşık aynı paralelde fikirlere sahip olduklarını ifade etmiş olalım.

Burada istisna olarak Risale-i Nur'u referans alan evrim ile ilgili aynı görüşe sahip Bahaeddin Sağlam ve Hüseyin Allahverdi'yi de zikretmek gerekir.

Bahaeddin Sağlam çok yönlü kitaplar yayınlayan nevi şahsına münhasır bir yazar. Eserlerinde orijinal yönler var. Evrim konusunda bilimsel verilerin evrimi tasdik edici olduğunu düşündüğü için bazı âyetleri ve Bediüzzaman'ın bazı sözlerini evrime kapı açacak şekilde yorumlamaktadır.

Hüseyin Allahverdi ise akademisyen bir biyolog olarak evrime bilimsel açıdan hâkim biri. Risale-i Nur hakkında evrim konusunu incelediği, yine Evrim ile ilgili komisyon halinde yayınladıkları kitapları var. Youtube sayfasında bu konuda detaylı paylaşımlar yaparak evrimin tutarsızlığını, bilimsel açıdan bir teori değil hipotez sayılması gerektiğinden bahsetmektedir. Eleştirileri kendisinde katıldığı sempozyumlardaki diğer katılımcılar tarafından bilimsel açıdan reddedilememektedir.

Kur'an ve Bilim Işığında İnsanın Yaratılışı

Yani Allah, ilk insanı toprağın içinden yaratarak belli aşamalardan geçirdi. Bu aşamaların sonunda, olgunluğa erişmiş bir insan ortaya çıkınca ona kendi ruhundan üfledi. Böylece insan, diğer canlılardan farklı olduğunu hisseder hâle geldi. Allah'ın üflediği ruh ile birlikte akıl, kavram ve manaları anlama melekesi kazandı. Mukayese gücüyle kelimeler bir anda dile döküldü; gördüklerini zihninde düşünebilen, diliyle ifade edebilen ve başkalarına aktarabilen bir varlık olduğunun farkına vardı. Böylece Allah, Âdem'i topraktan aşama aşama geçirerek yaratmış ve ruhundan üfleyerek onu kemâle erdirmişti. Bu süreç, uzun süreli bir dönem olmuş olabilir. Allah, bu yaratılış sürecinin kısa bir örneğini âdeta gözlemlememiz için

anne karnında yeniden yaratır. Anne karnındaki gelişime bakıldığında, Âdem'in topraktan yaratılışına dair bir anlayışa ulaşılabilir. Hz. Abdülbaha da Spencer ile bu konuda bir paralellik kurar. Bu düşünce üzerinde durmaya değer; zira Allah, bir şeyi anlamamız için gözümüzün önüne başka bir şeyi koyar. O gösterilen şeyden yola çıkarak, söylenmeyenleri bizim bulmamız gerekir. Kur'an'da birçok konu böyledir: Bilinenler vardır ve o bilinenlerden hareketle bilinmeyenlere ulaşılır. Kur'an, çok bilinmeyenli bir denklem gibidir; âyetler bu yapıyı destekler. Bilinenleri Allah verir; bilinmeyenlere ise insan o bilinenlerden yola çıkarak ulaşır. Böylece hem içsel dinamizm sağlanır hem de akıl ve bilim gelişir.

"Allah yaratmayı ilk olarak başlatır, sonra onu yeniden gerçekleştirir. Sonra O'na döndürülürsünüz." (Rum, 11)

Tabi burada ilk insanın, Âdem'in o yaratılışta geçirdiği süreçte acaba hangi aşamalardan geçti? Spencer'in bahsettiği gibi tek hücreliden çok hücreliye memeliye geçiş gibi mi düşünelim? Bunu makul bir yönü var mı?

Şöyle ki: Allah ilk önce tek hücreli canlıları yaratıp bunların içerisinde insanı da yine tek hücreli canlılardan biri olarak diğer türlerden ayrı olarak yaratmış olabilir.

Bu tek hücreli canlılar hayvan nesline sahip olan kendi hücrelerinden hayvanlık aşamasından geçerek kendi türü neyse o türü oluşturmuş insan ise kendi hücrelerinden gelişerek insan türünü oluşturmuş olabilir. Ama kesinlikle ikisi ayrı türdür. Bir aşama, süreç olsa da birbiriyle alakasız çünkü Allah insanı "kendi ellerimle yarattım" diyor. İnsanın yaratılışı hayvanın yaratılışından farklıdır. Bu geçirdiği aşamalarda ortada insan olabilecek kıvama geldiğindeki o zaman azaları ancak yerli yerine oturmuş oluyor. O azalar yerli yerine oturmadan önce insan suretine ermediği için insan tohumuna sahip olan o tek hücreliler fosil bırakamaz. Çünkü yumuşakça bir bedene sahip. Yumuşak bir yapı yani daha kas ve kemik sistemi oluşturulmamış yapıya sahip olan canlılar fosil bırakamaz. Yumuşakçalar fosil bırakamaz. Ya kabuklu ya kemikli olacak ki fosil bırakabilsin.

Evrimci Carl Sagan, “gezegenimizin ilk dönemlerinde, yapılarında katı parçalar bulunan organizmalar çok azdı ve yumuşak yapılı canlılardan da geriye çok az fosil kalmıştır. Buna rağmen Cambrian patlamasından önce, inanılmaz derecede yeni hayat şekillerinin ortaya çıkışı -temel bir ilerleme hızıyla da olsa- gerçek bir olgudur. Hücre yapısının, ağır çekim bir filmi andıran bir tempoyla evrimi ve bio-kimyasal özelliği, fosil kalıntılarının dış görünüşünde, tam bir belirginliğe kavuşmuyor”²⁶⁵ demektedir.

Demek ki tüm türler ayrı ayrı aşama aşama yaratıldı ki son hallerinden önce kemâle ermediklerinden fosil bırakamadılar. Ancak tam bir varlık olduklarında fosilleşmiş oluyorlar.

Ancak insan suretini aldığı zaman fosil bırakabilir ki insanın da suretini aldıktan sonra zaten insanla ilgili bulunan bütün fosiller insandan başka bir canlıyı işaret etmez. Hepsi insana işaret eder. Öncekisi ise insansı dedikleri veya maymunla insan arasındaki tür dedikleri bir türün oluşması mümkün değil. Böyle bir fosilin bulunması da mümkün değil. Çünkü insanın öncesi insan da insan da kemâle ermeden önce vücut yapısını fosil bırakmaya müsait değildi. Bundan dolayı bir türün ara formu ne insanda ne hayvanda bulunamaz.

Veya ilk insanın bu oluşum sürecini biz kambriyen dönemi sonrasına da yorumlayabiliriz. Kambriyen dönemine kadar canlıların hayvanlar olarak geliştiğini ama kambriyen dönemi sonrasında insanın yaratıldığını kabul edebiliriz. Çünkü Kur’an’da da Allah evreni ilk yarattığını, evrenin içerisinde yeryüzünü yaratıp yeryüzünde ilk önce denizler, sonra bitkiler, sonra hayvanlar sonra da insanın yaratıldığı bir sistematik aşamalardan bahseder. İşte kambriyen döneminde canlı hayvan türlerinde bir artış var. Demek ki bu dönemde o tek hücreli canlılar geçirdiği aşamalarla çok hücreli kemâle ermiş hayvan türlerini de bir anda ortaya çıktılar, çeşitlendiler veya tek tür olan bir tür olan bir hayvan kendi içinde çeşitlendi. Mesela diyelim ki kurtlar, çakallar bunların içerisinde sırtlanlar hepsi bir türün dalları olabilir. Veya kaplan, kedi, vaşak

265 Carl Sagan, Kozmos, s. 50.

buna benzer birbiriyle aynı türe sahip ama değişik dallara ayrılmış bir çeşitleme sanki de kambriyen döneminde gözlemleniyor. İşte insan da bu dönem sonrasında Allah'ın yaratmasıyla ortaya çıkmıştır diyebiliriz Allahu âlem.

Farklı şekillerde birçok rivâyetleri bulunan, İsrâiliyattan gelen bilgilerinin de kısmen karıştığı bazı hadis kitaplarında “Âdem ilk olarak topraktan porselen şeklinde yaratıldığında şeytan içinden geçip onu basit gördü. Sonra Allah ona canlılık verdiğinde melekler şaşırды” diye aktarılmıştır.

Bu ifadelerden Allah'ın topraktan Âdem'in şeklini oluşturup sonra canlandırdığı veya hücre olarak can verip sonra ondan Âdem'in şeklini oluşturduğu da düşünülebilir.

Başka bir hadiste: “İnsanın meni olarak çıktığı hatta âhirette Allah meni yağmuru yağdırarak insanı tekrar dirilteceği” bilgisi geçmektedir.

Bu ifadeler insanın Kur'an'da sudan ve nutfeden yaratılışını anlatan âyetlerle beraber düşünüldüğünde birbiriyle uyumlu olduğu düşünülebilir.

“İnsan kayda değer bir şey değilken üzerinden uzun bir zaman geçmedi mi?” (İnsan, 1) âyetinde geçen bu dönem, insanın tohumunun en son şeklini alana kadar geçirdiği dönemdir. Ondan önce bitki de değil hayvan değil oradan süzülüyor ama onlar değil. Kayda değer bir rolü yok. Sonra insan olduğunda kayda değer rolü ortaya çıkıyor.

“O akıtılan meniden bir nutfe değil miydi? Sonra bir alaka (embriyo) oldu. Derken (Allah onu) yarattı ve düzgün bir şekle soktu. Sonuçta ondan (meniden) erkek ve dişi iki tür var etti.” (Kıyamet Suresi 37-39).

“Yarattığı her şeyi güzel ve muhkem yapıp insanı ilkin çamurdan yarattı. Sonra onun neslini, önemsiz bir suyun özünden, meniden üretti. Sonra ona en uygun şeklini verdi, ona ruhundan üfledi. Size kulaklar, gözler, gönüller verdi. Ne az şükrediyorsunuz!” (Secde suresi 7-9).

Bu âyette meniden erkek ve dişinin yaratıldığını bildiriyor. Yumurtadan değil. Modern biyoloji ilmi de bunu söylüyor. Ayrıca Ruhun işlendiği bölümde de bahsedildiği gibi Allah'ın ruhundan üfleme ifadesi Allah'ın ruhunu taşıması değil Allah'ın onu değerli kılması olabilir.

“De ki: Tanrılaştırdığımız varlıklardan yaratılışı başlatıp sonra tekrar onu yapan kimdir? De ki: Allah'tır yaratılışı başlatıp sonra onu tekrar ettirin. Nasıl da döndürülüyorsunuz. De ki: Tanrılaştığımız varlıklardan gerçeğe ileten kimdir? De ki: Allah'tır gerçeğe tek ileten. Gerçeğe ileten daha layık değil midir kendisine tâbi olmaya gerçeğe iletemeyen kendisi iletilmek zorunda olandan? Size ne oluyor nasıl karar veriyorsunuz? Onların çoğu zanna uyar. Zan ise hakikatten bir parça değildir. Allah onların yaptıklarını bilmektedir.” (Yunus, 34-36).

Bu âyette Allah'ın yeryüzündeki yaratılışı, tabiat olaylarına, elementlere, doğaya atfedene işaret edilmektedir. Kendiliğinden, tesadüfen, bunlar aracılığıyla yaratılışın başlayamayacağı ve bu yaratılışın tekrar edemeyeceği anlatılıyor. Ayrıca yaratılanların bir istikamet üzerinde hedefe yürümelerinin de tanrılaştırılmış sebepler, maddeler, elementler olamayacağı anlatılıyor. Ancak üstün akıl sahibi, mutlak varlık bütün her şeyi yönetir ki o da Allah'tır. Kısacası burada evrimcilerin tesadüf ilahı yerle bir ediliyor. Onların sadece zanna uydukları, gerçekte bir alakalarının olmadığı anlatılıyor ki felsefede hakikat ve hayal yani gerçek ve zan çok önemli bir yer tutar. Bunu Platon mağara benzetmesin üzerinden anlatılmış. Diğer felsefeciler de gerçeklikle zannı hep birbirinden ayırt etmişlerdir.

SON SÖZ

Yaklaşık üç asırdır yeryüzünde hüküm süren materyalist ve Darwinist düzen, artık günümüzde son demlerini yaşamaktadır. Dünya insanları, sahte bilimsel dayatmalar ve ideolojiler sebebiyle savaşlar, açlıklar, sosyal ve bireysel birçok felaket yaşadı. Sahte beşerî ideolojilerin savunduğu tesadüf, abesiyet, hiçlik ve kaos teorilerinin insanlık üzerine düşürdüğü karanlık; hakikatin ışığı ve aklın nuruyla söndürülerek, aydınlık bir dünyaya gözümüzü açmamız artık çok yakındır.

Kutsal kitap ve kâinat, din ve bilim, Allah'ın iki ayrı eseridir. Kutsal kitaplar Yüce Yaratıcı'nın yazılı ayetleri, kâinat ise görsel ayetleridir. Tevrat'ta; İshaya'nın, Eyüp'ün kitaplarında, Davut'un Mezmurları'nda, Süleyman'ın Özleyişleri'nde kâinatın Allah'ın sanatı olduğu hakikati anlatılır. Bunların peşi sıra gelen, Allah'ın kelimelerinin tecellisi olan İsa Mesih, insanlığa sevgiyi müjdeleyerek, verdiği örneklerle doğadaki her şeyin Allah sevgisinin ve tecellisinin izlerini taşıdığını öğütlemiştir. Ardından Muhammed (sav)'in diliyle Allah'ın gönderdiği Kur'an, tüm kâinatın Sünnetullah kanunları denilen ilahî bir sistemle tasarlandığını ve her yerde Allah'ın varlığına deliller bulunduğunu göstermektedir.

Kur'an'dan süzülen ilhamla İmam Ali'nin dizelere döktüğü Cevşen-i Kebir'de, kâinatın Allah'ın isimlerinin tecellileri, bütün varlıkların Yaratıcı'ya teslimiyeti ve Allah'ın varlığının her yerdeki delilleri anlatılır. İmam Ali'yi takip eden evlatlarından İmam Cafer-i Sadık'ın Tevhid Risalesinde de bütün varlığın Allah'ın tecellisi olduğu; doğanın, insanın, bitki ve hayvanların hikmetlerle dolu bilimsel mucizeler içerdiği ifade edilmiştir. Medine'de kendi döneminde yaklaşık üç yüz öğrencisi bulunan İmam Cafer-i Sadık'ın

medresesinde (üniversitesinde) öğretilen ilimlerden ilham alan İmam Gazali, Hikmet adlı eserinde, her şeyin sanatlı olduğunu bilimsel delillerle ortaya koymuştur. Ondan ilham alan Bediüzzaman Said Nursî ise Risale-i Nur Külliyyatı'nda, tabiatın yaratıcı değil yaratılmış olduğunu; her şeyde, her yerde Allah'a götüren bir ayetin bulunduğunu; çiçeklerin, ağaçların, böceklerin, zerrenin, kürrenin tesadüf eseri olamayacağını; tek bir Yaratıcı'nın sikkesi, tuğrası ve mührü olduğunu, akıl ve vicdan sahibi herkesin kabul edeceği bir üslupla ve kalplere tesir eden bir anlatımla dile getirmiştir. Bediüzzaman'la aynı çağda yaşayan Bahau'llah Hazretleri de İran'ın irfanıyla yoğrulmuş eserlerinde; iman hakikatlerini, kâinatın ilahî dilini çözen bir ressamın rengârenk doğayı fırça darbeleriyle resmetmesi gibi, Allah aşkını doğadaki tüm canlıların üzerinde; kuşların kanadında, ağaçların yaprağında, arının balında satır satır, dantel gibi işlercesine anlatmıştır..

“Işık doğudan yükselir” cümlesinin de işaret ettiği “Doğu İrfanı”, bizleri insanlığın ilahî öğretiyle ilk karşılaştığı Zerdüş'tün Avesta'sına götürür. Oradan Uzak Asya'ya, Hind ve Çin bölgesine kadar ulaşan Vedalar ve Upanişadlar'a kaynaklık etmiş İbrahim Peygamber'in Suhuflarındaki hikmetlerle dolu öğretisi ve kıssalara; Allah'ın her yerde tecelli ettiği hakikatine götürür. Doğuda, adına “Tanrı bilgisi” (hikmet) denilen Yunan felsefesi; Pisagor, Sokrates, Platon ve Aristo gibi inançlı filozofların Mısır medeniyetinden aldıkları hermeneutik felsefeyle beslenmiş ve materyalist felsefeye karşı çıkmıştır. Hermetizmin temel öğretilerine göre, yeryüzü hayatı, ruhun maddeyle mücadelesinden oluşan bir imtihan sürecidir. Kadim Yunanistan'ın inançlı düşünürleri, bilgelerinin kaynağını “üstadımız” dedikleri Hermes'e, yani İdris Peygamber'e dayandırmaktadır.

Evrenin tesadüfen var olduğu, her şeyin kaosa ve hiçliğe gittiği; bu dünyada güçlüysen üstün, değilsen bir hiçsin anlayışının insanlığın başına açtığı belalar, tüm inananların birleşmesiyle son bulacak ve yeryüzü barış yurduna dönecektir. Tevhid ehli gerçek Hristiyanlar, Yehova'nın Şahitleri, Üniteryen Hristiyanlar; Siyonizmin ırkçı, bağnaz siyasi Yahudilik anlayışına tepki gösteren gerçek

Yahudiler, kısacası tüm ehli kitabın el ele tutuştuğu şu günlerde, dünyanın her yerinde -özellikle Batı'da- yeniden inancın güçlenip canlanması, İslam'a, Kur'an'a ve kutsal değerlere dönüşün yolunu açmıştır. İnsanlık, suni olarak oluşturulmuş ayrılıkları terk edip dinlerin, ırkların ve devletlerin birliğine doğru yol almaktadır. Özünde ilahî hakikatleri barındıran tüm bu kutsal metin ve öğretilerin üzeri, izleyicilerinin dar ve kusurlu bakışı sebebiyle her ne kadar küllenmişse de; hakikatin bilgisine vasil olmuş yüksek ruh sahibi, insanlığın beklediği bilge bir öğreticinin üflemesiyle üzerlerindeki tüm bu küller savrulacak ve altındaki hakikat kıvılcımları yeniden parlayacaktır. Böylece insanlık, tek bir ümmet hâline gelecektir.